Dragostea Florii-de-Bujor
Lisa See

Traducere din limba engleză Graal Soft SRL
biblioteca rao
editura rao
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României SEE, LISA
Dragostea Florii-de-Bujor / Lisa See; trad.: Graal Soft. — Bucure[ti: Editura RAO, 2011 ISBN 978-606-609-042-1
821.111(73)-31=135.1
Editura RAO
Grupul Editorial RAO
Bucure[ti, România
www.raobooks.com
www.rao.ro
LISA SEE *Peony in Love*
Copyright © 2007 by Lisa See
Prima ediţie publicată în Marea Britanie, 2007
Drepturile de traducere au fost obţinute prin intermediul Sandra Dijkstra Literary Agency
© RAO International Publishing Company, 2007
2011
ISBN 978-606-609-042-1

Pentru Bob Loomis

In 1644 dinastia Ming s-a prăbuşit, fiind înlocuită de dinastia Qing, condusă de manciurieni. Timp de aproape treizeci de ani, ţara a fost pradă tulburărilor. Unele femei au fost obligate să-şi părăsească locuinţa, altele au plecat de bunăvoie. Mii de femei au devenit poete şi scriitoare cu lucrări publicate. Fecioarele pline de dorinţe făceau şi ele parte din acest fenomen general. Operele a peste douăzeci dintre ele s-au păstrat până astăzi.

Am urmărit modelul chinez tradiţional pentru scrierea datelor. împăratul Kangxi a domnit între 1662 şi 1722. Opera *Pavilionul Bujorilor* a lui Tang Xianzu a fost redactată şi publicată în 1598. Chen Tong (Floare-de-Bul or din acest roman) s-a născut aproximativ în anul

1649, Tan Ze aproximativ în 1656, iar Qian Yi aproximativ în 1671. In 1694, *Comentariile celor trei soţii* a fost prima carte de acest fel din lume scrisă şi publicată de femei.

Dragostea are rădăcini necunoscute, însă efectele ei sunt foarte puternice. Cei vii pot muri din pricina ei, iar cei morţi pot reînvia. Dragostea nu e dragoste în adevărata sa putere dacă cel viu nu doreşte să moară pentru ea sau dacă nu poate readuce viaţa pentru cel mort. Iar dragostea care apare în vis nu este neapărat ireală, pentru că în această lume există îndrăgostiţi de vis. Este exclusiv fizică doar pentru cei a căror iubire trebuie împlinită în aşternut şi pentru care dragostea devine mai profundă doar după ce-şi părăsesc îndatoririle.

Prefaţă la *Pavilionul Bujorilor* Tang Xianzu, 1598

Partea I

În grădină

Zburând cu vântul

Cu două zile înainte să împlinesc şaisprezece ani, m-am trezit atât de devreme, încât am găsit-o pe servitoare dormind pe podea, la capul patului meu. Ar fi trebuit să o cert pe Salcie, însă nu am făcut-o, pentru că doream câteva momente de singurătate să îmi savurez emoţia. începând din seara aceasta, aveam să particip la o reprezentaţie după *Pavilionul Bujorilor,* care se ţinea în grădina noastră. Iubeam acea poveste şi colecţionasem unsprezece dintre cele treisprezece versiuni tipărite care apăruseră. îmi plăcea să stau în pat şi să citesc despre domnişoara şi iubitul ei din vis, despre aventurile lor şi despre triumful lor final. însă, timp de trei nopţi, culminând cu Şapte Dublu – a şaptea zi a celei de-a şaptea luni, ziua Festivalului îndrăgostiţilor şi ziua mea – aveam să văd şi povestea jucată, ceea ce, în mod obişnuit, le era interzis fetelor şi femeilor. Tatăl meu invitase şi alte familii la aceste festivităţi. Urma să aveam concursuri şi banchete. Va fi minunat!

Salcie s-a ridicat în capul oaselor şi s-a frecat la ochi. Când m-a văzut privind-o, a sărit în picioare să mă salute. Am simţit un nou fior de nerăbdare, astfel că am fost foarte atentă când Salcie m-a îmbăiat, m-a ajutat să mă îmbrac cu un veşmânt de mătase purpurie şi m-a pieptănat. Doream să arăt perfect, doream să mă port perfect.

O fată de aproape şaisprezece ani ştie cât de frumoasă e, iar când m-am uitat în oglindă, am simţit asta mai mult decât oricând. Părul meu era negru şi mătăsos, iar când Salcie l-a pieptănat, am simţit atingerea ei din vârful capului până pe spate. Ochii mei aveau forma frunzelor de bambus; sprâncenele mele erau ca liniile fine trasate de pensula unui caligraf. Obrajii mei străluceau în nuanţa roz a petalei de bujor. Tatăl şi mama mea spuneau mereu cât de firesc era să am acea trăsătură, pentru că numele meu era Floare-de-Bujor. Mă străduiam, aşa cum doar o fată tânără poate, să trăiesc pe măsura delicateţei numelui meu. Buzele mele erau cărnoase şi moi. Talia mea era îngustă, iar sânii mei pregătiţi pentru atingerea unui soţ. Nu eram vanitoasă, ci doar o fată de cincisprezece ani ca oricare alta. Eram sigură de frumuseţea mea, însă aveam suficientă înţelepciune încât să-mi dau seama că era trecătoare.

Părinţii mei mă adorau şi mi-au asigurat o educaţie foarte bună. Duceam o viaţă rafinată şi preţioasă, în care aranjam flori, eram frumoasă şi cântam pentru plăcerea părinţilor mei. Eram atât de privilegiată, încât chiar şi servitoarea mea avea picioarele legate[1]. Când eram mică, credeam că toate adunările pe care le organizam şi toate bunătăţile pe care le mâncam în ziua de Şapte Dublu erau o sărbătoare în cinstea mea. Nimeni nu m-a corectat, pentru că eram foarte iubită şi foarte, foarte răsfăţată. Am tras aer în piept, apoi i-am dat drumul încet; eram fericită. Aceea avea să fie ultima mea zi de naştere petrecută acasă, înainte de a mă căsători; şi aveam de gând să mă bucur de fiecare clipă.

Am părăsit camera mea din Aripa Fetelor Nemăritate şi m-am îndreptat către sala strămoşilor să-i aduc ofrande bunicii. Petrecusem atât de mult timp să mă pregătesc, încât acum am făcut doar o reverenţă scurtă. Nu doream să întârzii la micul dejun. Mergeam cât de repede puteam, însă când mi-am văzut părinţii stând unul lângă altul într-un pavilion ce dădea spre grădină, am încetinit. Dacă mama întârzia, atunci puteam la fel de bine să întârzii şi eu.

— Fetele nemăfifate nu trebuie văf ute în public, spunea mama. Sunt îngrijorată chiar şi pentru cumnatele mele. Ştii că nu susţin expediţiile private. Acum să aduci străini la spectacol...

Vocea i s-a stins. Ar fi trebuit să mă grăbesc, însă acel spectacol

---

1 Legarea picioarelor — practică folosită între secolul X şi începutul secolului XX în China, în care fetiţelor li se legau picioarele strâns în bandaje, pentru a le micşora cât mai mult, prin fracturare repetată. (n. trad.)

însemna atât de mult pentru mine, încât am rămas acolo, ascunsă vederii în spatele viţelor răsucite de glicină.

— Aici nu e niciun *public,* a răspuns tata. Nu o să fie o adunare deschisă în care femeile se fac de ocară stând printre bărbaţi. Veţi rămâne ascunse după paravane.

— Insă pe domeniul nostru vor fi bărbaţi din exterior. Vor putea vedea şosetele şi pantofii noştri pe sub paravane. Ne vor putea mirosi părul şi pudra. Şi, dintre toate lucrările, ai ales tocmai o poveste de dragoste, atât de nepotrivită pentru urechile unei fete nemăritate!

Mama era de modă veche în ceea ce priveşte credinţele şi comportamentul ei. In haosul social de după Dezastru, când dinastia Ming a căzut, iar invadatorii manciurieni au preluat puterea, multe femei din rândurile elitei şi-au părăsit casele ca să călătorească pe canale în bărci frumoase, să scrie despre ceea ce vedeau şi să-şi publice observaţiile. Mama se împotrivise unor astfel de acţiuni. Era o loialistă, încă fidelă împăratului Ming înlăturat, însă era excesiv de tradiţionalistă din multe alte puncte de vedere. Când femeile din Yangzi au reinterpretat Cele Patru Virtuţi – cinstea, cuviinţa, vorbirea şi lucrul – mama mi-a spus tot timpul să nu cumva să uit înţelesul şi intenţia lor iniţială. „Tine-ţi mereu gura, mă sfătuia ea. Iar dacă trebuie să vorbeşti, aşteaptă până apare momentul potrivit. Să nu jigneşti pe nimeni".

Mama era de multe ori foarte atentă la astfel de lucruri, pentru că era condusă de *qing:* sentiment, pasiune şi dragoste. Aceste forţe ţin universul laolaltă şi izvorăsc din inimă, sălaşul conştiinţei. Pe de altă parte, tatăl meu era condus de *li* – raţiunea rece şi emoţiile stăpânite – astfel că a râs indiferent la grijile pe care sosirea străinilor i le pricinuia.

— Nu te plângi când vin în vizită membrii clubului meu de poezie.

— Insă fiica şi nepoatele mele nu sunt în grădină când se află şi ei aici! Nu apare vreo ocazie să se petreacă ceva necuvenit. Şi celelalte familii pe care le-ai invitat?

— Ştii de ce le-am invitat, a şuierat el, aproape la limita răbdării. Comisarul Tan este foarte important pentru mine acum. Nu te mai certa cu mine despre asta!

Nu le vedeam chipul, însă mi-am imaginat cum mama păleşte în faţa asprimii lui neaşteptate; nu a vorbit.

Mama administra sanctuarul nostru interior şi mereu avea la ea

chei de metal bătut în formă de peşte, ascunse între faldurile fustelor, în caz că trebuia să încuie o uşă ca să o pedepsească pe vreo concubină, să pună la păstrare baloturile de mătase care soseau de la una dintre fabricile noastre sau să protejeze cămara, atelierul de ţesut perdele sau încăperea în care se amanetau obiectele servitorilor când aceştia aveau nevoie de bani în plus. Faptul că niciodată nu folosise nejustificat o cheie îi câştigase respectul şi recunoştinţa celor care locuiau în aripa femeilor; însă, când era supărată, ca acum, le învârtea nervos pe degete.

Accesul de mânie al tatei a fost imediat înlocuit de un ton împăciuitor, pe care îl folosea de multe ori cu mama.

— Nimeni nu le va vedea pe fiica şi pe nepoatele noastre. Totul va fi păstrat în limitele bunei-cuviinţe. E o ocazie specială. Trebuie să mă port cu diplomaţie. Dacă ne deschidem uşile acum, alte uşi se vor deschide şi pentru noi curând.

— Atunci fă ceea ce crezi că e mai bine pentru familie, a încuviinţat mama.

Am profitat de acel moment ca să trec în grabă pe lângă pavilion. Nu înţelesesem tot ce vorbiseră, însă nu prea îmi păsa. Tot ce conta era că piesa încă avea să fie jucată în grădina noastră, iar eu şi verişoarele mele aveam să fim primele fete din Hangzhou care o vedeau. Bineînţeles, noi nu puteam sta alături de bărbaţi. Aveam să rămânem în spatele paravanelor pentru ca nimeni să nu ne vadă, după cum spusese tatăl meu.

Când a intrat în Pavilionul Primăverii pentru micul dejun, mama îşi recăpătase calmul caracteristic.

— Nu e o dovadă de bună-creştere pentru o fată să mănânce prea repede, ne-a sfătuit ea pe mine şi pe verişoarele mele, în timp ce trecea pe lângă masa noastră. Când vă veţi muta în casele soţilor voştri, soacrele cu siguranţă nu vor dori să vă vadă mâncând ca un peşte flămând într-un heleşteu, cu gura deschisă lacom. Trebuie să fim gata când ne sosesc oaspeţii.

Aşa că am mâncat cât de repede ne permitea aparenţa de tinere domnişoare cuviincioase.

Imediat după ce servitorii au strâns masa, m-am dus lângă mama.

— Pot să merg la poarta principală? am întrebat eu, sperând să îi pot întâmpina pe musafiri.

— Da, în ziua nunţii tale, a răspuns ea, zâmbind afectuos, aşa cum făcea de fiecare dată când puneam o întrebare prostească.

Am aşteptat răbdătoare, ştiind că acum palanchinele erau purtate pe poarta cea mare în Sala Şederii, unde oaspeţii noştri puteau să bea ceai înainte să intre în zona principală a complexului. De acolo, bărbaţii mergeau în Sala Eleganţei Abundente, unde erau întâmpinaţi de tatăl meu. Femeile veneau în aripa noastră, în partea din spate a complexului, protejate de privirile bărbaţilor.

Auzeam vocea cadenţată a femeilor care se apropiau. Când au sosit cele două surori ale mamei împreună cu fiicele lor, mi-am amintit că trebuie să fiu modestă la înfăţişare, comportament şi mişcări. Apoi au ajuns două dintre surorile mătuşilor mele, urmate de soţiile prietenilor tatălui meu. Cele mai importante erau doamna Tan, soţia bărbatului de care pomenise tata în cearta lui cu mama. (Manciurienii îl numiseră de curând pe soţul ei într-un post important, acela de Comisar al Ritualurilor Imperiale). Ea era înaltă şi foarte slabă. Fiica ei mai mică, Tan Ze, privea nerăbdătoare în jur. M-am simţit cuprinsă de un val de invidie. Eu nu ieşisem niciodată în afara Reşedinţei de Familie Chen. Oare comisarul Tan îşi lăsa des fiica să treacă prin poarta principală a familiei lor?

Sărutări. îmbrăţişări. Schimburi de cadouri: smochine proaspete, vase de vin de orez şi ceai din flori de iasomie. Apoi le-am condus pe femei şi pe fiicele lor în camerele care le erau destinate. Despachetatul. Schimbatul costumelor de călătorie cu veşminte noi. Şi mai multe sărutări. Şi mai multe îmbrăţişări. Câteva lacrimi şi multe râsete. Apoi ne-am mutat în Sala Lotusului în Floare, locul principal de adunare al femeilor din casa noastră, cu tavan înalt, în formă de coadă de peşte, susţinut de stâlpi rotunzi pictaţi în negru. Ferestrele şi uşile sculptate dădeau către o grădină privată într-o parte şi către un bazin cu lotuşi în cealaltă parte. Pe un altar din centrul încăperii se aflau un paravan mic şi un vas. Când erau pronunţate împreună, cuvintele *paravan* şi *vas* sunau precum cuvântul *siguranţă*[2], iar noi, fetele şi femeile, ne simţeam în siguranţă aici, în această sală, în care ne-am aşezat pe locurile noastre.

După ce ne-am aşeiat – picioarele mele legate abia pluteau pe suprafaţa rece a podelei de piatră – am privit în jur în încăpere. Eram

2 In pronunţia chineză (n. trad.)

încântată că mă îngrijisem atât de mult de aspectul meu exterior, pentru că celelalte femei şi fete erau îmbrăcate în mătasea lor cea mai fină, brodată cu flori de sezon. Când m-am comparat cu celelalte, am fost nevoită să recunosc că verişoara mea Lotus arăta minunat, ca întotdeauna. Toate străluceam aşteptând nerăbdătoare festivităţile care urmau să înceapă în casa noastră. Chiar şi Mătură, verişoara mea cea dolofană, era mai plăcută ca de obicei.

Servitoarele au adus dulciuri, iar mama a anunţat un concurs de brodat, prima dintre mai multe activităţi pe care le plănui se pentru aceste trei zile. Ne-am întins broderiile pe masă, iar mama le-a examinat, căutând cele mai complicate modele şi cele mai iscusite cusături. Când a ajuns şi la a mea, şi-a spus sincer părerea.

— Priceperea fiicei mele la lucru manual e din ce în ce mai mare. Vedeţi cum a încercat să brodeze crizantemele? A făcut o pauză. Sunt crizanteme, nu-i aşa?

Am dat din cap în semn că da.

— Bravo, te-ai descurcat bine.

M-a sărutat uşor pe frunte, însă nu am câştigat concursul de broderie, nici în ziua aceea, nici în altele.

După-amiaza târziu, între ceai, întreceri şi aşteptarea nerăbdătoare a serii, eram toate agitate. Privirea mamei a înconjurat încăperea, cercetându-le pe fetiţele care se legănau, ochii pătrunzători ai mamelor lor, piciorul neastâmpărat al celei de-a Patra Mătuşi şi pe Mătură cea durdulie care trăgea insistent de gulerul prea strâmt. Când ochii mamei s-au oprit şi asupra mea, stăteam aproape nemişcată, cu mâinile în poală, însă în sinea mea îmi doream să sar, să dau din mâini şi să-mi strig euforia.

Mama şi-a dres glasul. Câteva femei au privit către ea, însă în restul încăperii agitaţia nu dădea semne să se potolească. Şi-a dres din nou glasul, a bătut cu unghia în masă şi a început să vorbească pe un ton foarte melodios.

— Intr-o zi, cele şapte fiice ale Zeului Bucătăriei se scăldau într-un heleşteu, când au fost găsite de un păstor şi de bivolul său.

Recunoscând începutul poveştii preferate a fetelor şi femeilor, s-a lăsat liniştea. Eu i-am făcut un semn mamei, ca o recunoaştere a ingeniozităţii de care dăduse dovadă folosind acea poveste ca să ne destindă. Iar noi am ascultat cum păstorul cel neruşinat îi fura hainele celei mai frumoase fiice, Fecioara-Ţesătoare, lăsând-o să sufere goală în

heleşteu.

— Când răcoarea nopţii s-a lăsat peste pădure, a spus mama, ea nu a avut de ales decât să meargă ruşinată de goliciunea ei până la casa păstorului să-şi ceară hainele. Fecioara-Ţesătoare ştia că-şi putea salva reputaţia într-un singur fel. S-a hotărât să îl ia de soţ pe păstor. Ce credeţi că s-a întâmplat mai departe?

— S-au îndrăgostit unul de celălalt, a răspuns Tan Ze, fiica doamnei Tan, cu o voce ascuţită.

Aceasta era o parte neprevăzută a poveştii, pentru că nimeni nu se aştepta ca o nemuritoare să iubească un om obişnuit, mai ales că, în lumea muritorilor, soţii şi soţiile din căsătoriile de convenienţă nu ajungeau să se îndrăgostească.

— Au avut mulţi copii, a continuat Ze. Au fost fericiţi.

— Până când? a întrebat mama, căutând răspuns din partea altei fete.

— Până când zeii şi zeiţele au început să se îngrijoreze, a răspuns Ze din nou, ignorând dorinţa evidentă a mamei mele. Le era dor de fata care le ţesea mătasea pentru haine şi o doreau înapoi.

Mama s-a încruntat. Această Tan Ze întrecuse măsura! Ii dădeam nouă ani. I-am privit picioarele, amintindu-mi că mersese fără ajutor.

De doi ani avea picioarele legate. Poate că entuziasmul ei se datora faptului că putea din nou să meargă. Însă manierele ei!

— Continuaţi, a spus Ze. Spuneţi-ne mai multe!

Mama a tresărit, apoi a continuat ca şi când n-ar fi avut loc încă o încălcare a celor Patru Virtuţi.

— Regina Cerurilor i-a readus pe Fecioara-Ţesătoare şi pe păstor în înălţimile celeste, apoi a luat o agrafă şi a desenat Calea Lactee să îi despartă. Astfel, Fecioara-Ţesătoare nu mai era distrasă de la lucrul ei, iar Regina Cerurilor avea din nou haine frumoase.

În ziua de Şapte Dublu, zeiţa le-a lăsat pe toate coţofenele de pe pământ să formeze un pod ceresc cu aripile lor, pentru cei doi iubiţi ca să se întâlnească. Timp de trei nopţi de acum, dacă voi, fetelor, sunteţi treze între miezul nopţii şi răsărit şi vă aflaţi sub viţa-de-vie când luna e în pătrar, îi veţi auzi pe iubiţi plângând că se despart.

Era un gând romantic – şi ne învăluia în sentimente calde – însă niciuna dintre noi nu avea cum să fie singură sub viţa-de-vie în acea oră din noapte, chiar dacă eram în siguranţa acestui complex. Şi, cel puţin pe mine, nu prea m-a ajutat să-mi domolesc frenezia pentru

Pavilionul Bujorilor. Cât mai trebuia să aştept?

Când a venit vremea cinei, în Pavilionul Primăverii, femeile s-au adunat în grupuri mici – surori cu surori, verişoare cu verişoare – însă doamna Tan şi fiica ei erau străine aici. Ze s-a aşezat lângă mine la masa fetelor nemăritate, ca şi când ar fi urmat să se căsătorească în curând şi nu era doar o fetiţă. Ştiam că mama va fi fericită dacă îi acordam atenţie oaspetelui nostru, însă mi-a părut rău că am făcut-o.

— Tatăl meu îmi poate cumpăra orice doresc, se făli Ze, spunându-ne mie şi celorlalte care o puteau auzi că familia ei era mai bogată decât cla nul Chen.

Abia ne terminaserăm masa, când de afară s-a auzit sunetul de tobe şi talgere care ne chema în grădină. Aş fi dorit să dau dovadă de rafinament şi să părăsesc încăperea încet, însă am ajuns prima la uşă. Vedeam felinarele licărind în timp ce mergeam pe coridorul dinspre Pavilionul

Primăverii, de-a lungul bazinului central, pe lângă Pavilionul Mereu Plăcut. Am trecut prin porţile lunii, care deschideau privelişti către pâlcurile de bambus, orhideele şi ramurile tunse cu meşteşug de pe cealaltă parte. Pe măsură ce muzica se auzea mai tare, m-am străduit să încetinesc. Trebuia să înaintez cu grijă, conştientă că în acea seară acolo erau prezenţi şi bărbaţi care nu făceau parte din familia noastră. Dacă vreunul dintre ei m-ar fi zărit, atunci eu aş fi fost cea învinuită şi stigmatizată. Insă era nevoie de mult mai multă stăpânire de sine decât mi-aş fi închipuit să fiu şi atentă şi nici să nu mă grăbesc. Spectacolul începea în curând, iar eu voiam să mă bucur de fiecare secundă din el.

Am ajuns la zona care fusese pregătită pentru femei şi m-am aşezat pe o pernă lângă unul dintre pliurile paravanului, ca să văd prin crăpătură. Nu vedeam mare lucru din spectacol, însă era mai mult decât sperasem. Celelalte femei şi fete au sosit şi ele şi s-au aşezat pe perne. Eram atât de bucuroasă, încât nu m-a deranjat nici măcar faptul că Tan Ze s-a aşezat lângă mine.

Săptămâni întregi, tatăl meu – în calitate de regizor al spectacolului – stătuse închis într-o sală secundară împreună cu artiştii. Angajase o trupă de actori ambulanţi formată din zece membri; acest fapt o supărase teribil pe mama, pentru că aceştia erau oameni din clasa cea mai de jos şi mai umilă. De asemenea, le obligase şi pe unele dintre servitoarele noastre – inclusiv pe Salcie – să joace roluri.

— Spectacolul are cincizeci şi cinci de scene şi patru sute trei arii! îmi spusese Salcie uimită într-o zi, ca şi când n-aş fi ştiut deja asta. Ar fi fost nevoie de peste douăzeci de ore pentru întreaga piesă, însă nu a vrut sub niciun chip să-mi dezvăluie ce scene tăiase tata.

— Tatăl dumneavoastră vrea să fie o surpriză, mi-a răspuns Salcie, bucurându-se că îmi poate ieşi din cuvânt.

Pe măsură ce repetiţiile deveneau tot mai solicitante, o stare de confuzie începuse să cuprindă întreaga casă: când un unchi ceruse o pipă şi nu a găsit pe nimeni să i-o umple sau când o mătuşă dorise apă caldă pentru baie şi nu i-a adus nimeni. Chiar şi eu sufeream din pricina asta, căci acum Salcie era ocupată; primise un rol important, cel al lui Parfum Primăvăratic, servitoarea eroinei principale.

A început muzica. Naratorul a ieşit în faţă °i a povestit pe scurt piesa, subliniind cum dăinuise dorinţa, de-a lungul a trei încarnări, înainte ca Liu Mengmei °i Du Liniang să-şi împlinească dragostea. Apoi a apărut tânărul erou, un cărturar sărac, obligat să plece din casa părintească ca să dea examenele imperiale. Numele său de familie era Liu, care înseamnă *salcie.* Şi-a amintit că visase o fecioară frumoasă stând sub un prun. Când s-a trezit, °i-a luat numele de Mengmei, Visul Prunului. Prunul, cu frunzele sale bogate °i fructele coapte, ducea cu gândul la forţele naturii, astfel că acest nume îmi sugera chiar °i mie natura pasională a lui Mengmei. Ascultam cu atenţie, însă preferata mea era Liniang °i abia a°teptam să o văd.

A apărut pe scenă pentru momentul intitulat Dojana Fiicei. Purta un ve°mânt auriu de mătase cu broderie ro°ie. Din podoaba de pe cap ie°eau ghemotoace pufoase de mătase toarsă °i fluturi °i flori din mărgele care tremurau când se mi°ca.

— „Fiica noastră este preţioasă ca o perlă“, i-a cântat doamna Du soţului ei, însă °i-a pedepsit fiica. „Nu vrei să fii ignorantă, nu-i a°a?“

Iar Prefectul Du, tatăl lui Liniang, a adăugat:

— „Orice tânără virtuoasă °i eligibilă poate fi educată. Brodează °i cite°te cărţile de pe rafturi.“

Insă doar dojana nu-i putea schimba comportamentul lui Liniang, a°a că, în curând, °i ea °i Parfum Primăvăratic au început să primească lecţii de la un profesor foarte strict. Lecţiile erau plictisitoare, iar ele trebuiau să înveţe toate acele reguli pe care le °tiam °i eu prea bine.

— „Se cade ca la primul cântat al coco°ului fiica să îşi spele

mâinile, să îşi clătească gura, să îşi pieptene °i să îşi prindă părul °i să îşi salute respectuos mama °i tatăl. “

Auzeam zilnic astfel de lucruri, împreună cu: Nu-ţi arăta dinţii când zâmbe°ti, Mergi ferm °i încet, Să te arăţi pură °i frumoasă, Să fii respectuoasă cu mătu°ile tale °i Folose°te foarfecele să tai firele care îţi atârnă din ve°minte.

Biata Parfum Primăvăratic nu mai putea suporta lecţiile şi a rugat să fie scuzată să meargă la toaletă. Bărbaţii de pe cealaltă parte a paravanului au început să chicotească văzând-o pe Salcie aplecată cu mâinile pe stomac, ruşinată. Mă simţeam stânjenită să o văd aşa, însă nu făcea altceva decât ce-i spusese tata (ceea ce mă mira; cum putea el să ştie lucrurile astea?).

In stânj eneala mea, mi-am îndepărtat privirea de scenă şi i-am văzut pe bărbaţi. Cei mai mulţi dintre ei stăteau cu spatele la mine, însă unora le puteam zări protitul. Eram fecioară, însă *m-am uitat.* Era o obrăznicie, însă trăisem cincisprezece ani fără să fac nici măcar un gest pe care vreun membru al familiei mele să-l poată numi ingrat.

Ochii mei s-au oprit asupra unui bărbat care tocmai întorcea capul către domnul de lângă el. Pomeţii săi erau proeminenţi, ochii mari şi blânzi, iar părul negru ca tăciunele. Era îmbrăcat într-un veşmânt lung, albastru-închis, cu model simplu. Fruntea îi era rasă în semn de respect faţă de împăratul manciurian, iar coada lungă îi cădea moale pe un umăr. Şi-a dus mâna la gură să şoptească ceva, iar eu am citit multe în acel gest simplu: blândeţe, rafinament şi dragoste pentru poezie. A zâmbit dezvelin- du-şi dinţii albi şi perfecţi, iar ochii săi străluceau veseli. Eleganţa şi toropeala sa îmi aminteau de o pisică: lung, suplu, aranjat perfect, versat şi foarte rezervat. Era foarte frumos. Când şi-a întors privirea înapoi spre scenă să privească piesa, mi-am dat seama că îmi ţineam respiraţia. Am lăsat încet aerul să iasă afară şi am încercat să mă concentrez la Parfum Primăvăratic, care se întorsese – uşurată – cu vestea despre grădina pe care o descoperise.

Când citirem acea parte a poveş tii mi se făcuse foarte milă de Liniang, care era atât de retrasă, încât nu ştia nici măcar că familia ei avea o grădină. Işi petrecuse toată viaţa înăuntru. Acum, Parfum Primăvăratic o tenta pe stăpâna ei să iasă afară să vadă florile, sălciile şi pavilioanele. Liniang era curioasă, însă şi-a ascuns cu iscusinţă curiozitatea în faţa servitoarei ei.

Tăcerea şi subtilitatea au fost întrerupte de fanfara care anunţa

scena Plugului Rapid. Prefectul Du a sositân zona rurală ca săâiândemne pe ţărani, păstori şi pe culegătorii de dude şi de ceai să lucreze de zor în anotimpul următor. Acrobaţii făceau tumbe, clovnii beau din sticle de vin, bărbaţii îmbrăcaţi în costume vesele se clătinau prin grădină pe catalige, iar servitoarele noastre interpretau cântecele şi dansurile de recoltă de la ţară. Era o scenă foarte *li,* exact aşa cum îmi imaginam şi eu lumea exterioară a oamenilor: gesturi ieşite din comun, expresii faciale exagerate şi disonanţa gongurilor şi tobelor. Am închis ochii ca să mă apăr de larmă şi am încercat să mă cufund şi mai mult în mine, să mă reculeg. Mi-am liniştit sufletul. Când am deschis ochii, l-am văzut din nou prin crăpătura paravanului pe bărbatul pe care îl zărisem mai devreme. Oare simţea şi el ce simţeam eu?

Cineva m-a tras de mânecă. M-am uitat în dreapta şi am văzut feţişoara lui Tan Ze privindu-mă concentrată.

— Te uiţi la băiatul de acolo? a şoptit ea.

Am clipit de câteva ori şi am încercat să-mi recapăt calmul, după ce am tras de câteva ori aer în piept.

— Şi eu tot la el mă uitam, mi-a mărturisit ea, mult prea îndrăzneaţă pentru vârsta pe care o avea. Probabil că tu eşti deja logodită. Insă tatăl meu nu mi-a aranjat căsătoria încă; şi-a coborât bărbia în timp ce mă privea cu ochi vicleni. Spune că la ce agitaţie e încă în ţară, nimeni nu va accepta de acum astfel de angajamente. Nu ştii care familie se va înălţa şi care se va prăbuşi. Tatăl meu spune că ar fi îngrozitor să-şi mărite fiica după un bărbat mediocru.

„Exista oare vreun mod să-i închid gura acestei fete?“ m-am întrebat eu, într-un fel deloc drăguţ.

Ze şi-a întors chipul către paravan şi a privit spre crăpătură.

— Ii voi cere tatălui meu să se intereseze de familia acelui băiat.

Ca şi când ar fi avut vreun cuvânt de spus în privinţa căsniciei!

Nu ştiu cum de s-a întâmplat atât de rapid, însă eram deja geloasă şi furioasă că încerca să îl fure pentru ea. Bineînţeles, nu exista nicio speranţă pentru mine şi acel tânăr. După cum spusese Ze, deja eram sor tită cuiva. Insă în aceste trei nopţi de spectacol doream să am vise romantice şi să-mi imaginez că şi viaţa mea ar putea fi plină de dragoste, la fel ca a lui Liniang.

Mi-am scos-o pe Ze din minte şi mi-am îndreptat atenţia spre spectacol ca să văd Visul întrerupt. In sfârşit, Liniang s-a aventurat afară în grădină, de fapt în grădina noastră. Un moment încântător,

când vede totul pentru prima dată. Liniang se plângea că frumuseţea florilor era ascunsă într-un loc pe care nu îl vizita nimeni, însă considera grădina şi un fel de versiune a ei însăşi: în floare, însă neglijată. înţelegeam cum se simţea. Emoţiile ei erau şi ale mele de câte ori citeam acele rânduri.

Liniang s-a întors în camera ei, s-a îmbrăcat cu un veşmânt brodat cu flori de bujor şi s-a aşezat în faţa oglinzii, gândindu-se la natura trecătoare a frumuseţii ei, aşa cum făcusem şi eu în acea dimineaţă.

— „Păcat de omul a cărui frumuseţe e ca o floare strălucitoare, când viaţa nu e mai lungă decât cea a frunzei într-un copac“, cânta ea, dând glas ideii de splendoare trecătoare a primăverii. „Acum înţeleg, în sfârşit, ce au scris poeţii. Primăvara eşti plin de pasiune; toamna rămân doar regretele. Oh, voi vedea oare un bărbat? Cum voi găsi dragostea? Unde pot să-mi dezvălui adevăratele dorinţe?“

Copleşită de toate acele experienţe, a adormit. In vis a călă torit până la Pavilionul Bujorilor, unde a apărut spiritul lui Liu Mengmei, îmbrăcat într-un veşmânt brodat cu sălcii şi purtând o mlădiţă de salcie. A atins-o uşor pe Liniang cu frunzele. Şi-au spus vorbe dulci, iar el i-a cerut să-i compună un poem despre sălcii. Apoi au dansat împreună. Liniang se mişca atât de delicat, încât părea un vierme de mătase care îşi dă sufletul – tandră şi subtilă.

Mengmei a condus-o în peştera din pietre a grădinii noastre. Cei doi dispăruseră din vedere, însă auzeam vocea seducătoare a lui Mengmei.

— „Deschide-ţi gulerul, dezleagă-ţi brâul şi acoperă-ţi ochii cu mâneca. Va trebui să muşti din pânză...“

Singură în patul meu încercasem în zadar să-mi imaginez ce se întâmpla printre pietrele din *Pavilionul Bujorilor.* încă nu puteam vedea ce se întâmplă şi trebuia să mă bazez pe apariţia Spiritului Florilor ca să explice acţiunile lor.

— „Ah, cum tresaltă vigoarea bărbatului...“

Insă nici asta nu m-a ajutat prea mult. Ca fată nemăritată, mi se povestise de nori şi ploaie[3], însă nimeni nu îmi explicase de fapt ce însemna asta.

In final, o ploaie de petale de bujor a căzut peste adăpostul de

3 Nori şi ploaie — metaforă pentru actul sexual (n. trad.)

pietre. Liniang cânta despre plăcerile pe care le descoperise împreună cu căr tu ra rul ei.

Când Liniang s-a trezit din visul ei, şi-a dat seama că găsise dragostea adevărată. Parfum Primăvăratic, care primise ordine de la doamna Du, i-a spus lui Liniang să mănânce. Insă cum ar fi putut mânca? Trei mese pe zi nu îi aduceau dragoste. Liniang s-a furişat de lângă servitoarea ei şi s-a întors în grădină să-şi urmeze visul. A văzut pământul acoperit de petale. Mărăcinii îi prinseseră veşmântul, o trăgeau să o oprească în grădină. Iar amintirile din vis îi reveneau: „Mi-a întins trupul slăbit pe piatră“. Şi-a amintit cum o lăsase jos, iar ea îşi desfăcuse faldurile veşmântului ca „un acoperământ pentru pământ de teama privirii ceru- lui“, până la acea dulce topire a ei.

A rămas sub un prun încărcat de fructe, însă nu era un prun obişnuit. Il reprezenta pe iubitul misterios din visul lui Liniang, plin de viaţă şi viril.

— „Ar fi o mare fericire pentru mine să fiu îngropată aici lângă el când voi muri“, cânta Liniang.

Mama mă învăţase să nu arăt niciodată ce simt, însă când am citit *Pavilionul Bujorilor* am simţit anumite lucruri: dragoste, tristeţe, fericire. Acum, văzând piesa jucată în faţa ochilor mei, imaginându-mi ce se întâmplase în peş teră între cărturar şi Liniang şi văzând pentru prima dată un tânăr care nu făcea parte din familia noastră, simţeam mult prea multe lucruri. Trebuia să dispar câteva momente; neliniştea lui Liniang era propria mea nelinişte.

M-am ridicat încet şi am păşit cu grijă printre perne. Am luat-o pe una dintre aletle grădinii, cuvintele lui Liniang umplându-mi sufletul de dorinţă. Am încercat să-mi liniştesc mintea privind tăcută vegetaţia. In grădina noastră principală nu existau flori. Totul era verde, ca să creeze senzaţia de linişte, asemenea unei ceşti de ceai cu aromă slabă, însă de lungă durată. Am traversat podul în zigzag care trecea peste unul dintre heleşteele acoperite de nuferi şi am intrat în Pavilionul Vântului, care fusese construit astfel încât adierile blânde din serile sufocante de vară să răcorească un chip fierbinte sau un suflet febril. M-am aşezat şi am încercat să mă liniştesc în pavilion. Imi dorisem enorm să mă bucur de fiecare moment al spectacolului, însă mă copleşise mult mai mult decât puteam să îndur.

Boarea nop fii aducea ariile şi muzica ce dădeau glas îngrij ofăfii doamnei Du faţă de apatia fiicei ei. Doamna Du nu-şi dăduse încă

seama, însă fiica ei era îndrăgostită. Am închis ochii, am tras aer adânc în piept și am ascultat acele cuvinte.

Apoi am auzit ecoul neliniștitor al respirației mele lângă mine. Am deschis ochii; în fața mea stătea tânărul pe care îl zărisem prin crăpătura pa ra va nu lui.

Am lăsat să-mi scape un țipăt scurt de surpriză înainte să încerc să mă adun. Eram singură cu un bărbat care nu mi-era rudă. Mai rău, era complet străin.

— Imi cer scuze. Și-a împreunat mâinile și a făcut mai multe plecăciuni în semn de iertare.

Inima îmi bătea; de teamă, de emoție, de pericolul acelei situații. Omul acesta cu siguranță era unul dintre prietenii tatălui meu. Trebuia să fiu grațioasă și, în același timp, să păstrez eticheta.

— N-ar fi trebuit să plec de la spectacol, am spus eu ezitând. E vina mea.

— Nici eu nu ar fi trebuit să plec. A făcut un pas înainte, iar eu m-am lăsat pe spate, într-un gest mecanic. Insă dragostea celor doi... A dat din cap. Imaginează-ți cum e să găsești dragostea adevărată.

— Mi-am imaginat de multe ori.

In clipa următoare mi-a părut rău pentru ce spusesem. Nu așa trebuia să-i vorbesc unui bărbat, indiferent că era străin sau soț. Știam asta și totuși îmi ieșiseră din gură acele cuvinte. Mi-am dus trei degete la buze, sperând să îmi rețin celelalte gânduri.

— Și eu, a răspuns el, făcând încă un pas în față. Insă Liniang și Mengmei se întâlnesc într-un vis, apoi se îndrăgostesc.

— Poate nu știți piesa, am continuat eu. Da, se întâlnesc, însă Liniang îl urmărește pe Mengmei doar după ce ea devine spirit.

— Cunosc povestea, însă nu sunt de acord. Cărturarul trebuie să-și înfrângă teama de spiritul ei...

— O teamă care se naște doar după ce *ea* îl seduce pe *el.*

Cum de mi-au ieșit asemenea vorbe din gură?

— Vă rog să mă iertați, am spus eu. Sunt doar o fată ignorantă și ar trebui să mă întorc la spectacol.

— Nu, așteaptă. Te rog, nu pleca.

Am privit prin întuneric către scenă. Era un spectacol pe care îl așteptasem de-o viață. O puteam auzi pe Liniang cântând *„Tremur în rochia mea subțire, ferită de răcoarea dimineții doar de regretul de a vedea lacrimile roșii de petale căzând de pe ram“.* In dorul ei devenise

atât de plăpândă, fragilă şi trasă la faţă, încât se hotărâse să îşi picteze autoportretul pe mătase. Dacă trebuia să părăsească această lume, atunci voia ca lumea să îşi amintească de ea aşa cum fusese în vis, frumoasă şi cu dorinţele neîmplinite. Acest gest, chiar şi pentru fetele reale, era un simptom palpabil al suferinţei din dragoste a lui Liniang, căci el îi confirma şi anticipa moartea. A pictat în linii fine de pensulă o rămurea de prun în mâna personajului, ca să amintească de iubitul ei din vis, sperând că, dacă va vedea vreodată portretul, acesta să o recunoască. In sfârşit, a adăugat şi o poezie în care şi-a scris dorinţa de a se căsători cu cineva pe nume Liu.

Cum puteam fi tentată atât de uşor să stau departe de spectacol? De către un bărbat? Dacă aş fi gândit, mi-aş fi dat seama chiar atunci de ce unii oameni credeau că *Pavilionul Bujorilor* le făcea pe tinerele femei să se poarte necuviincios.

Probabil şi-a dat seama că eram nehotărâtă – nici nu era prea greu – şi a continuat:

— Nu voi spune nimănui despre asta, aşa că te rog să rămâi. Nu am avut niciodată ocazia să aud ce gândeşte o femeie despre această piesă.

„O femeie?“ Situaţia se înrăutăţea. L-am ocolit, asigurându-mă că nu îl ating cu hainele. Când am trecut pe lângă el, a vorbit din nou.

— Autorul a vrut să stârnească în noi sentimentele feminine *qing,* de dragoste şi emoţie. *Simt* povestea, însă nu ştiu dacă ceea ce mă încearcă e adevă rat.

Eram la foarte mică distanţă unul de celălalt. M-am întors şi l-am privit în ochi. Trăsăturile sale erau şi mai fine decât credeam. In lumina slabă a lunii în pătrar îi vedeam pomeţii înalţi, blândeţea din ochii şi bu zele pline.

— Eu... vocea mi s-a pierdut când m-a privit. Mi-am dres glasul şi am început din nou. Cum ar putea o fată, retrasă şi provenind dintr-o familie de elită...

— O fată ca tine.

— ...să-şi aleagă singură soţul? Nu e posibil pentru mine şi ar fi fost imposibil şi pentru ea.

— Crezi că o înţelegi pe Liniang mai bine decât creatorul ei?

— Sunt fată, am răspuns eu. Am aceeaşi vârstă. Cred în datoria filială şi voi urma destinul pe care mi l-a hărăzit tatăl meu; însă toate fetele au vise, chiar dacă destinele noastre sunt dinainte stabilite.

— Deci ai aceleaşi vise ca Liniang? a întrebat el.

— Nu sunt o fată iubitoare de plăceri într-o barcă pictată de pe lac, dacă asta întrebaţi!

Brusc am simţit cum mi se aprind obrajii de ruşine. Spusesem prea mult. Priveam în pământ. Pantofii din picioarele mele legate păreau micuţi şi delicaţi lângă papucii lui brodaţi. I-am simţit ochii şi îmi doream să îl privesc, însă nu am putut. Nu trebuia să fac asta. Am plecat uşor capul şi, fără alt cuvânt, am părăsit pavilionul.

El m-a strigat încet.

— Vrei să ne vedem şi mâine? O întrebare urmată imediat de o afirmaţie mai hotărâtă: Hai să ne vedem şi mâine-noapte. Aici.

Nu am răspuns şi nu am privit înapoi. Am mers direct în grădina principală şi m-am strecurat printre femeile care şedeau pe pernele din faţa paravanului. Am privit în jur, sperând să nu-mi fi observat nimeni absenţa. M-am aşezat şi m-am străduit să urmăresc spectacolul prin crăpătură, însă îmi era greu să fiu atentă. Când l-am văzut pe tânăr revenind la locul său, am închis ochii. Nu aveam să-mi mai îngădui să-l privesc. Stăteam acolo, cu ochii strâns închişi, lăsând muzica şi cuvintele să îmi intre în suflet.

Liniang murea de dor. A fost adus un vraci să îi prescrie leacuri, însă în zadar. In timpul Festivalului de Toamnă al Lunii, Liniang era deja foarte slabă şi lipsită de vlagă. Simţea în oase frigul toamnei. Ploaia rece răpăia în ferestre, iar gâşte melancolice traversau cerul. Când mama ei a venit să o vadă, Liniang s-a scuzat că nu îşi mai putea servi părinţii până la sfârşitul zilelor lor. A încercat să îngenuncheze în semn de respect, apoi a leşinat. Ştiind că va muri, şi-a implorat familia să o îngroape în grădină sub prun. A rugat-o în secret pe Parfum Primăvăra- tic să îi ascundă portretul în grota grădinii, unde ea şi iubitul ei din vis îşi împliniseră iubirea.

M-am gândit la tânărul pe care îl întâlnisem. Nu mă atinsese, însă stând acolo, în zona femeilor, după paravan, recunoşteam că mi-aş fi dorit să o facă. Pe scenă, Liniang murise. Bocitoarele se adunaseră să-şi plângă durerea, iar părinţii ei o jeleau nefericiţi. Apoi, într-o întorsătură bruscă de situaţie, a sosit un mesager cu o scrisoare de la împărat. Această parte a poveştii nu îmi plăcea prea mult. Prefectul Du fusese promovat. A început o sărbătoare care, după cum vedeam acum, era un spectacol grandios şi o modalitate minunată de a încheia seara. Insă cum puteau cei doi membri ai familiei Du să-şi uite atât de uşor

durerea dacă îşi iubeau fiica la fel de mult pe cât spuneau? Tatăl ei uitase până şi să picteze tableta strămoşilor, ceea ce avea să îi creeze fetei multe necazuri în lumea de dincolo.

Mai târziu, întinsă în pat, eram cuprinsă de un dor atât de adânc, încât abia puteam respira.

(si>/h>u(c/i/i ln(m /n(s /}(€((< U(

In dimineaţa următoare m-am gândit intens la bunica mea. Mă simţeam sfâşiată între dorinţa de al revedea pe străinul meu în noaptea aceea şi lecţiile pe care le primisem încă din copilărie despre cum ar trebui să mă port. M-am îmbrăcat şi am pornit către sala strămoşilor. Drumul era lung, însă sorbeam totul din priviri, ca şi când nu mai văzusem acele privelişti de cel puţin zece mii de ori înainte. Reşedinţa de familie Chen avea săli măreţe, curţi mari şi pavilioane fermecătoare răspândite pe ţărmul Lacului Vestic. Asprimea sălbatică a aranjamentelor noastre de pietre îmi amintea de ceea ce era puternic şi de durată în viaţă. In heleşteele şi izvoarele noastre artificiale vedeam întinderea lacurilor şi râurile şerpuitoare. In pâlcurile de bambus plantate cu grijă vedeam păduri. Am trecut pe lângă Pavilionul Frumuseţii Adunate, o platformă cocoţată care le permitea fetelor nemăritate din casa noastră să-i privească pe oaspeţii din grădină fără să fie văzute. De acolo auzisem sunetele lumii exterioare şi melodia fluierului, care răzbăteau de dincolo de lac, treceau peste apă şi se strecurau viclean peste zidul grădinii până pe domeniul nostru. Auzisem chiar şi voci din afară: un vânzător care-şi strigă ustensilele de bucătărie pe care le avea de vânzare, o ceartă între barcagii, râsul uşor al femeilor pe o barcă a plăcerilor. Insă nu le văzusem niciodată.

Am intrat în sala unde erau păstrate tabletele strămoşilor familiei mele. Tabletele – plăcuţe de lemn pe care numele strămoşilor mei fuseseră scrise cu litere aurite – erau atârnate pe pereţi. Aici se aflau bunicii mei, unchi şi mătuşi din partea bunicilor şi nenumăraţi veri şi veri- şoare, de multe ori luaţi de acolo, care se născuseră, crescuseră şi muriseră în Re ledinţa de Familie Chen. La moarte, sufle lul lor fuiese împărţit în trei şi plecase în noua locuinţă de pe lumea cealaltă, în mormânt şi respectiv în tableta strămoşilor. Privind tabletele mi-am urmărit familia de-a lungul a nouă generaţii şi, în acelaşi timp, am simţit că pot convinge acea bucăţică de suflet din fiecare dintre ele să mă ajute.

Am aprins tămâia, am îngenuncheat pe o pernă şi mi-am ridicat

privirea către cele două pergamente mari cu portretele strămoşilor, care erau atârnate pe perete deasupra altarului. In cel din stânga era bunicul meu, cărturar imperial care adusese demnitatea, siguranţa şi bogăţia familiei. In pictură era înfăţişat în veşmântul său obişnuit, cu picioarele depărtate şi evantaiul într-o mână. Chipul lui era aspru, iar pielea din jurul ochilor era ridată de înţelepciune şi griji. A murit când eu aveam patru ani, iar în amintirea mea era un bărbat care prefera ca eu să tac şi care nu se arăta prea tolerant cu mama sau cu alte femei din casă.

In dreapta altarului, pe alt pergament lung, se afla portretul mamei tatălui meu. Şi ea, la rândul ei, avea o expresie aspră. Ocupa o poziţie foarte onorabilă, în familia noastră şi în ţară, ca martiră care a murit în perioada Dezastrului. In anii de dinaintea sacrificiului ei, bunicul meu fusese Ministru al Lucrărilor în Yangzhou. Bunica mea a părăsit Reşedinţa de Familie Chen de aici din Hangzhou şi a călătorit timp de două zile cu parca şi cu lectica doar ca să locuiască în Yangzhou cu el. Fără să poată anticipa dezastrul, părinţii mei s-au dus la Yangzhou în vizită. Curând după sosirea lor, au năvălit invadatorii manciurieni.

De câte ori încercam să vorbesc cu mama despre acea perioadă, ea spunea doar: „Nu trebuie să ştii tu". Odată, când aveam cinci ani, am fost suficient de nepoliticoasă încât să o întreb dacă o văzuse pe bunica Chen murind. Mama m-a plesnit atât de tare, încât am căzut la pământ. „Să nu-mi mai vorbeşti niciodată de ziua aceea."

Nu m-a mai lovit vreodată, nici măcar când mi s-au legat picioarele, iar eu nu am mai întrebat-o niciodată despre bunica.

Insă alţii o invocau aproape zilnic. Cel mai înalt obiectiv pe care-l putea atinge o femeie în viaţă era să fie o văduvă care nu mai acceptă o a doua căs ătorie, nici măcar dacă asta însemna să-şi ia viaţa. Insă bunica făcuse ceva şi mai spectaculos. A ales să se omoare în loc să se dea soldaţilor manciurieni. Era un exemplu atât de desăvârşit al virtuţii confucianiste încât, după ce au stabilit curtea Qing, manciurienii au ales-o pe ea pentru a fi personaj venerat în poveştile şi cărţile citite de femeile care doreau să atingă perfecţiunea ca soţii şi mame şi să promoveze ideile universale de loialitate şi respect faţă de părinţi. Manciurienii încă erau duşmanii noştri, însă au folosit-o pe bunica – şi pe celelalte femei care se sacrificaseră în timpul dezastrului – ca să ne câştige respectul şi să readucă ordinea în aripa femeilor.

Am lăsat la altarul ei o ofrandă de piersici minunate.

— Să mă întâlnesc sau nu cu el? am şoptit eu, sperând că ea mă va îndruma. Ajută-mă, bunico.

Am făcut o plecăciune şi mi-am lipit fruntea de podea, am ridicat apoi privirea către portretul ei ca să vadă că eram sinceră, apoi am lăsat din nou capul în jos. M-am ridicat, mi-am netezit veşmântul şi am ieşit din încăpere, lăsându-mi dorinţele să plutească spre bunica odată cu fuioarele de fum de tămâie. Insă eram la fel de nedumerită ca atunci când intrasem.

Salcie mă aştepta la uşă.

— Mama dumneavoastră spune că veţi întârzia la micul dejun în Pavilionul Primăverii, a spus ea. Daţi-mi mâna, domnişoară, să vă duc acolo.

Era servitoarea mea, însă cea care se supunea eram eu.

Coridoarele erau deja pline de agitaţie. Reşedinţa de Familie Chen avea în total 940 de degete: 210 ale rudelor mele directe, 330 ale concubinelor și copiilor lor – toate fete – și încă 400 ale bucătarilor, grădinarilor, doicilor, servitoarelor şi altor îngrijitori. Acum, odată cu festivalul din ziua de Şapte Dublu, aveam mult mai multe degete venite în vizită. Cu atâţia oameni, complexul nostru era proiectat să ţină toate acele degete la locul lor. Așa că, în acea dimineaţă, cele zece concubine și cele douăzeci și trei de fiice ale lor au luat masa în sala lor. Trei verişoare, care treceau prin momente critice în procesul de legare a picioarelor, erau închise în camerele lor. In rest, femeile din Pavilionul Primăverii erau a°ezate în funcţie de rang. Mama, în calitate de soţie a celui mai mare frate, ocupa locul de onoare. Ea °i cele patru cumnate ale sale stăteau la o masă, cinci veri°oare mici stăteau la altă masă cu bonele lor, iar eu °i cele trei veri°oare de vârsta mea aveam o masă a noastră. De asemenea, musafirele noastre erau grupate în funcţie de vârstă °i rang. In colţ, bonele °i doicile îngrijeau bebelu°ii °i fetiţele sub cinci ani.

Mergeam fără gre°eală, mi°cându-mă încet pe podea, atentă la pa°ii pe care îi făceam, cu trupul tremurându-mi ca o floare în vânt. Când m-am a°ezat, veri°oarele mele nu m-au băgat în seamă, lăsându-mă făţiş pe dinafară. De obicei nu-mi prea păsa. Deja eram logodită °i urma să mă căsătoresc °i nu mai aveam decât cinci luni de petrecut în compania lor. Insă după întâlnirea mea din Pavilionul Vântului din urmă cu o noapte începusem deja să mă îndoiesc de ceea ce mă

a°tepta.

Tatăl meu °i tatăl viitorului meu soţ fuseseră prieteni din copilărie. Când le-au fost alese soţiile, au jurat că într-o zi cele două familii să se unească prin copiii lor. Familia Wu avea deja doi fii, eu am venit pe lume ceva mai târziu, iar curând cele Opt Trăsături ale mele au fost potrivite cu fiul mai tânăr. Părinţii mei erau fericiţi, însă mie îmi era greu să fiu nerăbdătoare, mai ales acum. Nu îl întâlnisem niciodată pe Wu Ren. Nu °tiam dacă era mai mare decât mine cu doi sau cu zece ani. Putea foarte bine să fie ciupit de vărsat, scund, crud °i gras, căci nu primeam oricum vreun avertisment de la mama sau de la tata. Soarta mea era să mă căsătoresc cu un străin °i nu pot să spun că era o idee neapărat fericită.

— Astăzi, Fecioara de Jad poartă culoarea jadului, mi-a spus Mătură, fiica celui de-al doilea frate al tatei. Şi ea avea nume de floare ca noi toate, însă nu o striga nimeni după el. Avusese ghinionul să se nască într-o zi lipsită de noroc, când Steaua Măturii era cea mai proeminentă, ceea ce însemna că familiei în care se va mărita ea îi va dispărea norocul. Mătu°a a doua era foarte blândă, astfel că Mătură avea deja rotunjimile unei femei care născuse. Celelalte femei, inclusiv mama, încercau să o împiedice să mănânce prea mult, sperând că după ce se mărită va dispărea și ghinionul din complexul nostru.

— Nu știu dacă această culoare se potriveşte cu pielea ta, a adăugat Lotus, fiica cea mai mare a celei de-a treia mătuși, pe un ton dulce. Fără îndoială, fecioarei noastre de jad nu prea îi cade bine să audă asta.

Mi-am păstrat zâmbetul, însă vorbele lor m-au durut. Tatăl meu spunea mereu că sunt Fecioara de Jad și că viitorul meu soţ era un băiat de aur, ceea ce însemna că familiile aveau un rang și o bogăţie asemănătoare. Chiar dacă nu trebuia, m-am trezit gândindu-mă la tânărul pe care îl întâlnisem cu o noapte în urmă și dacă tata l-ar fi găsit potrivit.

— Insă, a continuat Lotus cu milă, am auzit că băiatul de aur și-a pierdut puţin luciul. Nu-i aşa, Bujor?

De câte ori spunea astfel de lucruri îi răspundeam cu aceeaşi monedă; trebuia să o fac şi acum ca să nu par slabă. L-am îndepărtat pe străin din minte.

— Dacă soţul meu s-ar fi născut în altă perioadă, atunci ar fi devenit cărturar imperial precum tatăl său; însă nu e o cale pe care să o

urmezi în vremurile noastre. Şi totuşi, tata spune că Ren era foarte precoce, încă din copilărie, m-am lăudat eu, încercând să par convingătoare. O să fie un soţ minunat.

— Verişoara noastră ar trebui să spere la un soţ puternic, i-a spus Mătură lui Lotus. Socrul ei e mort, iar băiatul Wu este doar al doilea fiu, aşa că soacra ei va avea o mare putere.

Asta era o răutate mult prea mare.

— Tatăl soţui ui meu a murit în Dezastru, am obiectat eu. Soacra mea este o văduvă onorabilă.

Am aşteptat următoarea replică a verişoarelor mele, căci păreau foarte bine informate. Oare acum că bătrânul Wu murise, familia trecea prin vremuri grele? Tatăl meu îmi oferise o zestre considerabilă, în care erau incluse câmpii, ateliere de ţesut mătase, cirezi şi o cantitate mai mare decât cea obişnuită de monede, mătase şi alimente; însă căsătoriile unde soţia are prea mulţi bani nu au fost niciodată fericite. Bărbaţii sfârşeau de cele mai multe ori sub papuc şi luaţi peste picior, iar soţiile erau renumite pentru metodele lor dure, limba ascuţită şi gelozia exagerată. Oare acesta era viitorul pe care mi-l pregătise tatăl meu? De ce nu puteam să mă îndrăgostesc şi eu ca Liniang?

— Nu te mai lăuda cu perechea ta perfectă, a încheiat Mătură cu răutate, când tot complexul ştie altceva.

Am oftat.

— Te rog, mai ia o găluşcă, am spus eu, împingând platoul către ea.

Mătură a privit cu coada ochiului către masa mamelor, apoi a ridicat cu beţişoarele o găluşcă şi a băgat-o întreagă în gură. Celelalte două verişoare ale mele m-au privit cu răutate, însă nu aveam ce să fac. Brodau împreună, mâncau împreună şi mă bârfeau împreună. Insă şi eu aveam micile mele metode de a le răspunde, chiar dacă erau meschine. Mi se dusese vestea că fac lucruri răutăcioase, cum ar fi să-mi etalez hainele frumoase, agrafele şi bijuteriile. Eram imatură, însă mă purtam răutăcios doar ca să mă protejez pe mine şi sentimentele mele. Nu înţelegeam că şi eu şi verişoarele mele eram întemniţate precum greierii aducători de noroc în colivii din bambus lăcuite.

Am rămas tăcută până la sfârşitul micului dejun; celelalte mă ignorau cu toată convingerea de care erau în stare fetele nemăritate, iar eu credeam că sunt imună la gândurile lor rele. Insă bineînţeles că nu eram şi am fost cople i ită brusc de imperfecţiunile mele. Din unele

puncte de vedere eram o dezamăgire mai mare decât Mătură. Mă născusem în a şaptea lună a anului, la patru ani după Dezastru, când toate cele patru săptămâni sunt rezervate Festivalului Fantomelor Flămânde; nu fusese un moment de bun augur. Eram fată, o cal amitate pentru orice familie, însă mai ales pentru una ca a noastră, care avusese pierderi mari în perioada Dezastrului. Fiind fratele cel mare, lumea aşteptase de la tatăl meu un fiu care să devină într-o zi capul famiiiei, să îndeplinească riturile în Sala Strămoşilor şi să aducă ofrande rudeior moarte, pentru ca astfel norocul să continue; însă primise o singură fiică inutilă. Poate că verişoarele mele aveau dreptate, iar el mă dăduse unui bărbat neimportant drept pedeapsă.

Am privit peste masă şi am văzut-o pe Mătură şoptindu-i ceva la ureche lui Lotus. Mi-au aruncat o privire, apoi şi-au dus mâna la gură să-şi ascundă un zâmbet afectat. îndoielile mele au dispărut într-o clipă, iar eu le-am mulţumit în sinea mea verişoarelor mele. Aveam un secret atât de mare, încât ar muri de gelozie şi invidie dacă l-ar fi aflat.

După micul del un ne-am mu lat în Sala Lo lu i ului înflorit, unde mama a anunţat un concurs de ţiteră pentru fetele nemăritate. Când mi-a venit rândul, am stat pe podiumul înălţat în faţa grupului, aşa cum făcuseră şi celelalte, însă cântam îngrozitor la ţiteră; degetele mi se tot încurcau printre corzi în timp ce mă gândeam la tânărul pe care îl întâlnisem cu o noapte în urmă. De îndată ce am terminat, mama m-a trimis afară, sugerându-mi să fac o plimbare prin grădină.

Eliberată din aripa femeilor! Am alergat pe coridor către biblioteca tatei. Tata reprezenta în familia Chen a noua generaţie de cărturari imperiali de nivel *jinshi,* cel maiânalt posibil. Fusese vicecomisar al mătăsii în perioada Ming, însă după haos – şi fără vreo dorinţă de a-l sluji pe noul împărat – venise acasă, unde se apucase de activităţi nobile: scria poezii, juca şah, degusta ceaiuri, ardea tămâie, iar acum producea şi regiza piese. Din multe puncte de vedere şi el, ca mulţi alţii din acea perioadă, adoptase filosofia femeilor de întoarcere către interior. Nimic nu-l făcea mai fericit decât să desfăşoare un papirus în timp ce se înconjura de un nor de fum de tămâie sau să soarbă ceai în timp ce juca o partidă de şah cu concubina lui preferată.

Tata era încă loialist Ming, însă era legat de regulile umanităţii; a refuzat să lucreze în noul guvern, dar tot a fost nevoit să îşi radă fruntea şi să poarte coadă, în semn de supunere faţă de împăratul Qing. Şi-a explicat capitularea astfel: „Bărbaţii nu sunt ca femeile. Noi ieşim

în exterior, unde suntem văzuţi. Trebuie să fac ce mi-au ordonat manciuri- enii sau risc să mă decapiteze. Dacă muream eu, cum ar fi supravieţuit familia noastră, căminul nostru, pământurile noastre şi toţi oamenii care lucrează pentru noi? Deja am suferit prea mult".

Am intrat în biblioteca tatei. La uşă stătea un servitor, gata să-i îndeplinească orice comandă. Pe pereţii din stânga şi dreapta mea se aflau „picturi" pe marmură – bucăţi de marmură care dezvăluiau peisaje ascunse cu munţi acoperiţi de nori pe fundalul unui cer mohorât. încăperea, chiar şi cu ferestrele deschise, amintea de cele patru bijuterii ale studiului cărturarului: hârtia, cerneala, pensula şi piatra caligrafică pământie. Nouă generaţii de cărturari construiseră acea bibliotecă, iar cărţile erau pretutindeni: pe masă, pe podea, pe rafturi. Tatăl meu adăugase şi el propria marcă acelei colecţii, adunând sute de lucrări scrise de femei în timpul dinastiei Ming şi peste o mie de cărţi scrise de femei după Dezastru. Spunea că în perioada asta oamenii trebuie să descopere talentul în locuri neobişnuite.

în acea dimineaţă, tata nu era la birou, ci stătea întins pe un pat de lemn cu somiera din ratan, privind ceaţa care se ridica de peste lac. Sub pat am văzut două tăvi acoperite cu cuburi mari de gheaţă. Nu suporta căldura şi le cerea servitorilor să scoată gheaţa păstrată în grote adânci şi să o folosească pentru a-i răci patul în care se odihnea ziua. Pe peretele de deasupra lui era atârnat un distih:

Să nu-ţi pese de faimă. Fii modest.

Astfel, ceilalţi te vor considera un om special.

— Bujor, a spus el, făcându-mi semn să mă apropii de el. Vino şi stai jos.

Am traversat încăperea, apropiindu-mă de ferestre ca să pot vedea dincolo de lac şi de Insula Singuratică.

Nu aveam voie să mă uit dincolo de ziduri, însă astăzi tatăl meu mi-a permis tacit această plăcere. M-am aşezat pe unul dintre scaunele amplasate în faţa mesei la care şedeau cei care veneau să ceară favoruri.

— Iar ai venit ca să scapi de profesoară? a întrebat el.

De-a lungul anilor, familia mea îmi găsise profesori minunaţi – toate femei –, dar încă de când aveam patru ani, tatăl meu mă lăsase să stau în poala lui, ca să mă înveţe personal să citesc, să înţeleg şi să critic. M-a învăţat că viaţa imită arta. Mi-a spus că prin citit puteam intra în lumi diferite de a mea. Iar când ridic pensula să scriu pot să-mi

exersez intelectul şi imaginaţia. Il consideram cel mai bun dintre profesorii mei.

— Azi nu am lecţii, i-am amintit eu sfioasă.

Uitase oare că mâine va fi ziua mea? De obicei, zilele de naştere nu se serbează decât după cincizeci de ani, însă oare nu pusese în scenă piesa pentru mine, pentru că mă iubea şi eram importantă pentru el?

A zâmbit cu blândeţe.

— Da, da, bineînţeles, a spus el, apoi a devenit serios. Prea multă bârfă în aripa femeilor?

Am aprobat din cap.

— Atunci va trebui să vii să-mi spui că ai câştigat unul din acele concursuri organizate de mama ta.

— Ah, tată.

Am oftat resemnată. Ştia că nu excelam la astfel de lucruri.

— Ai crescut atât de mult, încât nici mai pot glumi cu tine. Şi-a lovit coapsa cu palma şi a râs. Mâine împlineşti şaisprezece ani. Ai uitat de această zi specială?

Am zâmbit şi eu.

— Mi-ai făcut cel mai frumos cadou.

A mişcat întrebător din cap. M-am gândit că iar glumeşte cu mine, aşa că i-am făcut pe plac.

— Bănuiesc că ai organizat spectacolul pentru altcineva, am îndrăznit eu.

Tata îmi încurajase insolenţa de-a lungul anilor, însă acum nu mi-a mai dat un răspuns rapid şi inteligent.

— Da, da, da, s-a mulţumit el să spună, ca şi când fiecare cuvânt ar fi însemnat un răspuns cu totul nou. Bineînţeles. Asta era.

S-a sculat în picioare în capul oaselor şi şi-a aruncat picioarele pe o latură a patului. S-a ridicat, şi-a potrivit într-o clipă hainele, croite după modelul costumului de vânătoare manciurian – pantaloni şi tunică strâmtă care se încheia până la gât.

— Insă am alt cadou pentru tine. Unul care cred că-ţi va plăcea chiar mai mult.

S-a dus la o lădiţă din lemn de camfor, a deschis-o şi a scos ceva învelit în mătase purpurie cu un model cu sălcii. Când mi-a întins obiectul am ştiut că era o carte. Speram să fie volumul din *Pavilionul Bujorilor* pe care marele autor Tang Xianzu îl publicase personal. Am

dezlegat încet pachetul, apoi am desfăşurat învelişul de mătase. Era o ediţie din *Pavilionul Bujorilor* pe care încă nu o aveam, însă nu cea pe care mi-o dorisem. Totuşi, am strâns-o la piept, bucurându-mă de cât de specială era. Fără ajutorul tatălui meu nu aş fi fost în stare să-mi urmez pasiunea, indiferent cât de deşteaptă aş fi fost.

— Tată, eşti prea bun cu mine.

— Deschide-o, mi-a poruncit el.

Iubeam cărţile. îmi plăcea să le simt greutatea în mâini. îmi plăcea mirosul de cerneală şi senzaţia pe care mi-o dădea atingerea foii de orez.

— Să nu îndoi marginile paginii ca să ştii unde ai rămas, mi-a amintit tata. Să nu zgârii cu unghiile semnele scrise. Să nu umezeşti degetul cu limba înainte să dai pagina. Şi să nu foloseşti niciodată cartea drept pernă.

îmi repetase de nenumărate ori acele lucruri.

— Nu, tată, nu voi face asta, am făgăduit eu.

Privirea mi-a căzut pe rândurile de introducere ale naratorului. Cu o noapte în urmă îl auzisem pe actorul care juca rolul lui vorbind despre felul în care cele trei încarnări îi aduseseră pe Liniang şi Mengmei în Pavilionul Bujorilor.

Am dus volumul la tata, am indicat pasajul şi l-am întrebat:

— Tată, asta de unde vine? E ceva inventat de Tang Xianzu sau e unul dintre elementele pe care le-a împrumutat din alt poem sau din altă poveste?

Tata a zâmbit, încântat, ca de obicei, de curiozitatea mea.

— Uită-te pe al treilea raft de pe peretele acela. Găseşte cartea cea mai veche şi vei afla răspunsul.

Am lăsat noul meu exemplar din *Pavilionul Bujorilor* pe pat şi am făcut ce îmi sugerase tatăl meu. Am adus cartea şi am răsfoit-o până când am găsit sursa de inspiraţie a celor trei încarnări. Se părea că, în vremea dinastiei Tang, o fată se îndrăgostise de un călugăr. Au avut nevoie de trei vieţi diferite ca să ajungă la momentul perfect şi la dragostea perfectă. M-am gândit la asta. Oare dragostea poate fi atât de puternică încât să treacă dincolo de moarte nu o dată, ci de trei ori?

Am luat din nou *Pavilionul Bujorilor* şi am înlors încet paginile. Doream să îl găsesc pe Mengmei şi să retrăiesc întâlnirea mea cu străinul din noaptea trecută. Am ajuns la pasajul în care îşi face apariţia Mengmei:

Am moştenit parfumul cărţilor clasice. Am săpat în zid în căutarea luminii, cu părul legat de grindă ca să nu aţipesc; mă hrănesc cu litere din perfecţiunea naturii...

— Ce citeşti acum? a întrebat tatăl meu.

M-a prins! Mi s-au înroşit obrajii.

— Eu... eu...

— In poveste sunt lucruri pe care o fată ca tine nu le poate înţelege. Ai putea să le discuţi cu mama ta...

Am roşit şi mai mult.

— Nu, nu e vorba de asta, am bâiguit eu, apoi i-am citit rândurile, care, scoase din context, păreau complet nevinovate.

— Ah, deci vrei să afli sursa de inspiraţie şi pentru asta.

Am încuviinţat din cap, iar el s-a dus la un raft, a scos o carte şi a adus-o la patul pe care stăteam.

— Aici sunt povestite faptele cărturarilor faimoşi. Vrei să te ajut?

— Sunt şi eu în stare, tată.

— Ştiu că eşti, a răspuns el şi mi-a întins volumul.

Conştientă că tata mă priveşte atent, am răsfoit cartea până am ajuns la un pasaj despre Kuang Heng, un învăţat atât de sărac, încât nu-şi putea permite să cumpere nici măcar ulei pentru lampă. A săpat o gaură în perete, ca să împrumute lumina vecinului său.

— Peste câteva pagini, mi-a spus tata, vei găsi referirea la Sun Jing, care şi-a legat părul de o grindă ca nu cumva să adoarmă în timp ce studia.

Am dat din cap cu un aer solemn, întrebându-mă dacă tânărul pe care îl întâlnisem era la fel de conştiincios precum acei cărturari din vechime.

— Dacă ai fi fost băiat, a continuat tata, ai fi fost un cărturar imperial excelent, poate cel mai bun pe care l-a avut vreodată familia noastră.

A vrut să-mi facă un compliment şi l-am luat aşa cum era, însă am simţit şi regretul din vocea lui. Nu eram şi nu voi fi vreodată băiat.

— Dacă tot eşti aici, a adăugat el repede, dându-şi pesemne seama de gafă, atunci ar trebui să mă ajuţi.

S-a dus la masă şi s-a aşezat. Şi-a potrivit grijuliu hainele, apoi şi-a arani at coada cât să-i cadă drept pe spate. Şi-a trecut degetele peste fruntea rasă – un obicei care, la fel ca stilul vestimentar manciurian, îi amintea de alegerea pe care o făcuse pentru a-şi proteja

familia – apoi a deschis un sertar şi a scos mai multe şiruri de arginţi. A împins un astfel de şir pe masă.

— Trebuie să trimit bani la ţară. Ajută-mă să-i număr.

Familia noastră avea mii de *mou*[4] planiaţi cu duzi. In regiunea Gudang, nu departe de aici, sate întregi se bazau pe familia noastră ca să-şi câştige existenţa. Tatei îi păsa de toţi aceşti oameni care plantau copacii, recoltau frunzele, hrăneau şi îngrijeau viermii de mătase, scoteau firul din cocon, îl torceau şi, desigur, ţeseau hainele. Mi-a spus de ce era nevoie pentru întregul proces, iar eu am început să separ deoparte sumele necesare.

— Nu pari în apele tale azi, a spus tata. Ce te frământă?

Nu-i puteam povesti despre tânărul pe care îl întâlnisem sau că mă întrebam dacă să mă duc sau nu să-l văd în Pavilionul Vântului, însă dacă tata mă putea ajuta să o înţeleg pe bunica şi alegerile pe care le făcuse ea, atunci poate aş şti ce să fac în noaptea asta.

— Mă gândeam la bunica Chen. A fost atât de viiează? A avut momente în care nu era sigură pe ea?

— Am vorbit deja despre povestea asta...

— Despre poveste, da, însă nu şi despre bunica. Oare cum era?

Tatăl meu mă cunoştea foarte bine şi, spre deosebire de majoritatea fiicelor, şi eu îl cunoşteam bine pe el. De-a lungul anilor am învăţat să-i citesc anumite expresii: felul în care ridica sprâncenele surprins când îl întrebam despre vreo poetă, grimasa care îi apărea pe chip când îmi punea întrebări de istorie, iar eu răspundeam incorect, felul gânditor în care îşi freca bărbia când îi puneam o întrebare despre *Pavilionul Bujorilor* la care nu ştia să răspundă. Acum mă privea de parcă mi-ar fi cântărit valoarea din priviri.

— Manciurienii au văzut cum cade oraş după oraş, a spus el în sfârşit, însă ştiau că atunci când vor ajunge la Delta fluviului Yangzi vor întâmpina o rezistenţă loialistă puternică. Ar fi putut alege Hangzhou, unde trăim noi, însă au ales oraşul Yangzhou, unde tatăl meu era ministru, ca să le dea o lecţie celorlalte oraşe din regiune.

Auzisem de multe ori acea introducere şi mă întrebam dacă îmi va spune şi ceva ce nu ştiam deja.

— Generalii, care până atunci îşi ţinuseră soldaţii sub control strict, le-au dat oamenilor lor ordinul de a-şi satisface orice dorinţă şi

---

4 *Mou* - unitate chineză pentru măsurarea pământului, a cărui valoare varia în funcţie de regiune; media era: 1 mou = 666,5 metri pătraţi (n trad.)

de a lua toate bogăţiile pe care le doreau – femei, argint, mătase, antichităţi şi animale – ca răsplată pentru serviciul lor.

Tata s-a oprit şi m-a privit la fel de întrebător ca înainte.

— înţelegi ce vreau să spun... cu femeile?

Sincer, nu înţelegeam, însă am făcut semn că da.

— Timp de cinci zile, oraşul a fost înecat în sânge, a continuat el. Focul a distrus casele, sălile, templele. Au murit mii de oameni.

— Nu ţi-era frică?

— Toţi erau speriaţi, însă mama ne învăţase să fim curajoşi. Şi trebuia să fim curajoşi din multe puncte de vedere.

M-a privit din nou, ca şi când ar fi stat în cumpănă dacă să continue sau nu. Probabil nu m-a considerat suficient de demnă pentru asta, căci a luat un şir de monede şi s-a întors la numărătoare. Fără să-şi ia ochii de la argint, a încheiat:

— Acum ştii de ce prefer să vezi doar lucruri frumoase, să citeşti poezii, să scrii, să citeşti şi să asculţi piese.

Insă nu-mi spusese nimic despre bunica! Şi nimic care să mă ajute să mă hotărăsc ce să fac în seara asta sau să mă facă să înţeleg ce simţeam.

— Tată... am spus eu sfios.

— Da, a răspuns el, fără să ridice privirea.

— Mă gândeam la piesă şi la Liniang cea bolnavă de dragoste, am izbucnit eu. Crezi că în viaţa reală s-ar putea întâmpla aşa ceva?

— Bineînţeles. Ai auzit de Xiaoqing, nu-i aşa?

Sigur că auzisem. A fost fecioara cea mai cunoscută care a murit din dragoste.

— A murit foarte tânără, am spus eu. Oare pentru că era frumoasă?

— Iţi semăna din multe puncte de vedere, a răspuns tata. Era graţioasă şi elegantă. Insă părinţii ei, membri ai nobilimii, şi-au pierdut averea. Mama ei a devenit profesoară, astfel că Xiaoqing era foarte educată. Poate prea educată.

— Cum poţi să spui că cineva e prea educat? am întrebat eu, gân- dindu-mă cât de fericit îl făcusem pe tatăl meu tocmai datorită interesului pe care îl arătam pentru cărţile lui.

— Când era fetiţă, Xiaoqing s-a dus să viziteze o călugăriţă, a răspuns tata. Aici, Xiaoqing a învăţat să recite Sutra Inimii pe dinafară, fără să scape niciun cuvânt. Insă, în timp ce făcea asta, călugăriţa a

văzut că Xiaoqing nu avea noroc. Dacă fata stătea departe de cărţi, avea să trăiască până la treizeci de ani. Dacă nu...

— Insă cum a murit de dragoste?

— Când a împlinit şaisprezece ani, un bărbat din Hangzhou a luat-o să-i fie concubină şi a închis-o acolo – a făcut un gest spre fereastră – pe Insula Singuratică, pentru a o apăra de soţia lui geloasă. Xiaoqing era foarte singură. Singura ei alinare era să citească din *Pavilionul Bujorilor.* La fel ca tine, citea tot timpul acea poveste. A devenit obsedată de ea şi s-a îmbolnăvit de alean. Slăbea văzând cu ochii şi scria poezii în care se compara cu Liniang.

Vocea lui devenise mai blândă, iar obrajii i s-au înroşit.

— Avea doar şaptesprezece ani când a murit.

Eu şi verişoarele mele vorbeam uneori despre Xiaoqing. Inventam explicaţii pentru ceea ce credeam noi că înseamnă „să te naşti ca să le aduci plăcere bărbaţilor11. Insă, în timp ce îl ascultam pe tata vorbind, am văzut că, într-un fel, fragilitatea şi slăbiciunea lui Xiaoqing îl emoţionau şi îl fascinau. Nu era singurul bărbat captivat de viaţa şi moartea ei. Mulţi îi dedicaseră poezii şi peste douăzeci compuseseră piese de teatru despre ea. Acum îmi dădeam seama că Xiaoqing şi felul în care murise aveau ceva foarte atractiv şi fascinant pentru bărbaţi. Oare şi străinul meu simţea acelaşi lucru?

— Mă gândesc de multe ori la Xiaoqing în perioada ei de sfârşit, a adăugat tata pe un ton visător. Bea doar o ceşcuţă de suc de pere pe zi. Iţi dai seama?

începeam să mă simt stânjenită. Era tatăl meu şi nu îmi plăcea să mă gândesc că ar putea avea sentimente şi senzaţii asemănătoare celor pe care le avusesem eu cu o noapte în urmă; mereu îmi spusese că el şi mama erau distanţi unul cu altul, iar concubinele nu-i aduceau o fericire prea mare.

— Exact ca Liniang, Xiaoqing dorea să lase în urmă un portret de-al ei, a continuat tata, nebăgând în seamă stânj’ eneala mea. Artistul a avut nevoie de trei încercări ca să-l facă aşa cum trebuie. Se simţea din ce în ce mai rău, însă niciodată nu şi-a uitat datoria de a fi frumoasă. In fiecare dimineaţă îşi pieptăna părul şi se îmbrăca în cele mai frumoase mătăsuri pe care le avea. A murit în picioare, arătând atât de bine, încât cei care veniseră să o vadă crezuseră că încă era vie. Apoi, soţia cea îngrozitoare a proprietarului a ars poeziile lui Xiaoqing şi toate portretele ei, cu excepţia unuia singur.

Tata privea lung pe fereastră către Insula Singuratică; ochii săi sticloşi erau plini de... compasiune? dorinţă? dor?

— Nu s-a pierdut totul, tată, am spus eu, în liniştea grea care se lăsase. Înainte să moară, Xiaoqing a învelit câteva bijuterii în hârtie şi i le-a dat fiicei servitoarei ei. Când fata a deschis pachetul, a găsit unsprezece poezii pe acele foi abandonate.

— Floare-de-Bujor, vrei să reciţi una pentru mine?

Tatăl meu nu m-a ajutat să înţeleg ce simţeam, însă m-a lăsat să întrevăd ceva din sentimentele romantice pe care probabil le încerca şi străinul meu în timp ce mă aştepta pe mine. Am tras aer în piept şi am început să recit.

— *„Nu se mai aude sunetul ploii reci lovindu-se de fereastra mohorâtă..."*

— Te rog să taci! s-a răstit mama.

Nu venea niciodată aici, iar apariţia ei era neaşteptată şi neliniştitoare. De cât timp asculta? Apoi i s-a adresat tatălui meu.

— Îi vorbeşti fiicei noastre despre Xiaoqing, însă ştii foarte bine că nu a fost singura care a murit citind *Pavilionul Bujorilor.*

— Poveştile ne spun cum trebuie să trăim, a răspuns tatăl meu, ascun- zându-şi surprinderea pe care cu siguranţă o simţise la apariţia mamei şi auzindu-i a tonul acuzator.

— Povestea lui Xiaoqing are vreo morală pentru fiica noastră? a înlrebat mama. Floare-de-Bul or s-a născut într-una dinlre cele mai bune familii din Hangzhou. Cealaltă fată nu a fost decât o iapă slabă, vândută şi cumpărată ca pe un obiect. O fată e pură. Cea laltă era...

— Ştiu foarte bine ce meserie avea Xiaoqing, a întrerupt-o tata. Nu e nevoie să-mi aduci aminte. Însă când îi vorbesc fiicei noastre despre Xiaoqing, mă gândesc mai mult la lecţiile pe care le poate învăţa din povestea care a inspirat-o. Sper că nu vezi niciun rău în asta.

— Niciun rău? Vrei să spui că soarta fiicei noastre va fi precum cea a lui Du Liniang?

I-am aruncat o privire servitorului care stătea lângă uşă. Oare cât timp va dura până să dea raportul – probabil în glumă – altui servitor, iar veştile să se răspândească în tot complexul?

— Da, Floare-de-Bujor poate învăţa câte ceva de la ea, a răspuns tata. Liniang e cinstită, inima ei e bună şi pură, are vederi largi, iar voinţa ei neclintită.

— *Poftim!* a răspuns mama. Fata aceea a fost încăpăţânată în

dragoste! Oare câte fete mai trebuie să moară din pricina acestei poveşti până vei începe să-i vezi pericolul?

Eu şi verişoarele mele povesteam despre aceste nefericite noaptea în şoaptă, când credeam că nu ne aude nimeni. Vorbeam de Yu Niang, care s-a îndrăgostit la treisprezece ani şi a murit la şaptesprezece, cu textul lângă ea. Marele Tang Xianzu, cu inima frântă la auzul veştii, a scris poezii în care o proslăvea. Insă curând au urmat multe alte fete, care citeau povestea, se îmbolnăveau de dragoste şi se veştejeau precum Liniang, apoi mureau sperând că dragostea lor adevărată le va găsi şi le va readuce la viaţă.

— Fiica noastră este o pasăre phoenix, a spus tata. O văd măritată cu un dragon, nu cu o cioară.

Răspunsul lui nu a mulţumit-o pe mama. Când era fericită, putea preschimba cristalele de gheaţă în flori. Când era tristă sau furioasă – ca acum – putea preschimba norii negri în roiuri de insecte muşcătoare.

— O fiică prea educată este o fiică moartă, a tunat mama. Talentul nu este un dar pe care ar trebui să i-l dorim Florii-de-Bujor. Unde crezi că vor duce toate aceste lecturi? La fericirea nupţială sau la dezamăgire, veştejire şi moarte?

— Ti-am mai spus că Floare-de-Bujor nu va muri din pricina unor cuvinte.

Mama şi tata păreau să fi uitat că în cameră mă aflam şi eu, iar eu nu am făcut vreo mişcare de teamă că mă vor observa. Nu mai departe de ieri îi auzisem certându-se pentru acest subiect. Rar îmi vedeam părinţii împreună, iar asta se întâmpla doar la festivaluri sau ritualuri religioase în sala strămoşilor, unde fiecare cuvânt sau gest erau hotărâte dinainte. Acum mă întrebam dacă fuseseră tot timpul aşa.

— Şi cum va învăţa să fie o soţie şi o mamă bună dacă vine mereu aici? a întrebat mama.

— De ce să nu înveţe? a spus şi tata, fără vreo urmă de grijă în voce.

Spre marea mea surprindere şi spre dezgustul mamei mele, a parafrazat cuvintele prefectului Du despre fiica sa:

— O tânără doamnă trebuie să cunoască bine literele, astfel încât, atunci când se mărită, să poată purta o conversaţie cu soţul ei. Iar rolul Florii-de-Bujor este acela de a fi un paznic moral, nu-i aşa? Ar

trebui să fii fericită că nu prea-i pasă de rochii frumoase, agrafe noi sau să-şi sulemenească faţa. Chiar dacă e frumoasă, trebuie să-i aducem aminte că nu chipul o face specială. Frumuseţea ei oglindeşte virtuţile şi talentele pe care le păstrează în suflet. Intr-o zi îi va oferi soţului ei alinare şi confort citindu-i; însă, în definitiv, noi ne instruim fiica pentru a deveni o mamă bună – nici mai mult, nici mai puţin. Rolul ei este să-şi înveţe fiicele să scrie poezii şi să-şi perfecţioneze talentele feminine. In primul rând, îl va ajuta pe nepotul nostru la studii până când va fi suficient de mare să părăsească aripa femeilor. Iar când el îşi va termina studiile, ea va fi acoperită de glorie şi onoare. Doar atunci va străluci. Doar atunci va fi recunoscută.

Mama nu putea să-l contrazică aici, astfel că a fost nevoită să cedeze.

— Bine, însă atât timp cât cititul nu o va face să întreacă vreo limită. Nu cred că vrei să devină neascultătoare. Iar dacă vrei să-i spui poveşti fiicei noastre, nu poţi să-i vorbeşti despre zei şi zeiţe?

Când tata a refuzat, privirea mamei s-a oprit asupra mea.

— Cât o mai ţii aici? l-a întrebat ea pe tata.

— Incă puţin.

Apoi, mama a dispărut la fel de tăcut precum venise. Cred că tata ieşise câştigător. Nu părea deloc afectat; a notat ceva în registru, apoi a lăsat jos pensula de caligrafie, s-a ridicat şi s-a îndreptat către fereastră să privească spre Insula Singuratică.

A intrat un servitor care a făcut o plecăciune în faţa tatei şi i-a întins o scrisoare pecetluită cu un însemn oficial. Tata a pipăit-o gânditor, ca şi când ar fi ştiut deja ce se afla înăuntru. Pentru că nu părea dornic să o deschidă în prezenţa mea, m-am ridicat, i-am mulţumit din nou pentru ediţia din *Pavilionul Bujorilor* pe care mi-o oferise şi am ieşit din bibliotecă.

Dorinţă

Altă noapte încărcată şi călduroasă. In aripa femeilor ne-am desfătat la un banchet cu boabe uscate la soare şi fierte împreună cu coji de mandarină şi cu crabi roşii, de mărimea ouălor de găină, care se pes- cuiau în apele locale doar în perioada aceasta a anului. In farfuriile femeilor măritate se adăugau ingrediente speciale, care să le ajute să rămână însărcinate, iar alte preparate erau scoase din mâncarea celor care aşteptau copii: bunăoară, carnea de iepure, căci se ştie că poate face ca pruncul să aibă buză despicată, dar şi carnea de miel, căci poate

face ca bebeluşul să se nască bolnav. Insă nu mi-era foame. Mintea mea era deja la Pavilionul Vântului.

Când talgerele şi tobele ne-au chemat iar în grădină, eu am rămas în urmă, încercând pe cât puteam să fiu graţioasă şi să fac conversaţie cu mătuşile, concubinele şi soţiile oaspeţilor tatălui meu. Am ieşit din aripa noastră alături de ultimul grup. Rămăseseră libere doar pernele din marginea exterioară a zonei femeilor. M-am aşezat pe una dintre ele şi am privit în jur să mă asigur că făcusem alegerea corectă. Da, mama, în calitate de gazdă, stătea în mijlocul grupului. In noaptea asta, toate fetele nemăritate, cu excepţia mea, stăteau împreună. Tan Ze – cu voia ei sau la insistenţele mamei – fusese trimisă în zona fetelor de vârsta ei.

Tata alesese din nou punctele cele mai importante şi pentru reprezentaţia din seara aceasta, care a început la trei ani după moartea lui Du Liniang, cu învăţatul Liu Mengmei, obosit după lunga sa călătorie ca să-şi dea examenele imperiale. Fostul profesor al lui Liniang îi oferă lui Mengmei adăpost la altarul ei de lângă prun. îndată ce a început următoarea arie muzicală, mi-am dat seama că suntem cu Liniang în Lumea Cealaltă, pentru Judecata Infernală. Pentru că în seara asta nu-i mai puteam vedea pe actori, am fost nevoită să mi-l imaginez pe judecător, cu o înfăţişare de temut, vorbind despre reincarnare şi despre felul în care sufletul se răspândeşte precum scânteile din artificii. Acesta este trimis către una dintre cele 48 000 de sorţi de pe tărâmul dorinţei, al formei sau al celor fără formă sau către unul dintre cele 242 de niveluri ale Iadului. Liniang l-a rugat pe judecător, spunându-i că se făcuse o greşeală îngrozitoare, că ea era prea tânără să se afle acolo, că nu apucase nici să se mărite, nici să bea vin, ci se îmbolnăvise de dor şi îşi pierduse viaţa.

— „Şi când a murit vreodată cineva de la un vis?“

Vocea judecătorului mă sfâşia; îi cerea o explicaţie Spiritului Florilor, care îi provocase lui Liniang dorul de dragoste şi moartea. Apoi, după ce a verificat Registrul Căsătoriilor, a hotărât că, într-adevăr, Liniang îi era sortită lui Mengmei şi – pentru că tableta ei strămoşească nu fusese pictată – i-a dat permisiunea să umble prin lume sub înfăţişarea unei fantome, ca să-şi caute soţul cu care fusese ursită să se mărite. După aceea, i-a cerut Spiritului Florilor să împiedice trupul fizic al lui Liniang să putrezească. Ca fantomă, Liniang s-a întors pe tărâmul oamenilor să locuiască lângă mormântul ei de sub prun. Când Sora

Piatră, bătrâna călugăriță care trebuia să aibă grijă de mormânt, a adus ofrande pe un altar de sub copac, Liniang i-a fost atât de recunoscătoare, încât a răspândit flori de prun în care şi-a pus gândurile iubitoare.

în timp ce se revigora la altar, Mengmei devenea tot mai neliniştit şi a plecat să se plimbe prin grădini. Din întâmplare – însă cu voia sorţii – a găsit cutia în care se afla autoportretul făcut sul al lui Liniang. A crezut înlâi că găiise porire iul zeilei Guanyin. A dus pergamenlul în cameră şi a ars tămâie în faţa lui. Şi-a desfătat privirea cu părul moale al lui Guanyin, cu gura ei mică, asemenea unui boboc de trandafir şi cu felul în care dorul de dragoste părea întipărit pe fruntea ei; însă cu cât se uita mai atent, cu atât rămânea mai convins că femeia din desen nu putea fi zeiţa. Guanyin ar fi trebuit să plutească, însă de sub veşmântul femeii ieşeau picioruşele delicate. Apoi a văzut poezia care fusese scrisă pe mătase şi şi-a dat seama că acela era autoportretul pictat de o fată muritoare.

Citind versurile, s-a recunoscut în personajul Liu, salcia; de asemenea, fata din desen avea în mână o rămurică de prun, ca şi când l-ar îmbrăţişa pe Mengmei – Visul Prunului. La rândul său, a scris o poezie de răspuns, apoi a strigat-o şi i-a cerut să iasă din desen ca să fie cu el.

Aşteptarea tăcută s-a aşternut în rândul femeilor de pe partea noastră de paravan, în clipa în care silueta întunecată şi fantomatică a lui Liniang a ieşit din mormântul din grădină ca să-l ispitească, să-l vrăjească şi să-l seducă pe învăţatul ei.

Am aştep tat până când a început să bată uşor în fereas tra lui Mengmei, iar el a început să-i pună întrebări ca să afle cine e; în clipa următoare m-am ridicat şi am plecat rapid. Sentimentele mele le oglindeau pe cele ale lui Liniang, care plutea în jurul învăţatului, chemân- du-l şi jucându-se cu el.

— „Sunt un boboc pe care tu l-ai făcut să înflorească în întunericul nopţii", cânta Liniang. „Iţi ofer fără ezitare acest trup, o mie de monede de aur."

Eu eram femeie nemăritată, însă i-am înţeles dorinţa. Mengmei i-a acceptat oferta. A întrebat-o de mai multe ori pe Liniang cum o cheamă, însă ea a refuzat să răspundă. Pentru ea era mai simplu să-şi ofere trupul decât să-şi dezvăluie adevărata identitate.

Am încetinit când m-am apropiat de podul în zigzag care ducea

la Pavilionul Vântului. Mi-am imaginat picioarele mici, ascunse sub veşmântul diafan – înflorind odată cu fiecare pas. Am netezit mătasea, m-am jucat cu degetele în păr să fiu sigură că toate agrafele erau la locul lor, apoi, preţ de câteva clipe, mi-am dus mâna la inimă, încercând să-i liniştesc bătăile disperate şi nerăbdătoare. Nu trebuia să uit cine eram: unica fiică a unei familii care, timp de nouă generaţii, dăduse cărturari imperiali dintre cei mai de vază. Eram logodită. Aveam picioare legate. Dacă se întâmpla ceva nepotrivit, nu puteam să alerg aşa cum ar fi făcut o fată cu picior mare; şi nici nu puteam zbura pe un nor cum ar fi putut face Liniang. Dacă mă prindeau, logodna mea era ruptă. Cel mai rău lucru pe care îl putea face o fată era să aducă ruşine şi dezonoare asupra familiei ei printr-o astfel de faptă, însă eram prostuţă, iar mintea mea întunecată de dorinţă.

Mi-am apăsat degetele cu putere pe ochi şi m-am gândit la mama. Dacă îmi rămăsese măcar un dram de raţiune, atunci aş fi văzut cât ar fi fost de dezamăgită de mine. Dacă aveam puţin bun-simţ, aş fi ştiut cât de mare ar fi furia ei. Insă îmi aduceam aminte de demnitatea ei, de frumuseţea şi statutul ei. Acestea erau casa mea, grădina mea, pavilionul meu, noaptea mea, luna mea, viaţa mea.

Am păşit pe podul în zigzag şi am intrat în Pavilionul Vânturilor, unde mă aştepta. La început nu am schimbat o vorbă. Poate rămăsese surprins că venisem; până la urmă nu spunea prea multe despre persoana mea. Probabil îi era la fel de teamă ca şi mie să nu fim prinşi. Sau poate îmi respira întreaga fiinţă, aşa cum şi eu îl lăsam pe el să îmi umple plă mâ nii, ochii, inima.

El a vorbit primul.

— Portretul nu o reprezintă pur şi simplu pe Liniang, a spus el, apelând la formalitate ca la o modalitate de a ne apăra pe amândoi de o greşeală teribilă. De fapt, reprezintă cheia către destinul lui Mengmei alături de ea; rămurica de prun din mâna ei, cuvintele de invitaţie adresate cuiva pe nume Salcie din poezia ei. In acea bucată delicată de mătase el o vede pe viitoarea lui soţie.

Acelea nu erau nici pe departe cuvintele romantice după care tânjisem, însă eram fată, aşa că m-am lăsat condusă.

— Iubesc florile de prun, am răspuns eu. Apar tot timpul. Ai rămas să vezi scena în care Liniang împrăştie petale pe altarul de sub prun?

A încuviinţat din cap, iar eu am continuat.

— Oare florile împrăştiate de fantoma lui Liniang sunt diferite de cele aduse aici de vânt?

Nu mi-a răspuns la întrebare.

— Să privim luna împreună, a propus el, cu o voce groasă.

Am lăsat curaj ul lui Liniang să-mi pătrundă în suflet şi am făcut câţiva paşi mărunţi prin pavilion până când am ajuns lângă el. Mâine avea să fie adevăratul pătrar, astfel că luna din noaptea aceea părea doar o mică felie argintie care atârna pe cer aproape de pământ. Dinspre lac a venit o adiere care mi-a răcorit chipul fierbinte. Câteva fire de păr îmi mângâiau pielea şi îmi dădeau fiori pe şira spinării.

— Ti-e frig? a întrebat el, venind în spatele meu şi aşezându-şi mâinile pe umerii mei.

Aş fi vrut să mă întorc şi să-l privesc în ochi şi...? Liniang îşi sedusese iubitul, însă eu nu ştiam ce să fac.

Şi-a luat mâinile de pe mine, iar eu m-am simţit uşor dezorientată. Singurul lucru care mă împiedica să fug sau să leşin era căldura pe care o emana trupul lui, foarte aproape de al meu. Şi nu m-am mişcat.

Din depărtare se auzea piesa. Mengmei şi Liniang au continuat să se întâlnească. El o întreba întotdeauna care îi e numele; ea refuza mereu să i-l dezvăluie. întreba tot timpul: „De ce paşii tăi nu se aud nici- odată?“. Iar Liniang recunoştea mereu că, într-adevăr, nu lăsa urme pe nisip. în sfârşit, într-o noapte, biata fantomă şi-a făcut apariţia, tremurând şi plină de teamă, pentru că dorea să-i spună cine şi ce era.

în Pavilionul Vântului, doi oameni stăteau împietriţi, prea speriaţi să se mişte, să vorbească sau să fugă. Simţeam respiraţia tânărului în ceafă.

Din grădină, Mengmei îşi cânta întrebarea: „Eşti logodită?“

Chiar înainte să aud răspunsul lui Liniang, am desluşit o şoaptă în ure che.

— Eşti logodită?

— Sunt logodită încă de când eram mică.

Abia mi-am recunoscut vocea, pentru că tot ce auzeam era sângele care îmi zvâcnea în urechi.

A oftat în spatele meu.

— Şi mie mi-a fost aleasă o soţie.

— Atunci n-ar trebui să ne întâlnim.

— Aş putea să-ţi spun noapte bună, a răspuns el. Asta vrei?

De pe scenă o auzeam pe Liniang mărturisindu-i iubitului ei grija că acum că făcuseră „nori și ploaie“ împreună el o va dori doar ca pe o concubină, nu ca soţie. Auzind asta, am început să fierb de indignare. Nu eram singura care făcea ceva rău aici. M-am întors către el.

— La asta trebuie să se aştepte soţia ta în căsătorie? Că te vei întâlni cu femei stranie?

A zâmbit nevinovat, însă mă gândeam la felul în care se strecurase prin grădina noastră când ar fi trebuit să urmărească piesa împreună cu tata, cu unchii mei, cu comisarul Tan și cu ceilalţi bărbaţi.

— Chiar dacă femeile şi bărbaţii sunt diferiţi, în dragoste şi dorinţă sunt identici, a citat el zicala populară, apoi a adăugat: Sper să nu am o tovarăşă doar în casă, ci și în dormitor.

— Deci cauţi concubine chiar înainte să te însori, am răspuns eu cu sarcasm.

Cum întotdeauna căsniciile erau aranjate, iar mireasa şi mirele nu aveau vreun cuvânt de spus în privinţa alegerii, concubinele erau spaima oricărei neveste. Soţii se îndrăgosteau de concubine. Erau împreună din propria lor voinţă, nu aveau responsabilităţi şi se simţeau bine unul în compania celuilalt, în timp ce căsniciile erau doar o chestiune de datorie și un mod de a procrea copii care, cu timpul, vor îndeplini ritualurile din sala strămoșilor.

— Dacă tu ai fi soţia mea, a spus el, n-aş mai avea nevoie de concubine.

Am lăsat privirea în jos, cuprinsă de o bucurie ciudată.

Unii ar putea spune că e mult prea ridicol sau că nu s-ar putea întâmpla aşa ceva. Sau că totul se petrecea în imaginaţia mea, o imaginaţie febrilă care nu putea duce decât la scrierile mele obsesive şi la nimic bun. Sau unii ar putea spune că, chiar dacă totul s-a petrecut exact aşa cum povestit, meritam un sfârşit deloc fericit și mai rău ca moartea, ceea ce, de fapt, am și primit. Insă în clipa aceea eram fericită.

— Cred că am fost sortiţi să ne întâlnim, a spus el. Nu ştiam că vei fi aici noaptea trecută, însă ai fost. Nu ne putem opune sorţii. Trebuie să acceptăm că soarta ne-a oferit o ocazie specială.

Am roșit puternic și mi-am întors privirea.

In tot acest timp, din grădină se auzea piesa. In ciuda faptului că eram distrasă de ceea ce mi se întâmpla cu acel străin, o parte din mine asculta încă povestea. Acum, în sfârşit, o auzeam pe Liniang

recunoscând cine era: o imagine spectrală prinsă între viață și lumea de dincolo. Strigătele de spaimă ale lui Mengmei s-au auzit până în Pavilionul Vântului. Am tremurat din nou.

Tânărul meu și-a dres glasul.

— Cred că știi foarte bine piesa.

— Sunt doar o fată, iar gândurile mele nu au importanţă, am răspuns eu, încercând să fiu modestă, ceea ce era prostesc dată fiind situaţia în care ne aflam.

M-a privit întrebător.

— Ești frumoasă, iar asta mă încântă, a spus el. Insă aş vrea să ştiu ce se află aici – fără să mă atingă, a întind mâna și a indicat cu vârful degetului un loc deasupra inimii, punctul central al conştiinţei.

Locul de pe piept unde aproape mă atinsese ardea. Amândoi eram îndrăzneţi şi nesăbuiţi, însă dacă vorbele seducătoare ale lui Liniang şi acţiunile la fel de sugestive ale cărturarului ei au dus în final la împlinirea dragostei, eu eram o fată în carne şi oase, care nu se putea da cu atâta uşurinţă fără să plătească un preţ imens.

In grădină, Mengmei şi-a depăşit teama de fantomă, şi-a declarat dragostea şi a acceptat să se căsătorească cu Liniang. A pictat un punct pe tableta strămoşească a lui Liniang, ceva ce tatăl ei, prea absorbit de vestea promovării, uitase să facă. Mengmei a deschis mormântul şi a scos piatra funerară de jad care fusese băgată în gura lui Liniang. Iar trupul ei a început să respire din nou aerul celor vii.

— Trebuie să plec, am spus eu.

— Ne vedem și mâine?

— Nu pot, am răspuns eu. Işi vor da seama de absenţa mea.

Mi se părea un miracol că nimeni nu venise să mă caute nici acum, nici cu o noapte în urmă. Cum să mai risc încă o dată?

— Mâine, însă nu aici, a continuat el, ca și când nu tocmai l-aş fi refuzat. Mai e și alt loc? Poate unul mai departe de grădină?

— Pavilionul pentru Privit Luna e lângă ţărm.

Ştiam unde se afla, însă nu fusesem niciodată acolo. Nu mi se permitea să merg acolo nici măcar cu tata.

— E cel mai îndepărtat de săli și de grădină.

— Atunci te aştept acolo.

Mi-aş fi dorit să mă atingă, însă mi-era teamă.

— Vei veni la mine, a spus el.

Am avut nevoie de o mare voinţă ca să plec de acolo şi să mă

întorc la spectacol. Ştiam prea bine că mă privea în timp ce traversam podul în zigzag.

— Nicio fată – nici măcar răsfăţata Tan Ze – nu-şi putea întâlni astfel nici măcar soţul, darămite un bărbat complet străin, din propria ei voinţă, la propria ei alegere, fără să fie urmărită şi condamnată. Fusesem prea prinsă de povestea lui Liniang, însă ea nu era o fată reală care ar suferi consecinţele.

73oa/a

'ututva.ro.— vara

Toate fetele se gândesc la nunta lor. Ne îngrijorăm că soţii noştri vor fi reci, răi, indiferenţi sau ne vor neglija, însă cele mai multe dintre noi ne imaginăm ceva minunat şi distractiv. Cum să nu ne creăm propria fantezie când realitatea e atât de dură? Aşa că, pe întuneric, în timp ce privighetorile cântau, mi-am imaginat nunta mea, pe soţul meu care mă aştepta în casa lui şi totul până la clipa în care ne vom fi unit; numai că, în locul unui bărbat fără chip, mi l-am imaginat pe străinul cel frumos.

Am visat darurile de nuntă pentru mireasă. Mi-am imaginat strălucirea şi greutatea agrafelor de păr, a cerceilor, inelelor, brăţărilor şi bijuteriilor. M-am gândit la mătăsurile de Suzhou, care le-ar eclipsa chiar şi pe cele ţesute în atelierele tatei. Am visat până şi ultimul porc care va face parte din turma pe care tata o va primi în schimbul meu. Mi-am imaginat felul în care tata sacrifica porcul, iar eu împachetam capul şi coada ca să le trimit înapoi familiei Wu în semn de respect. Mă gândeam la darurile pe care tata le va trimite împreună cu carnea de porc: fire de pelin să îndepărteze influenţele rele înainte de sosirea mea, rodii ca simbol al fertilităţii mele, jojoba, pentru că acel cuvânt părea să ajute să faci copii repede; şi cele şapte spice, pentru că semnul chinezesc pentru grăunte se scria şi se pronunţa identic cu acela pentru odraslă.

Visam cum arăta palanchinul care venea să mă ia. Mă gândeam cum va fi când îmi voi cunoaşte soacra şi la momentul în care îmi va da cartea secretă a nunţii care mă învăţa ce să fac când venea vremea pentru „nori şi ploaie“. îmi imaginam prima mea noapte în pat cu străinul meu. Vedeam anii noştri împreună lipsiţi de griji legate de bani sau funcţii. Ne bucuram de zi, de noapte, de un zâmbet, un cuvânt, un sărut, o privire. Toate erau gânduri minunate. Toate erau vise zadarnice.

In dimineaţa următoare – ziua mea şi festivalul din ziua de Şapte Dublu – pofta de mâncare îmi pierise. Eram prea copleşită de amintirea respiraţiei tânărului pe obrazul meu şi de şoaptele sale. Atunci mi-am dat seama, fericită, că eram bolnavă de dragoste.

In ziua aceea doream să fac doar ce voiam eu, din clipa în care mă trezeam şi până îl întâlneam pe el în Pavilionul pentru Privit Luna. Am lăsat-o pe Salcie să îmi dezlege legăturile, privind-o cum îmi ţine călcâiul în palmă, iar degetele ei desfac pânza din jurul piciorului meu într-o mişcare hipnotică. Mi-a lăsat picioarele să se înmoaie în apă cu frunze de grepfrut, ca să-mi fie carnea moale şi uşor de legat, apoi mi-a curăţat pielea. A folosit pudră din rădăcină de cătină ca să netezească zonele aspre, mi-a presărat alaun între degete să prevină infecţia, iar la sfârşit a folosit o pudră parfumată.

Picioarele mele legate erau extraordinar de frumoase – trăsătura mea cea mai remarcabilă, iar eu mă mândream foarte mult cu ele. De obicei eram foarte atentă la toate gesturile lui Salcie, ca să mă asigur că şanţul cel mai adânc era complet curăţat, bătăturile îndepărtate şi fragmentele de os rupt care ieşeau prin piele îndreptate; unghiile să fie tăiate cât mai scurt. De data asta mi-am lăsat pielea în seama căldurii apei şi răcorii aerului. Picioarele erau cel mai mare mister şi dar al unei femei. Dacă printr-un miracol m-aş căsători cu străinul meu, aş avea grijă de ele în secret, le-aş pudra să miroase cât mai frumos, apoi le-aş lega iar strâns, să pară cât mai mici şi mai delicate.

Salcie mi-a adus o tavă cu mai multe perechi de papuci. Le-am privit gânditoare. Oare ce pereche ar prefera el? Pe cei de mătase purpurii, brodaţi cu fluturi, sau pe cei vernil cu libelule mici?

M-am uitat la cei de mătase şi m-am întrebat dacă lui i-ar plăcea. Salcie m-a îmbrăcat, m-a pieptănat, mi-a spălat faţa şi mi-a machiat obrajii cu pudră şi ruj.

Eram pierdută fără speranţă în gânduri de dragoste, însă nu uitasem că trebuie să le aduc ofrande strămoşilor mei în ziua de Şapte Dublu. Nu eram prima din familie care să meargă în Sala Strămoşilor în acea dimineaţă. Toţi ne dorim bogăţie, recolte şi odrasle bune, astfel că deja fuseseră aduse ofrande de alimente, pentru a încuraja daruri reciproce de fertilitate din partea strămoşilor. Am văzut rădăcini întregi de taro – simbol al fertilităţii – şi am ştiut că mătuşile mele şi concubinele fuseseră aici să le ceară strămoşilor să dea un fiu liniei

noastre. Concubinele bunicului meu lăsaseră grămăjoare de moşmon proaspăt şi lichee. Aveau tendinţa să fie foarte extravagante, ştiind că în viaţa de apoi îşi vor menţine statutul de proprietate a bunicului meu şi sperând că bunica îi şopteşte lucruri bune despre ele. Unchii mei aduseseră orez să asigure pacea şi bunăstarea, iar tatăl meu oferise un platou cald de carne pentru mai multă bogăţie şi o recoltă bună de viermi de mătase. De asemenea, fuseseră aduse boluri şi beţişoare pentru strămoşi, pentru a putea mânca uşor şi elegant.

Eram în drum spre Pavilionul de Primăvară să iau micul dejun când am auzit-o pe mama strigându-mă. M-am îndreptat către sala pentru fetiţe, de unde îi auzisem vocea. Când am intrat, am fost copleşită de parfumul unic al unei fierturi speciale de tămâie, sâmburi de caisă şi dude albe, pe care bătrâna mea doică îl folosea pentru toate fetele Chen în timpul legării picioarelor. Am văzut-o pe a Doua Mătuşă ţinând-o pe Orhidee, fiica ei mai mică, pe genunchi, pe mama îngenuncheată în faţa lor şi pe toate fetiţele din încăpere – niciuna nu depăşea vârsta de şapte ani – grupate în jurul lor.

— Floare-de-Bujor, a spus mama când m-a văzut, vino aici, am nevoie de ajutorul tău.

O auzisem pe mama plângându-se că legatul picioarelor lui Orhidee mergea prea încet şi că a Doua Mătuşă era mult prea moale pentru treaba asta. Mama ţinea uşor în mână unul dintre picioarele fetei. Toate oasele necesare îi fuseseră rupte, însă nu i se dăduse o formă mai bună. Mi se părea că văd trupul unei caracatiţe plin de beţişoare mici şi rupte. Cu alte cuvinte, un haos urât de carne violet-gălbuie.

— Ştii că bărbaţii din casa asta sunt slabi, o certa mama pe a Doua Mă tuşă. Au demisionat din slujbele lor şi s-au întors acasă după Dezastru. Refuză să lucreze pentru noulâmpărat, aşa că, în realitate, nu au putere. Au fost obligaţi să-şi radă fruntea. Nu mai călăresc, preferând confortul palanchinelor. In locul bătăliilor, vânătorii şi polemicilor, colecţionează porţelan fragil şi picturi pe mătase. S-au retras şi au devenit mai... feminini. A făcut o pauză, apoi a continuat brusc. Şi pentru că aşa stă treaba, noi trebuie să fim mai femei ca niciodată.

Şi atunci a scuturat piciorul lui Orhidee. Fetiţa scâncea, iar obrajii celei de-a Doua Mătuşi erau plini de lacrimi. Mama le-a ignorat.

— Trebuie să respectăm cele Patru Virtuţi şi cele Trei Supuneri.

Nu uita, când eşti fiică, trebuie să i te supui tatălui tău; când eşti soţie, trebuie să i te supui bărbatului tău; când eşti văduvă, trebuie să i te supui fiului tău. Soţul tău este Raiul, a continuat ea, citând din *Cartea clasică a datoriei filiale pentru fete.* Ştii că ceea ce spun e adevărat.

A Doua Mătuşă nu a spus nimic, însă aceste cuvinte m-au speriat. Pentru că eram fata cea mai mare din casă, îmi aminteam prea bine de momentul în care tuturor verişoarelor mele li se legaseră picioarele. Mătu- şile mele erau prea miloase, iar mama trebuia să lege din nou piciorul ea însăși, făcându-le și pe fată și pe mama ei să plângă de durere şi tristeţe.

— Acestea sunt vremuri grele, le-a spus mama cu asprime celor două plângăcioase. Picioarele legate ne ajută să fim mai fine, mai plăpânde şi mai mici. A făcut din nou o pauză, apoi a adăugat pe un ton mai blând, însă la fel de ferm: Iţi arăt cum se face. Trebuie să-i faci asta fiicei tale şi peste patru zile. O dată la patru zile, din ce în ce mai strâns. Dă-i fiicei tale darul dragostei tale de mamă. înţelegi?

Lacrimile cetei de-a Doua Mătuși se scurgeau de pe obraj' ii ei în părul fiicei sale. Toate femeile din încăpere ştiam că peste patru zile a Doua Mătuşă va fi la fel de slabă, iar scena se va repeta.

Mama s-a întors către mine.

— Vino şi stai lângă mine. De îndată ce am ajuns lângă ea, mi-a aruncat un zâmbet matern minunat. Aceasta este ultima pereche de picioare legate din casa noastră înainte de căsătoria ta. Aş vrea să mergi la casa soţului tău ştiind cum să-i legi picioarele fiicei tale într-o bună zi.

Celelalte fetiţe mă priveau admirativ, sperând că şi mama lor va face asta pentru ele.

— Din păcate, a spus mama, întâi trebuie să reparăm ce s-a stricat aici. Apoi a iertat-o cu blândeţe pe a Doua Mătuşă, adăugând: Toate mamele sunt laşe când vine vorba de treaba asta. Au fost momente când şi eu am fost slabă ca tine. E tentant să nu înfăşori legăturile suficient de strâns. Dar ştii ce se întâmplă? Copilul merge, iar oasele încep să se mişte în interiorul legăturii. Nu vezi, Mătuşă a Doua, că, chiar dacă tu crezi că îi faci fiicei tale o favoare, nu faci altceva decât să-i prelungeşti chinul şi să-i sporeşti durerea? Nu uita că un chip mai puţin frumos e opera Cerului, însă picioarele legate rău sunt un semn de lene, nu doar al mamei, ci şi al fiicei. Ce fel de mesaj trimite asta viitoarelor femei? Fetele trebuie să fie delicate ca florile. E important să

pășească elegant, să se miște grațios și să fie respectuoase. Astfel, fetele devin bijuterii prețioase.

Vocea mamei s-a asprit din nou în timp ce îmi vorbea.

— Trebuie să fim puternice și să corectăm greșelile când apar. Acum ia glezna verișoarei tale în mâna stângă.

Am făcut ce mi-a cerut.

Mama și-a pus mâna pe a mea și a strâns.

— Trebuie să ții foarte strâns, pentru că... A privit-o pe Orhidee și s-a hotărât să nu termine propoziția. Floare-de-Bujor, a continuat ea, noi nu spălăm rufe, însă ai văzut-o cu siguranță pe Salcie sau pe altă servitoare spălându-ți hainele.

Am făcut semn că da.

— Foarte bine. Atunci știi că după ce le clătesc, le storc cât mai bine ca să scoată toată apa rămasă în ele. O să facem și noi ceva asemănător. Te rog să faci exact ca mine.

Caracterul scris pentru *dragoste maternă* este alcătuit din două alte semne: cele pentru *dragoste* și *durere.* Mereu mă gândisem că asta simțim noi fiicele pentru mama noastră, care ne provoacă durere legându-ne picioarele, însă, privind lacrimile celei de-a Doua Mătuși și curajul mamei, mi-am dat seama că de fapt aceste sentimente sunt ale lor. O mamă suferă profund să dea naștere, să-i lege picioarele și să-i spună la revedere unei fiice atunci când se căsătorește. Doream să le pot arăta fiicelor mele cât de mult le iubesc, însă mi-era rău de la stomac, de milă pentru micuța mea verișoară și de teamă să nu dau cumva greș.

— Mamă, i-a spus mama cumnatei ei, ține-ți cu putere fiica.

Apoi m-a privit pe mine, mi-a făcut un semn de încurajare și a spus:

— Strânge-ți mâna în jurul piciorului ei astfel încât să îți întâlnești cealaltă mână... ca și când ai stoarce haine.

Presiunea asupra oaselor a făcut-o pe Orhidee să tresară. A Doua Mătușă a îmbrățișat-o și mai puternic pe fiica ei.

— Aș vrea să terminăm repede, a spus mama, însă graba și inima slabă au fost cele care au provocat problema în primul rând.

Ținea glezna strâns în mâna stângă, iar cea dreaptă s-a întors încet către degetele picioarelor. Verișoara mea a început să urle.

Eu mă simțeam amețită, însă și fericită. Mama îmi arăta atunci multă dragoste.

Am făcut aceeași mișcare ca ea, iar urletele verișoarei mele s-au amplificat.

— Foarte bine, mi-a răspuns mama. Trebuie să simţi cum i se îndreaptă oasele sub degetele tale. Lasă-le să se aşeze singure în timp ce ies prin mâna ta.

Am ajuns la degete şi am dat drumul. Picioarele lui Orhidee încă aveau o formă îngrozitor de greșită. In loc de umflături ciudate care ies din carne, picioarele arătau ca doi ardei lungi. Deasupra mea, trupul lui Orhidee tresălta de suspine, încercând să-şi recapete suflul.

— Urmează ceva dureros, a anunţat mama.

A privit-o pe una dintre verişoarele mele care stăteau în dreapta ei şi i-a spus:

— Mergi şi găseşte-o pe Shao. Unde e? Nu contează. Adu-o. Repede!

Fata s-a întors cu bătrâna mea doică. Cândva făcuse parte dintr-o familie bună, însă venise să lucreze pentru noi de la o vârstă fragedă, după ce rămăsese văduvă. Cu cât creşteam mai mult, cu atât o plăceam mai puţin, pentru că era foarte strictă şi neiertătoare.

— Tine-i picioarele copilului, a ordonat mama. Nu vreau să văd nicio mişcare de la genunchi în jos, doar cele pe care le facem eu şi fiica mea. Ai înțeles?

Shao trecuse de multe ori prin asta și știa exact ce trebuia să facă.

Mama a privit către un grup de fetiţe.

— Daţi-vă înapoi. Faceţi loc.

Chiar dacă fetițele erau curioase precum șoriceii, mama era stăpâna casei, aşa că au făcut ce li s-a zis.

— Floare-de-Bujor, când faci asta gândeşte-te la propriile tale picioare. Ştii cum se îndoaie degetele şi cum se unesc cele două laturi ale locașului piciorului? Facem asta rulând oasele sub picior, ca și când ai rula o şosetă. Poţi să faci asta?

— Cred că da.

— Mamă, a întrebat-o mama pe a Doua Mătuşă, eşti gata?

A Doua Mătuşă, renumită pentru pielea ei albă, părea acum aproape translucidă, ca și când trupul ei ar fi lipsit de suflet.

Apoi mama s-a întors către mine:

— Din nou, tu trebuie să faci exact ce fac eu.

Și am ascultat-o. Am rulat picioarele pe dedesubt, cu o

concentrare atât de mare, încât abia auzeam strigătele verișoarei mele. Mâinile noduroase ale lui Shao ţineau cu atâta forţă picioarele, încât pumnii i se albiseră. Orhidee a vomitat de durere. Valul puturos ţâşnit din gura ei s-a împrăştiat pe tunica, fusta și faţa mamei mele. A Doua Mătuşă şi-a cerut scuze, iar eu îi simţeam ruşinea şi amărăciunea din tonul vocii. Mă luase cu greaţă, însă mama nici măcar nu a clipit, ci şi-a dus misiunea la bun sfârşit.

In sfârşit, terminaserăm. Mama a privit ce făcusem și m-a bătut uşor pe obraz.

— Ai făcut o treabă excelentă. Poate acesta e darul tău special. Vei fi o soţie şi o mamă desăvârşită.

Niciodată nu mă lăudase aşa pentru nimic din ce făcusem până atunci.

Mama a împachetat întâi piciorul de care se ocupase ea. A făcut ce nu putuse face a Doua Mătuşă; a strâns foarte bine bandajele. Orhidee trecuse deja de pragul lacrimilor, astfel încât singurele sunete pe care le auzeam erau vocea mamei şi foşnetul pânzei care trecea peste şi pe sub picior, din nou şi din nou, până când toţi cei trei metri acoperi- seră piciorușul.

— Acum, din ce în ce mai multe fete au picioarele legate, mai mult decât oricând în istoria ţării noastre, a explicat mama. Barbarii manciu- rienii consideră că practicile noastre feminine sunt înapoiate! Ne văd soţii şi îşi fac griji pentru ei, însă nu ne pot vedea pe noi în camerele noastre. Noi le împachetăm picioarele fiicelor noastre în semn de revoltă împotriva acestor străini. Priviţi în jur; chiar şi servitoarele şi sclavele noastre au picioarele legate. Indiferent că sunt femei în vârstă, sărace sau fragile, toate au picioarele legate. Noi avem metodele noastre. Asta ne face să fim valoroase şi demne de căsătorie. Şi nu ne pot opri!

Mama a cusut legăturile, a lăsat piciorul pe o pernă, apoi a început să lucreze pe piciorul remodelat de mine. După ce a terminat, l-a lăsat şi pe acela pe pernă. A îndepărtat degetele alintătoare ale cumnatei ei de pe obrajii încă umezi de lacrimi ai lui Orhidee şi a mai adăugat câteva cuvinte de sfârşit.

— Prin legarea picioarelor, noi ieşim câştigătoare de două ori. Noi, femeile slabe, îi învingem pe manciurieni. Iar politica lor a fost atât de dezastruoasă, încât femeile lor încearcă să ne imite. Dacă aţi ieşi afară le-aţi vedea cu pantofii lor mari şi urâţi pe platforme micuţe, în

forma papucilor pentru picioare legate, lipite sub tălpi ca să dea *iluzia* de picioare legate. Ha! Nu ne pot concura pe noi și nu ne pot împiedica să ne preţuim cultura. Mai mult, picioarele noastre legate continuă să fie o încântare pentru soţii noştri. Nu uitaţi, un soţ bun este cel care vă aduce și plăceri.

Cu senzaţiile pe care le simţeam de când îl întâlnisem pe străinul meu, aveam impresia că ştiam la ce se referă. Insă, în mod ciudat, nu îi văzusem niciodată pe mama și pe tata atingându-se. Oare asta se întâmpla din cauza tatei sau a mamei? Tata se purtase întotdeauna afectuos cu mine. Mă îmbrăţișa și mă săruta ori de câte ori ne întâlneam pe coridoare sau când îl vizitam în bibliotecă. Distanţa fizică dintre părinţii mei venea probabil dintr-o lipsă a mamei. Oare intrase în această căsnicie cu aceeaşi nelinişte pe care o simţeam eu acum? Oare de asta avea tatăl meu concubine?

Mama s-a ridicat și și-a tras fusta udă de pe picioare.

— Mă duc să mă schimb. Floare-de-Bujor, mergi înainte în Pavilionul de Primăvară. Mătușă a Doua, lasă-ţi fiica aici și mergi cu ea. Avem oaspeţi și sunt sigură că ne aşteaptă. Spune-le să înceapă micul dej un fără mine. Apoi s-a întors către Shao: O să trimit terci de orez pentru copil. Ai grijă să mănânce și dă-i nişte ierburi să-i mai scadă durerea. Azi se poate odihni. Mă bazez pe tine să-mi spui ce se întâmplă în patru zile. Nu mai putem lăsa să se întâmple una ca asta. Nu e drept faţă de copil şi le înspăimântă pe fetele mai mici.

După ce a plecat ea, m-am ridicat. O clipă am simţit cum totul se întunecă. Mi s-a limpezit mintea, însă stomacul meu era întors pe dos.

— Nu te grăbi, mătuşică, am reușit eu să spun. Ne întâlnim pe coridor când eşti gata.

M-am întors rapid în camera mea, am închis uşa, am ridicat capacul de la oala de noapte pe jumătate plină şi am vărsat. Din fericire, Salcie nu era acolo să mă vadă, pentru că nu ştiu ce explicaţie aş fi putut să dau. Apoi m-am ridicat, mi-am clătit gura şi m-am întors pe coridor chiar când a Doua Mătuşă ieşea din aripa fetiţelor.

In sfârşit, făcusem ceva de care mama era mândră cu adevărat, însă acea faptă îmi şi făcuse rău. Cu toată dorinţa mea de a fi puternică precum Liniang, eram la fel de slabă ca mătuşa mea. Nu voi fi capabilă să-i arăt fiicei mele dragostea mea de mamă. O să fiu un adevărat dezastru când va veni vremea să-i leg picioarele. Speram ca mama să nu afle niciodată. Soacra mea cu siguranţă nu va permite ca vestea

despre eşecul meu să treacă dincolo de porţile casei familiei Wu, aşa cum nici mama nu povestea nimănui despre eşecurile repetate ale celei de-a Doua

Mătuşi. Şi asta pentru că nu erau permise fapte care să facă familia de ocară, iar familia Wu – dacă erau cumsecade – aveau să păstreze şi ei secretul între zidurile casei lor.

Mă aşteptam ca lumea să vorbească încet când am intrat în Pavilionul de Primăvară împreună cu a Doua Mătuşă; cu siguranţă, toate femeile din vilă auziseră strigătele lui Orhidee. Insă a Treia Mătuşă profitase de ocazie ca să facă pe stăpâna familiei. Fuseseră aduse deja platourile, iar femeile mâncau şi bârfeau ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic neobişnuit în dimineaţa zilei de Şapte Dublu în Reşedinţa de Familie Chen. Uitasem să mă întăresc împotriva comentariilor muşcătoare ale verişoarelor mele în timpul micului dejun, însă, în mod ciudat, cuvintele lor alunecau dincolo de mine, ca pielea uscată pe care mi-o cură- ţase Salcie de pe picioare. Insă nu am putut mânca, nici măcar găluştele speciale pregătite de mama pentru ziua mea. Cum aş fi putut să bag mâncare în gură şi să o înghit când stomacul meu încă era întors pe dos – de la legarea picioarelor, de la fericirea mea secretă şi de la grija să nu fiu descoperită în noaptea aceea?

După micul dejun m-am întors în camera mea. Mai târziu, când am auzit tropot uşor de picioruşe, semn că celelalte femei ieşiseră din camera lor şi se îndreptau spre Sala Lotusului înflorit, am împachetat unul dintre desenele mele într-o bucată de mătase pentru concursul de astăzi, am tras aer în piept şi am ieşit pe coridor.

Când am ajuns în Sala Lotusului înflorit, m-am aşezat lângă mama. Sentimentele ei calde de mai devreme păreau să se fi evaporat, însă nu-mi făceam griji. Azi era foarte ocupată cu musafirii, concursurile şi banchetul, mă gândeam eu în timp ce se îndepărta de mine.

Am început cu un concurs de artă. Dacă nu excelam la broderie şi la ţiteră, la desen eram şi mai puţin pricepută. Prima categorie a concursului erau bujorii. Imediat după ce toate desenele au fost întinse la vedere, ochii tuturor m-au căutat întrebători.

— Floare-de-Bujor, unde e floarea ta? a întrebat una dintre doamne.

— E numele ei, le spunea a Treia Mătuşă celorlalte, însă nu

desenează niciodată floarea.

Acest concurs a fost urmat de unul pentru crizanteme, altul pentru flori de prun şi, la sfârşit, de unul pentru orhidee. Mi-am întins desenul pe masă, însă orhideele mele erau prea mari, iar concursul a fost câştigat de altă fată. Au urmat picturi cu fluturi, apoi și cu fluturi şi cu flori. Nu am participat la niciuna dintre aceste categorii.

„Mereu aceleaşi flori și fluturi", mă gândeam eu. Insă ce altceva puteam picta? Desenam ceea ce puteam vedea în grădină: fluturi şi flori. In timp ce stăteam şi priveam chipul frumos pudrat al mătuşilor şi veri- şoarelor mele şi ale musafirelor am fost cuprinsă de dor. Insă şi ele mă vedeau pe mine, iar melancolia mea nu le-a scăpat femeilor mai în vârstă, instruite să descopere imediat slăbiciunea şi vulnerabilitatea.

— Floare-de-Buj or pare să fie cuprinsă de o boală de primăvară în timpul verii, a remarcat cea de-a Patra Mătușă.

— Da, toţi am observat că e mai colorată în obraji, a adăugat şi a Treia Mătușă. Oare ce o apasă?

— Mâine voi culege ierburi şi îi voi pregăti un ceai să-i alin boala de primăvară, s-a oferit a Patra Mătușă.

— Boală de primăvară în timpul verii? s-a mirat mama. Floare-de-Bu- jor e prea practică pentru aşa ceva.

— Ne place să o considerăm aşa pe fiica ta, a spus a Doua Mătuşă. Poate le va spune celorlalte fete secretele ei. Toate doresc să aibă gânduri romantice. Toate fetele trebuie să fie frumoase în ziua în care împlinesc şaiiprezece ani. Mai are cinci luni până se mărită. Trebuie să recunoaştem că e un fruct copt, numai bun de cules.

Am încercat pe cât posibil să mă fac la fel de nevăzută precum un heleşteu într-o noapte umedă de vară. Nu am reuşit, iar unele dintre femei au chicotit în faţa stânjenelii mele.

— Atunci e bine că se căsătoreşte curând, a aprobat mama, pe un ton aparent nepăsător. Insă ai dreptate, Mătușă a Doua, poate ar trebui să discute cu fiica ta. Sunt sigură că soţul lui Mătură va fi recunoscător penlru orice îmbunălălire s-ar pulea aduce penlru noap lea nunlii. Apoi a bătut încet din palme: Acum veniţi, să ieşim în grădină pentru ultimele concursuri.

In timp ce restul femeilor ieşeau, am simţit privirea mamei asupra mea, cântărindu-mă şi reflectând la ce se discutase. Nu vorbea, iar eu refuzam să îi întâlnesc ochii. Eram ca două statui de piatră în acea încăpere. Eram recunoscătoare că mă protejase, însă să-i spun

asta însemna să recunosc... ce? Că eram bolnavă de dragoste? Că mă întâlnisem cu cineva în Pavilionul Vântului în ultimele două nopţi? Că plănuiam să îl întâlnesc şi în noaptea aceea în Pavilionul pentru Privit Luna, un loc de pe domeniul nostru în care nu aveam voie să merg? Deodată mi-am dat seama că mă schimbasem fundamental. Nu sângerarea lunară mă făcea femeie; nici logodna, nici noile abilităţi învăţate. Dragostea era cea care mă transforma în femeie.

Am imitat postura şi demnitatea bunicii şi, fără să scot un cuvânt, mi-am ridicat capul şi m-am îndreptat spre uşă să ies în grădină.

M-am aşezat pe o jardinieră de porţelan. Grădina era foarte frumoasă şi o mare parte din inspiraţia pentru această rundă de concursuri avea să vină, ca de obicei, din ceea ce puteam vedea. Verişoarele şi mătuşile mele au reprodus versuri din poetese celebre care vorbeau despre flori de prun, crizanteme, orhidee şi bujori. Atât de multe cuvinte minunate despre flori frumoase şi delicate; însă mi-am scotocit memoria până am găsit un poem întunecat, scris pe un zid din Yangzhou de o femeie necunoscută în timpul Dezastrului. Am aşteptat să termine celelalte femei de recitat, apoi am început să vorbesc pe tonul plin de mâhnire a acelei scriitoare disperate:

Copacii sunt goi.

In depărtare, se aude croncănitul gâştelor ce jelesc.

Dacă lacrimile mele de sânge ar putea vopsi în roşu florile de prun,

Insă eu nu voi mai vedea primăvara.

Sufletul meu e gol, iar viaţa mea nu mai are nicio valoare.

Fiecare clipă, o mie de lacrimi.

Acest poem, considerat unul dintre cele mai triste din perioada Deias irului – a pălruns adânc în sufle lul tuluior. Cea de-a Doua Mătuşă, încă supărată după legarea picioarelor fiicei ei, a plâns din nou; însă nu a fost singura. întreaga grădină s-a umplut de sentimente măreţe *qing.* Toate împărtăşeam disperarea acelei femei pierdute şi proba bil moarte.

Atunci am simţit privirea mamei trecând prin mine. Toată culoarea îi dispăruse din obraji, făcând ca petele de ruj să pară vânătăi pe pielea ei. Cu o voce abia șoptită, a spus:

— în această zi frumoasă, fiica mea aduce nefericire în sânul nostru.

Nu ştiam de ce se supărase.

— Fiica mea nu se simte bine, le-a spus mama celorlalte femei din jurul ei, şi mi-e teamă că a uitat să se poarte cum se cade. M-a privit. Ar trebui să petreci restul zilei şi seara în pat.

Mama avea control asupra mea, însă chiar avea de gând să mă ţină departe de piesă doar pentru că recitasem un poet trist? Ochii mi s-au umplut de lacrimi, însă nu le-am lăsat să iasă.

— Nu sunt bolnavă, am răspuns eu, pe un ton jalnic.

— Salcie îmi spune altceva.

M-am înroşit de furie şi dezamăgire. Când a golit oala de noapte, Salcie a văzut pesemne că vomitasem şi i-a spus mamei. Acum mama ştia că aveam să dau greş – din nou – ca viitoare soţie şi mamă. însă asta mă făcea să fiu foarte hotărâtă. Nu aveam de gând să o las să îmi zădărnicească întâlnirea din Pavilionul pentru Privit Luna. Am dus un deget arătător la obraz, am lăsat privirea în jos şi mi-am luat aerul celei mai drăgălaşe şi inocente fecioare din Hangzhou.

— Ah, mamă, cred că mătuşile au dreptate. în ziua în care o onorăm pe Fecioara Ţesătoare mi-am lăsat mintea să zboare către podul celest care se va forma în această noapte ca să se poată întâlni cei doi iubiţi. Cred că am avut un acces scurt al unei boli de primăvară, însă nu am febră de primăvară, dureri sau alte neplăceri femeieşti. Scăparea mea este doar un semn al statutului meu de fecioară, nimic mai mult.

Păream atât de inocentă, iar celelalte femei mă priveau cu atâta bunăvoinţă, încât mamei i-ar fi fost prea greu să mă trimită de acolo.

După o clipă lungă, a întrebat:

— Cine poate să recite o poezie în care să apară un hibiscus?

Aşa cum se întâmpla zilnic în camera femeilor, totul părea un fel de test. Şi toate aceste teste îmi aminteau de inferioritatea mea. Nu excelam la nimic; nici la legatul picioarelor, nici la broderie, pictură, cântat la ţiteră sau recitat de poezii. Cum aş putea să mă mărit acum când iubeam atât de mult pe altcineva? Cum aş putea să fiu soţia pe care o merita soţul meu, de care avea nevoie şi pe care o dorea? Mama respectase regulile, însă nu reuşise să-i dea tatălui meu un fiu. Dacă mama nu avusese succes ca soţie, atunci cum aş putea eu să am? Poate că soţul meu se va îndepărta de mine, mă va face de ruşine în faţa soacrei mele şi se va bucura de fetele care cântă pe malul lacului sau îşi va lua concubine.

Mi-am adus aminte de ceva ce mama obişnuia să repete: „Concubinele sunt o realitate a vieţii. Ceea ce contează însă este să le alegi tu înaintea soţului, la fel şi cum să te porţi cu ele. Nu le lovi tu. Lasă-l pe el să o facă.“

Nu asta îmi doream pentru viaţa mea.

Azi împlineam şaisprezece ani. In noaptea asta, cerurile, Fecioara Ţesătoare şi Păstorul se vor reuni. In grădina noastră, Liniang va fi înviată de dragostea lui Mengmei. Iar în Pavilionul pentru Privit Luna mă voi întâlni cu străinul meu. Poate nu eram tânăra perfectă din Hangzhou, însă sub privirea lui aşa mă simţeam.

Pantofii PrăfUiţi

Confucius a scris: „Respectă fantomele şi spiritele, însă ţine-le la distanţă". In ziua de Şapte Dublu, oamenii uitau de fantome şi strămoşi. Toţi doreau să se bucure de sărbătoare, de la jocurile noastre speciale până la spectacolul de teatru. M-am schimbat într-o tunică de mătase pe care erau brodate două păsări care zburau deasupra florilor de vară, ca să sugerez fericirea pe care o simţeam când eram împreună cu străinul meu. Pe dedesubt purtam o fustă de mătase cu un tiv brodat cu flori, care atrăgea atenţia asupra pantofiorilor mei din mătase fucsia. Din urechi îmi atârnau cercei de aur, iar mâinile îmi erau încărcate cu brăţări de aur şi jad, care îmi fuseseră oferite de-a lungul anilor de către membrii familiei. Nu eram nici pe departe prea împopoţonată. Oriunde mă uitam vedeam femei şi fete încântătoare, care scoteau clinchete în timp ce se plimbau prin încăpere chicotind vesel şi salutându-se.

Pe masa altarului, pregătită pentru ocazie în Sala Lotusului înflorit, ardeau beţişoare parfumate în trepiede de bronz, umplând camera cu un parfum aromat. Vasele erau pline cu fructe – portocale, pepeni, banane şi carambole. La un capăt al mesei se afla un bol de porţelan alb plin cu apă şi frunze de pomelo, simbolizând baia ritualică a mireselor. In mijlocul mesei era o tavă circulară – de aproape un metru în diametru – cu un centru rotund, înconjurat de şase secţiuni. Cea din mijloc o înfăţişa pe Fecioara Ţesătoare şi pe Păstor, cu bivolul său scăldându-se în apă, pentru a ne aminti de locul în care zeiţa îşi ascunsese goliciunea. In secţiunile din jur apăreau surorile Fecioarei Ţesătoare. Mama le-a invitat pe fetele nemăritate, pe rând, să lase o ofrandă pentru fiecare soră, în secţiunea corespunzătoare.

După ceremonie ne-am a°ezat la un banchet extravagant.

Fiecare fel de mâncare avea o semnificaţie specială, astfel că am mâncat „copita de dragon care trimite copiii" – picior de porc asezonat cu zece tipuri de condimente, înăbu°it la foc mic – despre care se spunea că aduce fii. Servitorii au adus câte un „pui al cer°etorului" pentru fiecare masă. Crusta din lut copt a fiecărui pui s-a spart cu un pârâit puternic, iar în sală s-a răspândit o aromă de ghimbir, vin °i ciuperci. A fost adus fel după fel de mâncare, toate condimentate pentru orice gust: bun, rău, parfumat, urât mirositor, dulce, acru, sărat °i amar. La desert, servitoarele ne-au adus prăjituri din orez, boabe ro°ii de fasole, nuci °i ni°te ierburi, care ajută la diges fie, reduc grăfimea °i prefungesc viaţa. A fost o masă îmbel°ugată, însă eram prea emoţionată ca să mănânc.

Banchetul a fost urmat de un ultim concurs. Felinarele au fost stinse °i fiecare fată nemăritată a trebuit să bage aţă în ac la lumina unui singur beţi°or parfumat. Un ac pe care se băga aţa însemna că fata va na°te un fiu după căsătorie. Se băuse mult vin Shaoxing, astfel că fiecare încercare e°uată era însoţită de hohote de râs.

Am râs °i eu împreună cu celelalte °i m-am străduit pe cât am putut mai bine să intru în atmosferă, însă deja îmi făceam planul cum să mă întâlnesc cu străinul meu fără să fiu prinsă. Trebuia să folosesc felurile uneltitoare ale tărâmului interior °i să iau ceea ce consideram eu că mă poate ajuta din tărâmul exterior. Puteam doar să ghicesc, să sper °i să mă gândesc la fiecare mi°care, a°a cum făceam când jucam °ah cu tata.

Spre deosebire de prima noapte, nu doream să stau în primul rând; chiar dacă era cel mai apropiat loc de scenă, acolo mă puteau vedea toate femeile. De asemenea, nici nu puteam rămâne în urmă ca noaptea trecută. Dacă făceam din nou asta, mama ar fi intrat la bănufeli. Ştia că iubeam spectacolul prea mult ca să întârzii din nou. Trebuia să dau impresia că încerc să-i fac pe plac, mai ales după ce se întâmplase în acea după-amiază. In timp ce-mi chinuiam mintea să-mi vină o idee, privirea mi-a căzut asupra lui Tan Ze. Am început să-mi pun la cale mişcările. Da, o puteam folosi pe copilă ca să par nevinovată.

După ce Lotus a băgat aţa în ac şi toată lumea a început să aplaude, am traversat camera până la Ze, care stătea aplecată pe marginea unui scaun, sperând ca mama să o aleagă şi pe ea să participe la joc. Asta nu avea să se întâmple. Ze nu avea vârsta la care să îşi

aştepte nunta; era doar o fetiţă care încă nu avea pereche.

Am bătut-o pe umăr.

— Vino cu mine să-ţi arăt ceva, i-am spus eu.

S-a ridicat de pe scaun şi am luat-o de mână, asigurându-mă că mama vedea ce făceam.

— Ştii că eu sunt deja logodită, am zis, în timp ce mergeam spre ca mera mea.

Fetiţa a încuviinţat; chipul ei era serios.

— Ai vrea să vezi darurile mele de mireasă?

Ze a ţipat de bucurie. In sufletul meu am făcut acelaşi lucru, însă din alt motiv.

Am deschis cuferele din piele de porc şi i-am arătat sulurile de pânză, satinul lucios şi brocarturile grele care fuseseră deja trimise.

Când sunetul talgerelor şi tobelor ne-a chemat în grădină, Ze s-a ridicat în picioare. In faţa camerei mele, femeile se adunau pe coridor.

— Trebuie să-mi vezi costumul de nuntă, am continuat eu. O să-ţi placă mult podoaba de cap.

Fata s-a aşezat iarăşi, frecându-se nerăbdătoare de cuvertura mea.

Mi-am adus fusta de nuntă din mătase roşie brodată, care avea mai multe pliuri micuţe. Femeile pe care le angajase tatăl meu să o confecţioneze îşi potriviseră cusăturile astfel încât modelul cu flori, nori şi simbolurile de noroc să se alinieze perfect. In ziua nunţii, modelul se strica doar dacă făceam un pas prea mare. Tunica era la fel de frumoasă. In loc de doar patru încheietoare pentru prindere – la gât, peste piept şi sub braţ – cusătoresele mele făcuseră zeci de încheietoare micuţe din panglici ca să-l zăpăcească pe soţul meu şi să prelungească noaptea nunţii. Podoaba de cap era simplă şi elegantă: frunze subţiri aurite care se mişcau în timp ce mergeam şi străluceau în întuneric, cu un văl micuţ care să-mi acopere faţa, pentru a nu-mi vedea soţul până ce nu îl ridica el. Îmi iubeam costumul de nuntă, însă sentimentele pe care mi le trezea acum erau foarte întunecate. De ce să fiu împachetată precum un cadou dacă nu aveam sentimente pentru persoana căreia îi eram oferită?

— E frumos, însă tatăl meu mi-a promis că în podoaba mea pentru cap voi avea perle şi jad, s-a lăudat Ze.

Abia o auzeam, pentru că ascultam cu mare atenţie ce se întâmpla dincolo de pereţii camerei mele. Tobele şi talgerele chemau

publicul, însă coridorul era pustiu. Mi-am aşezat costumul de nuntă la locul lui. Apoi am luat-o de mână pe Ze şi am ieşit.

Ne-am dus împreună în grădină. Le-am văzut pe verişoarele mele grupate împreună în spatele ecranului. De necrezut, îmi păstraseră şi mie un loc. Lotus mi-a făcut semn cu mâna să mă alătur lor. Am zâmbit, apoi i-am şoptit în ureche lui Ze.

— Uite, fetele nemăritate vor să stai cu ele.

— Da?

Fără să mai aştepte altă confirmare din partea mea, şi-a făcut loc printre perne către celelalte fete, s-a aşezat şi a început imediat să turuie cu verişoarele mele. Îmi arătaseră un strop de afecţiune, iar eu le răsplăteam astfel.

Am făcut un adevărat spectacol căutând perne disponibile în faţă sau la mijloc, însă, bineînţeles, nu am găsit niciuna. M-am prefăcut dezamăgită, apoi m-am lăsat cu delicateţe pe o pernă la marginea din spate a zonei rezervate femeilor.

Scena de deschidere din seara aceea era una pe care mi-ar fi plăcut să o văd, însă din locul meu din spatele publicului puteam doar să aud. Liniang şi Mengmei fugiseră împreună – ceva de neconceput în cultura noastră. Imediat după ce s-au căsătorit, Liniang i-a mărturisit că era fecioară, în ciuda unirii ei nocturne ca fantomă cu Mengmei. În timp ce era fantomă, statutul de fecioară al trupului ei din mormânt fusese păstrat. Scena se termina cu Liniang şi Mengmei plecând la Hangzhou, pentru ca el să-şi termine studiile pentru examenele imperiale.

In partea a treia a spectacolului nu prea erau multe lucruri care să-mi placă. Era mai mult despre lumea de dincolo de grădina lui Liniang, cu scene măreţe de bătălie, unde toată lumea era în mişcare, însă publicul din partea mea de paravan părea fascinat. In jurul meu, femeile se implicau din ce în ce mai mult în poveste. Am aşteptat până când n-am mai suportat; apoi, cu inima bătându-mi puternic, m-am ridicat încet, mi-am netezit rochia şi am mers înapoi către aripa femettor cât mai firesc posibil.

Insă nu m-am dus în Sala Femeilor Nemăritate. Am intrat pe aleea principală, apoi m-am grăbit de-a lungul zidului sudic al domeniului, dincolo de heleşteele mici şi de pavitioane, până când am ajuns la poteca de lângă lac. Nu mersesem niciodată pe aici şi nu ştiam ce să fac mai departe. Atunci am văzut Pavilionul pentru Privit Luna şi

am simţit că străinul meu era deja acolo. Doar luna în pătrar lumina acea noapte, iar eu am căutat în întuneric până l-am găsit. S-a aplecat peste balustrada care mărginea capătul cel mai îndepărtat al pavilionului, privind nu apa, ci pe mine. Ştitnd asta, am simţit cum mi se strânge pieptul. Pe potecă fusese adus pietriş, dispus sub formă de liliac pentru fericire, carapace de broască ţestoasă pentru longevitate şi bani pentru prosperitate. Fiecare pas aducea astfel bucurie, viaţă lungă și mai multă bogăţie. Strămoșii mei construiseră aceste poteci și pentru sănătate. Pe măsură ce înaintau în vârstă, pietrele le masau picioarele când călcau pe ele. Asta se întâmplase probabil cu multă vreme în urmă, când femeile nu aveau voie să intre în grădină, pentru că mi s-a părut greu să merg cu picioarele legate pe acea suprafaţă. M-am străduit să-mi fac fiecare picior să calce pe o piatră și să-mi menţin echilibrul înainte să fac următorul pas, ştiind că asta sporea delicateţea mersului meu.

Am ezitat înainte să intru în Pavilionul pentru Privit Luna. Imi pierise curajul. Acest loc îmi fusese întotdeauna interzis, pentru că era înconjurat din trei părţi de apă. Tehnic, se afla dincolo de zidurile grădinii noastre. Atunci mi-am amintit de determinarea lui Liniang. Am tras aer în piept, am mers până în mijlocul pavilionului şi m-am oprit. Purta un veşmânt lung, de mătase albastră închis. Lângă el, pe balustradă, erau un bujor şi o crenguţă de salcie. Nu s-a ridicat. Doar mă privea lung. Iar eu am încercat să rămân nemişcată.

— Observ că aveţi un pavilion cu vedere din trei părţi, a spus el. Şi eu am unul acasă, însă al nostru dă spre heleşteu, nu spre lac.

Probabil a sesizat nedumerirea mea, astfel că a simţit nevoia să explice:

— De aici poţi vedea luna în trei feluri: pe cer, reflectată în apă, refractată din lac în oglindă.

A ridicat mâna şi a făcut semn către o oglindă agăţată deasupra singurei piese de mobilier din pavilion: un pat din lemn sculptat.

— Oh! am strigat eu încet.

Până în acea clipă considerasem patul din pavilioane un simplu loc de odihnă pentru leneşi, însă acum tremuram la gândul patului, al oglinzii şi al nopţilor pe care tânjeam să le petrec în pavilionul lunii de la el.

A zâmbit. Oare stânjeneala mea i se părea amuzantă sau avea aceleași gânduri ca mine? După o clipă lungă şi neplăcută pentru mine,

s-a ridicat şi a venit lângă mine.

— Hai să privim împreună.

Când am ajuns la balustradă, m-am ţinut cu mâna de un stâlp ca să nu se vadă cum îmi tremură picioarele.

— E o noapte foarte frumoasă, a spus el, privind peste sticla apei. Apoi s-a întors către mine. Insă tu eşti mult mai frumoasă.

Simţeam cum mă copleşeşte fericirea, însă a urmat un val de ruşine şi teamă.

Mă privea întrebător în ochi.

— Ce s-a întâmplat?

Imi apăruseră lacrimi în ochi, însă mă străduiam să nu le las să iasă.

— Poate vezi doar ce vrei tu să vezi.

— Văd o fată în carne şi oase ale cărei lacrimi aş vrea să le şterg cu să ru turi.

Două lacrimi gemene mi-au coborât pe obraji.

— Cum pot să fiu o soţie bună acum? am făcut un semn deznădăjduit în jur. După toate astea?

— Nu ai făcut nimic rău.

Ba da, făcusem! Eram acolo, nu-i aşa? Insă nu doream să vorbesc despre asta. Am făcut un pas în spate, mi-am împreunat mâinile în faţă şi am spus pe un ton hotărât:

— Mereu uit note când cânt la ţiteră.

— Nu mă interesează ţitera.

— Insă nu tu vei fi soţul meu, am răspuns eu.

Pe chipul lui a apărut o expresie îndurerată. Il rănisem.

— Cusătura mea e prea mare şi dizgraţioasă, am izbucnit eu din nou.

— Mama nu stă toată ziua să brodeze în sala femeilor. Dacă ai fi soţia mea, voi două aţi face alte lucruri împreună.

— Desenele mele sunt slabe.

— Ce desenezi?

— Flori, şi ce se desenează în mod obişnuit.

— Tu nu eşti o fată obişnuită. Nu trebuie să pictezi lucruri obişnuite. Ce ai alege dacă ai putea să pictezi ce ai vrea?

Nimeni nu mă întrebase aşa ceva până atunci. De fapt, nimeni niciodată nu mă întrebase ceva asemănător. Dacă m-aş fi gândit şi dacă m-aş fi purtat cum se cuvine, aş fi răspuns că îmi voi exersa florile. Insă

nu mai gândeam.

— Aş picta ce văd aici: lacul, luna, pavilionul.

— Deci un peisaj.

Un peisaj adevărat, nu unul ascuns în plăcile reci de marmură, precum cele din biblioteca tatei. Ideea mă tenta.

— Casa mea de peste lac se află pe un deal, a continuat el. Fiecare cameră are o priveliște. Dacă ne-am căsători, am fi tovarăși. Și am face drumeţii – pe lac și pe râu să vedem mareele.

Tot ce spunea mă făcea fericită şi tristă în egală măsură, în timp ce tânjeam după o viaţă pe care nu o voi avea niciodată.

— Dar nu trebuie să-ţi faci griji, a continuat el. Sunt sigur că nici soţul tău nu e perfect. Uită-te la mine. Incă din vremea dinastiei Song fiecare tânăr visează să se remarce în viaţa oficială, însă eu nu mi-am dat examenele imperiale şi nici nu am vreo dorinţă să fac asta.

Dar așa și trebuia să fie! Astăzi, bărbaţii loiali fostei dinastii Ming preferau viaţa în casă serviciului civil în noul regim. De ce spusese asta? Oare credea că sunt de modă veche sau pur și simplu proastă? Oare credea că mi-aș dori să facă afaceri? Să faci bani ca negustor era vulgar și josnic.

— Sunt poet, a spus el.

Am rânj it. Bănuisem asta încă din prima clipă în care îl văzusem prin pa ra van.

— Cea mai mare realizare este să ai o viaţă literară.

— Când mă căsătoresc vreau o tovarăşă cu care să-mi împart viaţa şi poeziile, a murmurat el. Dacă am fi soţ şi soţie, am aduna cărţi, am citi și am bea ceaiul împreună. După cum ţi-am zis mai devreme, te vreau pentru ce ai aici.

Din nou a făcut semn spre inima mea, însă l-am simţit într-un loc mult mai jos din trupul meu.

— Povesteşte-mi despre spectacol, m-a îndemnat el după o clipă de tăcere. Nu eşti tristă că nu vezi reîntâlnirea dintre Liniang şi mama ei? Din câte știu, fetelor le place mult această scenă.

Așa era. Iubeam acea scenă. In timpul bătăliei dintre bandele de tâlhari şi forţele imperiale, doamna Du şi Parfum Primăvăratic s-au adăpostit la un han din Hangzhou. Doamna Du rămâne uimită – şi speriată – când vede ceea ce ea considera a fi fantoma fiicei sale. Insă, desigur, cele trei părţi ale sufletului lui Liniang se uniseră, iar fata redevenise fiinţă umană, în carne şi oase.

— Toate fetele speră ca mama lor să le recunoască și să le iubească, chiar și moarte, chiar și dacă ar fi fantome, chiar dacă ar fugi de acasă, am răspuns eu.

— Da, e o scenă *qing* bună, a aprobat poetul meu. Ne arată dragostea de mamă. Insă celelalte scene din seara aceasta... A ridicat indiferent bărbia. Politica nu mă interesează. Prea mult *li,* nu crezi? Prefer sce nele din gră dină.

Oare își bătea joc de mine?

— Mengmei a readus-o pe Liniang la viaţă prin pasiune, a continuat el. Prin credinţa lui, a făcut-o să existe din nou.

Felul în care interpreta piesa era atât de apropiat de al meu, încât mi-am permis să-l întreb:

— Ai face asta pentru mine?

— Bineînţeles că aş face-o!

Apoi și-a apropiat faţa de a mea. Respiraţia lui mirosea a orhidee și mosc. Dorinţa pe care o simţeam amândoi încălzea aerul dintre noi. Mă gândeam că o să mă sărute și așteptam să-i simt buzele pe ale mele. îmi simţeam trupul palpitând de emoţie. Nu mă mişcam pentru că nu ştiam ce să fac sau ce se aştepta el să fac. Nu era chiar aşa. Nu se aştepta să fac nimic din toate astea, însă când s-a îndepărtat de mine şi m-a privit cu ochii lui negri, am tremurat de dorinţă.

Nu părea cu mult mai în vârstă decât mine, însă era bărbat şi trăia în lumea exterioară. Din ce ştiam despre asta, avusese experienţe cu femeile din ceainării, al căror glas îl auzeam uneori de dincolo de lac. Probabil în ochii lui eram un copil, iar din anumite puncte de vedere chiar aşa se purta cu mine, retrăgându-se suficient de mult cât să-mi permită să îmi revin.

— Nu pot să-mi dau seama dacă piesa are sfârşit deschis sau nu, a spus el.

Vorbele lui m-au lăsat fără grai. Atât de mult timp trecuse de când venisem aici? Cred că își dăduse seama de spaima mea, pentru că a adă- u gat ime diat:

— Nu-ţi face griji. Mai sunt câteva scene.

A luat bujorul într-o mână şi i-a cuprins floarea cu cealaltă.

— Mengmei iese primul la examenele imperiale.

Mintea şi trupul meu erau foarte, foarte departe de piesă, iar eu mă chinuiam să mă concentrez, lucru pe care, probabil, şi-l dorea şi el.

— însă când vine în faţa prefectului Du ca proaspăt ginere al

acestuia, e arestat, am răspuns eu.

A zâmbit, iar eu mi-am dat seama că pornisem pe calea cea bună.

— Prefectul ordonă să i se caute lui Mengmei în bagaj şi...

— Gărzile găsesc autoportretul lui Liniang, am sfârşit eu. Prefectul Du porunceşte ca Mengmei să fie bătut şi torturat, crezând că învăţatul profanase mormântul fiicei sale.

— Mengmei îi mărturiseşte că a adus-o pe Liniang înapoi din lumea spiritelor şi că acum ei doi sunt căsătoriţi, a reluat el. Furios, Prefectul Du or donă de ca pi ta rea lui Mengmei.

Parfumul buj orului din palma lui îmi umpluse mintea. îmi aminteam toate lucrurile pe care dorisem să le fac cu o noapte în urmă. Am luat crenguţa de salcie de pe balustradă. Am păşit încet în jurul lui, vorbind în şoaptă, mângâindu-l cu vorbele mele.

— Oare povestea se termină trist? am întrebat eu. Toţi vin la curtea imperială să-şi spună păsul împăratului.

Făcusem deja un cerc complet; m-am oprit să-l privesc în ochi, apoi am plutit din nou în jurul său, de data asta mângâindu-i torsul cu frunzele de salcie.

— Liniang se înfăţişează tatălui ei, a spus el pe un ton răguşit, însă acesta nu poate accepta faptul că e vie, nici măcar când o priveşte.

— Astfel, marele Tang Xianzu a ilustrat modul în care bărbaţii pot fi limitaţi de *li.*

Vocea mea era în continuare scăzută, ştiind că poetul meu va trebui să se concentreze ca să mă poată auzi.

— Când se întâmplă ceva miraculos, oamenii nu mai pot fi raţionali.

El a oftat, iar eu am zâmbit.

— Prefectul insistă că Liniang trebuie să treacă multe teste...

— Are umbră şi lasă urme când merge pe sub copacii în floare.

— Aşa este, am şoptit eu. Şi, de asemenea, răspunde la întrebări despre cele Şapte Sentimente-bucurie, furie, durere, teamă, dragoste, ură şi dorinţă.

— Ai încercat şi tu aceste sentimente?

M-am oprit în faţa lui.

— Nu pe toate, am recunoscut eu.

— Bucurie? Mi-a atins obrazul cu floarea de bujor pe care o ţinea în mână.

— Chiar astăzi când m-am trezit.

— Furie?

— Ti-am spus că nu sunt perfectă, am răspuns eu, în timp ce el plimba petalele florii de-a lungul obrazului meu.

— Durere?

— In fiecare an la comemorarea morţii bunicii.

— Insă nu ai încercat-o tu însăţi, a spus el, coborând floarea de pe faţă de-a lungul braţului meu. Teamă?

M-am gândit la teama pe care o simţisem venind aici, însă i-am răspuns:

— Niciodată.

— Bine. Bujorul ajunsese pe încheietura mâinii mele. Dragoste?

Nu am răspuns, însă floarea pe pielea mea m-a făcut să tremur, iar el a zâmbit.

— Ură?

Am clătinat din cap. Ştiam amândoi prea bine că nu trăisem şi nu văzusem suficient de mult cât să urăsc pe cineva.

— A mai rămas doar unul, a spus el. A readus bujorul pe braţul meu, după care l-a îndepărtat şi l-a aşezat chiar sub urechea mea. Apoi l-a lăsat uşor să alunece pe gâtul meu, deasupra gulerului, până sub bărbie.

— Dorinţă?

Mi s-a tăiat respiraţia.

— Citesc răspunsul pe chipul tău, a spus el.

Şi-a apropiat buzele de urechea mea.

— Dacă ne-am căsători, a şoptit el, nu ne-am pierde timpul bând ceai şi făcând conversaţie.

A făcut un pas înapoi şi a privit către lac.

— Imi doresc... vocea lui tremura şi îl vedeam stânjenit.

Trăia acea clipă la fel de intens ca mine. Şi-a dres glasul şi a tras adânc aer în piept. Când a deschis din nou gura, era ca şi când între noi nu s-ar fi întâmplat nimic. Eram din nou dezorientată.

— Imi doresc să îmi vezi casa. E chiar dincolo de lac, pe muntele Wushan.

— Nu e chiar acela? am întrebat eu, arătând către dealul de pe cealaltă parte a lacului.

— Da, acela este dealul, însă Insula Singuratică – oricât de frumoasă ar fi – împiedică priveliştea către casă. Casa mea e chiar

dincolo de capătul insulei. Aş vrea să o poţi vedea, ca să priveşti apa şi să te gândeşti la mine.

— Probabil o pot vedea din biblioteca tatei.

— Ai dreptate! Eu şi tatăl tău am vorbit de multe ori politică acolo. Şi pot să îmi văd casa de la fereastră. Insă, chiar dacă vezi muntele, cum vei şti care e casa mea?

In acea stare de tulburare, mintea mea nu mai gândea suficient de limpede încât să vină cu o soluţie posibilă.

— Iţi voi arăta casa, ca să o poţi găsi. Iţi promit că voi privi de acolo în fiecare zi să te văd dacă mă vei căuta.

Am acceptat. M-a dus în partea dreaptă a pavilionului, aproape de malul lacului. Mi-a luat ramura de salcie din mână şi a lăsat-o lângă floarea de bujor pe balustradă. S-a aşezat lângă ele şi şi-a trecut picioarele peste balustradă, iar eu am înţeles că trebuia să fac la fel. A sărit de acolo pe o piatră şi şi-a ridicat braţele către mine.

— Dă-mi mâna.

— Nu pot.

Şi chiar nu puteam. Făcusem multe lucruri necuviincioase în seara aceea, însă nu aveam de gând să-l urmez. Nu ieşisem niciodată din Reşedinţa de Familie Chen. Mama şi tatăl meu erau foarte stricţi în această privinţă.

— Nu e departe.

— Nu am ieşit niciodată din grădină. Mama spune...

— Mamele sunt importante, însă...

— Nu pot face asta.

— Dar promisiunea pe care tocmai mi-ai făcut-o?

Voinţa mea începea să se clatine. Eram la fel de slabă precum veri- şoara Mătură în faţa platoului cu găluşte.

— Nu vei fi singura fată – femeie – care iese din grădină în noaptea asta. Ştiu multe femei care vor merge pe lac în seara asta.

— Femeile din ceainărie, am pufnit eu.

— In niciun caz, a răspuns el. Mă refer la poetesele şi scriitoarele care s-au alăturat cluburilor de poezie şi literatură. La fel ca tine, şi ele vor să ştie despre viaţă mai multe decât le oferă interiorul grădinilor lor. Părăsin- du-şi încăperile în care locuiau, au devenit artiste de valoare. Aceasta este lumea exterioară pe care aş dori să ţi-o arăt dacă ai fi soţia mea.

Mi-a dat de înţeles că noaptea aceea putea fi exact aşa cum

visam.

Acum, când a întins din nou braţele, m-am aşezat pe balustradă şi, cu toată delicateţea de care eram în stare, mi-am tras picioarele peste piatră şi m-am lăsat luată din siguranţa casei noastre. M-a condus spre dreapta de-a lungul pietrelor care aliniau ţărmul. Ce făceam era mai mult decât rău. Insă nu s-a întâmplat nicio nenorocire. Nici nu am fost prinşi, şi nici nu a sărit vreo fantomă din spatele unui copac sau tufiş să ne sperie sau să ne ucidă pentru această nelegiuire.

El îmi susţinea cotul, căci unele pietre alunecau din cauza muşchiului. Ii simţeam căldura mâinii prin mătasea mânecii mele. Aerul cald îmi ridica uşor rochia, făcând-o să pară aripa unui fluture purtat de vânt. Eram *afară.* Vedeam lucruri pe care nu le mai văzusem niciodată. Ici şi colo, araci şi crengi ieşeau de după zidul complexului, dând de înţeles ce se ascundea în interior. Sălciile plângătoare atârnau deasupra lacului, ramurile lor atingând uşor suprafaţa apei. Treceam pe lângă trandafiri sălbatici care înfloreau pe ţărm, iar parfumul lor umplea aerul, hainele mele, părul şi pielea de pe mâini. Simţămintele care îmi asaltau trupul erau aproape copleşitoare: teamă să nu fiu prinsă, fericire că eram afară şi dragoste pentru bărbatul care mă adusese aici.

Ne-am oprit. Nu ştiam prea bine de când mergeam.

— Casa mea e acolo, a spus el, arătând peste lac, dincolo de pavilionul nou construit de pe Insula Singuratică, pe care îl vedeam din biblioteca tatălui meu. Pe deal se află un templu. Seara e luminat de torţe. Il vezi? Călugării îşi deschid uşile la fiecare festival. Puţin mai sus la stânga e casa mea.

— O văd.

Luna părea doar o felie subţire, însă era destul de puternică, încât să arunce o potecă luminoasă peste lac, de la degetele mele până în pragul uşii sale. Mă simţeam ca şi când cerul ar fi hotărât că eram sortiţi să ne petrecem acele clipe împreună.

In acea împrejurare complet ieşită din comun, am fost distrasă de o senzaţie ciudată. Pantofiorii mei liliachii erau uzi şi simţeam apa îmbi- bându-se şi în tivul rochiei. Am făcut un pas mic îndepărtându-mă de suprafaţa liniştită şi uşor vălurită. Mă gândeam cum acele valuri lovesc bărcile care îi plimbau pe îndrăgostiţi pe lac şi se opresc la marginea pavilioanelor pentru privit luna, unde tinerii soţi şi soţii căutau refugiu de ochii celorlalţi.

— Ti-ar plăcea casa mea, a spus el. Avem o grădină frumoasă – nu atât de mare ca a ta – cu un aranjament mic de pietre, un pavilion pentru privit luna, un heleşteu şi un prun ale cărui flori răspândesc primăvara un parfum minunat în tot complexul. De fiecare dată când voi vedea acel prun, mă voi gândi la tine.

Imi doream să avem o noapte a nunţii. Imi doream să se întâmple chiar atunci. Am roşit şi am privit în jos, însă când mi-am ridicat ochii, el mă ţintuia cu privirea lui. Am ştiut că amândoi jinduiam după acelaşi lucru. Apoi clipa s-a terminat.

— Trebuie să ne întoarcem, a spus el.

A încercat să mă zorească, însă pantofiorii mei erau acum alunecoşi, iar eu mergeam încet. Când ne-am apropiat de casă, sunetele spectacolului mă aduceau încet la realitate. Strigătele de durere ale lui Mengmei care era bătut şi torturat de gărzile prefectului Du mă anunţau că piesa se apropia de sfârşit.

M-a ridicat şi ne-am întors în Pavilionul pentru Privit Luna. Se ter minase. Mâine aveam să continui pregătirile de nuntă, iar el să se întoarcă la ceea ce trebuiau să facă tinerii pentru a-şi întâmpina soţia.

— Mi-a plăcut să vorbesc cu tine despre piesă, a spus el.

Nu păreau cele mai romantice cuvinte pe care le putea rosti un bărbat, însă pentru mine erau, deoarece îmi arătau că era preocupat de literatură şi de problemele din încăperile interioare şi că dorea să ştie ce gândeam eu.

A luat crenguţa de salcie şi mi-a întins-o.

— Păstrează asta, a spus el, ca să-ţi aminteşti de mine.

— Şi bujorul?

— Il voi păstra pentru totdeauna.

Am zâmbit în sinea mea, ştiind că eu şi acea floare aveam acelaşi nume.

Şi-a apropiat buzele de ale mele, iar când a vorbit, vocea îi tremura de emoţie.

— Am avut trei nopţi de fericire. Asta e mai mult decât au parte cuplurile căsătorite într-o viaţă întreagă. Şi nu le voi uita niciodată.

Ochii mei s-au umplut de lacrimi.

— Trebuie să te întorci, a spus el. Eu nu plec de aici până nu va fi o distanţă suficient de mare între noi.

Mi-am muşcat buza să nu plâng, apoi m-am întors. Am străbătut singură drumul către grădina principală şi m-am oprit lângă heleşteu

să ascund crenguţa de salcie în tunică. Doar când l-am auzit pe prefectul Du acuzându-şi fiica, care fusese adusă în faţa lui, şi spunându-i că era doar o creatură dezgustătoare venită din morţi, mi-am dat seama că îmi murdărisem pantofii, șosetele şi poalele rochiei. Trebuia să mă duc în camera mea şi să mă schimb fără să fiu văzută.

— Aici erai, a spus Mătură, ieşind din umbră. Mama ta m-a trimis să te caut.

— Eram... Aveam nevoie să... M-am gândit la Salcie şi la rolul lui Parfum Primăvăratic pe care îl jucase în prima noapte. Aveam nevoie să folosesc oala de noapte.

Verişoara mea a zâmbit cu subînţeles.

— Am fost în camera ta. Nu erai acolo.

Pentru că mă prinsese cu minciuna, Mătură mă privea bănuitor. Vedeam cum zâmbetul de pe chipul ei se lărgeşte în timp ce privirea îi cobora de pe faţa mea pe bust, apoi pe rochie, pe tivul murdar şi pe pantofii prăfuiţi. Și-a pus imediat o mască strălucitoare pe chip, și-a strecurat braţul cu afecţiune pe după al meu şi mi-a spus pe un ton dulceag:

— Spectacolul aproape s-a sfârşit. Nu vreau să pierzi finalul.

Eram prea ameţită de bucurie ca să cred că dorea să mă ajute. Puterea ascunsă care ieşise la suprafaţă când mi-am permis să trec dincolo de balustrada Pavilionului pentru Privit Luna se retrăsese într-un colţ din lăuntrul meu, pentru că nu m-am desprins de Mătură ca să mă aşez pe perna mea din spate, ci m-am lăsat condusă – neajutorată, într-un mod stupid, însă cu sentimentul ridicol de invincibilitate pe care mi-l dădea fericirea – printre celelalte femei, chiar pe lângă mama, până în primul rând de perne, unde am fost prinsă între micuţa Ze şi verişoara mea. Și, pentru că stăteam lângă Ze, m-am trezit din nou lângă crăpătura din paravan care mă lăsa să trag cu ochiul la scenă.

Am privit prin mulţimea de bărbaţi cu părul negru până când mi-am găsit poetul, care stătea lângă tata. După câteva minute m-am străduit să-mi desprind ochii de la el şi să privesc către scenă, unde împăratul încerca să împace cele două grupuri. Au fost citite proclamaţii; au fost acordate onoruri. Cei doi tineri îndrăgostiţi erau cuprinşi de o mare fericire – un sfârşit cu adevărat fericit –, însă prefectul Du şi fiica sa nu se împăcaseră şi nici nu aveau să o facă.

Bărbaţii de ce cealaltă parte a paravanului au sărit în picioare să aplaude şi să-şi exprime aprecierea. Femeile de pe partea noastră

făceau semne despre adevărul acestui final.

Aşa cum se întâmplase şi în prima noapte, tatăl meu a urcat pe scenă. Le-a mulţumit tuturor pentru prezenţa în umila noastră casă ca să vadă acea producţie la fel de umilă. Le-a mulţumit actorilor şi servitorilor noştri, care renunţaseră o vreme la îndatoririle lor pentru a juca în acel spectacol.

— Aceasta este o noapte a dragostei şi destinului, a spus el. Am văzut cum s-a sfârşit povestea lui Liniang şi Mengmei. Şi ştim şi cum se va sfârşi, mai târziu în această noapte, povestea Fecioarei-Ţesătoare şi a Păstorului. Acum vă ofer începutul altei poveşti de dragoste.

Aaah! Urma să spună ceva despre căsătoria mea. Poetul meu a lăsat privirea în jos. Nici el nu dorea să audă aşa ceva.

— Mulţi dintre voi ştiu cât de norocos sunt să îl am ca viitor ginere pe un prieten bun, a spus tata. Il cunosc pe Wu Ren de atâta vreme, încât pentru mine e ca un fiu.

Când tata a ridicat mâna să-l arate pe bărbatul cu care urma să mă căsătoresc, am închis ochii. Cu trei zile în urmă aş fi fost foarte atentă să îl zăresc pe viitorul meu soţ, însă acum nu-mi puteam stăpâni sentimentele care mă cuprinseseră. Doream să le mai păstrez încă puţin.

— Sunt norocos că Ren iubeşte atât de mult cuvintele, a continuat tata. Insă nu sunt la fel de norocos când mă bate la şah.

Bărbaţii au râs în semn de apreciere. Pe partea noastră de paravan era tăcere. Simţeam privirile dezaprobatoare ale femeilor din spatele meu înfigându-se în mine precum cuţitele. Am deschis ochii şi am privit în dreapta, unde Ze se holba prin crăpătura paravanului, cu gura schiţând un „ah“ alarmant. Apoi, Ze şi-a întors privirea. Soţul meu era cu siguranţă urât, hidos.

— Mulţi dintre voi îmi sunteţi oaspeţi în seara aceasta şi nu îmi cunoaşteţi fiica, a continuat tata, însă aici e prezentă şi întreaga mea familie, care o cunoaşte de-o viaţă pe Floare-de-Bujor. Se adresa viitorului meu soţ, mărturisind în faţa tuturor: Nu am nicio îndoială că îţi va fi o soţie bună, însă există o singură problemă. Numele ei e nepotrivit. Şi pe mama ta o cheamă tot Floare-de-Bujor.

Tata privea către publicul său masculin, însă vorbea cu noi, cele din spa tele pa ra va nu lui.

— De acum înainte, fiica mea se va numi Tong – Aceeaşi – pentru că are acelaşi nume ca mama ta, tinere prieten.

Am dat deznădăjduită din cap. Tata tocmai îmi schimbase numele pentru totdeauna. Acum eram Tong – o Aceeaşi comună – din cauza soacrei mele, o persoană pe care nici măcar nu o cunoscusem, însă care urma să aibă control asupra mea până la moarte. Tatăl meu a făcut asta fără să mă fi întrebat, fără ca măcar să mă fi avertizat. Poetul meu avea dreptate. Trei nopţi frumoase trebuiau să mă ajute să trec printr-o viaţă întreagă. Insă noaptea nu se terminase, iar eu refuzam să mă las cuprinsă de disperare de acum.

— Să fie o noapte de sărbătoare, a anunţat tata. A făcut un semn către paravanul dincolo de care se aflau femeile. Servitoarele au venit să ne însoţească înapoi în Sala Lotusului înflorit. Mă sprijineam de braţul lui Salcie şi eram pregătită să o las să mă ducă înapoi în camerele femeilor, când mama a apărut lângă mine.

— Se pare că eşti una dintre alese în seara asta, a spus ea, însă eleganţa cuvintelor ei nu-i puteau ascunde dezamăgirea din glas. Salcie, lasă-mă pe mine să îmi însoţesc fiica în camera ei.

Salcie mi-a dat drumul, iar mama mi-a luat braţul. Nu ştiu cum reuşea să fie atât de frumoasă şi delicată când degetele ei săpau în carnea mea prin tunica de mătase. Celelalte plecaseră, lăsând-o pe stăpâna Reşedinţei de Familie Chen să-şi conducă singurul copil înapoi în Sala Lo tu su lui In flo rit. Ce le lalte fe mei mer geau în spa tele nos tru, la fel de tăcute precum eşarfele care pluteau în vânt. Nu ştiau ce făcusem, însă era evident că fusesem undeva unde nu trebuia să fiu, pentru că toate vedeau că picioarele mele – cele mai intime părţi ale trupului femeii – erau murdare.

Nu ştiu ce m-a făcut să privesc în urmă. Micuţa Ze mergea lângă Mătură. Verişoara mea avea un rânjet de triumf în colţurile gurii, însă Ze era încă prea tânără şi nesofisticată ca să-şi poată ascunde emoţiile. Faţa ei era roşie, gura încleştată şi tot trupul rigid de furie. Nu înţelegeam de ce.

Am ajuns în Sala Lotusului înflorit. Mama s-a oprit un moment pentru a le ura distracţie plăcută celorlalte; urma să revină şi ea în câteva minute. Apoi, fără alt cuvânt, m-a dus în camera mea din Sala Fetelor Nemăritate, a deschis uşa şi m-a împins cu blândeţe înăuntru. După ce a închis uşa, am auzit ceva ce nu mai auzisem până atunci, un sunet metalic. Doar când am încercat să deschid uşa din nou ca să văd ce era mi-am dat seama că, pentru prima dată, mama îşi folosise una dintre chei ca să mă încuie.

Faptul că mama era furioasă pe mine nu schimba cuvintele pe care mi le rostise poetul meu în ureche, nici nu estompa senzaţiile pe care carnea mea încă le păstrase acolo unde mă atinsese cu buj orul. Am scos crenguţa de salcie pe care mi-o dăduse şi mi-am mângâiat obrazul cu ea. Apoi am ascuns-o într-un sertar. Mi-am descălţat picioarele ude şi le-am înfăşurat în panglici curate. De la fereastra mea nu vedeam podul ceresc care îi unea pe Fecioara-Ţesătoare şi pe Păstor, însă simţeam încă mireasma de trandafiri sălbatici în păr şi pe piele.

Uşi închise, deschisă

Mama nu mi-a pomenit niciodată de pantofii, fusta şi şosetele mele ude şi murdare. O servitoare le luase de acolo pentru totdeauna, iar eu am rămas încuiată în camera mea. În săptămânile lungi ale întemniţării mele m-am gândit la multe lucruri. Însă, la început, eram doar o fată tristă încuiată în camera ei, fără nimeni cu care să poată vorbi. Nici măcar Salcie nu avea voie să intre decât ca să-mi aducă mâncare şi apă proas pătă pen tru spă lat.

Petreceam ore întregi la fereastră, însă priveliştea mea se limita la o bucată mică de cer deasupra şi la curtea de dedesubt. Am răsfoit exemplarele mele din *Pavilionul Bujorilor.* Căutam scena Visului Întrerupt, încercând să îmi dau seama ce făcuseră Liniang şi Mengmei în acea peşteră. În fiecare clipă, mă gândeam la străinul meu. Sentimentele care îmi umpleau pieptul îmi alungau pofta de mâncare şi îmi goleau mintea. Mă gândeam constant cum să fac să-mi păstrez sentimentele după ce aveam să ies din acea încăpere.

Într-o dimineaţă, la o săptămână după întemniţarea mea, Salcie a deschis uşa, a traversat camera tăcută şi a lăsat tava cu ceai şi un castron de fiertură de orez pentru micul dejun. Îmi era dor de compania ei şi de felul în care avea grijă de mine – mă pieptăna, îmi spăla şi îmi împacheta picioarele şi tot timpul purtam discuţii pline de veselie. În aceste zile fusese foarte tăcută când îmi aducea masa, însă acum îmi zâmbea aşa cum n-o mai văzusem niciodată.

Mi-a turnat ceaiul, a îngenuncheat în faţa mea şi m-a privit în ochi, aşteptând să-i pun întrebări.

— Spune-mi ce s-a întâmplat, am început eu, aşteptând să aud că mama se hotărâse să mă elibereze sau că o lăsa pe Salcie să se mute

din nou în camera mea.

— Când stăpânul Chen m-a întrebat dacă vreau să joc rolul lui Parfum Primăvăratic, am acceptat sperând că unul dintre bărbații din public mă va vedea, va merge la tatăl tău și îl va întreba dacă voia să mă vândă altei familii, a răspuns ea, cu ochii strălucind de fericire. Oferta a venit cu o noapte în urmă, iar tatăl tău a fost de acord. Voi pleca în această după-amiază.

Mă simțeam ca și când Salcie m-ar fi plesnit peste față. Nu mi-aș fi imaginat nici într-o mie de ani să se întâmple așa ceva.

— Insă tu îmi aparții mie!

— De fapt, până ieri am fost proprietatea tatălui meu. De azi sunt a stăpânului Quon.

Faptul că zâmbea când îmi spunea asta mi-a dezlănțuit furia.

— Nu poți pleca. Nu-ți poți *dori* să pleci.

Insă nu mi-a răspuns, iar eu am știut că, într-adevăr, își dorea să plece. Insă de ce se întâmpla așa ceva? Era servitoarea și tovarășa mea. Nu mă gândisem niciodată de unde venea sau cum îmi devenise servitoare, însă mereu crezusem că era a mea. Făcea parte din viața mea de zi cu zi, la fel ca oala de noapte. Era la picioarele mele când adormeam; era prima persoană pe care o vedeam dimineața. Făcea focul înainte ca eu să deschid ochii și aducea apă caldă să îmi facă baie. Credeam că va merge cu mine în casa soțului meu. Trebuia să aibă grijă de mine după ce rămâneam însărcinată și aveam fii. Pentru că avea aceeași vârstă cu mine, crezusem că va fi cu mine până voi muri.

— In fiecare noapte, după ce adormi, eu mă întind aici pe podea și îmi ascund lacrimile în batistă, mi-a mărturisit ea. De ani de zile sper ca tatăl tău să mă vândă. Dacă am noroc, noul meu proprietar mă va face concubina lui. A făcut o pauză, s-a gândit, apoi a adăugat pe un ton practic: A doua, a treia sau a patra concubină.

Faptul că servitoarea mea avea astfel de dorințe mă uimea. Era mult înaintea mea în felul în care gândea și în dorințele pe care le avea. Venise din lumea de dincolo de grădina noastră – lumea de care devenisem brusc obsedată –, iar eu nu o întrebasem niciodată nimic despre asta.

— Cum poți să-mi faci asta? Unde ți-e recunoștința?

Zâmbetul i-a pierit. Oare nu răspundea pentru că nu dorea sau pentru că nu se simțea datoare în vreun fel față de mine?

— Sunt recunoscătoare că familia ta m-a primit aici, a

recunoscut ea.

Avea un chip frumos, însă atunci mi-am dat seama că nu mă plăcea deloc și că, probabil, nu mă plăcea de mult timp.

— Insă acum pot să am o altfel de viaţă decât cea de sclavă a plăcerii pentru care fusesem crescută.

Nu era prima dată când auzeam cuvântul, însă nu doream să recunosc că nu-i înţelegeam complet sensul.

— Familia mea era din Yangzhou, de unde a murit bunica ta, continuă ea. La fel ca multe alte familii, și a mea a suferit cumplit. Femeile bătrâne și urâte au fost măcelărite împreună cu bărbaţii. Femeile ca mama au fost vândute ca peştele sărat – în saci, după greutate. Noul proprietar al mamei era un om întreprinzător. Eram a patra fiică care urma să fie vândută. Până atunci fusesem ca o frunză în vânt.

Eu o ascultam.

— Negustorul de sclavi mi-a legat picioarele şi m-a învăţat să citesc, să cânt, să brodez și să cânt la flaut, a continuat ea. Din acest punct de vedere, viaţa mea era foarte asemănătoare cu a ta, însă din altele era foarte diferită. Aceşti oameni creşteau pe domeniul lor fete în loc de recolte.

A lăsat privirea în jos şi mi-a aruncat o ocheadă.

— A venit primăvara, apoi toamna. Puteau să mă păs treze până când mă făceam destul de mare să mă vândă pentru plăceri, însă inflaţia şi excesul de pe piaţă au scăzut preţurile. Trebutau să scape de o parte din recoltă. Intr-o zi m-au îmbrăcat în roşu, mi-au vopsit faţa cu alb și m-au dus la piaţă. Tatăl tău mi-a cercetat dinţii, mi-a luat picioarele în palme şi m-a pipăit.

— N-ar face aşa ceva!

— Ba da, iar eu eram ruşinată. M-a cumpărat pentru câteva bucăţi de pânză. In toţii aceşti ani am sperat că tatăl tău mă va face a patra concubină a sa și că pot să-i dau fiul pe care mama ta şi celelalte nu pot.

Am simţit cum stomacul mi se face ghem, la auzul acestor cuvinte.

— Astăzi merg la al treilea stăpân al meu, a spus ea pe un ton foarte firesc. Tatăl tău m-a vândut pentru carne de porc și *bani.* A fost o afacere bună, iar el e fericit.

Vândută pentru carne de porc? Și pe mine avea să mă dea în

căsătorie în schimbul darurilor de mireasă, printre care se numărau și porci. Poate că eu și Salcie nu eram deloc diferite la urma urmei. Niciuna dintre noi nu avea niciun cuvânt de spus în privința viitorului ei.

— Incă sunt tânără, a spus Salcie. Poate voi schimba din nou proprietarul dacă nu îi aduc un fiu sau dacă nu-l mai fac pe stăpânul meu să zâmbească. Negustorul de sclave m-a învățat că o concubină cumpărată îmbogățește grădina unui bărbat. Unii copaci dau fructe, alții umbră, iar alții aduc desfătare ochiului. Sper să nu mai fiu dezrădăcinată și vândută din nou.

— Ești ca Xiaoqing, am zis eu uimită.

— Nu am frumusețea și talentul ei, însă sper că viitorul meu va fi mai bun decât al ei și că în viața următoare nu mă voi naște tot în Yangzhou.

Atunci am înțeles pentru prima dată că existența mea în casa noastră cu grădină nu semăna deloc cu cea a fetelor din lumea exterioară. Acolo se întâmplau lucruri înfricoșătoare și oribile. Toate acestea fuseseră ținute secret față de mine, iar eu eram recunoscătoare, însă și curioasă. Bunica mea fusese acolo afară, iar acum era venerată ca martiră. Salcie venise de acolo, iar viitorul ei fusese stabilit dinainte, la fel ca al meu: să-l facă fericit pe bărbatul din viața ei, să-i aducă pe lume fii și să exceleze în cele Patru Virtuți.

— Eu plec, a spus Salcie brusc și s-a ridicat în picioare.

— Așteaptă.

M-am ridicat și eu, m-am îndreptat către un dulap și am deschis un sertar. Am căutat printre bijuteriile și podoabele mele de păr, căutând una care să nu fie nici prea comună, nici prea extravagantă. Am găsit o agrafă din pene de pescăruș albastre, de forma unui phoenix în zbor, cu coada delicată întinsă în urma lui. I-am pus-o lui Salcie în mână.

— Să o porți când îți întâlnești noul stăpân.

— Mulțumesc, a spus ea, apoi a ieșit din cameră.

Imediat după aceea a intrat Shao, bătrâna mea doică.

— De acum înainte eu voi avea grijă de tine.

Era cea mai proastă veste pe care o puteam primi.

Mama avea planuri pentru mine, iar Shao, care acum locuia în camera mea, trebuia să se asigure că sunt duse la îndeplinire.

— Tong – Aceeași – tot ce ai voie să faci este să te pregătești de

nuntă, m-a anunţat Shao; şi vorbea serios.

Auzindu-mi numele nou, am simţit un tremur de disperare. Locul meu în lume fusese stabilit prin etichetă şi destinaţie; prin acest nume deja începeam să mă transform din fiică în soţie şi noră.

In următoarele şapte săptămâni, Shao mi-a adus masa, însă stomacul meu devenise un fel de prăpastie a disperării, astfel că nu băgam în seamă mâncarea sau o dădeam la o parte cu încăpăţânare. Pe măsură ce trecea timpul, trupul meu se schimba. Fustele mele începeau să atârne pe coapse, nu pe talie, iar tunicile îmi erau din ce în ce mai largi. Mama nu mă vizita niciodată.

— E foarte dezamăgită de tine, îmi amintea Shao zilnic. Oare cum ai putut să te naşti din ea? Ii tot repet că o fiică rea e o fiică la fel ca oricare alta.

Eram deşteaptă, însă nu mă comparam cu mama. Treaba ei era să mă controleze şi să mă vadă măritată într-o familie bună. Cu toate că încă nu dorea să mă vadă, îşi trimitea soli. In fiecare dimineaţă, a Treia Mătuşă sosea chiar înainte de răsărit ca să mă înveţe să brodez frumos.

— Nu mai ai voie să faci cusături greşite sau neîndemânatice, a spus ea, cu vocea ca un clinchet de carneol alb.

Dacă făceam vreo greşeală, mă punea să desfac cusăturile şi să le refac. Fără alte lucruri care să mă distragă şi cu instrucţiunile precise ale celei de-a Treia Mătuşi, am învăţat. Şi, odată cu fiecare cusătură, tânjeam după poetul meu.

De îndată ce pleca din cameră, Shao o lăsa să intre pe a Doua Mătuşă, care mă învăţa să cânt la ţiteră. In ciuda reputaţiei ei de femeie indulgentă, cu mine era foarte strictă. Dacă greşeam când ciupeam corzile, îmi lovea degetele cu un lujer verde de bambus. Am început să fac progrese surprinzător de rapid, sunetele deveneau clare şi limpezi. Imi imaginam cum fiecare notă zboară pe fereastră şi călătoreşte peste lac, până la casa poetului meu, unde muzica îl făcea să se gândească la mine aşa cum eu mă gândeam la el.

In după-amiezile târzii, când la apus apăreau culorile serii, a Patra Mătuşă, văduvă şi fără copii, venea să mă înveţe care e scopul norilor şi ploii.

— Cea mai mare putere a unei femei este să nască fii, spunea a Patra Mătuşă. Acest lucru îi poate da sau lua puterea femeii. Dacă îi faci soţului tău un fiu, îl poţi împiedica astfel să intre în locurile plăcerilor de lângă lac sau să îşi ia concubine. Nu uita, puritatea femeii creşte prin

izolare. De aceea te afli aici.

Ascultam cu atenţie tot ce-mi spunea, însă nu îmi dezvăluia nimic din ceea ce trebuia să ştiu pentru noaptea nunţii sau cum să particip la nori şi ploaie cu cineva pe care nu-l iubeam, nu-l plăceam şi nu-l cunoşteam. Imi imaginam sec orele care mă pregăteau de ceremonie: mama, mătuşile şi verişoarele mele mă spălau şi mă îmbrăcau în hainele de nuntă; cele cinci spice, bucata de carne de porc şi inima de porc pe care le ascundeau în jupa pe care o purtam pe piele; lacrimile vărsate de toată lumea în timp ce eram condusă afară către palanchin; cum păşeam în casa familiei Wu şi lăsam să cadă pe podea jupa plină de comori, ca să nasc fii repede şi uşor; şi, în sfârşit, cum eram condusă în camera nupţială. Aceste gânduri, care altădată mă umpleau de nerăbdare şi fericire, acum mă făceau să îmi doresc să fug. Iar faptul că nu exista vreun mijloc prin care să scap de soarta mea mă făcea să mă simt şi mai rău.

După cină, a Cincea Mătuşă pleca de la adunările nocturne din camerele femeilor ca să mă ajute să-mi îmbunătăţesc caligrafia.

— Scrisul este o creaţie a lumii exterioare a bărbaţilor, a spus ea. Prin natura sa, este un act public, ceva ce noi, ca femei, ar trebui să evităm; însă trebuie să-l deprinzi pentru ca într-o zi să îl poţi ajuta pe fiul tău la studii.

Umpleam foaie după foaie de hârtie, copiind poezii din *Cartea cântecelor,* făcând exerciţii din *Imagini ale formaţiunilor de luptă ale pensulei* şi pictând lecţii din *Cartea clasică a celor patru calităţi ale femeilor,* până când degetele mi se umpleau de cerneală.

Pe lângă faptul că-mi perfecţionau caligrafia, lecţiile celei de-a Cin- cea Mătuşi erau pure şi simple:

— Cel mai bun lucru pe care îl poţi face este să iei lecţii de la strămoşi. Poezia a venit pe pământ ca să te însenineze, nu să-ţi corupă mintea, gândurile şi emoţiile. Trebuie să fii prezentabilă, să vorbeşti blând, însă să nu spui nimic, să te speli bine şi des şi să ai o minte în armonie. Doar aşa îţi vei purta virtutea pe chip.

Eu ascultam, însă fiecare linie a pensulei mele era o mângâiere pe care i-o ofeream poetului meu. Fiecare urmă de pensulă erau degetele mele pe pielea lui. Fiecare caracter pe care îl scriam era un cadou pentru bărbatul care îmi copleşea gândurile.

Zi şi noapte, când mătuşile mele nu se aflau în cameră, Shao rămânea. La fel ca Salcie, dormea pe podea la căpătâiul patului meu.

Era acolo când mă trezeam, când foloseam oala de noapte sau când îmi făceam lecţiile, era acolo când mergeam la culcare. Şi eu, la rândul meu, eram acolo pentru ea, ascultându-i sforăiturile şi vânturile, mirosindu-i respiraţia şi ceea ce lăsa în oala de noapte, urmărind-o cum se scarpină în fund sau îşi curăţă picioarele. Indiferent ce făcea, scuipa pe gură doar răutăţi.

— O femeie – iar mama ta a recunoscut asta în tine – devine nesupusă prin cunoaştere, îmi spunea ea, contrazicând învăţăturile mătuși- lor mele. Cu mintea ta treci mult dincolo de camerele interioare. Acolo, afară, e plin de pericole, iar mama ta vrea să înţelegi asta. Uită ce ai învăţat. *Sfaturile mamei Wen* ne spun că o femeie trebuie să ştie să scrie doar câieva caiaclere, cum ar fi „lemne de foc", „orez", „peşte" şi

„carne". Aceste cuvinte te ajută să-ţi administrezi gospodăria. Orice e în plus devine periculos.

In timp ce, în faţa mea se închidea uşă după uşă izolându-mă, inima mea se deschidea tot mai mult. O vizită în vis în Pavilionul Bujorilor o îmbolnăvise pe Liniang de dragoste. Vizitele în pavilioanele Reşedinţei de Familie Chen mă îmbolnăviseră şi pe mine de dragoste. Nu îmi puteam controla activităţile – felul în care mă îmbrăcam sau viaţa mea viitoare cu acest Wu Ren – însă emoţiile mele rămâneau libere și neatinse. Ajunsesem să cred că, în parte, boala mea derivă din acest conflict între control şi dorinţă. In dragoste, nu avem control. Inima și mintea noastră sunt tulburate, stârnite şi fermecate de puterea copleşitoare a emoţiilor care ne fac să încercăm să uităm de lumea adevărată. Insă acea lume există, aşa că noi, femeile, trebuie să ne gândim cum să ne facem soţul fericit şi să fim soţii bune, să naştem fii şi să administrăm bine gospodăria, să fim frumoase, ca să îşi poată vedea liniştiţi de treburi şi să nu îşi ia concubine. Nu ne naştem cu aceste abilităţi, ci le învăţăm de la alte femei. Prin lecţii, aforisme şi abilităţi dobândite suntem modelate... și controlate.

Mama mă controla prin instrucţiunile ei, chiar dacă refuza să mă vadă. Mătuşile mele mă controlau prin lecţiile lor. Viitoarea mea soacră mă va controla după căsătorie. Impreună, aceste femei – de când m-am născut şi până aveam să mor – controlau fiecare clipă a vieţii mele.

Şi totuşi, în ciuda eforturilor lor de a mă controla, eu mă îndepărtam. Poetul îmi invada gândurile în fiecare moment – în timpul fiecărei cusături, al fiecărui acord, al fiecărei lecţii. Era în părul meu, în

ochii mei, în degetele mele, în inima mea. Visam cu ochii deschişi la ce făcea el, la ce gândea, vedea, mirosea şi simţea. Nu puteam mânca pentru că mă gândeam la el. De câte ori mireasma florilor intra prin fereastra mea, sufletul meu se tulbura. Oare îşi dorea o soţie tradiţională sau una cu vederi noi, după cum mi-a mărturisit în noaptea în care ne-am întâlnit în Pavilionul pentru Privit Luna? Oare viitoarea sa soţie îi va oferi ceea ce-şi dorea el? Dar eu? Ce se va întâmpla cu mine acum?

Noaptea, după ce lumina lunii arunca umbrele frunzelor de bambus pe cuvertura mea de mătase, mă cuprindeau gândurile negre. Uneori mă ridicam, păşeam pe lângă Shao şi mergeam până la sertarul în care păstram crenguţa de salcie pe care mi-o dăduse poetul în ultima noastră noapte împreună. Pe măsură ce se scurgeau săptămânile, frunzele cădeau, lăsând crengile goale. Iar biata mea inimă era îndurerată.

In timp, am început să cânt mai bine la ţiteră, am învăţat pe dinafară regulile şi mi-am îmbunătăţit broderia.

— Acum eşti pregătită să faci pantofi pentru soacra ta, a declarat a Treia Mătuşă la două luni după izolarea mea.

Toate miresele fac asta în semn de respect, însă de ani buni mă temeam de acest lucru, ştiind că nu aveam decât să-mi arăt neîndemâna- rea la cusut. Acum mă înspăimânta şi mai mult. Nu mă mai făceam de râs şi nici nu mai aduceam ruşine familiei din cauza cusăturilor mele, însă nu aveam sentimente pentru această femeie şi nici nu doream să o impresionez. Am încercat să-mi imaginez că era mama poetului. Ce altceva puteam să fac ca să nu mă mai simt neajutorată? Numele soacrei mele era la fel ca al meu, Floare-de-Bujor, aşa că în model am încorporat această floare, cea mai grea de desenat sau de cusut dintre toate. Am petrecut ore în şir pentru fiecare petală şi frunză, până când, o lună mai târziu, am terminat pantofii. Am luat perechea în mână şi i-am arătat-o celei de-a Treia Mătuşi.

— Sunt perfecţi, a spus şi ştiam că ea chiar credea asta; nu împletisem în ei şuviţe din părul meu şi nu îi făcusem la fel de eleganţi pe cât i-ar fi făcut ea, însă erau superbi: Poţi să-i împachetezi.

In a noua zi a celei de-a noua luni, când o comemorăm pe Doamna Purpurie, care a fost tratată atât de urât de soacra ei, încât s-a spânzurat în closetul pe care era obligată să-l spele zilnic, uşa camerei mele s-a deschis, iar mama şi-a făcut apariţia. Am făcut o plecăciune în

semn de respect, apoi am rămas nemişcată cu mâinile în faţă şi privirea în pământ.

— *Aaah!* Arăţi...!

Surprinderea din vocea mamei m-a făcut să-mi ridic ochii. Probabil că încă era supărată pe mine, se vedea asta pe chipul ei. Însă îşi perfecţionase arta de a-°i ascunde sentimentele, iar trăsăturile ei °i-au re ve nit ra pid.

— Au sosit ultimele daruri de mireasă pentru tine. Poate vrei să le vezi înainte să fie puse deoparte. Însă a° vrea să...

— Nu te îngrijora mamă. M-am schimbat.

— Da, văd asta, a spus ea, însă nici acum nu am simţit vreo urmă de plăcere în tonul ei, ci mai degrabă de grijă.

— Hai, vino să le vezi. Apoi a° vrea să vii să iei micul dejun cu noi.

Când am părăsit camera, un singur fir lega toate sentimentele mele de atunci: singurătate, disperare °i dragostea de nestăvilit pentru poetul meu. Învăţasem să-mi arăt tristeţea printr-un oftat.

Am urmat-o pe mama la distanţa corespunzătoare, până în Sala Şederii. Darurile mele de mireasă fuseseră aduse acasă în cutii cu cadru lăcuit, care arătau precum sicriele de sticlă. Familia mea primise obiectele obi°nuite: mătase °i satin, aur °i bijuterii, porţelan °i ceramică, prăjituri °i gălu°te, vase cu vin °i carne de porc prăjită. Unele dintre aceste lucruri erau pentru mine, însă cele mai multe, pentru sipetele tatei. Daruri consistente în bani veniseră °i pentru unchii mei. Era dovada fizică a faptului că foarte curând se apropia căsătoria mea. M-am ciupit de nas ca să nu plâng. După ce mi-am stăpânit emoţiile, am schiţat un zâmbet rece. În sfâr°it, eram afară din cameră, iar mama mă urmărea cu stricteţe ca nu cumva să mai am vreo scăpare. Trebuia să fiu atentă.

Privirea mi-a căzut pe un pachet înfă°urat în mătase ro°ie. M-am uitat la mama, iar ea mi-a făcut semn că pot să îl desfac. Am îndepărtat înveli°ul moale. Înăuntru era un exemplar în două volume din *Pavilionul Bujorilor.* Era singura ediţie pe care nu o aveam, cea tipărită de Tang Xianzu însu°i. Am deschis biletul care însoţea cartea. „Dragă Ace- ea°i, abia a°tept să stăm până târziu, să bem ceai °i să vorbim despre piesă“. Era semnată de cumnata viitorului meu soţ, care deja locuia în re°edinţa familiei Wu. Darurile pentru mireasă erau frumoase, însă acesta îmi spunea că în aripa femeilor din familia Wu

exista cel puţin o persoană cu care aş putea să discut.

— Pot să păstrez asta? am întrebat-o pe mama.

S-a încruntat şi am crezut că mă va refuza.

— Du-o în camera ta, apoi vino direct în Pavilionul de Primăvară. Trebuie să mănânci.

Am strâns volumele la piept, m-am întors încet în camera mea şi le-am lăsat pe pat. Apoi am urmat instrucţiunile mamei şi m-am dus în Pavilionul de Primăvară.

Fusesem încuiată timp de două luni, iar acum priveam încăperea şi pe toate persoanele din ea cu alţi ochi. Se simţeau aceleaşi tensiuni între mătuşi, verişoare, mama şi acele femei şi fete care nu se vedeau dimineaţa – concubinele şi fiicele lor. Insă, pentru că fusesem departe, simţeam un curent pe care nu-l observasem în deplinătatea lui înainte. Era de aşteptat de la o femeie să rămână însărcinată de cel puţin zece ori într-o viaţă. Femeile din Reşedinţa de Familie Chen nu rămâneau gravide prea uşor, iar când se întâmpla asta nu reuşeau să nască fii. Această lipsă a fiilor plana asupra tuturor. Concubinele trebuiau să salveze de la moarte linia familiei noastre, însă chiar dacă le îmbrăcam, le hrăneam şi le găzduiam, niciuna dintre ele nu născuse un bălat. Nu aveau voie să ia micul dejun cu noi, însă li se simţea prezenţa.

Verişoarele mele păreau să-şi fi schimbat complet atitudinea faţă de mine. Mătură, care pusese la cale întemniţarea mea, mi-a pus cu propriile beţişoare câteva găluște pe farfurie. Lotus mi-a turnat ceaiul şi mi-a întins bolul ei cu orez, pe care îl asezonase cu peşte sărat şi praz. Mătu- şile mele treceau pe rând pe la masa mea, îmi urau bun-venit zâmbind şi mă zoreau să mănânc. Insă nu am luat nici măcar o îmbucătură. Am ignorat până şi gogoşile umplute cu pastă din boabe dulci pe care mi le-a adus Shao de la masa mamei.

După ce am terminat masa, ne-am mutat în Sala Lotusului Inflorit. S-au format grupuleţe: unul pentru brodat, altul pentru pictură şi caligrafie şi altul de lectură de poezie. Au sosit şi concubinele, care mi-au adus cadouri şi mi-au ciupit obrajii să le redea culoarea. Doar două dintre concubinele bunicului mai trăiau şi erau foarte bătrâne. Pudra de pe faţă le accentua ridurile, iar podoabele de păr nu le făceau să arate mai tinere, ci doar le scoteam în evidenţă şuviţele cărunte. Aveau talia groasă, însă picioarele lor erau încă la fel de micuţe şi de frumoase ca în acele nopţi în care bunicul obişnutse să se retaxeze ţinându-le în palme.

— Semeni tot mai mult cu bunica ta pe zi ce trece, a spus favorita bunicului.

— Ești la fel de bună la suflet ca ea, a adăugat cealaltă.

— Vino să brodezi împreună cu noi, a continuat favorita. Sau alege altă activitate. Ne face plăcere să fii alături de noi, indiferent ce preferi. La urma urmei, în această sală suntem toate surori. Când ne ascundeam de manciurieni în Yangzhou, bunica ta ne-a explicat foarte clar acest lucru.

— Din lumea cealaltă veghează asupra viitorului tău, a spus concubina de rang mai mic, pe un ton lingușitor. I-am adus ofrande în numele tău.

După atâtea săptămâni de singurătate, pălăvrăgeala și rivalitatea – toate ascunse în spatele unor activităţi precum brodatul, caligrafia şi cititul de poezii – mi-au dezvăluit caracterul ascuns al femeilor care locuiau în Reşedinţa de Familie Chen. Simţeam cum mi se adună lacrimile în ochi de la efortul de a fi o fiică bună, de a asculta şi a mă proteja de falsa lor grijă, dar și fiindcă îmi dădeam seama că asta era viaţa mea.

Insă nu mă puteam împotrivi mamei.

Doream să mă înec în propriile mele sentimente, să mă îngrop în gândurile mele de dragoste. Nu puteam scăpa de căsătorie, dar poate reuşeam să o ignor aşa cum făceam aici, în casa părintească, citind, scriind și visând. Nu eram bărbat şi n-aş fi putut concura niciodată cu scrierile unui bărbat. Nu doream să scriu un eseu de opt paragrafe, chiar dacă aş fi putut să dau examenele imperiale. Insă aveam un anumit nivel de cunoştinţe, toate acele lucruri pe care le învăţasem stând pe genunchii tatei când eram mică şi mai târziu, când mi-a dat să studiez ediţii din clasici şi volume de poezie – ceea ce alte fete nu făceau; iar eu voi folosi aceste cunoştinţe ca să mă salvez. Nu voi scrie poezii despre fluturi şi flori. Trebuia să găsesc ceva care să aibă cu adevărat sens pentru mine și, mai mult, să mă susţină pentru tot restul vieţii.

Cu o mie de ani în urmă, poetul Han Yun scria: „Toate lucrurile care nu-și află pacea și-o vor striga". Compara nevoia oamenilor de a-şi exprima sentimentele în scris cu forţa naturală care făcea ca plantele să foşnească în vânt şi metalul să sune la atingere. Atunci mi-am dat seama ce aveam de făcut. Era ceva pentru care mă pregătisem de ani de zile. Pentru că lumea exterioară mi se refuzase, îmi petrecusem viaţa

privind în interiorul meu, iar emoţiile îmi erau foarte bine strunite. Poetul meu dorea să ştie ce gândesc despre cele Şapte Sentimente; acum voi găsi toate acele locuri din *Pavilionul Bujorilor* care le ilustrau. Voi căuta în interiorul meu şi voi scrie nu ceea ce au observat criticii sau ceea ce au discutat mătuşile mele despre aceste emoţii, ci ceea ce simţeam eu însămi. îmi voi termina proiectul chiar înainte de căsătorie, aşa că voi merge la casa lui Wu Ren cu ceva care să-mi amintească pentru totdeauna de cele trei nopţi de dragoste pe care le petrecusem alături de poetul meu. Acest proiect avea să fie salvarea mea în anii întunecaţi care mă aşteptau. Voi fi încuiată în casa soţului meu, însă mintea mea va zbura către Pavilionul pentru Privit Luna, unde îl puteam întâlni pe poetul meu iar şi iar, fără teama de a nu fi prinşi. Poetul meu nu îl va citi niciodată, însă îmi voi putea imagina cum i-l prezint – eu dezbrăcată pe patul său, cu sufletul şi mintea goale.

M-am ridicat brusc, scârţâind scaunul pe podea. Sunetul le-a făcut pe femei şi pe fete să se holbeze la mine. Le-am văzut ura şi gelozia ascunse în spatele chipului frumos şi plin de grijă prefăcută.

— Tong, a spus mama, strigându-mă pe numele nou.

Simţeam cum mi se furnică pielea. Mi-am păstrat expresia feţei cât bine am putut.

— Mamă, pot să mă duc în biblioteca tatei?

— Nu e aici, a plecat în capitală.

Vestea m-a şocat. Nu mai fusese în capitală de când manciurienii veniseră la putere.

— Şi, chiar dacă ar fi fost aici, aş fi refuzat, a continuat ea. E o influenţă rea. Crede că fetele trebuie să ştie despre Xiaoqing. Ei bine, uite ce lecţie ţi-a dat.

A spus asta în faţa tuturor femeilor care trăiau în complexul nostru. Atât de mare era dispreţul ei faţă de mine.

— Dezastrul s-a încheiat. Acum trebuie să ne amintim cine suntem: femei care aparţinem camerelor noastre din interior, nu care se plimbă prin grădină.

— Vreau doar să mă uit la ceva, am spus eu. Te rog, mamă, lasă-mă să merg. Mă întorc numaidecât.

— Te însoţesc. Ia-mă de braţ.

— Mamă, mă descurc. Sincer. Mă întorc imediat.

Aproape tot ce-i spuneam mamei era minciună, însă m-a lăsat să mă duc.

Am părăsit ameţită Sala Lotusului înflorit şi am străbătut coridoarele până când am păşit afară în grădină. Era cea de-a noua lună. Florile se ofiliseră, petalele lor jalnice căzuseră. Păsările plecaseră în ţările calde. Şi pentru că aveam sentimente de primăvară atât de puternice, mă durea să constat această dovadă a caracterului trecător al tinereţii, vieţii şi frumuseţii.

Când am ajuns la marginea heleşteului, m-am aşezat în genunchi ca să îmi văd reflexia pe suprafaţa sticloasă. De-atâta suferinţă din dragoste eram palidă şi trasă la faţă. Trupul meu părea lipsit de substanţă, ca şi când nu mai putea susţine greutatea tunicii. Brăţările mele de aur atârnau mari la încheieturi. Chiar şi agrafele mele de jad păreau prea grele pentru cât de slabă eram. Oare poetul meu m-am recunoaşte dacă m-ar vedea acum?

M-am ridicat din nou şi am mai zăbovit puţin să-mi mai văd o dată silueta oglindită, apoi m-am întors pe coridor. M-am îndreptat către poarta principală. în ultimii șaisprezece ani venisem de multe ori aici, însă nu-i trecusem niciodată pragul. Asta urma să se întâmple doar în ziua nunţii mele. Mi-am plimbat degetele pe suprafaţa ei. Cândva, tata îmi explicase că aveam o poartă de vânt şi foc. Partea orientată către lumea exterioară era formată din lemn masiv. Ne proteja de toate tipurile de vreme, dar °i de fantome °i bandiţi, pe care îi păcălea făcându-i să creadă că aici nu se află nimic important sau interesant. Poarta din interior era învelită în piatră să ne protejeze de foc °i să ofere o întăritură în plus împotriva oricărui rău care ar putea ajunge în grădina casei noastre. Să ating acele plăci de piatră era ca °i când a° fi atins *yin-ul* rece al pământului. De acolo m-am dus în Sala Strămoşilor, am făcut o plecăciune în faţa bunicii, am aprins tămâie °i am implorat-o să-mi dea putere.

In sfârşit, am ajuns în biblioteca tatei. Când am intrat înăuntru mi-am dat seama că tata era plecat de ceva vreme. Nu se simţea miros de tutun sau de tămâie în aer. Tăvile pe care erau a°ezate cuburile de gheaţă în timpul verii fuseseră luate °i nu se adusese nicio sobă care să încălzească încăperea de frigul toamnei. Şi, mai presus de toate, energia minţii sale dispăruse nu doar din această cameră, ci – abia acum îmi dădeam seama – din întregul complex. Era persoana cea mai importantă din Re°edinţa de Familie Chen. Cum de nu-mi dădusem seama de absenţa lui chiar °i când eram singură în camera mea?

M-am dus la rafturi °i am ales cele mai bune colecţii de poezii,

istorie, mituri °i religie pe care le-am găsit. Am făcut trei drumuri până la mine în cameră ca să le duc acolo. M-am întors în bibliotecă °i am rămas câteva momente pe marginea patului pe care stătea tata ziua, gândindu-mă dacă nu mai doream °i altceva. Am ales încă trei cărţi dintr-un teanc din colţ, apoi am părăsit biblioteca °i am revenit în camera mea. Am intrat, iar de data asta am închis u°a de bună voie.

’d£

Mi-am petrecut toată luna următoare cercetând cele douăsprezece ediţii din *Pavilionul Bujorilor* pe care le colecţionasem şi transcriind toate notele pe care le scrisesem vreodată în ele pe marginile ediţiei originale în două volume a lui Tang Xianzu pe care mi-o trimisese viitoarea mea cumnată. După ce am terminat cu asta, m-am înconjurat de cărţile tatălui meu şi le-am cercetat până când, după încă o lună, i-am identificat pe toţi autorii originali – cu excepţia a trei dintre ei – ai imitaţiilor după Volumul întâi şi pe aproape toţi autorii imitaţiilor după Volumul al Doilea. Nu am explicat termenii sau trimiterile, nu am făcut comentarii despre muzică sau spectacol şi nu am încercat să compar *Pavilionul Bujorilor* cu alte piese. Am scris în caractere micuţe, pe care le-am introdus între rândurile de text.

Nu am ieşit din cameră. O lăsam pe Shao să mă spele şi să mă îmbrace, însă nu mă atingeam de mâncarea pe care mi-o aducea. Nu mi-era foame; mi se părea că atunci când eram ameţită gândeam şi scriam mai coerent. Când mătușile sau verişoarele mele veneau să mă invite la plimbare în grădină sau să stau cu ele la ceai şi găluşte în Pavilionul de Primăvară, le mulţumeam cu delicateţe, însă le refuzam. Deloc surprinzător, com- por iameniul meu nu o încânta deloc pe mama. Nu-i spuneam ce făceam, iar ea nu întreba.

— Nu poţi învăţa să fii o soţie bună dacă te ascunzi în cameră cu cărţile tatălui tău, mi-a atras ea atenţia. Vino în Pavilionul de Primăvară. Ia micul dejun şi ascultă-le pe mătușile tale. Vino să iei prânzul şi învaţă cum să te porţi cu concubinele soţului tău. Vino la cină şi perfec- ţionează-ţi arta conversaţiei.

Dintr-odată, toată lumea trăgea de mine să mănânc, după ce, ani întregi, mama mă avertizase să am grijă să nu devin plinuţă ca Mătură şi să mănânc puţin ca să fiu zveltă la nuntă. Dar cum să poţi mânca dacă eşti îndrăgostit? Toate fetele trec prin experienţa asta. Toate fetele ştiu că aşa e. Sufletul meu visa la poet, capul îmi era plin cu acest proiect despre care credeam că îmi va ţine de urât în singurătate. Iar

stomacul meu? Era gol, dar nu-mi păsa.

Am început să stau în pat. Toată ziua citeam din cele două volume. Toată noaptea citeam la lumina slabă a lămpii cu ulei. Cu cât citeam mai mult, cu atât mă gândeam mai mult la micile legături pe care le folosise Tang Xianzu ca să creeze o structură de mare profunzime. M-am gândit la momentele-cheie din piesă, la semnele prevestitoare, la motivele speciale şi la felul în care fiecare cuvânt şi acţiune scoteau în evidenţă singurul lucru care mă obseda: iubirea.

Bunăoară, prunul era pomul vieţii şi al iubirii. Era locul unde Liniang şi Mengmei s-au întâlnit prima dată, unde a fost îngropată ea şi unde el a readus-o la viaţă. Chiar în prima scenă, Mengmei îşi schimbă numele în urma unui vis, devenind astfel Visul Prunului. Insă pomul ne trimite cu gândul şi la Liniang, deoarece florile de prun sunt delicate, diafane, aproape feciorelnice în frumuseţea lor. Când o fată se căsătoreşte, răspândeşte frumuseţe, dar îşi pierde pentru totdeauna imaginea romantică. Incă are multe obligaţii de îndeplinit – să nască fii, să-i venereze pe strămoşii soţului ei, să devină o văduvă sobră – însă deja începe să alunece spre moarte.

Am scos cerneala, am măcinat-o pe piatra caligrafică, am adăugat apă, apoi mi-am scris gândurile, cât de frumos puteam, pe marginea de sus a primului volum:

Pe mulţi dintre cei care duc dorul primăverii îi întristează mai ales florile ofilite, aşa cum mi s-a întâmplat şi mie când m-am plimbat prin grădina noastră. Liniang vede petalele şi înţelege că tinereţea şi frumuseţea ei sunt trecătoare. Nu ştie că şi viaţa ei este la fel de trecătoare.

Ceea ce mi-a stârnit mereu imaginaţia în legătură cu piesa a fost felul în care înfăţişa dragostea romantică, atât de diferit faţă de căsătoriile lipsite de iubire printre care crescusem în Reşedinţa de Familie Chen sau de cea pe care urma să o am şi eu. Pentru mine, *qing* era ceva nobil, ambiţia cea mai înaltă pe care o puteau avea un bărbat sau o femeie. Cu toate că experienţa mea în asta se limita la trei nopţi sub lumina lunii în pătrar, consideram că dă un sens vieţii.

Totul începe de la dragoste. Pentru Liniang începe cu plimbarea ei prin grădină, apoi cu visul ei; şi nu se sfârşeşte niciodată.

Fantoma lui Liniang şi Mengmei s-au bucurat de nori şi ploaie. Amândoi au fost atât de sinceri în dragostea lor – aşa cum am fost şi eu şi poetul meu – încât asta nu mai părea lucrul urât dintre o concubină

şi un bărbat.

Dragostea lor este una pur şi simplu divină. Liniang se poartă întotdeauna ca o doamnă.

In timp ce scriam asta, m-am gândit la mine în ultima noastră noapte din Pavilionul pentru Privit Luna.

Am scris despre vise – ale lui Liniang, ale lui Mengmei şi ale mele. M-am gândit la autoportretul lui Liniang şi l-am comparat cu ceea ce făceam eu în proiectul meu. Pe marginea de sus, am scris cât puteam eu de frumos:

Desenul este o formă fără umbră sau reflexie, aşa cum visul este o umbră sau reflexie fără formă. Desenul este ca o umbră fără cadru. Este mai iluzoriu chiar şi decât un vis.

Umbrele, visele, reflexiile în oglinzi şi heleştee, chiar şi amintirile sunt lipsite de substanţă şi trecătoare, însă asta însemna oare că nu erau adevărate? Pentru mine erau. Mi-am înmuiat pensula în cerneală, am scuturat-o şi am scris:

Du Liniang şi-a căutat plăcerea într-un vis; Liu Mengmei şi-a căutat o tovarăşă într-un desen. Dacă nu consideri că aceste lucruri sunt iluzii, atunci iluziile devin adevărate.

Lucram atât de intens şi mâneam atât de puţin, încât începeam deja să am îndoieli că întâlnisem cu adevărat un străin în Pavilionul Vântului două nopţi la rând. Oare eu şi poetul chiar părăsiserăm Pavilionul pentru Privit Luna şi ne plimbaserăm pe malul lacului? Oare totul fusese vis sau realitate? Trebuia să fie adevărat, iar în curând eu aveam să încep o căsnicie cu un bărbat pe care nu-l iubeam.

Când Liniang merge la bibliotecă, trece pe lângă o fereastră şi vrea să iasă pe acolo ca să se ducă să-şi întâlnească iubitul. Desigur, îi este mult prea teamă să facă asta.

Lacrimile mi-au umplut ochii, mi s-au ros iogoiit pe obraji şi au căzut pe hârtie în timp ce scriam asta.

Visele de dragoste mă măcinau. Orice urmă de poftă de mâncare ce supravieţuise după prima mea întemniţare dispăruse complet. Xiaoqing ajunsese să bea jumătate de ceaşcă de suc de pere pe zi; eu luam doar câteva înghiţituri. Faptul că nu mâncam încetase să mai fie o formă de revoltă în faţa controlului pe care îl aveau alţii asupra vieţii mele. încetase chiar şi să mai aibă vreo legătură cu poetul meu şi cu sentimentele puternice de dragoste şi dorinţă care mă mistuiau. Un înţelept scrisese cândva: „Doar când suferi enorm vei scrie poezie

bună“. Gu Ruopu, marea poetesă, a răspuns astfel: „Oficialii şi învăţaţii îşi vor grava chiar carnea şi îşi vor sculpta în os, până vor încărunţi şi îşi vor irosi viaţa încercând să scrie versuri întunecate şi melancolice11.

Am călătorit în adâncul sufletului meu, unde nu mai exista nimic pământesc, ci doar sentimente: dragoste, regret, dorinţă, speranţă. Stăteam în capul oaselor în pat, îmbrăcată în veşmântul meu preferat, având un model cu raţe care zboară peste flori şi fluturi; am călătorit în gând în Pavilionul Bujorilor. Oare visele lui Liniang îi compromiseseră puritatea? Oare visele mele – plimbarea prin grădina noastră – mi-o compromise- seră pe a mea? Oare îmi pierdusem castitatea pentru că mă întâlnisem cu un străin şi îl lăsasem să mă atingă cu petalele unei flori de bujor?

In timp ce scriam febril, în jurul meu se făceau pregătirile de nuntă. Intr-o zi, o cusătoreasă a venit să mă îmbrace în costumul de nuntă, apoi l-a luat să-l strâmteze. In altă zi, mama a venit împreună cu mătu- şile mele. Eram în pat, înconjurată de cărţile mele răspândite pe cuvertura de mătase. Toate zâmbeau, însă nu erau fericite.

— Tatăl tău a trimis vorbă din capitală, m-a anunţat mama, pe tonul ei melodios obişnuit. Imediat după ce te căsătoreşti va începe din nou să lucreze pentru împărat.

— S-au retras manciurienii? am întrebat eu. Oare ratasem o schimbare dinastică în timp ce stătusem închisă în cameră?

— Nu, tatăl tău va fi în slujba împăratului Qing.

— Dar tata e loialist. Cum poate să...

— Trebuie să mănânci, m-a întrerupt mama. Spală-ţi părul, pudrea- ză-te şi pregăteşte-te să-l întâmpini când se întoarce, aşa cum trebuie să facă o fiică. A adus o mare onoare familiei noastre. Trebuie să-i arăţi respect. Acum ridică-te!

Insă nu m-am ridicat.

Mama a plecat, însă mătuşile mele au rămas. Au încercat să mă ridice din pat şi să mă facă să stau în picioare, însă în mâinile lor eram la fel de alunecoasă şi fără formă precum un ţipar. Gândurile mele erau confuze. Cum putea tata să-l slujească pe împărat când era loialist? Oare mama va părăsi complexul şi îl va urma în capitală, aşa cum îl urmase în trecut la Yangzhou?

In ziua următoare, mama l-a adus pe vraciul familiei ca să discute cu el despre o metodă de a-mi readuce culoare în obraji înainte

de nuntă.

— Aveţi ceai de primăvară din Longjing? a întrebat el. Fierbeţi-l cu ghimbir ca să-i vindecaţi stomacul şi să-i daţi putere.

Am încercat ceaiul, însă în zadar. Chiar şi o adiere de vânt m-ar fi luat pe sus. Chiar şi cămaşa de noapte mi se părea grea pe mine.

Mi-a dat apoi zece caise acre – refeta obişnuită penfru tineiele femei ale căror gânduri o iau razna – însă mintea mea tot nu o lua în direcţia în care trebuie. In schimb, mă gândeam cum ar fi să mă căsătoresc cu poeful meu şi la prunele cu sare pe care ar fi trebuit să le mănânc când rămâneam însărcinată cu primul nostru fiu, ca să scap de greţurile matinale.

Vraciul s-a întors să-mi stropească patul cu sânge de porc, încercând să exorcizeze spiritele rele despre care era convins că mă bântuiau.

— Dacă începi din nou să mănânci, a spus el după ce şi-a terminat treaba, în ziua nunţii pielea şi părul tău vor fi de o frumuseţe nemaivăzută pe acest pământ.

Insă nu mă interesa să mă căsătoresc cu Wu Ren şi nu îmi păsa să mănânc ca să-l fac pe el mai fericit în ziua nunţii noastre. Nu mă mai interesa aproape nimic. Viitorul meu era aranjat deja şi făcusem tot ce era necesar ca să mă pregătesc pentru nuntă. Imi îmbunătăţisem stilul de brodat. Ştiam să cânt la ţiteră. In fiecare zi, Shao mă îmbrăca în tunici brodate cu flori şi fluturi sau cu două păsări în zbor, ca un fel de simbol al dragostei şi fericirii pe care ar fi trebuit să le simt pentru viaţa care mă aştepta în casa soţului meu. Insă nu mâncam nimic, nici măcar fructe; rar înghiţeam altceva în afară de câteva sorbituri de suc. Mă hrăneam cu vise, cu gânduri de dragoste, cu amintirea aventurii mele alături de poet dincolo de zidurile grădinii.

Vraciul a lăsat instrucţiuni să ţinem uşa sălii permanent închisă, ca să împiedicăm spiritele rele să intre şi să mutăm cuptorul din bucătărie şi să schimbăm direcţia patului meu, pentru un *feng shui*[5] favorabil. Mama şi servitoarele au îndeplinit toate aceste cerinţe, însă nu s-a schimbat nimic. In clipa în care ieşeau din cameră mă întorceam la scris. Nu poţi vindeca o inimă plină de dor schimbând poziţia patului.

Câteva zile mai târziu, mama a sosit împreună cu doctorul Zhao,

---

5 Feng shui — vechi sistem estetic chinez considerat a folosi legile Cerului şi Pământului pentru a îmbunătăţi viaţa printr-un flux de energie *(qi)* pozitiv. (n. trad.)

care mi-a ascultat pulsul de la încheietura mâinii şi a declarat:

— Inima este punctul central al conştiinţei, iar cea a fiicei tale e congestionată de prea multă dorinţă.

Mă bucuram că, în sfârşit, eram diagnosticată oficial ca bolnavă de dragoste. Iar în mintea mea am început să cochetez cu un gând. Dacă muream de dragoste la fel ca Liniang? Oare poetul meu mă va găsi şi mă va readuce la viaţă? Acea idee îmi plăcea, însă mama a avut o reacţie complet diferită la vestea doctorului. Şi-a îngropat faţa în mâini şi a început să plângă.

Doctorul a condus-o departe de patul meu şi şi-a coborât vocea.

— Acest sindrom de melancolie este asociat şi cu o disfuncţie provocată de supărare. Asta poate face pe cineva să nu mai mănânce. Doamnă Chen, trebuie să vă spun că fiica dumneavoastră ar putea muri de la *qi-ul* congestionat.

Ah! Doctorii mereu încearcă să le sperie pe mame. Aşa îşi câştigă banii.

— Trebuie să o obligaţi să mănânce, a spus el.

Şi chiar asta au făcut. Shao şi mama mi-au ţinut braţele, în timp ce doctorul mi-a băgat în gură bulgări de orez şi mi-a ţinut fălcile închise. O servitoare a adus prune fierte şi caise. Doctorul mi-a îndesat în gură bu că ţile su cu lente până când am vo mi tat to tul.

M-a privit dezgustat, însă apoi s-a întors spre mama.

— Nu vă faceţi griji. Această stare are legătură cu pasiunea. Dacă deja ar fi soţie, aş spune că o noapte de nori şi ploaie ar vindeca-o. Insă, pentru că nu e căsătorită încă, trebuie să-şi ostoiască dorinţele. Bună mamă, în noaptea nunţii va fi vindecată. Insă s-ar putea să nu mai fie destul timp până atunci. Recomand să încercaţi altceva.

I-a luat din nou cotul, a tras-o spre el şi i-a şoptit ceva la ureche. Când i-a dat drumul, masca unei hotărâri cumplite îi acoperea chipul.

— De multe ori, furia este suficientă ca să o trezească din starea asta, a adăugat el pe un ton încrezător.

Mama l-a condus pe doctor afară din cameră. Mi-am lăsat capul din nou pe pernă, cu cărţile răspândite în jurul meu pe cearşafuri. Am luat Volumul Intâi din *Pavilionul Bujorilor,* am închis ochii şi mi-am lăsat gândurile să zboare dincolo de lac, în casa poetului meu. Oare se gândea la mine aşa cum mă gândeam eu la el?

Uşa s-a deschis, iar mama şi-a făcut apariţia însoţită de Shao şi de alte câteva servitoare.

— începeţi cu cele de acolo, a spus mama, arătând către teancul de cărţi de pe masă. Iar voi luaţi-le pe cele de pe jos.

Mama şi Shao s-au apropiat de patul meu şi au adunat cărţile pe care le aveam la picioare.

— Luăm cărţile, m-a anunţat mama. Doctorul mi-a spus să le ard.

— Nu! strângeam, instinctiv, cartea la piept. De ce?

— Doctorul Zhao spune că asta te va vindeca. A fost foarte clar.

— Nu poţi face asta! am strigat eu. Sunt ale tatei!

— Atunci nu ai motiv să te superi, a răspuns mama liniştită.

Am lăsat cartea pe care o ţineam şi am dat deoparte cuvertura de mătase care mă acoperea. Am încercat să le opresc pe mama şi pe celelalte, însă eram prea slăbită. Servitoarele au plecat cu primele teancuri de cărţi. Am urlat, cu braţele întinse către ele, ca şi când aş fi fost o cerşetoare, nu fiica privilegiată a unei familii cu nouă generaţii de cărturari imperiali. Erau cărţile noastre! Preţioase pentru învăţătură! Sfinte pentru dragoste şi artă!

Pe pat aveam ediţiile din *Pavilionul Bujorilor.* Mama şi Shao au început să le strângă. Oroarea lucrului pe care se pregăteau să îl facă m-a umplut de o panică nebună.

— Nu poţi! Sunt ale mele! am urlat eu, strângând lângă mine cât de multe volume puteam, însă mama şi Shao erau foarte puternice. M-au ignorat, călcând în picioare eforturile mele de a-mi salva cărţile cu uşurinţa cu care striveşti un ţânţar.

— Proiectul meu, te rog, mamă, am strigat eu. Am muncit atât de mult.

— Nu ştiu despre ce vorbeşti. Tu ai un singur proiect: să te căsătoreşti, a răspuns ea, în timp ce îmi lua ediţia din *Pavilionul Bujorilor* pe care o primisem în dar de ziua mea de la tata.

Afară, în curtea de sub camera mea, am auzit voci.

— Trebuie să vezi la ce a dus egoismul tău, a spus mama.

I-a făcut un semn lui Shao, apoi m-au ridicat amândouă din pat şi m-au târât la fereastră. Dedesubt, servitorii aprinseseră focul într-un mangal, aruncând, una câte una, cărţile tatei în flăcări. Versurile poeţilor dinastiei Tang pe care îi iubea dispăreau în aer sub formă de fum. Am văzut un volum de poezii scrise de femei arzând °i transformându-se în cenu°ă. Pieptul îmi tresălta de suspine. Shao mi-a dat drumul °i s-a dus la pat să ia restul cărţilor.

— Eşti furioasă? a întrebat mama.

Nu simţeam furie. Singurul lucru pe care îl simţeam era disperare. Cărţile °i poeziile nu ţineau de foame, însă fără ele nu aveam viaţă.

— Te rog, spune-mi că e°ti furioasă, se ruga mama. Doctorul a spus că te vei înfuria.

Nu am răspuns, iar ea s-a îndepărtat de mine °i a căzut în genunchi.

Vedeam dedesubt cum Shao arunca în foc ediţiile din *Pavilionul Bujorilor* pe care le colecţionasem. Pe măsură ce se transformau în cenu°ă, mie mi se strângea sufletul. Acelea erau comorile mele cele mai de preţ. Acum erau doar scrum care se ridica în vânt, zburând dincolo de complex. Proiectul meu °i toate speranţele mele dispăruseră. Eram încremenită în disperare. Cum voi putea să merg acum la casa soţului meu? Cum voi putea să-mi înving singurătatea?

Lângă mine, mama plângea. Trupul ei s-a aplecat până când a atins podeaua cu fruntea, apoi s-a întors către mine, supusă precum o servitoare. A luat în mâini tivul fustei mele °i °i-a îngropat faţa în mătase.

— Te rog, fii furioasă pe mine. Vocea ei era atât de pierdută, încât abia o auzeam. Te rog, fiica mea, te rog.

I-am atins u°or ceafa cu mâna, însă n-am scos un cuvânt. Nu puteam decât să privesc focul.

După câteva momente, Shao a venit °i a luat-o pe mama.

Am rămas lângă fereastră, cu braţele sprif inite de pervaz. Grădina era mohorâtă iarna. Furtunile °i îngheţul lăsaseră copacii goi. Umbrele erau mai lungi, iar lumina mai puţină. Nu aveam suficientă putere să mă mi°c. Toată munca mea fusese distrusă. In sfâr°it, m-am urnit de acolo. Mi se învârtea capul. Imi tremurau picioarele. Aveam senzaţia că tălpile mele mici nu-mi vor putea susţine greutatea. Incet, am reu°it să traversez încăperea până la pat. Cuvertura de mătase era răsucită °i mototolită de la încercările mele inutile să-mi salvez cărţile. Am tras cuvertura şi m-am urcat înapoi în pat. Când mi-am întins picioarele pe sub mătasea rece, am simţit ceva tare. Am întins mâna pe sub material şi am scos Volumul întâi din *Pavilionul Bujorilor* primit de la viitoarea mea cumnată. In nebunia aceea, această singură carte, pe ale cărei margini scrisesem totul, fusese salvată. Am suspinat plină de recunoştinţă şi tristeţe.

Uneori noaptea târziu, după acea zi înfiorătoare, mă dădeam jos din pat, treceam de Shao care dormea și mergeam la fereastră; trăgeam perdelele grele care ţineau afară frigul iernii. Venise zăpada, iar gândul că florile cândva înmiresmate erau zdrobite de stratul alb și greu mă tulbura. Priveam luna şi drumul ei lent pe cer. Noapte după noapte, roua îmi umezea veşmântul, îmi îngreuna părul şi îmi răcea degetele.

Nu mai pu ieam îndura ziiele nei fâr i ite și reci. Mă gândeam la Xiaoqing și la cum se îmbrăca în fiecare zi, netezindu-și mereu veşmântul. Stătea în capul oaselor în pat ca să nu-şi strice părul, încercase să rămână frumoasă, însă tristeţea pe care o simţeam în faţa vii torul ui sumbru care mă aştepta mă îngheţa şi nu am făcut niciunul dintre aceste lucruri. Nu-mi mai păsa nici măcar de picioarele mele. Shao mi le spăla și mi le împacheta cu mare blândeţe. Eram recunoscătoare, însă și foarte atentă. Păstram volumul din *Pavilionul Bujorilor* ascuns în mătă- surile care mă acopereau și mi-era teamă să nu-l găsească și să-i spună mamei, care l-ar fi luat să-l ardă.

Doctorul Zhao a venit din nou. M-a consultat, s-a încruntat, apoi a spus:

— Aţi făcut ce trebuia, doamnă Chen. Aţi exorcizat blestemul ştiinţei de carte din fiica dumneavoastră. Arderea acelor cărţi de rău augur a îndepărtat spiritele rele care o înconjurau.

Mi-a ascultat pulsul, mi-a urmărit expiraţia şi inspiraţia, mi-a pus câ teva în tre bări lip site de im por tanţă, apoi a anun ţat:

— Fecioarele, mai ales în preajma căsătoriei, sunt o pradă uşoară pentru spiritele răuvoitoare. De multe ori, fetele tinere își pierd mintea în faţa acestor apariţii. Cu cât fata e mai frumoasă, cu atât va suferi mai mult de friguri și febră. Va înceta să mai mănânce, aşa cum face și fiica dumneavoastră, până moare.

Şi-a frecat gânditor bărbia, apoi a continuat:

— După cum vă daţi seama, asta nu e ceva ce viitorul soţ vrea să audă. Şi pot spune din experienţă personală că multe fete din oraşul nostru au folosit acest pretext ca să nu aibă relaţii conjugale când ajung în casa soţului lor. Insă, doamnă Chen, trebuie să fiţi recunoscătoare. Fiica dumneavoastră nu va fi nevoită să recurgă la astfel de subterfugii. Nu este vorba de relaţii necuvenite cu zei sau cu spirite. Incă este pură și pregătită de căsătorie.

Aceste cuvinte nu au împăcat-o pe mama mea, iar eu mă simţeam mai rău. Nu vedeam nicio modalitate de a scăpa de noaptea

nunţii sau de anii nefericiţi care aveau să urmeze după aceea.

— Ceaiul fiert în apă din zăpadă proaspătă îi va aduce roşeaţa în obraji chiar la timp pentru ceremonie, a spus doctorul Zhao înainte să plece.

Mama venea în fiecare zi să stea lângă patul meu, cu chipul alb de spaimă. Mă implora să mă ridic, să-mi vizitez mătuşile şi verişoarele sau să mănânc măcar puţin. Am încercat să râd de grija ei.

— Sunt bine, mamă, nu te îngrijora. Nu te îngrijora.

Insă cuvintele mele nu îi aduceau vreo alinare. L-a adus din nou pe vraci. De data aceasta a despicat cu sabia aerul din jurul patului meu, încercând să sperie spiritele rele care, după cum pretindea el, bântuiau pe acolo. Mi-a agăţat la gât o amuletă de piatră ca să împiedice vreo fantomă flămândă să-mi mănânce sufletul. I-a cerut mamei o fustă de-a mea, în care a legat pacheţele cu alune, spunându-i că fiecare alună e o temniţă pentru spiritele rele. A recitat incantaţii. Mi-am tras cearşaful peste cap ca să nu-mi vadă lacrimile.

Pentru fiice, căsătoria este un fel de moarte. Ne luăm la revedere de la părinţi, mătuşi şi unchi, de la verişoarele şi servitoarele care au avut grijă de noi şi începem o viaţă complet nouă, unde trăim cu adevărata noastră familie, unde numele noastre sunt trecute în sala strămoşilor socrilor noştri. Astfel, căsătoria este ca şi când ai trece printr-o moarte şi o înviere fără să fie nevoie să călătoreşti în lumea cealaltă. Ştiu că astea sunt gânduri morbide pentru o mireasă, însă îmi erau stârnite de situaţia nefericită în care mă aflam. Acea morbiditate îmi trimitea mintea în locuri din ce în ce mai întunecate. Uneori chiar credeam – speram – că voi muri precum Xiaoqing sau alte fecioare bolnave de dragoste. încercam să gândesc ca ele. îmi foloseam lacrimile să amestec cerneala, apoi luam pensula. Versurile poeziei se năşteau din vârful ei:

Am învăţat să folosesc modelele cu fluturi şi flori în broderie.
Am făcut asta ani de zile, căci îmi aştept ziua nunţii.
Oare oamenii ştiu că după ce voi ajunge în lumea de apoi
Florile nu vor mai avea miros, iar fluturii nu vor mai zbura pentru mine?

Zile întregi, mintea mea era mistuită de cuvinte şi senzaţii. Scriam şi iar scriam. Când mă simţeam prea obosită şi sfârşită ca să mai ridic pensula, îi ceream lui Shao să scrie poeziile în locul meu. Făcea ce-i spuneam. în următoarele câteva zile i-am dictat încă opt.

Cuvintele mele pluteau unul câte unul, ca florile de piersic pe un pârâu.

Am ajuns în a douăsprezecea lună. Cărbunii ardeau zi şi noapte în mangal, însă nu mă încălzeam. Urma să mă căsătoresc peste zece zile.

Papucii mei de mătase au doar şapte centimetri.

Centura mea e largă chiar dacă o îndoi pe jumătate.

Pentru că trupul meu fragil nu îmi permite să merg spre lumea de dincolo,

Va trebui să las vântul să mă ducă acolo.

Mă îngrijoram că cineva le va găsi şi va râde de melodrama mea sau va spune că ceea ce scrisesem nu sunt mai importante şi mai durabile decât cântecele unor insecte. Am împachetat foaia de hârtie şi am căutat în cameră un loc să o ascund, însă toată mobila mea avea să fie dusă în casa soţului meu.

Eram foarte hotărâtă să nu las pe nimeni să-mi citească poeziile, însă nu aveam suficientă voinţă să le dau foc. Prea multe femei îşi ard cuvintele într-o clipă, crezând că nu sunt bune de nimic, însă apoi regretă. Eu voiam să le păstrez, imaginându-mi că într-o zi, după ce aveam să fiu o doamnă căsătorită şi cu copii, îl voi uita pe poet. Voi veni să-mi vizitez familia, îmi voi găsi poeziile, le voi reciti şi îmi voi aminti de adolescenţa mea bolnavă de dragoste. Nu aşa ar trebui să meargă lucrurile?

Insă nu voi uita niciodată ce s-a întâmplat, iar asta mă făcea şi mai abitir să caut un loc sigur pentru poeziile mele. Indiferent ce îmi rezerva viitorul, puteam să vin mereu aici şi să-mi alin gândurile. M-am dat cu greu jos din pat şi am ieşit pe coridor. Se făcuse seară şi toţi erau la cină. M-am îndreptat spre biblioteca tatei; mi s-a părut că nu mai ajung, în timp ce îmi făceam drum sprijinindu-mă de pereţi, ţinându-mă de stâlpi sau de balustrade. Am scos o carte la care ştiam că nu va umbla nimeni niciodată, despre istoria construcţiei de diguri în provinciile din sud, şi am introdus poeziile mele între pagini. Am pus cartea la loc şi m-am uitat atent să-i reţin titlul şi locul pe raft.

Când am revenit în camera mea, am luat pensula în mână, pentru ultima dată înainte de căsătoria mea. Pe exteriorul volumului din *Pavilionul Bujorilor* am pictat interpretarea mea din Visul întrerupt, scena în care Mengmei şi Liniang se întâlnesc pentru prima oară. Desenul meu îi înfăţişa pe cei doi în faţa peşterii, chiar înainte să dispară în ea pentru nori şi ploaie. Am aşteptat să se usuce cerneala,

apoi am deschis cartea şi am scris:

Când oamenii trăiesc, iubesc. După ce mor, iubesc în continuare.

Dacă dragostea lor se sfârşeşte odată cu moartea, atunci nu e dragoste ade vă rată.

Am închis cartea şi am chemat-o pe Shao.

— Tu ai avut grijă de mine când am venit pe lume, am spus eu. Acum vei avea grijă de mine când plec spre noua mea casă. Nu pot avea încredere în nimeni altcineva.

Chipul rigid al lui Shao era plin de lacrimi.

— Ce vrei să fac?

— Trebuie să îmi promiţi că mă asculţi, indiferent de ce ar spune mama sau tata. M-au îndepărtat de multe, însă am anumite lucruri pe care trebuie să le am cu mine în noua mea casă. Promite-mi că mi le vei aduce la trei zile după căsătoria mea.

Am văzut ezitarea din ochii ei. A tremurat o dată, apoi mi-a răspuns:

— Promit.

— Te rog, adu-mi pantofii pe care i-am făcut pentru doamna Wu.

Shao a ieşit din cameră. Eu stăteam întinsă şi nemişcată, cu privirea în tavan, ascultând gâgâitul gâştelor orfane care treceau pe cer. Mă făceau să mă gândesc la poeziile lui Xiaoqing şi la felul în care invocase acel sunet trist. Apoi mi-am amintit de femeia fără nume care îşi scrisese disperarea pe un zid din Yangzhou. Şi ea auzise chemarea gâştelor. Am oftat gândindu-mă la versurile ei. „Dacă lacrimile mele de sânge ar putea vopsi în roşu florile de prun, însă acestea nu vor mai vedea primăvara11.

Câteva clipe mai târziu, Shao s-a întors cu pantofii, încă înveliţi în mătasea în care îi împachetasem.

— Ascunde-i undeva. Nu trebuie să ştie mama că sunt la tine.

— Da, Floare-de-Bujor, desigur.

Nu mă mai strigase pe numele meu de copil de când tatăl meu mi-l schimbase în ultima noapte a spectacolului.

— Mai e ceva, am spus eu.

Am băgat mâna sub cuvertură şi am scos exemplarul din *Pavilionul Bujorilor* pe care îl salvasem.

Shao a făcut un pas înapoi speriată.

— Acesta este cel mai important obiect din zestrea mea. Mama şi tata nu ştiu nimic de carte şi tu nu trebuie să le spui niciodată.

Promite-mi!

— Promit, a îngăimat ea.

— Păstreaz-o bine. Doar tu mi-o poţi aduce. La trei zile după căsătoria mea. Nu uita.

Tata s-a întors din călătoria în capitală. Pentru prima dată de când mă născusem a venit să mă viziteze în camera mea. A rămas la uşă, prea agitat ca să intre.

— Fiica mea, a spus el, au mai rămas doar cinci zile până la căsătoria ta. Mama ta îmi zice că refuzi să te ridici şi să îţi faci toaleta, însă trebuie să te dai jos din pat. Nu vrei să-ţi ratezi nunta.

Când mi-am lăsat resemnată capul în jos, a intrat în cameră, s-a aşezat pe pat şi m-a luat de mâna.

— Ţi l-am arătat pe soţul tău în ultima noapte de spectacol, a spus el. Nu ţi-a plăcut ce ai văzut?

— Nu m-am uitat, am răspuns eu.

— Ah, Floare-de-Bujor, acum mi-aş dori să-ţi fi povestit mai multe despre el, însă ştii cum e mama ta.

— E în regulă, tată. Iţi promit că o să fac ceea ce trebuie să fac. Nu vă voi face de râs, nici pe tine, nici pe mama. Il voi face fericit pe Wu Ren.

— Wu Ren este un om bun, a continuat tata, ignorând ceea ce tocmai spusesem. Il ştiu de când era băieţel şi nu l-am văzut niciodată făcând vreo necuviinţă. A zâmbit uşor. Doar o dată. In acea noapte, după spectacol, a venit la mine şi mi-a dat ceva pentru tine. Tata a dat din cap. Chiar dacă sunt stăpânul familiei Chen, mama ta are regulile ei şi deja era supărată pe mine din cauza spectacolului. Nu ţi-am dat atunci cadoul acela. Chiar şi eu consideram că nu se cade. Aşa că am păstrat într-o carte de poezii ce mi-a dat el. Cunoscându-vă pe amândoi, m-am gândit că era locul potrivit.

Un dar oferit cu cinci luni în urmă sau acum nu putea schimba felul în care îl priveam pe viitorul meu soţ sau căsătoria mea, pe care o consideram doar datorie şi responsabilitate. Nimic mai mult.

— Acum iată-te, cu doar câteva zile înainte de..., tata a dat din cap, ca şi când încerca să alunge un gând neplăcut. Nu cred că mama ta se va supăra dacă ţi-l înmânez acum.

Mi-a lăsat mâna şi a scos din tunică un pacheţel mic, învelit în hârtie de orez. Nu aveam putere să ridic capul de pe pernă, însă îl vedeam cum despachetează hârtia. Inăuntru era un bujor uscat, pe

care mi l-a lăsat în palmă. Il priveam şi nu îmi venea să cred.

— Ren e doar cu doi ani mai mare decât tine, a spus tata, însă a realizat destule până acum. E poet.

— Poet? am repetat eu. Mi-era prea greu să accept ceea ce ţineam în mână, iar urechile mele păreau să audă cuvintele tatei răzbătând din fundul unei peşteri.

— Chiar unul renumit, a adăugat tata. Lucrările sale au fost deja publicate, chiar dacă e atât de tânăr. Locuieşte pe Muntele Wushan chiar dincolo de lac. Dacă n-aş fi plecat în capitală, ţi-aş fi arătat casa lui de la fereastra bibliotecii. Insă am fost plecat, iar tu eşti...

Vorbea despre străinul *meu,* despre poetul meu. Floarea uscată pe care o ţineam în mână era cea cu care mă mângâiase în Pavilionul pentru Privit Luna. Toate motivele care mă înspăimântaseră până atunci fuseseră greşite. Urma să mă căsătoresc cu bărbatul pe care îl iubeam. Soarta ne adusese împreună. Chiar eram ca două răţuşte mandarin împerecheate pentru toată viaţa.

Trupul începuse să-mi tremure necontrolat, iar ochii mi s-au umplut de lacrimi. Tata m-a ridicat ca şi când n-aş fi fost mai grea ca o frunză şi m-a ţinut în braţe.

— Imi pare atât de rău, a şoptit el, încercând să mă aline. Tuturor fetelor le e teamă de căsătorie, însă nu ştiam că ţie îţi e atât de rău.

— Nu plâng pentru că sunt supărată sau speriată. Ah, tată, sunt cea mai fericită dintre fete.

Părea să nu mă fi auzit, căci a adăugat:

— Ai fi fost fericită cu Ren.

M-a întins cu blândeţe înapoi pe pernă. Am încercat să duc floarea la nas să văd dacă îşi păstrase parfumul, însă eram prea slăbită. Tata a luat bujorul şi mi l-a lăsat pe piept. Mi se părea greu ca o piatră pe inimă.

Tata a început să plângă. Cât de frumos era ca tatăl şi fiica să fie uniţi în fericirea lor.

— Trebuie să-ţi spun ceva, a continuat el pe un ton apăsător. E un secret despre familia noastră.

Deja îmi dăduse cel mai frumos cadou de nuntă posibil.

— Ştii că am avut doi fraţi mai mici, a spus el.

Eram atât de fericită să aflu că Wu Ren era poetul meu, că urma să ne căsătorim curând şi că trăiam un miracol, încât mi-era greu să fiu

atentă la ce îmi povestea tata. Văzusem numele acestor unchi în sala strămoşilor, însă nimeni nu curăţa vreodată mormintele lor la Festivalul Primăverii. Mereu presupusesem că muriseră la naştere și de aceea nu primeau atenţie.

— Erau băieţi când tata s-a dus să ocupe postul care îi fusese oferit în Yangzhou, a explicat tata. Părinţii mei m-au lăsat pe mine să am grijă de această casă şi de familie în absenţa lor, însă pe băieţii mai mici i-au luat cu ei. Eu și mama ta ne-am dus în vizită la Yangzhou, însă nu puteam alege un moment mai rău. Atunci au venit manciurienii.

S-a oprit puţin să-mi vadă reacţia. Nu-mi dădeam seama de ce îmi spune ceva atât de sinis tru în acest moment minunat. Nu am spus nimic, iar el a continuat povestea.

— Eu, tatăl meu şi fraţii mei am fost duşi, alături de ceilalţi bărbaţi, într-o zonă împrejmuită. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu femeile, iar mama ta nu mi-a vorbit de asta nici până în ziua de azi, aşa că pot să-ţi spun doar ce am văzut eu. Eu şi fraţii mei mai mici aveam o singură datorie ca fii, aceea de a ne asigura că tatăl nostru rămânea în viaţă. L-am înconjurat ca să îl protejăm de soldaţi şi de ceilalţi prizonieri disperaţi, care l-ar fi predat imediat manciurienilor dacă credeau că asta i-ar fi salvat.

Asta era mai mult decât ştiusem eu vreodată. Chiar dacă eram fericită, mintea mea era totuși tulburată de un gând. Unde fuseseră mama și bunica?

— Nu am avut privilegiul de a vedea curajul bunicii tale, a spus tata, dându-și seama la ce mă gândeam. Insă mi-am văzut fraţii murind. Ah, Floare-de-Bujor, bărbaţii pot fi foarte cruzi.

Brusc părea să nu mai poată vorbi. Apoi m-am întrebat din nou de ce îmi spunea toate astea atunci.

A făcut o pauză lungă, apoi a continuat.

— Când îi întâlneşti, spune-le că îmi pare rău. Spune-le că vom încerca să-i cinstim cât de bine putem. Ofrandele noastre au fost minunate, însă tot nu au adus fii familiei noastre. Floare-de-Bujor, ai fost o fiică bună. Te rog, vezi cum ne poţi ajuta.

Eram confuză şi cred că la fel era şi tatăl meu. Responsabilitatea mea era să aduc un fiu în familia soţului meu, nu în familia în care mă năs cu sem.

— Tată, i-am amintit eu, mă mărit în familia Wu.

A închis ochii și și-a îndreptat privirea în altă direcţie.

— Da, desigur, a rostit el pe un ton răgușit. Desigur. Te rog, iartă-mi greşeala.

Auzeam oameni pe coridor. Au infrat serviloarele şi mi-au luat mobila, hainele, stofele şi zestrea – totul în afară de pat – din cameră ca să mi le ducă în casa soţului meu.

Apoi mama, mătușile, unchii, verişoarele şi concubinele au intrat și s-au adunat în jurul patului meu. Probabil tata făcuse o greşeală când numărase zilele rămase până la nunta mea. Am încercat să mă ridic ca să le întâmpin cum se cuvine, însă trupul meu era slăbit şi obosit, chiar dacă sufletul meu era plin de fericire. Servitoarele au agăţat în uşa camerei mele o sită şi o oglindă, ca să transforme toate elementele de rău augur în elemente favorabile.

Nu voi avea voie să mănânc în timpul ceremoniilor de nuntă, însă trebuia să gust din preparatele speciale pregătite de familia mea pentru micul dejun din ziua nunţii. Nu mi-era foame, însă mă străduiam să fiu ascultătoare, pentru că fiecare îmbucătură era semn de viaţă lungă și armonioasă alături de soţul meu. Insă nu mi-a oferit nimeni coastă de porc, pe care trebuia să o mănânc ca să prind puterea de a naşte fii, dar fără să rod osul, ca să protejez fertilitatea soţului meu. Ar fi trebuit să mi se dea seminţe de nufăr, dovleac şi floarea-soarelui ca să nasc mulţi fii. Insă nu mi-au oferit nici asta. In schimb, membrii familiei mele stăteau în jurul patului meu și plângeau. Toţi se întristau că mă căsătoream și plecam, însă eu eram exuberantă. Imi simţeam trupul atât de uşor, încât aveam senzaţia că o să-mi iau zborul. Am tras aer în piept ca să-mi revin. înainte să apună soarele voi fi cu poetul meu. Până atunci aveam să mă bucur de toate tradiţiile și obiceiurile care trebuie îndeplinite când se mărita o fiică iubită. In noaptea asta – mult, mult mai târziu în noaptea asta – și în momentele intime din anii care urmau, îmi voi încânta soţul cu amintirea acestor momente frumoase.

Bărbaţii au plecat, iar mătușile şi verişoarele mele mi-au spălat mâinile și picioarele, însă au uitat să adauge frunze de pomelo în apă. Mi-au pieptănat părul și l-au strâns cu giuvaiere din jad și agrafe din aur, însă au uitat să-mi pună podoaba de păr pentru nuntă. Mi-au pudrat faţa cu alb, însă au uitat de petele de culoare care să-mi lumineze buzele și obrajii. Mi-au pus în mână bujorul uscat. M-au îmbrăcat într-o jupă de mătase subţire, pe care erau pictate sutre. Cu atâtea lacrimi în jurul meu, nu mă lăsa inima să le spun că au uitat să-

mi lege inima de porc în jupă.

Apoi mă vor ajuta să mă îmbrac în costumul de nuntă. Le-am zâmbit. îmi va fi dor de ele. Am plâns, aşa cum se cădea. Fusesem încăpăţânată şi egoistă să mă ascund, când timpul meu alături de familie era atât de limitat. însă înainte să-mi aducă fusta şi tunica de nuntă, a Doua Mătuşă i-a chemat înapoi pe bărbaţi. Priveam cum servitoarele scot uşa şi ţâţâni şi o aduc lângă patul meu. Am fost ridicată uşor pe uşă. în jurul meu au fost aşezate rădăcini întregi de taro, ca simboluri ale fertilităţii. Păream o ofrandă adusă zeilor. Se părea că nici măcar nu era nevoie să merg până la palanchin. Lacrimi de recunoştinţă îmi apăruseră în colţul ochilor şi îmi alunecau pe tâmple până în păr. Nu ştiam că pot să fiu atât de fericită.

M-au dus jos. în spatele meu se formase un alai frumos, în timp ce eram purtată pe coridoarele acoperite. Trebuia să mergem la Sala Strămoşilor ca să le pot mulţumi tuturor membrilor familiei Chen care avuseseră grijă de mine, însă nu ne-am oprit acolo. Am mers direct în curte, în faţa Sălii Şederii, care se afla lângă poarta principală. Cei care mă purtaseră m-au lăsat jos şi au făcut un pas înapoi. Am privit poarta noastră de vânt şi foc şi m-am gândit că au mai rămas doar câteva clipe. Poarta se va deschide. Voi urca în palanchin. încă un la revedere tatei şi mamei, apoi voi pleca spre noua mea casă.

Unul câte unul, toate degetele din casa noastră – de la părinţi până la cea mai neînsemnată servitoare – au trecut pe lângă mine şi au făcut plecăciuni. Apoi, în mod ciudat, m-au lăsat singură. Sufletul meu s-a liniştit. Eram înconjurată de lucrurile mele, de lăzile pline cu mătăsuri şi broderii, oglinzi şi panglici, cuverturi şi haine. În această perioadă a anului, curtea era pustie şi rece. Nu auzeam artificii. Nu auzeam talgere sau voci ridicate. Nu auzeam servitori care să vină să aducă palanchinul care mă va purta la casa soţului meu. Au început să mă cuprindă gândurile melancolice, care se agăţau de mine ca aracii. Cu o tristeţe teribilă şi o disperare fără margini, mi-am dat seama că nu mă duceam la Ren. Familia mea, urmând tradiţia pentru fetele nemăritate, mă adusese afară ca să mor.

— Mamă, tată, am strigat eu, însă vocea mea era prea slabă ca să mă audă cineva. Am încercat să mă mişc, însă picioarele mele erau dintr-odată prea grele şi prea uşoare ca să se mişte. Mi-am închis mâna în pumn şi am simţit cum floarea de bujor se sfărâmă.

Era a douăsprezecea lună, iar afară era foarte frig, însă am trecut

de zi şi de noapte. Când lumina rozalie a început să coloreze cerul, mă simţeam ca o perlă ce se scufundă în valuri. Inima mea era ca jadul care se spulberă. Mintea mea era ca pudra care se şterge, ca parfumul care se topeşte, ca norii care trec. Forţa mea vitală devenise subţire ca mătasea cea mai uşoară. Iar când mi-am dat ultima suflare, m-am gândit la câteva versuri din ultimul poem pe care îl scrisesem:

Nu e uşor să te trezeşti dintr-un vis. Dacă e sincer, spiritul meu va rămâne pentru totdeauna sub lună sau lângă flori...

Apoi, într-o clipă, zburam la mii de *li*[6] pe cer.

Partea a 77-a

Rătăcind cu vântul

Sufletul despărțit

Am murit în a şaptea oră a celei de-a şaptea zile a celei de-a douăsprezecea luni, în al treilea an al domniei împăratului Kangxi. Mai aveam doar cinci zile până la nuntă. In acele prime momente ale morţii, am înţeles multe dintre cele ce mi se întâmplaseră în ultimele săptămâni şi zile. Desigur, nu-mi trecea prin cap că eram pe moarte, însă mama înţelesese asta încă de când a intrat prima dată în camera mea după ce nu mă văzuse atâta vreme. Când mă dusesem în Pavilionul de Primăvară, veri- şoarele mele, mătuşile şi concubinele încercaseră să mă facă să mănânc, dându-şi seama că începusem deja să mă înfometez. In ultimele mele zile fusesem obsedată să scriu, aşa cum Liniang fusese obsedată să-şi picteze autoportretul. Crezusem că poeziile mele sunt izvorâte din dragoste, însă în adâncul sufletului meu ştiam că muream. La urma urmei, ceea ce ştie trupul şi ceea ce alege mintea să creadă sunt două lucruri diferite. Tata venise să-mi dea floarea de bujor pentru că muream, iar eticheta nu mai conta; fusesem fericită să aflu că mă căsătoream cu poetul meu, însă eram prea aproape de moarte ca să mă mai vindec.

Draperiile din camera mea fuseseră luate nu ca să le ducă la noua mea casă, ci pentru că semănau cu năvoadele, iar familia mea nu dorea să renasc ca peşte. Tatăl meu îmi vorbise despre unchii mei

---

6 Li — unitate tradiţională chineză de măsurare a distanţei, care astăzi are o lungime standard de 500 m. (n. trad.)

pentru că dorise să le transmit mesajul pe lumea cealaltă. „Când îi întâlneşti11, spusese el. Nu putea fi mai direct decât atât şi totuşi nu înţelesesem. Familia mea mă înconjurase de rădăcini de taro. Mireasa duce taro în casa nouă, însă, în aceiaşi timp taro este oferit morţilor ca să asigure fii şi nepoţi. Tradiţia cere ca fetele nemăritate să fie scoase afară când mai au „o singură suflare“. Insă cum îşi puteau da seama de toate aceste lucruri? Cel puţin nu eram prunc când am murit. Aş fi fost lăsată să fiu mâncată de câini sau aş fi fost îngropată într-un mormânt îngust şi toţi ar fi uitat curând de mine.

Când suntem copii învăţăm ce se întâmplă cu noi după ce murim; de la părinţi, din povestirile didactice şi din tradiţiile pe care le respectăm pentru venerarea strămoşilor. Cu siguranţă, multe din ceea ce ştiam eu despre moarte se datora *Pavilionului Bujorilor.* Şi totuşi, cei vii nu pot şti totul, aşa că de multe ori am fost uimită, pierdută şi nesigură la începutul călătoriei mele. Auzisem că moartea e întuneric, însă nu aşa o vedeam eu acum. Aveam nevoie de patruzeci şi nouă de zile ca să ies de pe tărâmul pământesc şi să intru în lumea cealaltă. Sufletul are trei părţi şi fiecare trebuie să-şi găsească un cămin după moarte. O parte rămânea în trupul meu cu care era îngropat, altă parte călătorea în lumea cealaltă, iar ultima parte rămânea pe tărâmul pământesc, aşteptând să intre în tableta strămoşilor. Simţeam groază, tristeţe şi confuzie când cele trei părţi ale sufletului meu şi-au început călătoria separat, fiecare perfect conştientă de celelalte două.

Cum se putea întâmpla una ca asta?

Chiar şi când zburam pe cer, eram conştientă de plânsetele care începuseră în curte când mi-au descoperit trupul. Am simţit o tristeţe imensă când mi-am văzut rudele şi servitoarele care avuseseră grijă de mine lovind cu picioarele de durere. Işi desfăcuseră părul, îşi scoseseră bijuteriile şi podoabele şi se îmbrăcaseră în pânză albă de sac. O servitoare a potrivit sita şi oglinda care atârnau în uşa camerei mele. Crezusem că fuseseră puse acolo ca să mă protejeze când plecam în casa lui Ren pentru căsătorie, însă, de fapt, fuseseră aduse pentru pregătirea morţii mele. Sita urma să lase bunăstarea să treacă, iar oglinda avea să schimbe tristeţea familiei mele în fericire.

Prima mea grijă era pentru acea parte a sufletului meu care urma să rămână în trup. Mama şi mătuşile mele mă dezbrăcaseră şi am văzut cât de tare slăbisem. M-au spălat de un număr fără soţ de ori şi m-au îmbrăcat în straturi de straie ale longevităţii. Apoi mi-au pus jupe

căptușite ca să îmi fie cald iarna și m-au îmbrăcat în veşmintele de mătase şi în tunicile de satin din zestrea mea. Au avut mare grijă ca nu cumva hainele să aibă vreo urmă de blană, de teamă să nu mă nasc în noua viaţă ca animal. Ca ultim strat purtam o jachetă de mătase căptuşită, cu mânecile brodate într-un model elaborat şi foarte colorat reprezentând pene de pescăruş. Eram uimită – ca orice spirit care tocmai îşi părăseşte trupul – însă mi-aş fi dorit să-mi fi folosit costumul de nuntă drept unul dintre straturile pentru longevitate. Eram mireasă și îmi doream hainele de nuntă pe lumea cealaltă.

Mama mi-a băgat în gură o pietricică subţire de jad ca să-mi păzească trupul. A Doua Mătușă mi-a băgat în buzunare monede și boabe de orez, ca să-i îmblânzesc pe câinii turbaţi pe care urma să-i întâlnesc pe lumea cealaltă. A Treia Mătuşă mi-a acoperit faţa cu o bucată subţire de mătase albă. A Patra Mătuşă mi-a legat un fir colorat de jur împrejurul taliei, ca nu cumva să-l iau cu mine pe vreunul dintre copiii familiei, și în jurul picioarelor ca să-mi împiedice trupul să sară, dacă aş fi fost chinuită de spirite rele în timpul călătoriei mele.

Servitoarele au agăţat fâşii de hârtie albă în partea dreaptă a porţii principale a Reşedinţei de Familie Chen, pentru ca vecinii să ştie că murise o fată de șaisprezece ani. Unchii mei străbătuseră oraşul în lung și-n lat ca să meargă la temple și să se roage la zeii și zeiţele locale, să aprindă lumânări și să ardă bani de hârtie pentru spirite, pe care partea sufletului meu care călătorea către lumea cealaltă să îi folosească pentru a-mi mitui drumul prin Bariera Demonilor. Tatăl meu a angaj at călugări – nu mulţi, doar câţiva, pentru că eram fiică – să cânte imnuri o dată la șapte zile. In viaţă, nimeni nu are voie să rătăcească la întâmplare și tot așa se întâmplă și după moarte. Acum, treaba familiei mele era să mă lege ca să nu fiu tentată să rătăcesc.

A treia zi după moartea mea, trupul mi-a fost aşezat în sicriu alături de cenuşă, monede de cupru şi var. Apoi, sicriul nesigilat a fost dus în colţul unei curţi exterioare unde urma să aştepte până când vraciul considera că găsise data și locul potrivite pentru îngroparea mea. Mătușile mele mi-au pus prăj ituri în mâini, iar unchii mei au aşezat beţe de o parte și de alta a trupujui meu. Au adunat hainele, legând pânză de picioarele mele, bani şi alimente – toate făcute din hârtie – și le-au ars ca să mă însoţească pe lumea cealaltă. Insă eram fată și curând mi-am dat seama că nu îmi trimiseseră suficiente lucruri.

La începutul celei de-a doua săptămâni, partea sufletului meu

care călătorea spre lumea cealaltă a ajuns la Podul Cântăririi, unde demonii scriptologi își făceau datoria fără milă. Stăteam la rând chiar în spatele unui bărbat pe nume Li, urmărind cum cei din faţa noastră erau cântăriţi şi trimişi la nivelul următor. Timp de șapte zile, Li tremura, era mai înspăimântat chiar şi decât mine de ceea ce vedeam şi auzeam. Când i-a venit rândul, am văzut cu groază cum s-a așezat pe cântar, iar faptele rele pe care le făcuse în viaţă l-au dus cu câţiva metri în jos. Şi-a primit pedeapsa pe loc. A fost sfârtecat în bucăţi şi prefăcut în pulbere. Apoi a fost readus în forma iniţială şi trimis pe drumul său cu un avertisment.

— Acesta este doar un exemplu al suferinţei care te aşteaptă, maestre Li, a spus unul dintre demoni fără nicio urmă de compasiune. Nu plânge şi nu implora milă. E prea târziu pentru asta. Următorul!

Eram împietrită. Mă înconjuraseră demoni hidoşi, care mă conduceau la cântar, cu chipul lor urât şi ţipete ascuţite. Eram uşoară ca aerul – un semn al celor cu adevărat buni – iar faptele mele rele fuseseră mult prea mărunte, aşa că mi-am continuat călătoria.

Tot timpul cât stătusem la rând pe Podul Cântăririi, prietenii şi vecinii le adresau condoleanţe părinţilor mei. Comisarul Tan i-a dăruit tatăjui meu bani pentru spirit, ca să-i cheltujesc pe lumea ceajaltă. Doamna Tan a adus lumânări, tămâie şi multe obiecte de hârtie care să fie arse pentru liniştea mea. Tan Ze a verificat toate ofrandele, ca să vadă cât de modeste sunt, apoi le-a spus verişoarejor mele câteva cuvinte goale de părere de rău. Insă avea doar nouă ani. Ce putea să ştie ea despre moarte?

In a treia săptămână am trecut prin Satul Câinitor Răi, unde cei buni sunt întâmpinaţi cu blândeţe şi supunere, iar cei răi sunt sfârtecaţi de fălcile puternice şi de colţii ascuţiţi, până când curgeau râuri de sânge din ei. Nu fusesem prea rea în viaţă, însă eram fericită că mătu- şile mele îmi puseseră prăjituri în sicriu ca să le îmblânzesc pe bestiile cu două, patru şi chiar mai multe picioare şi că unchii mei îmi lăsaseră beţe să îi bat pe cei mai fioroşi. In a patra săptămână am sosit la Oglinda Sentinţelor şi mi s-a spus să privesc în ea ca să ştiu care va fi următoarea mea încarnare. Dacă fusesem rea, urma să văd un şarpe târându-se în iarbă, un porc care se tăvăleşte în mocirlă sau un şobolan care roade dintr-un cadavru. Dacă fusesem bună, vedeam o viaţă mai frumoasă decât cea pe care tocmai o încheiasem. Insă când am privit în oglindă, imaginea era tulbure.

A treia și ultima parte a sufletului meu rătăcea, zăbovind pe pământ până când tăbliţa mea strămoşească punctată, iar eu aveam să îmi găsesc, în sfârşit, odihna. Continuam să mă gândesc la Ren. Mă învinu- iam pentru încăpăţânarea cu care retuzasem să mănânc şi sutereem pentru nunta pe care nu o mai puteam avea, însă nu m-a copleşit nicio clipă disperarea că nu vom rămâne împreună. De fapt, credeam mai mult ca niciodată în puterea iubirii noastre. Mă aşteptam ca Ren să vină la reşedinţa noastră, să plângă lângă sicriul meu şi să le ceară părinţilor mei o pereche de papuci mici pe care îi purtasem de curând. Să intre cu ei în casă şi cu trei beţişoare parfumate aprinse. Să îmi strige numele în fiecare colţ şi să mă cheme să îl urmez. Iar odată ajuns acasă, să îmi aşeze papucii pe un scaun, alături de be titoare. Dacă ardea tămâie doi ani la rând şi îşi amintea de mine în fiecare zi, atunci mă putea considera soţia lui. Insă nu a făcut nimic din toate astea.

Pentru că până şi pentru morţi e împotriva firii să nu ai un soţ sau o soţie, am început să visez la o nuntă de spirite. Nu era la fel de simplu sau de ro man tic pre cum o ce re mo nie de Ce rere a Pan to fu lui, însă nu-mi păsa, atât timp cât mă apropia şi mai mult de căsătoria cu Ren. După ce avea loc nunta noastră de spirite – cu tableta strămoşească aşezată în locul meu – aş fi ieşit pentru totdeauna din familia Chen şi aş fi intrat în clanul soţului meu, unde mi-era locul.

Când am auzit că nici asta nu s-a întâmplat, a treia parte a sufletului meu, care nu se afla cu trupul meu şi nu călătorea spre lumea cealaltă, m-am hotărât să-l vizitez pe Ren. întreaga mea viaţă se limita la interior. în timp ce muream, simţeam cum mă închid din ce în ce mai mult, până când nu a mai rămas nimic. Acum mă eliberasem de familia mea şi de Reşedinţa de Familie Chen. Puteam merge oriunde, însă nu cunoşteam oraşul sau străzile şi mi-era greu să merg pe picioarele mele mici. Nu puteam face mai mult de zece paşi fără să mă ia vântul. însă, dincolo de toată durerea şi confuzia mea, trebuia să-l găsesc pe Ren.

Lumea exterioară era mai frumoasă, dar şi mai urâtă decât îmi imaginasem vreodată. Standuri de fructe colorate erau înghesuite între tarabe unde se vindeau carne de porc şi unelte de lucrat pământul. Cerşetori cu răni din care curgeau lichid şi aveau membre amputate cereau hrană şi bani de la trecători. Vedeam femei – din familii nobile! — mergând pe stradă ca şi când ar fi fost ceva firesc, râzând în drumul

lor către restaurante şi ceainării.

Eram pierdută, curioasă şi emoţionată. Lumea era într-o mişcare continuă, cu trăsurici şi cai alergând pe străzi, cu căruţe cu sare trase de bivoli, cu steaguri şi flamuri fluturând de pe clădiri şi cu mult prea mulţi oameni împingându-se şi înghiontindu-se în mari vârtej uri umane. Vânzătorii ambulanţi îşi strigau cu voce ascuţită marfa: peşte sărat, ace şi coşuri. Şantierele de construcţie mi-au umplut auzul cu ciocăniturile şi strigătele lor. Bărbaţii stăteau la taclale despre politică, preţurile la aur şi datoriile de la jocurile de noroc. Mi-am astupat urechile, însă mâinile mele ca aburul nu puteau ţine la distanţă acele sunete chinuitoare şi tulburătoare. Am încercat să ies de pe stradă, însă, pentru că eram duh, nu puteam să cotesc.

M-am întors la casa părintească şi am încercat o altă stradă. Aceasta m-a dus într-o zonă comercială unde se vindeau evantaie, mătăsuri, umbreluţe de hârtie, foarfece, piatră de săpun, mătănii şi ceai. Semnele şi indicatoarele blocau lumina soarelui. Mi-am continuat drumul, trecând pe lângă temple, fabrici de bumbac şi turnătorii de monede, unde sunetul maşinăriilor de ştanţat îmi răsuna în urechi până când mi-au dat lacrimile. Străzile din Hangzhou erau pavate cu piatră, iar picioruşele mele s-au zgâriat până când sângele de spirit a început să-mi iasă prin pantofii de mătase. Se spune că spiritele nu simt durere fizică, însă nu e adevărat. Atunci de ce câinii de pe lumea cealaltă i-ar sfâşia pe cei răi sau demonii şi-ar petrece întreaga eternitate mâncând inima răufăcătorilor?

După încă o linie lungă şi dreaptă care nu m-a dus nicăieri, m-am întors acasă. Am pornit într-o direcţie nouă, de-a lungul zidului exterior, până când am ajuns la apele cristaiine ale Lacuiui de Vest. Am văzut digul, lagunele cu clipociri cristaline şi dealurile înverzite. Am ascultat porumbiţele care ciripeau să aducă ploaia şi coţofenele care croncăneau. Am privit Insula Singuratică şi mi-am amintit că Ren îmi arătase casa lui de pe Muntele Wushan, însă nu îmi dădeam seama cum să ajung acolo. M-am aşezat pe o piatră. Fustele haineior mele de longevitate erau strânse în jurul meu pe mal, însă acum aparţineam lumii spiritelor şi nu se puteau uda sau murdări. Nu mai trebuia să mă îngrij orez că aveam pantofii murdari. Nu aveam umbră şi nu lăsam urme de tălpi. Oare asta mă făcea să mă simt liberă sau incredibil de singură? Ambele.

Soarele apunea peste dealuri, transformând cerul într-o mare

purpurie şi dând lacului nuanţe violet-închis. Fantoma mea tremura ca o trestie în vânt. Noaptea se lăsa peste Hangzhou. Eram singură pe ţărm, despărţită de toţi şi de tot ce ştiam, din ce în ce mai disperată. Dacă Ren nu venea la casa familiei mele ca să participe la înmormântare, iar eu nu puteam merge la casa lui pentru că eram împiedicată de colţuri şi zgomote, atunci cum aveam să-l găsesc?

In casele şi prăvăliile din jurul lacului se stinseseră felinarele şi lumânările. Cei vii dormeau, însă ţărmul fremăta de activitate. Duhurile copacilor şi bambusului respirau şi tremurau. Câinii otrăviţi veneau disperaţi la lac ca să bea o ultimă gură de apă înainte să-i apuce fiorii morţii. Spiritele flămânde – oameni înecaţi în lac sau cei care opuseseră rezistaseră manciurienilor sau refuzaseră să-şi radă frunţile şi îşi pierduseră capul drept pedeapsă – se târau prin tufişuri. Şi i-am mai văzut şi pe alţii ca mine: cei abia morţi şi care încă rătăcesc înainte ca toate cele trei părţi ale sufletului lor să-şi găsească locul de odihnă. Noi nu vom mai avea niciodată nopţi liniştite, cu vise frumoase.

Vise! Am sărit în picioare. Ren cunoştea *Pavilionul Bujorilor* aproape la fel de bine ca mine. Liniang şi Mengmei s-au întâlnit prima dată într-un vis. Cu siguranţă, după moartea mea, Ren încercase să ajungă la mine în vis, însă eu nu ştiam unde şi cum să-l întâlnesc. Acum ştiam exact unde să mă duc, însă trebuia să o iau la dreapta ca să ajung acolo. Am încercat de mai multe ori să cotesc pe după colţul complexului, de fiecare dată într-un unghi din ce în ce mai mare, până când, în final, distanţa a fost suficientă cât să pot trece mai departe. M-am târât pe malul apei, călcând pe pietre, fără să iau în seamă băltoacele, dând deoparte trandafirii şi alte tufişuri care îmi împiedicau drumul, până când, în sfârşit, am ajuns la Pavilionul pentru Privit Luna. Chiar când prima rază argintie de soare se zărea deasupra muntelui, l-am văzut pe Ren, care mă aştepta.

— Am venit aici sperând să te văd, a spus el.

— Ren.

Când şi-a întins braţele către mine, nu m-am dat înapoi. M-a ţinut o vreme fără să spună nimic, apoi a întrebat:

— Cum ai putut să mori şi să mă părăseşti? Simţeam tristeţea din vocea lui. Am fost atât de fericiţi. In final, ţi-ai dat seama că nu-ţi pasă de mine?

— Nu ştiam cine eşti. De unde era să ştiu?

— La început, nici eu nu ştiam că tu eşti, a răspuns el. Ştiam că

viftoarea mea soţie era fiica stăpânufui Chen şi că numele ei era Floare-de-Bujor. Nu doream o căsătorie de convenienţă, însă, la fel ca tine, îmi acceptasem soarta. Când ne-am întâlnit am crezut că eşti una dintre verişoarele de aici sau una dintre musafire. Inima mea s-a schimbat şi m-am gândit că îmi doresc aceste nopţi, crezând că erau cel mai apropiat lucru de ceea ce voiam de la căsătorie.

— Şi eu simţeam la fel. Dacă mi-aş fi spus numele...

Vocea mea era plină de regret.

— Nici eu nu mi-am spus numele, a răspuns el cu mâhnire. Dar bujorul? L-ai primit? I l-am dat tatălui tău. Atunci ar fi trebuit să-ţi dai seama că eram eu.

— Mi l-a dat când era deja prea târziu să mă salveze.

— Bujor... a oftat el.

— Insă tot nu înţeleg cum ţi-ai dat seama că era vorba de mine.

— Nu am ştiut până în clipa în care tatăl tău a făcut anunţul despre căsătorie. Pentru mine, fata cu care urma să mă căsătoresc nu avea nici chip, nici glas. Insă când tatăl tău ţi-a pronunţat numele în noaptea aceea, l-am auzit într-un mod cu totul nou. Apoi, când a spus că trebuie să-ţi schimbe numele pentru că era acelaşi cu al mamei mele, cumva am simţit – am înţeles – că vorbea despre tine. Nu semeni cu mama mea, însă voi două aveţi aceeaşi sensibilitate. Atunci când a făcut anunţul şi a arătat spre mine speram să mă vezi.

— Aveam ochii închişi. După ce te întâlnisem pe tine, mi-era teamă să îl văd pe bărbatul care urma să-mi fie soţ.

Atunci mi-am amintit că deschisesem ochii şi o văzusem pe Tan Ze cu gura căscată. Ea văzuse atunci despre cine era vorba. Imi spusese în prima noapte a spectacolului că pusese ochii pe poet. Nu mai era de mirare că fusese atât de furioasă la întoarcerea în aripa femeilor.

Ren mi-a mângâiat obrazul. Era pregătit pentru ceva mai mult, însă trebuia întâi să aflu ce se întâmplase.

— Deci ţi-ai dat seama că era vorba de mine doar prin intuiţie? am in sis tat eu.

A zâmbit, iar eu mă gândeam că dacă ne-am fi căsătorit aşa mi-ar fi răspuns de fiecare dată când eram încăpăţânată.

— A fost simplu, a spus el. După anunţ, tatăl tău le-a trimis pe femei de acolo. Când s-au ridicat bărbaţii, m-am desprins repede de ei și m-am grăbit prin grădină până când am văzut alaiul. Tu erai în faţă. Femeile se purtau cu tine de parcă erai mireasă.

S-a aplecat şi mi-a şoptit în ureche.

— Mă gândeam ce norocoşi suntem că nu vom fi străini în noaptea nunţii. Eram fericit – chipul tău, picioarele tale, felul tău de a fi. Apoi s-a ridicat: După noaptea aceea, visam la viaţa care ne aştepta. Urma să ne petrecem zilele bucurându-ne de cuvinte şi de dragoste. Ti-am trimis *Pavilionul Bujorilor.* L-ai primit?

Cum puteam să-i spun că obsesia mea pentru acea carte îmi provocase moartea?

Atâtea greşeli. Atâtea erori. Asemenea tragedie născută din ele. In acea clipă am înţeles că cele mai crude cuvinte din univers sunt „cum ar fi fost dacă". Cum ar fi fost dacă n-aş fi plecat de la spectacol în acea primă noapte? M-aş fi căsătorit şi l-aş fi întâlnit pe Ren în noaptea nunţii fără alte întâmplări. Cum ar fi fost dacă mi-aş fi ţinut ochii deschişi când tata l-a arătat pe Ren. Cum ar fi fost dacă tata mi-ar fi dat floarea de bujor în dimineaţa următoare sau cu o lună, chiar cu o săptămână înainte să mor? De ce aveam o soartă atât de nemiloasă?

— Nu putem schimba ce s-a întâmplat, însă poate viitorul nostru nu este chiar fără speranţă, a spus Ren. Mengmei şi Liniang au reuşit, nu-i aşa?

Nu înţelegeam pe deplin cum mergeau lucrurile aici sau ce aveam voie să fac, însă am spus:

— Nu te voi părăsi. Voi rămâne pentru totdeauna cu tine.

Ren m-a strâns şi mai tare în braţe şi şi-a îngropat faţa în umărul meu. Aici era locul meu; însă el s-a tras la o parte, făcând semn către soa rele care ră să rea.

— Trebuie să plec, a zis el.

— Dar am atâtea lucruri să-ţi spun. Nu mă părăsi, m-am rugat eu.

A zâmbit.

— Il aud pe servitorul meu. Imi aduce ceaiul.

Apoi, aşa cum făcuse în prima noapte a spectacolului, mi-a cerut să ne întâlnim din nou. Apoi a dispărut.

Am rămas acolo toată ziua, până noaptea, aşteptând să vină la mine în vis. Acele ore mi-au lăsat mult timp să mă gândesc. Doream să fiu un spirit iubitor. In *Pavilionul Bujorilor,* Liniang făcuse nori şi ploaie cu Mengmei, întâi în vis, apoi ca fantomă. Când a redevenit fiinţă umană, încă era fecioară şi nu dorea să-şi compromită puritatea înainte de căsătorie. Insă era oare posibil în realitate? In afară de *Pavilionul*

Bujorilor, aproape toate celelalte poveşti cu fantome apăreau fantomele unor femei care îşi mutilau sau ucideau iubitul. Imi aminteam de o poveste pe care mi-o istorisise mama, în care eroina-fantomă l-a împiedicat pe iubitul ei să o atingă, zicându-i: „Oasele acestea mucegăite din mormânt nu sunt pentru cei vii. Legătura cu o fantomă aduce mai repede moartea bărbatului. N-aş suporta să-ţi fac rău“. Nici eu nu puteam risca să-l rănesc pe Ren astfel. La fel ca Liniang, eram sortită să fiu soţie. Chiar şi în moarte – mai ales în moarte – trebuia să-i arăt soţului meu că rămăsesem o doamnă. După cum spunea Liniang: „fantomele sunt orbite de pasiune; femeile trebuie să respecte obiceiurile11.

In acea noapte, când Ren a venit din nou în Pavilionul pentru Privit Luna, am vorbit despre poezie şi flori, despre frumuseţe şi *qing,* despre iubirea nesfârşită şi cea trecătoare a fetelor din ceainării. In zori, când a plecat el, eram mâhnită. Cât fusesem alături de el îmi dorisem să îi ating pielea pe sub tunică. Aş fi vrut să-i şoptesc în ureche mesajele sufletului meu. Doream să văd şi să ating ce avea ascuns în pantaloni, aşa cum doream ca el să îmi dea jos hainele de longevitate până când găsea acel loc care, chiar şi în moarte, tânjea să fie atins.

In noaptea următoare a adus cu el hârtie, cerneală, piatră caligrafică şi pensule. Mi-a luat mâna şi am măcinat împreună cerneala pe piatră; apoi ne-am plimbat spre lac, unde mi-a unit mâinile ca să pot lua în căuşul palmei apă să amestecăm cerneala.

— Spune-mi, a început el. Spune-mi ce cuvinte să scriu.

M-am gândit la experienţele din ultimele săptămâni, apoi am început să compun.

Mă ridic la cer fără să mai pot dormi vreodată.
Munţii sunt acoperiţi de rouă proaspătă,
Lacul licăreşte.
Mă chemi la tine de dincolo de nori.

Când am rostit ultimele cuvinte, a lăsat jos pensula şi mi-a scos tunica cea căptuşită, cu mâneci brodate cu pescăruşi.

El a scris următoarea poezie, într-o caligrafie frumoasă ca o mângâiere. A numit-o *Vizita unei zeiţe;* era despre mine.

Nu pot să exprim în cuvinte tristeţea despărţirii de tine întuneric fără sfârşit.
Ai venit la mine în vis.
Mă gândesc la ceea ce ar fi trebuit să fie.

Şi găsesc asta cu tine, aici, zeiţa sufletului meu.

Un suspin mă trezeşte din visul meu.

Din nou singur.

Am scris împreună optsprezece poezii. Eu spuneam un vers, iar el îl scria pe următ or ul, inspirându-ne de multe ori din piesa pe care o iubeam amândoi.

„în noaptea asta vin la tine în trup, plină de dragoste, a ta în toată dorinţa“, recitam eu din cuvintele lui Liniang de după căsătoria ei secretă. Fiecare vers era o intimitate dezvăluită, ne aducea din ce în ce mai aproape unul de celălalt. Şi fiecare poezie era tot mai scurtă, în timp ce strat după strat al hainelor mele de longevitate cădea la pământ. Uitasem de griji. Totul se reducea la cuvinte precum plăcere, clipocit, tentaţie, nori.

A venit răsăritul, iar el a plecat. Pur şi simplu a dispărut. Soarele era sus pe cer, iar eu rămăsesem în ultimul strat de haine. Morţii nu simt căldura şi frigul la fel ca oamenii obişnuiţi. Ci mai degrabă ceva mai profund, ceva legat de emoţiile stârnite de aceste senzaţii. Tremuram întruna, însă nu m-am îmbrăcat la loc. Am aşteptat toată ziua şi toată noaptea să se întoarcă Ren, însă nu a făcut-o. Apoi, forţe mai presus de mine m-au luat din Pavilionul pentru Privit Luna. Purtam doar hainele de piele şi un veşmânt brodat cu păsări care zburau deasupra florilor.

Eram moartă de cinci săptămâni, iar cele trei părţi ale sufletului meu au început să se despartă irevocabil. O parte rămăsese pentru totdeauna în cadavrul meu, partea care rătăcea începuse să alunece către tableta strămoşilor, iar suiletul meu de pe lumea cealaltă ajunsese pe Terasa Sufletelor Pierdute. în acest moment, morţii sunt atât de trişti şi plini de dorinţă, încât li se mai dă o ultimă şansă să-şi mai vadă casa şi să-şi asculte familia. De la distanţa la care mă aflam, am căutat de-a lungul Lacului de Vest până când am ajuns la casa părintească. La început nu vedeam altceva decât lucruri triviale: servitoarele golind oala de noapte a mamei, concubinele certându-se pe un fel de mâncare, fiica lui Shao ascunzându-şi modelele de broderie între paginile exemplarului meu din *Pavilionul Bujorilor.* Insă am văzut şi durerea părinţilor mei şi am fost chinuită de remuşcări. Murisem de prea mult *qing.* Părăsisem această lume din cauza emoţiilor care mă copleşiseră, îmi luaseră toată puterea şi îmi întunecaseră gândurile. Jos, sub mine, mama plângea şi mi-am dat

seama că avusese dreptate. Ar fi trebuit să stau departe de *Pavilionul Bujorilor.* Storsese din mine prea multă pasiune, disperare şi speranţă, iar acum eram separată de famile şi de soţul meu.

Tata, în calitatea sa de cel mai mare fiu, trebuia să îndeplinească toate obiceiurile. Datoria şi responsabilitatea lui erau în primul rând să mă îngroape cum se cuvine şi să puncteze tableta strămoşilor. Familia şi servitorii noştri au pregătit şi mai multe ofrande de hârtie – toate acele lucruri de care credeau că am nevoie în noua viaţă. Au făcut haine, alimente, camere şi cărţi pentru distracţia mea. Nu mi-au dat palanchin pentru că, chiar şi în moarte, mama nu dorea să ies afară. In ajunul înmormântării mele, aceste ofrande au fost arse în stradă. De pe Terasă o vedeam pe Shao cum aţâţa cu un băţ focul şi foile de hârtie, ca să ţină departe spiritele care doreau să-mi fure lucrurile. Tata ar fi trebuit să-l lase pe unul dintre unchii mei să facă asta ca să arate că era serios, iar mama ar fi trebuit să arunce orez în jurul flăcărilor ca să atragă atenţia spiritelor flămânde care cereau mâncare, însă pentru că Shao nu a speriat spiritele, aproape tot ce mi se trimisese a fost furat înainte să ajungă la mine.

Când sicriul meu a ajuns la poarta de vânt şi foc, l-am văzut pe Ren. Chiar şi când al Doilea Unchi al meu a spart o ceaşcă cu găuri unde se odihnea capul meu – de acum înainte puteam să beau doar apa pe care o irosisem în viaţă – mă bucuram. Artificiile alungau din complex influenţele nefaste asociate cu mine. Am fost urcată într-un palanchin, nu într-unul roşu pentru căsătorie, ci într-unul verde, care simboliza moartea. începuse procesiunea. Unchii mei au aruncat bani pentru spirite ca să se asigure că puteam călători spre lumea cealaltă. Ren, cu capul plecat, mergea între tata şi comisarul Tan. Erau urmaţi de palanchinele în care se aflau mama, mătuşile şi verişoarele mele.

La cimitir, sicriul meu a fost coborât în pământ. Vântul intona un cântec fantomatic printre plopi. Mama, tata şi mătuşile, unchii şi verişoarele au ridicat câte o mână de pământ şi au aruncat-o peste sicriu. Când suprafaţa lăcuită s-a acoperit cu pământ, am simţit cum a treia parte a su fle tu lui meu dis pă rea pen tru tot dea una.

Priveam şi ascultam de pe terasă. Nu a avut loc nicio căsătorie de spirite. Nu s-a organizat lângă mormânt niciun banchet în care să-mi cunosc noii tovarăşi de pe lumea cealaltă şi care să mă facă să mă înţeleg bine cu ei. Mama era atât de slăbită de durere, încât mătuşile mele au ajutat-o să urce din nou în palanchin. Tata a condus din nou

procesiunea, iar Ren şi comisarul Tan se aflau tot lângă el. O bună bucată de vreme nimeni nu a scos un cuvânt. Oare cum ar fi putut cineva să-l aline pe un tată care îşi pierduse singurul copil? Ce i-ar fi putut spune cuiva unui mire care îşi pierduse mireasa?

într-un final, comisarul Tan i s-a adresat tatei:

— Fiica ta nu este singura afectată de această carte îngrozitoare.

Ce fel de alinare era asta?

— Dar iubea cartea asta, a murmurat Ren. Ceilalţi bărbaţi începuseră să se uite la el, aşa că a adăugat: Am auzit asta despre fiica dumneavoastră, stăpâne Chen. Dacă aş fi avut norocul să mă căsătoresc cu ea, nu aş fi îndepărtat-o niciodată de ea.

E greu să descriu ce simţeam când îl vedeam acolo, după ce tocmai stătuserăm unul în braţele altuia, scriind poezii, lăsându-ne copleşiţi de *qing.* Suferinţa lui era adevărată şi m-am simţit cuprinsă din nou de regret pentru încăpăţânarea şi prostia care mă aduseseră aici.

— însă a murit de dragoste, la fel ca biata fată din acea carte! s-a răstit comisarul Tan. Se părea că nu era obișnuit să fie contrazis.

— E adevărat că tendinţa de a imita arta nu e întotdeauna bine-ve- nită, a recunoscut tata, însă băi atul are dreptate. Fiica mea nu ar fi putut trăi fără cuvinte şi sentimente. Iar dumneavoastră, domnule comisar, nu doriţi uneori să vizitaţi aripa femeilor şi să încercaţi sentimente puternice de *qing?*

— Fiica dumneavoastră nu este lipsită de cuvinte şi sentimente, stăpâne Chen, a adăugat Ren, înainte să apuce comisarul Tan să răspundă. Timp de trei nopţi m-a vizitat în vis.

Nu! am strigat eu de pe locul în care mă aflam pe terasă. Nu înţelegea ce însemna să mărturisească asta?

Tatăl meu şi comisarul Tan l-au privit îngrijoraţi.

— E adevărat că ne-am întâlnit, a continuat Ren. Cu câteva nopţi în urmă am fost împreună în Pavilionul vostru pentru Privit Luna. Când a venit prima oară la mine, părul ei era împodobit pentru nuntă. Mânecile tunicii exterioare erau brodate în culoarea penelor de pescăruş.

— O descrii perfect, a aprobat tata bănuitor. Insă de unde ai ştiut că era ea dacă nu v-aţi întâlnit niciodată?

Oare Ren va dezvălui secretul nostru? Mă va compromite în ochii ta tă lui meu?

— Sufletul meu a recunoscut-o, a răspuns Ren. Am compus împreună poezii: „Mă ridic la cer fără să mai pot dormi vreodată“... Când m-am trezit scrisesem optsprezece poezii.

— Ren, ai dovedit din nou că eşti un om sensibil, a spus tata. Nu puteam să-mi doresc un ginere mai bun.

Ren a dus mâna la mânecă şi a scos mai multe foi de hârtie îndoite.

— Poate aţi vrea să le citiţi.

Ren era minunat, însă făcuse o greşeală îngrozitoare, aproape ire- ver sibilă. Când suntem vii, ni se spune că dacă un mort îi apare cuiva în vis, iar acea persoană le mărturiseşte celorlalţi despre asta – sau, mai rău, arată în scris cuvintele morţilor – atunci acel spirit este alungat. De aceea spiritele vulpilor, fantomele şi chiar nemuritorii îi imploră pe oameni să nu le dea în vileag existenţa. Insă oamenii nu pot ţine un secret. Bineînţeles, spiritul – indiferent de forma pe care o are – nu dispare. Unde va ajunge? Insă abilitatea de a mai apărea în vis devine aproape imposibilă. Eram distrusă.

In a șasea săptămână după moartea mea ar fi trebuit să trec Râul de Neocolit. În a şaptea săptămână ar fi trebuit să intru pe Tărâmul Prinţului Roţilor, unde eram adusă în faţa judecătorilor care-mi hotărau soarta. Insă nu mi s-a întâmplat nimic din toate astea; rămăsesem pe Terasa Sufletelor. Și am început să bănuiesc că ceva era în neregulă.

Nu l-am văzut pe tata cerându-i lui Ren o căsătorie de spirite. Era prea ocupat cu pregătirile de plecare la Beijing ca să preia noua funcţie. Ar fi trebuit să fiu îngrij orată pentru asta – cum de se hotărâse să se supună împăratului Manchu? — şi chiar eram. Ar fi trebuit să fiu îngrijorată pentru sufletul tatălui meu – care se hotărâse să renunţe la principiile sale în schimbul averii – şi chiar eram. Insă eram mult mai îngrijorată că tata ar încerca să-l convingă pe alt bărbat decât Ren să mă accepte ca mireasă-spirit. Pentru tata ar fi fost simplu să arunce nişte bani peste poartă, să aştepte să îi ia vreun trecător şi să-i spună că de fapt ridicase de jos „preţul miresei“ şi asta însemna că mă accepta ca soţie. Insă nici asta nu s-a întâmplat.

Mama nu voia să-l urmeze pe tata la Beijing, nerenunţând la hotărârea ei de a nu părăsi niciodată Reşedinţa de Familie Chen. Asta mă alina. Pentru mama, bucuria şi veselia zilelor noastre cândva fericite în Pavilionul de Primăvară, înainte ca eu să mă închid în camera

mea, dispăruseră, fiind înlocuite de lacrimi de sânge și durere. Petrecea ore întregi în cămara unde erau păstrate lucrurile mele, mirosind parfumul care încă îmi rămăsese în haine, atingând pensulele cu care lucrasem, privind broderiile pe care mi le făcusem pentru zestre. Mă împotrivisem mult timp mamei; acum îmi doream să fiu lângă ea.

După patruzeci şi nouă de zile de la moartea mea, familia s-a adunat în vechea sală a strămoşilor pentru punctarea tabletei mele strămoşeşti și pentru despărţirea definitivă. In curte se adunaseră povestitori şi câţiva cântăreţi. Cineva foarte distins – un cărturar sau un intelectual – are întotdeauna onoarea de a desena ultimul și cel mai preţios punct pe tableta strămoşească. După aceea, a treia parte a sufletului meu avea să intre în tabletă, de unde va veghea asupra familiei. Punctarea îmi va permite să fiu venerată ca strămoş şi îmi va oferi pentru totdeauna un loc pe pământ. Tableta mea strămoşească punctată va fi și obiectul prin care familia îmi va trimite ofrande care să mă susţină în lumea cealaltă, îmi vor cere ajutorul şi îmi vor oferi alinare ca să împiedice o potenţială ostilitate din partea mea. In viitor, când familia mea va începe o afacere nouă, dădeau nume unui copil sau se gândeau la o cerere în căsătorie îmi vor cere sfatul prin tabletă. Eram sigură că cel ales de tata să îmi puncteze tableta era comisarul Tan, persoana cu rangul cel mai înalt din Hangzhou pe care o cunoştea tata. Insă tata l-a ales pe cel care pentru mine însemna mai mult decât oricine altcineva: Wu Ren.

Era mai îndurerat decât fusese în ziua înmormântării mele. Părul îi era răvășit, ca și când ar fi renunţat complet la somn. Ochii săi erau plini de durere și regret. Acum, că nu-i mai puteam apărea în vis, conştientiza pe deplin pierderea. Acea parte din mine care urma să fie închisă în tableta strămoşească a venit lângă el. Imi doream să ştie că eram acolo, lângă el, însă nici el, nici ceilalţi nu păreau să-mi simtă prezenţa. Eram mai lipsită de substanţă chiar şi decât un firicel de fum.

Tableta mea strămoşească se afla pe masa altarului. Pe ea fuseseră înscrise numele meu, ora naşterii mele și ora la care murisem. Lângă tabletă se afla un vas mic cu sânge de cocoş și o pensulă. Ren a înmuiat pensula în sânge. A ridicat-o să-mi scrie tableta, a ezitat, apoi a lăsat pensula jos, a gemut şi a ieşit alergând din sală. Tata și servitorii l-au urmat afară. L-au ajutat să se aşeze sub un arbore de ginkgo. I-au adus ceai şi l-au alinat. Atunci tata a observat că mama lipsea.

Ne-am întors cu toţii în sală. Mama zăcea întinsă pe podea,

suspinând şi strângând la piept tableta. Tata o privea neajutorat. Shao s-a ghemuit lângă mama şi a încercat să-i ia tableta din mâini, însă fără folos.

— Bărbate, lasă-mă să o ţin eu, a murmurat mama.

— Trebuie să fie punctată, a spus el.

— E fiica mea, lasă-mă să o fac eu, a implorat ea. Te rog.

Dar mama nu era o persoană importantă! Nu era scriitoare şi nici nu făcea parte din tagma învăţaţilor. Apoi, spre uimirea mea absolută, părinţii mei au schimbat o privire plină de înţelegere.

— Desigur, a încuviinţat tata. E perfect.

Apoi Shao şi-a pus braţele în jurul mamei şi a condus-o în camera ei. Tatăl meu i-a scos de acolo pe povestitori şi pe cântăreţi. Restul familiei şi servitorii plecaseră la treburile lor. Ren a mers acasă.

Mama a plâns toată noaptea. Refuza să lase tableta jos, în ciuda insistenţelor lui Shao. Cum de nu-mi dădusem seama cât de mult mă iubea? De asta îi îngăduise tata să-mi puncteze tableta? Insă nu avea sens. Aceea era datoria tatei.

De dimineaţă s-a oprit lângă camera mamei. Când Shao a deschis uşa, a văzut-o pe mama sub cuverturi, plângându-şi tristeţea. Ochii ei erau plini de durere.

— Spune-i că trebuie să plec spre capitală, i-a şoptit el lui Shao.

S-a întors cu îndoială. L-am însoţit până la poarta principală, unde a urcat în palanchinul care urma să-l ducă spre noua sa funcţie. După ce palanchinul a dispărut din vedere, m-am întors în camera mamei. Shao îngenunchease pe podea lângă patul mamei, aşteptând.

— Fiica mea nu mai e, a scâncit mama.

Shao şi-a murmurat şi ea tristeţea şi a netezit firele umede de păr de pe obrajii uzi ai mamei.

— Daţi-mi tableta, doamnă Chen. Lăsaţi-mă să o duc la stăpân. Trebuie să îndeplinească ritualul.

Oare ce era în capul ei? Tatăl meu plecase.

Mama nu ştia asta, însă strângea tableta la piept, refuzând să-i dea drumul, să-mi dea drumul.

— Cunoaşteţi ritualul, a rostit Shao pe un ton ferm. Ii stătea în fire să fo lo sească tra di ţia ca să aline du re rea ma mei. Asta este da to ria unui tată. Acum daţi-mi tableta.

— Ştiţi că am dreptate, a adăugat ea, văzând că mama era îndoită.

Mama i-a dat tableta lui Shao împotriva voinţei ei. După ce Shao a părăsit camera mama şi-a îngropat faţa în cuverturi şi a început să plângă. Mi-am urmat doica și am văzut-o îndreptându-se spre cămara din spatele complexului, văzând neajutorată cum o ascunde în spatele unui borcan de napi muraţi.

— Prea multă bătaie de cap pentru stăpână, a mormăit ea, apoi și-a drese glasul ca şi când ar fi vrut să scape de un gust rău. Nimeni nu vrea să vadă lucrul acesta urât.

Fără punct nu puteam intra în tabletă, iar partea sufletului meu care trebuia să intre acolo s-a unit cu mine pe Terasa Sufletelor Pierdute.

Tc, crasa

Safett c/ar ten

c

Nu puteam să-mi continui călătoria dincolo de terasa sufletelor, aşa că nu am avut ocazia să-mi susţin cauza în faţa Consiliului de judecători infernali. Pe măsură ce treceau zilele, descopeream că încă păstrasem toate nevoile pe care le aveam când fusesem vie. In loc să-mi potolească emoţiile, moartea mi le amplificase. Cele Şapte Sentimente despre care vorbim pe pământ – bucurie, furie, durere, teamă, dragoste, ură şi dorinţă – călătoriseră odată cu mine în lumea cealaltă. Aceste sentimente străvechi erau mult mai solide şi mai dominante decât orice altă forţă din univers: mai puternice decât viaţa, mai durabile decât moartea, mai puternice decât ceea ce pot controla zeii, care plu tesc în jur ul nostru fără început şi fără sfâr ş it. Şi, dintre toate, cel mai puternic era tristeţea pe care o simţeam după viaţa pe care o pierdusem.

Mi-era dor de Reşedinţa de Familie Chen. Mi-era dor de mirosul de ghimbir, ceai verde, iasomie şi ploaie de vară. După atâtea luni în care îmi lipsise apetitul, brusc mi s-a făcut poftă de rădăcini de lotus fierte în soia dulce, de raţă, de crabi şi de crevete. Mi-era dor de ciripitul privighetorilor, de discuţiile femeilor din aripa noastră şi de clipocitul lin al apei pe malul lacului. Mi-era dor de senzaţia pe care mi-o dădea mătasea pe piele şi de vântul cald ce intra pe fereastra dormitorului meu; mi-era dor de mirosul de hârtie şi cerneală. Mi-era dor de cărţile mele, de faptul că nu mai puteam intra în paginile lor şi în altă lume. Insă cel mai mult îmi era dor de familia mea.

Priveam în fiecare zi peste balustradă. Le priveam pe mama, pe

mătu- şile şi verişoarele mele şi pe concubine, care îşi vedeau de treburile lor zilnice. Eram fericită când tata venea acasă în vizită, după-amiezile se întâlnea în Sala Eleganţei Abundente cu tineri îmbrăcaţi frumos, iar seara bea ceai cu mama. Insă nu i-am auzit vorbind vreodată despre mine. Mama nu i-a spus că nu-mi punctase tableta strămoşească, pentru că era sigură că o făcuse tata. Iar el nu a deschis subiectul, pentru că era sigur că o făcuse ea. Ceea ce, desigur, însemna că tata nu îl invita nici pe Ren să-mi puncteze tableta. Cu tableta ascunsă, puteam rămâne prinsă aici pentru eternitate. Când m-am speriat de acest gând, m-am alinat cu ideea că prefectul Du plecase la noua slujbă chiar după moartea lui Liniang şi uitase să-i puncteze tableta. Cu atâtea paralele între mine şi Liniang, puteam să fiu şi eu readusă la viaţă de dragostea adevărată.

Am început să caut casa lui Ren. In sfârşit, după nenumărate încercări, am zărit drumul dincolo de Lacul de Vest şi de Insula Singuratică, pe ţărmul nordic. Am găsit templul unde arseseră atât de strălucitor torţele în noaptea piesei, iar de acolo am găsit complexul în care locuia familia Ren.

Trebuia să fiu o fecioară de jad care se mărita cu un băiat de aur – ceea ce însemna că statutul familiilor şi bogăţiile noastre erau egale – însă vila familiei Wu avea doar câteva curţi, puţine pavilioane şi doar 120 de degete. Fratele mai mare al lui Ren se mutase cu slujba într-o provincie îndepărtată, unde locuia împreună cu soţia şi fiica sa, astfel că în tot complexul Wu erau doar Ren, mama lui şi zece servitori. Mă gândeam la asta? Nu. Eram bolnavă de dragoste şi vedeam doar ce voiam eu să văd: un complex micuţ, însă elegant. Uşile principale erau pictate în culoarea cinabrului. Acoperişul cu ţigle verzi se potrivea perfect cu sălciile care înconjurau complexul. Prunul de care îmi vorbise Ren se afla în curtea centrală, însă era desfrunzit. Şi l-am văzut şi pe Ren, care ziua scria în bibliotecă, lua masa cu mama lui văduvă şi se plimba prin grădină, iar noaptea pe coridoarele întunecate. Il priveam mereu şi am uitat până şi de familia mea; astfel că m-a luat complet prin surprindere apariţia lui Shao în casa Wu.

Bătrâna mea doică a fost condusă într-o sală şi i s-a cerut să aştepte. Apoi, un servitor i-a adus pe Ren şi pe mama lui în cameră. Doamna Wu era văduvă de mulţi ani şi se îmbrăca în culori închise. Părul ei avea fire argintii, iar chipul îi trăda suferinţa după pierderea soţului ei. Shao a făcut mai multe plecăciuni; era servitoare, aşa că nu

au schimbat amabilităţi, iar doamna Wu nu i-a oferit ceai.

— Când tânăra domnişoară era pe moarte, a spus Shao, mi-a dat câteva lucruri să le dăruiesc familiei dumneavoastră. Primul...

A desfăcut colţurile unei batiste de mătase care acoperea un coş şi a scos un pachet micuţ, care, la rândul lui, era învelit în mătase. Shao a coborât privirea şi a întins legătura pe care o ţinea în palme.

— Domnişoara le făcuse pentru dumneavoastră în semn de respect filial.

Doamna Wu a luat pachetul şi l-a deschis încet. A luat unul dintre pantofii pe care-i făcusem pentru ea şi l-a cercetat cu ochii ageri ai unei soacre. Bujorii pe care îi brodasem ieşeau în evidenţă pe fundalul albas- tru-închis. Doamna Wu s-a întors către fiul ei:

— Soţia ta avea mult talent la cusut.

Oare mi-ar fi spus şi mie acelaşi lucru dacă eram vie? Sau m-ar fi criticat aşa cum ar fi trebuit să facă o soacră?

Apoi Shao a scos din coş exemplarul din *Pavilionul Bujorilor.*

Un adevăr despre moarte: uneori uiţi lucruri pe care cândva le considerai importante. Ii cerusem lui Shao să ducă Volumul întâi în noua mea casă la trei zile după căsătoria mea. Nu făcuse asta din motive evidente, iar eu uitasem de promisiunea ei şi de proiectul meu. Nici chiar când o văzusem pe fiica ei ascunzându-şi modelele de broderie între pa gini nu-mi adu se sem aminte.

După ce Shao le-a povestit că stăteam până noaptea târziu citind şi scriind, că mama îmi arsese cărţile şi că ascunsesem volumul sub cuvertură, Ren a luat cartea şi a deschis-o.

— Fiul meu a văzut spectacolul, apoi a căutat în tot oraşul să găsească ediţia asta, a explicat doamna Wu. M-am gândit că cel mai bine ar fi ca nora mea să fie cea care i-o oferă Florii-de-Buj or. Insă e doar prima parte. Unde este al doilea volum?

— După cum am spus, mama fetei l-a ars, a repetat Shao.

Doamna Wu a oftat şi şi-a ţuguiat buzele dezaprobator.

Ren a răsfoit paginile, oprindu-se ici şi acolo să citească.

— Vezi? a spus el, arătând către caracterele pătate de lacrimile mele. Esenţa ei licăreşte pe hârtie.

A început să citească. După câteva clipe, a ridicat privirea.

— Ii văd chipul în fiecare cuvânt. Cerneala arată vie şi proaspătă. Mamă, poţi să-i simţi fineţea mâinii pe pagini.

Doamna Wu şi-a privit fiul cu compasiune.

Eram sigură că Ren îmi va citi însemnările despre piesă şi va şti ce trebuie să facă. Shao îl va ajuta şi îi va spune să-mi puncteze tableta.

Insă Shao nu a pomenit nimic despre punctul lipsă, iar Ren nu părea optimist sau inspirat în vreun fel, ci mai degrabă s-a adâncit în tristeţe. Durerea mea era profundă. Mi s-a frânt inima în bucăţi.

— Iţi suntem recunoscători, i-a spus doamna Wu lui Shao. In urmele de pensulă ale stăpânei tale, fiul meu îşi regăseşte soţia. Astfel, ea continuă să trăiască.

Ren a închis cartea şi s-a ridicat brusc. I-a dăruit lui Shao o uncie de argint, pe care ea a băgat-o în buzunar. Apoi, fără să mai spună nimic, el a ieşit din încăpere cu cartea la subsoară.

In acea noapte l-am urmărit în bibliotecă, în timp ce se afunda din ce în ce mai mult în tristeţea lui. Şi-a chemat servitorii şi a cerut vin. Mi-a citit cuvintele, atingând delicat paginile. Şi-a ridicat privirea şi a băut, lăsând lacrimile să-i curgă pe obraji. Indurerată de reacţia lui – nu era deloc ce îmi dorisem eu – am căutat-o pe doamna Wu şi am găsit-o în dormitorul ei. Avem acelaşi nume şi amândouă îl iubeam pe Ren. Eram sigură că va face tot ce-i stă în putinţă ca să-i aline fiului ei suferinţa. In asta eram „aceleaşi11.

Doamna Wu a aşteptat până când tot complexul s-a cufundat în linişte, apoi a traversat coridorul pe picioruşele ei micuţe. A deschis uşa bibliotecii. Ren îşi pusese capul pe masă şi adormise. Doamna Wu a ridicat *Pavilionul Bujorilor* şi sticla de vin goală şi a stins lumânarea, apoi a părăsit încăperea. întoarsă în camera ei, a ascuns proiectul meu între două veşminte de mătase împachetate, în culori vii, pe care, ca văduvă, nu avea să le mai poarte niciodată şi a închis sertarul.

*

Lunile treceau una după alta. Pentru că nu puteam părăsi Terasa Sufletelor, îi vedeam pe toţi cei care se opreau acolo în călătoria lor prin cele şapte niveluri ale lumii de dincolo. Vedeam văduve îmbrăcate în straturile hainei longevităţii întâlnindu-şi fericite soţii de mult decedaţi, şi ştiau că vor fi iubite şi onorate în deceniile care vor urma. însă nu vedeam mame care muriseră în timpul naşterii. Merseseră direct în Lacul în Care se Adună Sângele, un loc în care femeile sufereau într-un iad nesfârşit pentru eşecul lor de a naşte copii. însă pentru toţi ceilalţi care treceau pe aici, Terasa Sufletelor le dădea celor care tocmai muriseră şansa de a-şi lua la revedere de la cei rămaşi pe pământ şi, în acelaşi timp, li se amintea care sunt îndatoririle lor ca

strămoşi. De acum înainte se puteau întoarce în acest loc ca să privească lumea de jos, să vadă ce făceau urmaşii lor şi să le îndeplinească dorinţele sau să îi pedepsească. Vedeam strămoşi furioşi care îi batjocoreau, îi supărau sau îi umileau pe cei rămaşi jos; vedeam şi strămoşi îmbuibaţi de atâtea ofrande, recom- pensându-şi familia cu recolte bogate şi fii numeroşi.

însă îi vedeam în primul rând pe cei care muriseră de curând. Niciunul dintre ei nu ştia încă unde va ajunge după ce treceau prin toate cele şapte niveluri. Oare vor fi trimişi într-unul dintre cele zece *yamen*[7] cu iadurile lor diferite? Oare vor aştepta sute de ani înainte să se poată întoarce pe pământ în alt trup? Oare se vor reîncarna rapid, ca bărbaţi învăţaţi, dacă erau norocoşi, sau se reincarnau în femeie, peşte sau vierme dacă aveau ghinion? Sau vor fi conduşi de Guanyin către Paradisul Vestic, la zece milioane de *li* de aici, unde vor scăpa de reîncarnări şi îşi vor petrece eternitatea într-un rai al fericirii fără sfârşit, benchetu- ind şi dansând?

Câteva dintre fecioarele moarte de dragoste de care auzisem când eram vie au venit să mă întâmpine: Shang Xiaoling, actriţa care murise pe scenă; Yu Niang, a cărui moarte îl inspirase pe Tang Xianzu să scrie poezii în cinstea ei; Jin Fengdian, a cărei poveste era aproape identică cu a mea, doar că tatăl ei fusese un negustor de sare; şi alte câteva.

Ne-am plâns de milă una alteia. In viaţă, toate cunoscuserăm pericolul pe care îl reprezentau paginile piesei – şi să citim orice putea fi fatal – însă toate fuseserăm vrăj ite de ideea de a muri tinere, frumoase şi talentate. Fuseserăm seduse de durerea şi plăcerea de a afla despre alte fecioare care muriseră de dragoste. Citiserăm *Pavilionul Bujorilor,* scriseserăm poezii despre el şi muriserăm. Ne gândiserăm că scrierile noastre vor supravieţui timpului şi decăderii trupurilor noastre, dovedind astfel puterea piesei.

Fecioarele bolnave de dragoste doreau să le vorbesc despre Ren, aşa că le-am spus că eu credeam două lucruri: întâi, că eu şi Ren eram făcuţi unul pentru altul de către Ceruri; al doilea, că *qing-ul* ne va aduce din nou împreună.

Fetele m-au privit cu milă şi au murmurat ceva între ele.

— Toate am avut iubiţi în vis, a spus actriţa într-un final, însă

7 Yamen — reşedinţa şi biroul oficialilor în China medievală (n. trad.)

doar asta au fost... vise.

— Şi eu credeam că învăţatul meu era adevărat, a recunoscut Yu Niang. Ah, Floare-de-Bujor, şi noi am fost exact ca tine. Nu aveam niciun cuvânt de spus despre viaţa noastră. Toate trebuia să ne căsătorim cu bărbaţi necunoscuţi în familii necunoscute. Nu speram să avem parte de dragoste, însă ne doream. Oare ce fată nu-şi întâlneşte iubitul în vis?

— Lăsaţi-mă să vă spun despre dragostea mea. In visele mele ne întâlneam la un templu. Il iubeam foarte mult, a mărturisit altă fată.

— Şi eu mă credeam precum Liniang, a adăugat fiica negustorului de sare. Credeam că după ce o să mor tânărul meu mă va găsi, se va îndrăgosti de mine şi mă va readuce la viaţă. Şi am fi avut o dragoste adevărată, nu una din obligaţie sau datorie. A oftat. Insă a fost doar un vis °i iată unde mă aflu acum.

Priveam toate acele chipuri frumoase. Expresia lor tristă îmi arăta că toate avuseseră pove°ti aproape identice.

— Insă eu chiar l-am întâlnit pe Ren, am spus. M-a atins cu o floare de bujor.

Mă priveau neîncrezătoare.

— Toate fetele au vise, a repetat Yu Niang.

— Insă Ren chiar există. Am arătat cu degetul dincolo de balustradă către tărâmul oamenilor. Priviţi acolo. Acela e el.

Mai multe fete – niciuna mai mare de °aisprezece ani – au privit peste margine °i mi-au urmărit degetul în direcţia casei lui Ren, unde l-au văzut scriind în bibliotecă.

— Acela este un tânăr, însă cum să °tim că el e cel pe care l-ai întâlnit?

— De unde să °tim că v-aţi întâlnit?

Pe lumea cealaltă, uneori putem să ne întoarcem înapoi în timp °i să retrăim experienţele sau să le vedem prin ochii altora. Acesta este unul dintre motivele pentru care iadurile sunt atât de îngrozitoare. Oamenii îşi retrăiesc la nesfâr°it faptele rele. Insă acum trăiam cu totul alte amintiri, pentru ca fecioarele bolnave de dragoste să le poată vedea. Le-am dus pe fete înapoi în Pavilionul Vântului, în Pavilionul pentru Privit Luna °i la ultima mea vizită ca spirit la Ren. Au plâns cople°ite de frumuseţea °i adevărul pove°tii mele, iar sub noi s-a dezlănţuit furtuna peste Hangzhou.

— Liniang °i-a dovedit abia în moarte pasiunea nemuritoare, am

spus eu, în timp ce fetele îşi °tergeau ochii. O să vedeţi. Intr-o bună zi, eu °i Ren ne vom căsători.

— Şi cum se va întâmpla asta? a întrebat actriţa.

— „Cum ai putea să culegi luna de pe suprafaţa apei sau florile din gol?“ am întrebat la rândul meu, citându-l pe Mengmei. Invăţatul nu °tia cum s-o aducă pe Liniang din morţi, însă a făcut-o. Ren o să-şi dea °i el seama cum să procedeze.

Fetele erau drăguţe °i bune, însă nu mă credeau.

— L-ai întâlnit şi ai vorbit cu acest om, însă boala ta de dragoste a fost la fel ca a noastră, a spus Yu Niang. Toate ne-am înfometat până la moarte.

— Singura ta speranţă ar fi ca părinţii tăi să îţi publice poeziile, a fost de părere fiica negustorului. Aşa, vei putea trăi din nou măcar puţin. Mie aşa mi s-a întâmplat.

— Şi mie.

Toate fetele au recunoscut că familiile le publicaseră poeziile.

— Majoritatea familiilor noastre nu ne aduc ofrande, a mărturisit fiica negustorului, însă primim un oarecare sprijin din faptul că poeziile noastre există pe hârtie. Nu ştim de ce se întâmplă asta, însă aşa e.

Acestea erau departe de a fi veşti bune. îmi ascunsesem poeziile în biblioteca tatei, iar mama lui Ren ascunsese Volumul întâi într-unul dintre sertarele sale. Fetele au dat mâhnite din cap când le-am povestit asta.

— Poate ar trebui să vorbeşti cu Xiaoqing despre aceste lucruri, a sugerat Yu Niang. Are mai multă experienţă decât noi. Poate te ajută ea cumva.

— Mi-ar plăcea să o întâlnesc, am spus eu cu bucurie. Aş aprecia sfatul ei. Vă rog, aduceţi-o şi pe ea când mai veniţi.

însă nu au adus-o cu ele. Iar marele Tang Xianzu nu a venit nici el în vizită, cu toate că fecioarele îmi spuseseră că autorul era prin preajmă.

Aşa că, în mare parte, eram singură.

în viaţă, mi se spuseseră multe lucruri despre lumea cealaltă; unele corecte, altele greşite. Cei mai mulţi oameni o numesc lumea de dedesubt, însă eu prefer să o numesc lumea de deasupra, pentru că, în afară de câteva porţiuni, nu e chiar dedesubt. Dincolo de geografia reală a locului, în care mă simţeam deasupra, totul era pur şi simplu o

continuare. Moartea nu întrerupe legătura cu familia noastră, iar statutul pe care îl avem în viaţă rămâne şi el acelaşi. Dacă pe pământ erai ţăran, atunci continuai să ari câmpiile de aici; dacă erai proprietar de pământ, învăţat sau scriitor, îţi petreceai zilele citind, compunând poezii, bând ceai şi arzând tămâie. Femeile încă aveau picioarele legate, erau ascultătoare şi îşi concentrau atenţia asupra familiei lor; bărbaţii încă supravegheau lumea exterioară, mergând prin toate sălaşele întunecate ale judecătorilor infernali.

Am continuat să învăţ ce puteam şi ce nu puteam să fac. Puteam să plutesc, să merg cu vântul, să mă topesc. Fără Shao sau Salcie care să mă ajute, am învăţat să am grijă de picioarele mele cu ajutorul legăturilor pentru spirite pe care le arseseră familia mea ca să le pot folosi pe lumea cealaltă. Puteam auzi de la distanţe mari, însă uram zgomotul. Nu puteam să iau colţurile ascuţite. Iar când priveam peste balustradă vedeam multe, însă nu puteam să trec dincolo de Hangzhou.

La câteva luni bune de când mă aflam pe Terasa Sufletelor, o femeie în vârstă a venit în vizită. S-a prezentat drept bunica mea, însă nu semăna deloc cu femeia cu trăsături aspre din portretul agăţat în sala strămoşilor.

— *Aaaah!* De ce îi înfăţişează pe strămoşi aşa? a chicotit ea. Cât eram în viaţă nu eram aşa dură.

Bunica încă era frumoasă. Părul ei era împodobit cu ornamente din aur, perle şi jad. Veşmântul ei era din mătase vaporoasă. Picioruşele ei păreau mai mici chiar şi decât ale mele. Avea chipul uşor brăzdat de riduri fine, însă pielea îi era strălucitoare. Mâinile îi erau acoperite de mâneci lungi, croite după moda veche. Arăta delicată şi feminină, însă când s-a aşezat lângă mine şi s-a sprijinit de coapsa mea, am simţit-o foarte puter nică.

In următoarele săptămâni a venit des să mă vadă, însă nu l-a adus niciodată pe bunicul şi evita mereu întrebările despre el.

— Are treabă în altă parte, spunea ea. Sau: Il ajută pe tatăl tău la o negociere în capitală. Oamenii de la curte sunt vicleni, iar tatăl tău nu are experienţă. Sau: Probabil îşi vizitează una dintre concubine... în visul ei. Uneori îi place să facă asta, pentru că, în visele lor, concubinele încă sunt tinere şi frumoase, nu gâştele bătrâne de acum.

Imi plăcea să-i ascult comentariile răutăcioase despre concubine, căci auzisem că în timpul vieţii întotdeauna fusese bună şi generoasă cu ele. Fusese o soţie exemplară, aşa cum trebuia să fie, însă

aici îi plăcea să ironizeze şi să ia peste picior.

— Nu te mai uita la bărbatul acela! a izbucnit ea într-o zi, la multe luni după prima ei vizită.

— De unde ştii la ce mă uit?

M-a înghiontit cu cotul. Sunt strămoş! Văd totul! Nu uita asta, co pilă.

— Insă e soţul meu, am încercat eu, pe un ton neutru.

— Nu v-aţi căsătorit, a ripostat ea. Ar trebui să fii fericită din pricina asta!

— Fericită? Eu şi Ren eram sortiţi să fim împreună.

Bunica a râs scurt.

— Ideea asta e ridicolă. Nu eraţi sortiţi să fiţi împreună. Pur şi simplu ai avut căsătoria aranjată de tatăl tău. La fel ca toate celelalte fete. Nu e nimic special în asta. Şi, în caz că ai uitat, tu eşti aici.

— Nu sunt îngrijorată, am spus eu. Tata o să-mi organizeze o nuntă de spirite.

— Ar trebui să fii mai atentă la ce vezi dedesubt.

— Mă pui la încercare. înţeleg...

— Nu, tatăl tău are alte planuri.

— Nu pot să-l văd pe tata când e în capitală, însă nu contează. Chiar dacă nu pune la cale o nuntă de spirite, îl voi aştepta pe Ren. De asta sunt prinsă aici, nu-i aşa?

Mi-a ignorat întrebarea.

— Crezi că acest bărbat te va aştepta pe tine?

Chipul i s-a încreţit ca şi când ar fi deschis un borcan de tofu stricat. Era bunica mea – un strămoş iubit – aşa că nu o puteam contrazice.

— Nu-ţi face prea multe griji pentru el, a spus ea, mângâindu-mi faţa prin mâneca ce-i acoperea mâna. Ai fost o nepoată bună. Am apreciat fructele pe care mi le-ai adus în toţi acei ani.

— Atunci de ce nu m-ai ajutat?

— Nu am avut nimic împotriva ta.

Era un comentariu ciudat, însă de multe ori spunea lucruri pe care nu le înţelegeam.

— Acum ascultă, a spus bunica pe un ton autoritar. Trebuie să-ţi dai seama de ce nu poţi pleca de aici.

In toată această perioadă, sărbătorile importante au venit şi au trecut. Părinţii au uitat să mă includă în ofrandele de Anul Nou, la doar

câteva zile după moartea mea. In a treisprezecea zi a primei luni de An Nou, trebuiau să aşeze un felinar aprins la mormântul meu. De Festivalul Primăverii, ar fi trebuit să-mi cureţe mormântul, să aprindă artificii și să ardă bani pentru duhuri pe care să-i folosesc pe lumea cealaltă. In prima zi a celei de-a zecea luni, începutul oficial al iernii, ar fi trebuit să ardă jachete căptușite, căciuli de lemn şi cizme îmblănite, toate din hârtie, ca să-mi ţină de cald. In tot timpul anului, familia ar fi trebuit să-mi aducă ofrande de orez fiert, vin, platouri de carne şi bani pentru duhuri în prima și a cincisprezecea zi a fiecărei luni. Toate aceste ofrande trebuiau să fie aduse în faţa tabletei mele strămoşeşti pentru ca eu să le primesc pe lumea cealaltă. Insă, când am văzut că Shao nu a scos-o din ascunzătoare și nimeni nu a întrebat de ea, am tras concluzia că toţi erau încă prea întristaţi de absenţa mea ca să-mi poată privi tableta strămoşească.

Apoi, în timpul Festivalului Lunii Amare, care are loc în zilele cele mai întunecate şi mai mohorâte de iarnă, am descoperit ceva care m-a înfiorat. Chiar înainte de prima aniversare a morţii mele, tatăl meu s-a întors acasă în vizită, iar mama a pregătit terciul special Lună Amară, în care a pus cereale, nuci şi fructe şi l-a aromat cu patru tipuri de zahăr. Familia mea s-a adunat în Sala Strămoşilor şi a oferit terciul bunicii și celorlalţi membrii ai familiei. Din nou, tableta mea strămoșească nu a fost scoasă din cămara unde era ascunsă şi nu am primit ofrande. Ştiam că nu fusesem „uitată"; mama mă plângea amarnic în fiecare noapte. Această neglijenţă avea o semnificaţie mult mai gravă.

Bunica mea, care îşi mânca terciul pe undeva împreună cu bunicul, văzuse ce s-a întâmplat şi a venit la mine. Deşi mi-a vorbit foarte clar, eu nu am vrut să cred sau să accept ce voia să-mi spună.

— Părinţii tăi nu te vor venera niciodată, mi-a explicat ea. E împotriva firii unui părinte să venereze un copil. Dacă ai fi fost un fiu, tatăl tău ţi-ar fi bătut sicriul ca să te pedepsească pentru lipsa de respect de care ai dat dovadă faţă de el murind înaintea lui, însă apoi s-ar fi înduioșat și ţi-ar fi adus ofrande. Insă eşti fată şi, mai mult, una nemăritată. Familia ta nu-ţi va aduce niciodată ofrande.

— Pentru că tableta mea nu e punctată?

— Nu, ci pentru că ai murit nemăritată, a pufnit bunica. Părinţii tăi te-au crescut pentru familia soţului tău. Acum le aparţii lor. Nu eşti considerată o Chen. Şi, chiar dacă tableta ta ar fi fost punctată, ar fi fost

ţinută departe de ochii lumii, în spatele unei uşi, într-un sertar sau într-un templu special, la fel ca în cazul fetelor care vin să te vadă.

Nu mai auzisem niciodată de una ca asta şi, preţ de o clipă, chiar am crezut-o pe bunica. Insă imediat mi-am alungat gândurile ei rele din minte.

— Te înşeli.

— Pentru că înainte să mori nu ţi-a spus nimeni că se va întâmpla asta? Ha! Dacă mama și tatăl tău pun tableta ta pe altarul familiei, atunci riscă să fie pedepsiţi de ceilalţi strămoşi. A ridicat o mână. Nu de mine, însă sunt alţii care ţin la tradiţii. Nimeni nu vrea să vadă un lucru atât de urât pe altarul de familie.

— Părinţii mei mă iubesc, am insistat eu. O mamă care nu-şi iubeşte fiica nu i-ar fi ars cărţile ca să încerce să o ţină în viaţă.

— E adevărat, a aprobat bunica. Nu a vrut să o facă, însă doctorul spera că îţi va stârni o furie atât de puternică, încât să te abată de la calea pe care o porniseşi.

— Iar tata nu ar fi organizat spectacolul de ziua mea, dacă nu m-ar fi iubit ca pe o perlă preţioasă.

Chiar în timp ce le pronunţam, simţeam că acele cuvinte sunt greşite.

— Spectacolul nu a fost pentru tine, a spus bunica, ci pentru comisarul Tan. Tatăl tău încerca să se întâlnească cu el.

— Insă comisarului Tan nu-i place piesa.

— Atunci e un ipocrit. Bărbaţii cu funcţii importante sunt de obicei așa.

Sugera că şi tata era ipocrit?

— Loialitatea politică reprezintă o prelungire firească a loialităţii personale, a continuat bunica. Mi-e teamă că tatăl tău – fiul meu – nu are așa ceva.

Nu a mai spus nimic, însă expresia de pe chipul ei m-a făcut să privesc înapoi şi să văd şi să înţeleg în sfârşit ceea ce ignorasem cât fusesem în viaţă.

Tata nu era un loialist Ming sau omul integru pe care îl considerasem întotdeauna, însă asta era ceva puţin important. In timpul vieţii ştiusem că tata regreta că sunt fată. Insă, în ciuda acestui fapt, în adâncul sufletului meu credeam cu adevărat că mă preţuia, mă adora și mă iubea, dar întâmplarea cu tableta mea şi tot ce implica asta – că eram o fată nemăritată crescută pentru altă familie – dovedise

altceva. Fără nimeni care să aibă grijă de mine pe pământ prin intermediul tabletei, sufletul meu era la mare ananghie. Mă simţeam ca un rest de mătase îndepărtat. Faptul că fusesem astfel abandonată – rămasă orfană –, era o explicaţie a faptului că rămăsesem blocată pe Terasa Sufletelor.

— Ce se va întâmpla cu mine? am strigat eu. Trecuse doar un an, însă veşmântul meu se decolorase şi se subţiase.

— Părinţii tăi ar putea să trimită tableta într-un templu al fecioarelor, însă asta e o idee destul de neplăcută, pentru că în acele locuri se află nu doar tabletele fetelor nemăritate, ci şi cele ale concubinelor şi prostituatelor.

Bunica a traversat terasa şi s-a aşezat lângă mine.

— O căsătorie de spirite ar putea îndepărta lucrul acela urât din Reşedinţa de Familie Chen...

— Incă m-aş putea căsători cu Ren. Tableta mea ar fi folosită în ceremonie şi toţi ar vedea că lipseşte un punct, am spus eu, plină de speranţă. Va fi punctată, iar după aceea tableta mea ar putea fi venerată pe altarul familiei Wu.

— Insă tatăl tău nu a făcut un astfel de aranj ament. Gândeşte-te, Floare-de-Buj or, gândeşte-te. Ti-am spus să te uiţi cu atenţie. Ce ai văzut? Ce vezi chiar acum?

Aici, timpul e foarte ciudat: uneori trece repede, alteori încet. Acum era cu multe zile mai târziu şi alt alai de tineri îl vizitau pe tata.

— Tata are întâlniri. E un om important.

— Copilă, nu asculţi?

Afacerile aparţineau celuilalt tărâm. Refuzasem intenţionat să ascult conversaţiile tatei, însă ştiam. Ii descosea pe acei tineri. Brusc m-a înspăimântat gândul că încerca să-mi aranjeze o căsătorie de spirite cu alt bărbat decât Ren.

— O să-mi acorzi supunere fitială? îi întreba el, pe rând, pe toţi tinerii. Ne vei curăţa mormântul de Anul Nou şi vei aduce ofrande în fiecare zi în Sala Strămoşilor? Şi am nevoie de nepoţi. Imi poţi da nepoţii care să aibă grijă de noi după ce tu nu vei mai fii?

Auzind toate aceste întrebări, am înţel es care era intenţia tatei. Dorea să-l adopte pe unul dintre acei tineri. Tatăl meu nu putuse avea băieţi – o ruşine pentru orice bărbat şi un dezastru pentru venerarea strămoşilor. Adoptarea pentru respect filial era un obicei destul de răspândit, iar tata îşi putea permite aşa ceva; însă mă înlocuia complet

în inima lui!

— Tatăl tău a făcut multe pentru tine, a spus bunica. Am văzut cât de atent a fost – te-a învăţat să scrii, să citeşti şi să gândeşti. Insă nu erai băiat, iar el avea nevoie de unul.

Tatăl meu îmi arătase devotament, dragoste şi multă bunătate de-a lungul anilor, însă acum îmi dădeam seama că ceea ce îl făcuse să-i scadă afecţiunea pentru mine era faptul că eram fată. Am plâns, iar bunica m-a ţinut în braţe.

Acceptând cu greu toate astea, am privit în jos către casa lui Ren, sperând ca familia lui să-mi ofere terci. Desigur, nu îmi oferiseră nimic. Ren stătea sub prelată în ploaia torenţială, revopsind în roşu de cinabru poarta principală a complexului său, ca un simbol al renaşterii prin Anul Nou; în biblioteca tatălui meu, un tânăr cu ochi mici semna contractul de adopţie. Tatăl meu l-a bătut prieteneşte pe spate.

— Bao, fiule, ar fi trebuit să fac asta cu mulţi ani în urmă.

Dezastr

Se spune că moartea este urmată de viaţă şi că sfârşitul nu este decât un nou început. Însă pentru mine nu așa a fost. Şapte ani s-au scurs fără să-mi dau seama. Sărbătorile – mai ales Anul Nou – treceau foarte greu pentru mine. Oricum fusesem slabă când murisem, iar fără ofrande deveneam din ce în ce mai subţire şi mai translucidă, până când ajunsesem aproape ca un spectru. Singurul veşmânt pe care îl purtam era decolorat şi tocit. Devenisem o creatură vrednică de milă, bântuind deasupra balustradei, în imposibilitatea de a părăsi Terasa Sufletelor.

Fecioarele bolnave de dragoste veneau să mă vadă de Anul Nou, ştiind cât de tristă eram. Îmi plăcea compania lor, pentru că – spre deosebire de ce se întâmpla în Reşedinţa de Familie Chen – între noi nu existau gelozii meschine. După atât de mult, au adus-o, în sfârşit, pe Xiaoqing. Era superbă. Avea fruntea înaltă, sprâncenele pictate, părul plin de podoabe, iar buzele îi erau moi. Purta un veşmânt de modă veche – elegant, curgător, decorat cu flori – iar picioarele ei erau atât de micuţe, încât păreau lipsite de greutate în timp ce traversa terasa. Era mult prea frumoasă să fi fost vreodată soţie şi acum îmi dădeam seama de ce atâţia bărbaţi fuseseră fascinaţi de ea.

— Mi-am numit poeziile pe care le-am lăsat în urmă *Manuscrise salvate de la foc,* a spus Xiaoqing, cu o voce la fel de melodioasă ca un clopoţel, însă ce e aşa extraordinar în asta? Bărbaţii care scriu despre

noi spun că suntem bolnave de dragoste. Spun că noi suntem sexul bolnăvicios, care suferă întotdeauna de pierderi de sânge şi epuizare fizică.

Rezultatul, spun ei, este că soarta noastră trebuie să fie aceeaşi cu a scrierilor noastre. Nu înţeleg că focul nu se aprinde întotdeauna din greşeală. Mult prea des femeile – printre care mă număr şi eu – se îndoiesc de cuvintele și priceperea lor, astfel că se hotărăsc să ardă ce scriu. De aceea multe colecţii au exact acelaşi titlu.

Xiaoqing se uita la mine, aşteptând să spun ceva. La fel şi celelalte fecioare, îndemnându-mă din priviri să fiu deşteaptă.

— Scrierile noastre nu dispar întotdeauna ca un vis de primăvară, am spus eu. Unele rămân pe pământ, iar oamenii plâng citindu-le.

— Fie ca asta să se întâmple şi zece mii de ani de acum înainte, a rostit fiica negustorului de sare.

Xiaoqing ne-a privit cu blândeţe.

— Zece mii de ani, a repetat ea. A tremurat, iar aerul din jurul ei a fremătat în semn de răspuns. Nu fi atât de sigură. Deja încep să uite de noi. Iar când se va întâmpla asta...

S-a ridicat în picioare, iar veşmântul s-a învolburat în jurul ei. Ne-a făcut semn fiecăreia dintre noi, apoi a dispărut.

Fecioarele au plecat când a sosit bunica, însă ce alinare îmi putea aduce femeia aceea în vârstă?

— Nu există lucruri precum iubire, îi plăcea ei să spună. Doar obligaţie şi responsabilitate.

Cuvintele despre soţul ei erau întotdeauna legate de datorie, nu de dragoste, nici măcar de afecţiune.

Părăsită şi mâhnită, o ascultam pe bunica – nu vorbea despre vreun subiect anume – şi urmăream pregătirile de Anul Nou din casa lui Ren. El plătise datoriile familiei; mama lui curăţase şi măturase; servitoarele pregătiseră mâncăruri speciale; iar imaginea Zeului Bucătăriei, care atârna deasupra cuptorului, a fost arsă şi trimisă aici ca să dea de veste despre faptele bune şi rele ale familiei. Pentru mine nu era niciun gând.

Mi-am întors privirea cu îndoială către casa mea părintească. Tata se întorsese din capitală ca să-şi îndeplinească îndatoririle de fiu. Bao, care de şapte ani îmi era frate, se căsătorise. Insă, spre dezamăgirea tuturor, soţia sa născuse trei fii morţi. Din acest motiv sau

dintr-o slăbiciune de caracter, Bao ajunsese să-şi petreacă cea mai mare parte a timpului cu femeile uşoare de pe ţărmul Lacului de Vest. Tata nu părea deranjat de asta. A mers împreună cu mama de Anul Nou la cimitirul familiei, ca să-i invite pe strămoşi acasă în vacanţă.

Tata îşi purta cu mare demnitate veşmintele de mandarin. Emblema complicată brodată pe pieptul său le arăta tuturor celor care îl vedeau rangul şi importanţa sa. Mergea mult mai sigur pe el decât atunci când eu eram fiica familiei.

Insă mama părea mult mai puţin sigură pe ea. Jalea o îmbătrânise. Părul ei avea acum fire albe, iar umerii ei păreau subţiri şi fragili.

— Mama ta încă te iubeşte, a spus bunica. Anul acesta va încălca tradiţia. E o femeie foarte curajoasă.

Nu mi-o puteam imagina pe mama făcând ceva care să se abată de la cele Patru Virtuţi şi cele Trei Supuneri.

— Ai lăsat-o fără copii, a continuat bunica. Sufletul ei se umple de durere de câte ori vede o carte de poezii sau simte miros de bujor. Aceste lucruri îi amintesc de tine şi îi apasă greu inima.

Nu doream să aud asta. Ce bine mi-ar putea face? Insă, de obicei, bunicii nu-i păsa de sentimentele mele.

— Păcat că n-ai putut să-ţi cunoşti mama când a intrat în familia noastră, a continuat bunica. Avea doar şaptesprezece ani. Era foarte educată şi îşi îndeplinea perfect îndatoririle de femeie. Obligaţia, datoria şi răsplata oricărei soacre este să se plângă de nora ei, însă mama ta nu mi-a dat ocazia. Insă nu mi-a displăcut. Aveam o casă plină de fii. Eram fericită să o am tovarăşă. Ajunsesem să o consider nu nora, ci prietena mea. Nu-ţi pot imaginea pe unde am fost şi câte am făcut.

— Mama nu iese afară, i-am adus eu aminte.

— Pe vremea aceea ieşea, m-a contrazis ea. In anii de dinaintea căderii împăratului Ming, eu şi mama ta ne întrebam despre adevărata natură a femeii. Oare aceasta se regăsea în artele feminine tradiţionale la care era atât de pricepută; sau în firea ei aventuroasă, în curiozitate şi în mintea ei minunată? Nu tatăl tău, ci mama ta a fost prima care a fost interesată de poetese. Ştiai asta?

Am făcut semn că nu.

— Simţea că era responsabilitatea femeilor să adune, să editeze, să culeagă în antologii şi să comenteze opera celorlalte, a continuat bunica, Am călătorit în multe locuri căutând cărţi şi experienţe.

Părea mult prea ciudat.

— Şi cum ajungeaţi acolo? Mergeaţi pe jos? am întrebat eu, încercând să pun capăt exagerărilor.

— Am exersat mersul în camerele noastre şi pe coridoarele vilei, a răspuns ea, zâmbind la această amintire. Ne-am întărit crinii auriţi[8] ca să nu ne doară, iar durerea pe care o simţeam încă era alinată de minunăţiile pe care le vedeam şi le făceam. Am găsit bărbaţi atât de mândri de femeile din familiile lor, încât le publicau scrierile ca să imortalizeze fericirea din casa lor, să arate rafinamentul familiei şi să le onoreze pe soţiile şi mamele lor. La fel ca tine, mama ta aduna în suflet tot ceea ce citea, însă era modestă în scrierile ei. Refuza să folosească cerneală şi hârtie, preferând să amestece pudră cu apă şi să scrie pe frunze. Nu dorea să lase nicio urmă.

Sub noi, pe pământ, începea Anul Nou. In Sala Strămoşilor, părinţii mei au adus tăvi cu preparate din carne, fructe şi legume, iar eu priveam cu trupul bunicii mele se înzdrăveneşte. După ceremonie, mama a luat trei bulgări mici de orez, s-a dus în fosta mea cameră şi le-a lăsat pe pervazul ferestrei. Pentru prima dată în şapte ani primeam hrană. Chiar şi doar trei gogoloaţe de orez au reuşit să mă întărească.

Mama m-a privit şi a dat din cap.

— Ţi-am spus că încă te iubeşte.

— Dar de ce acum?

Bunica mi-a ignorat întrebarea şi şi-a continuat povestirea cu forţe proas pete.

— Eu şi mama ta mergeam la serate de poezie care aveau loc sub lună plină; călătoream să vedem flori de iasomie şi prun; mergeam în munţi şi desenam stelele de piatră din refugiile budiste. Inchiriam bărci şi călătoream pe Lacul de Vest şi pe Marele Canal. Ne-am întâlnit cu artiste care îşi întreţineau familia desenând. Luam cina cu femei-arcaş profesioniste şi ne distram cu alte femei nobile. Cântam la instrumente, beam până târziu în noapte şi scriam poezii. Eu şi mama ta ne-am distrat.

Eu am dat neîncrezătoare din cap.

— Nu eşti prima fată care nu cunoaşte adevărata natură a mamei ei, a adăugat ea văzându-mă. Părea încântată că mă luase prin surprindere, însă a fost doar un moment scurt. La fel ca multe femei

---

8 Crini auriţi - metaforă pentru picioarele legate (n. trad.)

din acea vreme, a continuat ea, ne distram în lumea exterioară, însă nu ştiam nimic despre ea. Ne foloseam pensulele de caligrafie şi mergeam la petreceri. Râdeam şi cântam. Nu le-am dat atenţie manciurienilor care se apropiau dinspre sud.

— Insă tata şi bunicul ştiau ce urma să vină, am întrerupt-o eu.

Bunica şi-a dus braţele la piept.

— Uită-te la tatăl tău acum. Ce crezi?

Am ezitat. Ajunsesem să-l consider pe tatăl meu o persoană lipsită de loialitate, atât faţă de împăratul Ming, cât şi faţă de unicul său copil. Lipsa lui de sentimente profunde faţă de mine încă mă durea, însă asta nu mă împiedicau să-l văd. Nu, deloc. Ceva din mine dorea să-l vadă. Să-l urmăresc pe tata era ca şi când mi-aş fi scărpinat o bubă. Acum m-am întors să-l privesc.

In ul ti mii câ ţiva ani, abi li tă ţile mele se dez vol ta seră, iar acum puteam vedea dincolo de Hangzhou. Ca parte a îndatoririlor sale de Anul Nou, tata s-a dus la ţară să-şi viziteze pământurile. Citisem scena Plugului Rapid din *Pavilionul Bujorilor,* ba chiar mai mult, o văzusem interpretată în grădina familiei mele. Ce vedeam acum era un ecou vizual. Fermierii, pescarii şi lucrătorii care făceau mătasea i-au adus bucate pregătite de cei mai buni bucătari din sat. Acrobaţii făceau tumbe. Muzicienii cântau. Tărăncile cu picior mare dansau şi cântau. Tatăl meu îi lăuda pe muncitori şi le spunea să producă recolte bogate, peşte şi mătase în anul care urma.

Cu toate că eram dezamăgită de tata, încă speram să descopăr că mă înşelasem şi că era un om bun. La urma urmei, auzisem de ani de zile de pământurile şi muncitorii noştri. Insă ceea ce vedeam era sărăcie lucie. Bărbaţii erau slabi şi îmbătrâniţi de muncă. Femeile erau obosite după o viaţă întreagă de cărat apă, născut copii, avut grijă de casă, tors mătasea şi făcut haine, pantofi şi mâncare. Copiii păreau mici pentru vârsta lor şi erau îmbrăcaţi în haine rămase de la fraţii şi surorile mai mari. Mulţi dintre ei lucrau; băieţii mergeau la câmp, iar surorile lor îşi foloseau degetele goale ca să desfacă coconii de mătase în apă fiartă. Pentru aceşti oameni, singurul scop în viaţă era să muncească pentru tatăl meu şi pentru cei care locuiau în Reşedinţa de Familie Chen.

Tatăl meu s-a oprit la casa căpeteniei din satul Gudang. Soţul era un Qian, la fel ca toţi oamenii care locuiau în acel sat. Soţia lui era diferită de celelalte femei. Avea picioarele legate şi se purta ca şi când

cândva ar fi făcut parte din nobilime. Cuvintele ei îi dovedeau rafinament şi nu s-a înclinat în faţa tatălui meu. In braţe avea un bebeluş.

Tatăl meu a tras copilul de codiţe.

— E foarte drăguţă, a spus el.

Doamna Qian a făcut un pas înapoi, unde tata nu o putea ajunge.

— Bebeluşul Yi este fetiţă... încă o mlădiţă fără valoare în arborele de familie, a răspuns soţul ei.

— Patru fiice, a continuat tata cu milă. Și acum a cincea. Nu aveţi no roc.

Uram să aud acele cuvinte rostite atât de direct, însă nu erau mai rele decât ceea ce mi se întâmplase mie. Tatăl meu îmi vorbise cu zâmbetul pe buze, însă se pare că, pentru el, şi eu fusesem tot o mlădiţă fără valoare în arborele familiei.

Copleşită de singurătate, am privit-o pe bunica.

— Nu, am spus eu, nu cred că ar da atenţie la ceva ce nu intră în sfera lui de interes.

A aprobat cu tristeţe.

— Așa era și bunicul tău.

Cu toate că bunica mă vizita de ani de zile, fusesem atentă să nu pun anumite întrebări. In parte, mi-era teamă de toanele ei imprevizibile, în parte, nu doream să par lipsită de respect, iar în parte, nu doream să ştiu răspunsurile. Insă fusesem oarbă mult prea mult timp. Am tras aer în piept şi am lăsat întrebările să iasă, temându-mă că nu voi supravieţui adevărului, indiferent care ar fi acela.

— De ce nu îl aduci niciodată pe bunicul să mă viziteze? Pentru că sunt fată? am întrebat eu, aducându-mi aminte că nici pe vremea când eram doar o copilă nu-i păsase prea mult de mine.

— E într-unul dintre iaduri, a răspuns ea în maniera ei directă obişnuit.

Am considerat asta un semn de ranchiună, firesc din partea unei so ţii.

— Și unchii mei? Ei de ce nu vin?

— Au murit departe de casă, a replicat ea, de data asta cu vocea încărcată nu de pică, ci de tristeţe. Lor nu le curăţă nimeni mormântul. Rătăcesc pe pământ ca fantome flămânde.

M-am făcut mică.

— Fantomele flămânde sunt creaturi oribile şi dezgustătoare,

am spus eu. Cum de avem aşa ceva în familie?

— Te-ai hotărât, în sfârşit, să mă întrebi asta?

Nerăbdarea ei era vizibilă, iar eu am făcut un pas în spate. Oare aşa ar fi fost şi pe pământ? M-ar fi tratat ca pe fata neînsemnată care eram? Sau m-ar fi răsfăţat cu dulciuri din susan şi comori micuţe din zestrea ei?

— Floare-de-Bujor, a continuat ea, te iubesc. Sper că ştii asta. Cât trăiai, te-am ascultat. Am încercat să te ajut. Insă în aceşti şapte ani am început să îmi pun semne de întrebare. Eşti doar o fecioară bolnavă de dragoste sau în tine e ceva mai mult?

Mi-am muşcat buza şi m-am întors. Avusesem dreptate să păstrez o distanţă respectuoasă. Poate că mama şi bunica fuseseră prietene, însă se părea că bunica mă vedea doar ca pe o mlădiţă fără valoare în arborele familiei noastre.

— Sunt bucuroasă că eşti aici pe Terasa Sufletelor, a spus ea. De ani de zile vin aici să mă uit peste balustradă după fiii mei. In aceşti ultimi şapte ani, te-am avut alături. Sunt pe jos pe undeva – a făcut un semn cu mânecile ei lungi către pământul de dedesubt – rătăcind ca fantome flămânde. In douăzeci şi şapte de ani nu am reuşit să-i găsesc.

— Ce s-a întâmplat cu ei?

— Au murit în timpul Dezastrului.

— Mi-a spus tata.

— Nu ţi-a spus adevărul.

Ochii ei s-au îngustat, apoi şi-a dus la piept mânecile albastre. Eu aşteptam.

— E o poveste care n-o să-ţi placă, a spus ea.

N-am răspuns nimic, iar o vreme amândouă am păstrat tăcerea.

— In ziua în care ne-am întâlnit prima dată aici, a început ea, ai spus că nu arăt ca în portret. Adevărul este că nu eram deloc aşa cum ţi s-a spus. Nu eram bună cu concubinele soţului meu. Le uram. Şi nu m-am sinucis.

Mi-a aruncat o privire cu coada ochiului, însă mi-am păstrat aerul impasibil pe chip.

— Floare-de-Bujor, trebuie să înţelegi că sfârşitul dinastiei Ming a fost îngrozitor şi minunat în egală măsură. Societatea se prăbuşea, guvernul era corupt, peste tot era vorba de bani şi nimeni nu le dădea atenţie femeilor, aşa că eu şi mama ta ieşeam şi făceam tot felul de lucruri. După cum ţi-am spus, ne întâlneam cu alte soţii şi mame, femei

care administrau domeniile şi afacerile familiei lor, cu profesoare şi editori şi chiar cu câteva curtezane. Am fost aduse laolaltă de o lume în prăbuşire şi am fost tovarăşe. Am uitat de broderii şi de treburile noastre zilnice. Ne-am umplut mintea de cuvinte şi imagini frumoase. Astfel ne-am împărtăşit cu alte femei suferinţele şi bucuriile, tragediile şi triumfurile, indiferent de timpul sau distanţa care ne despărţeau. Faptul că scriam şi citeam ne permitea să formăm o lume a noastră, foarte diferite de ceea ce doreau taţii, soţii şi fiii noştri. Unii bărbaţi – ca tatăl şi bunicul tău – au fost atraşi de această schimbare. Aşa că, atunci când bunicul tău a primit funcţia oficială în Yangzhou, am plecat cu el. Locuiam într-un complex fermecător, nu la fel de mare ca reşedinţa de familie din Hangzhou, însă spaţios şi cu multe curţi. Mama ta venea de multe ori în vizită. Ah, ce aventuri am avut!

— Intr-una dintre aceste vizite, mama şi tatăl tău au venit împreună. Au sosit în a douăzecea zi a celei de-a patra luni. Am petrecut împreună patru zile minunate, benchetuind, bând şi râzând. Niciunul dintre noi – nici măcar tatăl şi bunicul tău – nu s-au gândit vreo clipă la lumea de afară. Apoi, în a douăzeci şi cincea zi, trupele manciuriene au intrat în oraş. In cinci zile au ucis peste optzeci de mii de oameni.

In timp ce bunica îşi spunea povestea, am început să o trăiesc ca şi când aş fi fost lângă ea. Auzeam zăngnitul de săbii şi suliţe, loviturile de scut pe scut şi de coif pe coif, copitele cailor pe străzile pietruite şi urletele locuitorilor îngroziţi, care căutau să se ascundă şi nu aveau unde. Simţeam mirosul de fum din casele şi clădirile în flăcări. Apoi am început să simt mirosul de sânge.

— Toţi s-au speriat, îşi amintea bunica. Familiile se urcau pe acoperiş, însă ţiglele se spărgeau, iar oamenii cădeau şi mureau. Unii s-au ascuns în fântâni, însă s-au înecat. Alţii au încercat să se predea, însă a fost o greşeală fatală; bărbaţii şi-au pierdut capul, iar femeile au fost violate şi ucise. Bunicul tău era un oficial. Ar fi trebuit să încerce să-i salveze pe oameni. Insă le-a ordonat servitoarelor să ne dea cele mai urâte haine ale lor. Ne-am îmbrăcat cu ele, apoi concubinele, fiii noştri, părinţii tăi, eu şi bunicul tău ne-am dus să ne ascundem într-o mică dependinţă. Soţul meu ne-a dat nouă, femeilor, aur şi pietre preţioase ca să le ascundem în veşminte, iar bărbaţii au ascuns bucăţi de aur în bentiţe, centuri şi pantofi, aşa cum făceau multe familii în acele zile. In prima noapte ne-am pus la adăpostul întunericului,

ascultând cum erau uciși ceilalţi oameni. Ţipetele celor care nu aveau norocul unei morţi fulgerătoare, ci sufereau ore în şir în timp ce se scurgea sângele din ei, erau îngrozitoare.

— In a doua noapte, când manciurienii le-au măcelărit pe servitoarele noastre în curtea principală, soţul meu mi-a amintit că eu și concubinele lui trebuia să ne apărăm cinstea cu preţul vieţii şi că toate femeile trebuie să fie pregătite să se sacrifice pentru soţii şi fiii lor. Concubinele încă erau preocupate de soarta veşmintelor, pudrelor, bijuteriilor şi podoabelor lor, însă eu şi mama ta nu aveam nevoie să auzim acest sfat. Ştiam ce datorie aveam şi eram pregătite să facem ceea ce trebuia.

Bunica a făcut o pauză, apoi a continuat.

— Soldaţii manciurieni au jefuit tot complexul. Ştiind că într-un final aveau să găsească şi dependinţa în care ne aflam noi, soţul meu ne-a spus să urcăm pe acoperiş, un tertip care se dovedise deja fatal pentru multe familii. Insă l-am ascultat toate. Am petrecut noaptea în ploaie. Când s-au ivit zorii, soldaţii ne-au văzut înghesuite una în alta pe acoperiş. Când am refuzat să coborâm, soldaţii au dat foc clădirii. Am coborât numaidecât pe pământ.

— Când picioarele noastre au atins pământul, continuă bunica, ar fi trebuit să ne ucidă, însă nu au făcut-o. Pentru asta ar trebui să le mulţumim concubinelor. Părul li se despletise. Nu erau obişnuite cu acele haine grosolane, aşa că le slăbiseră. La fel ca noi toate, erau ude leoarcă, iar greutatea apei le înlăturase hainele de peste sâni. Asta, alături de lacrimile frumoase de pe genele lor, le făceau atât de ademenitoare, încât soldaţii s-au hotărât să ne lase în viaţă. Bărbaţii au fost duşi într-o curte alăturată. Soldaţii ne-au legat pe toate femeile cu funie de gât, ca și când am fi fost o sfoară cu peşti, apoi ne-au dus în stradă. Peste tot zăceau copii. Crinii noştri aurii, pe care eu şi mama ta încercaserăm atât de mult să îi întărim, alunecau pe sânge şi organele zdrobite ale celor călcaţi în picioare. Mergeam pe lângă un canal plin cu cadavre care pluteau la suprafaţa apei. Am trecut pe lângă munţi de mătăsuri și satin care fuseseră furate. Am ajuns la alt complex. Când am intrat, am văzut aproape o sută de femei goale, ude şi murdare de noroi, care plângeau. Vedeam bărbaţi care trăgeau femei din acea masă tremurândă şi le făceau tot felul de lucruri – la vedere, în faţa tuturor, fără să le pese de cuviinţă.

Ascultam îngrozită. Simţeam o ruşine îngrozitoare când mamei,

bunicii și concubinelor li s-a spus să se dezbrace, iar ploaia cădea pe trupurile lor goale. Am rămas lângă mama în timp ce a preluat conducerea și și-a făcut drum în centrul mulţimii, legată de soacra ei și de concubine prin frânghia pe care o avea de gât. Vedeam că femeile care treceau prin așa ceva nu mai trăiau în lumea celor vii. Totul era plin de noroi și excremente, pe care mama le-a folosit ca să le mânjească faţa și trupul femeilor din familia noastră. Toată ziua au rămas împreună, rămânând mereu în centru în timp ce femeile de la margini erau luate, violate și ucise.

— Soldaţii erau foarte beţi și foarte ocupaţi, a spus bunica. Dacă aș fi putut să mă omor aș fi făcut-o, pentru că fusesem învăţată să-mi preţuiesc cinstea dincolo de orice altceva. In alte zone ale orașului, femeile se spânzurau și-și tăiau gâtul. Altele se încuiau în încăperile lor și dădeau foc camerei. Astfel, familii întregi de femei – bebeluși, fetiţe, mame, bunici – mureau arse. Mai târziu, erau venerate ca martire. Unele familii se certau care să-și revendice vreo femeie moartă pentru sinuciderea ei virtuoasă, știind că manciurienii le vor acorda onoruri. Fuseserăm învăţate că doar în moarte ne putem păstra virtutea și integritatea, însă mama ta era diferită. Nu voia să moară și nu permitea ca ea sau oricare dintre noi să fie vioiată. Ne-a făcut să ne târâm printre ceieialte femei goale până când am ajuns la marginea din spate, apoi, cu o voinţă de fier, ne-a convins să încercăm să fugim prin spatele complexului. Am reușit și ne-am găsit din nou afară. Străzile erau luminate de torţe, iar noi fugeam ca șoboianii de pe o străduţă întunecată pe alta. Ne-am oprit unde am considerat că suntem în siguranţă, ne-am scos funia de după gât, am dezbrăcat morţii și ne-am îmbrăcat noi. Ne-am lăsat de multe ori la pământ, înșfăcând măruntaie cu care ne acopeream și ne prefăceam că suntem cadavre. Mama ta a insistat să ne întoarcem să-i căutăm pe tatăl și pe bunicul tău. „E datoria noastră“, spunea ea, chiar și când curaj ul începea să mă părăsească, iar concubinele plângeau și se smiorcăiau.

Bunica a tăcut din nou. Ii eram recunoscătoare. Eram ameţită de ceea ce vedeam, simţeam și auzeam. Abia îmi stăpâneam lacrimile pe care le simţeam pentru mama. Fusese atât de curajoasă și suferise atât de mult și păstrase totul secret de mine.

— In dimineaţa celei de-a patra zile, a reluat bunica, am ajuns la complexul nostru și, în chip miraculos, am reușit să mergem în pavilionul fetelor, despre care mama ta credea că e gol. L-am folosit cu

acelaşi scop în care îl folosiseră fetele şi femeile înaintea noastră şi după noi, să vedem fără a fi văzute. Mama ta mi-a pus mâna la gură ca să-mi înăbuşe ţipetele când mi-am văzut al şaselea şi al şaptelea fiu tăiaţi în bucăţi cu săbiile, apoi aruncaţi în stradă în faţa complexului, unde – ca mulţi alţii – au fost călcaţi în picioare până când din ei nu a mai rămas altceva decât un terci şi fragmente de oase. Ochii mă usturau de asemenea oroare.

Deci aşa ajunseseră unchii mei fantome flămânde. Fără trup nu puteau fi îngropaţi după cum se cuvenea. Iar cele trei părţi ale sufletului lor încă rătăceau, fără să poată să îşi încheie călătoria sau să-şi găsească odihna. Obrajii bunicii erau plini de lacrimi, iar eu am plâns la rândul meu în voie. Sub noi, pe pământ, o furtună teribilă s-a dezlănţuit peste Hangzhou.

— Mama ta nu putea să stea şi iar să aştepte, şi-a amintit bunica. Trebuia să facă ceva – cu mâinile goale, dacă nu putea altfel. Sau cel puţin asta am crezut. Ne-a spus să smulgem cusăturile din hainele noastre furate ca să vedem dacă aveau în ele argint sau pietre preţioase. Am făcut ce ne-a spus, apoi a întins mâna să ia bucăţile strălucitoare. „Staţi aici, ne-a poruncit ea. Voi trimite ajutoare". Apoi, fără ca vreuna dintre noi să o poată opri – eram îngheţate de frică şi durere – s-a ridicat în picioare şi a ieşit din pavilionul fetelor.

îmi venea să vărs, eram îngrozită.

— O oră mai târziu, tatăl şi bunicul tău au venit la noi, a spus ea. Fuseseră bătuţi şi păreau speriaţi. Concubinele s-au aruncat la picioarele bunicului tău, suspinând şi zvârcolindu-se pe pământ. Făceau zgomot şi atrăgeau atenţia. Nu-l iubisem niciodată pe bunicul tău. A fost o căsătorie aranjată. El îşi făcea datoria lui, iar eu pe a mea. El avea treburile lui şi mă lăsa în pace să fac ce voiam. însă în acea clipă îl dispreţuiam, pentru că vedeam că, în acea împrejurare atât de îngrozitoare, o parte din el se bucura să le vadă pe acele fete frumoase târându-se ca şerpii alunecoşi peste pantofii lui.

— Iar tata?

— Nu a spus nimic, însă avea pe chip o expresie pe care nicio mamă nu ar trebui să o vadă – vină că o lăsase pe mama ta în urmă, împletită cu dorinţa de a supravieţui. „Grăbiţi-vă!" ne-a zorit el. „Ridicaţi-vă! Trebuie să plecăm numaidecât11. Şi am făcut ce ne-a spus, pentru că eram femei, iar acum aveam bărbaţi care să ne spună ce să facem.

— Insă mama unde era? Ce s-a întâmplat cu ea?

Dar bunica retrăia ce se petrecuse imediat după aceea. Pe măsură ce continua să vorbească, o căutam pe mama, însă rămânea ascunsă. Se părea că tot ce puteam face era să urmăresc povestea prin ochii bunicii mele.

— Ne-am furişat înapoi pe scări. Mama ta reuşise să îi elibereze pe tatăl şi bunicul tău, însă asta nu însemna că eram în siguranţă. Ne-am strecurat de-a lungul unui pasaj lângă care erau aliniate mai multe capete, până când am ajuns în spatele complexului, unde ne ţineam cămilele şi caii în ţarcuri. Ne-am târât pe sub burta animalelor, prin şi mai multă murdărie, sânge şi moarte. Nu îndrăzneam să ieşim din nou în stradă, aşa că am aşteptat acolo. După mai multe ore, am auzit bărbaţi venind. Concubinele s-au speriat. Au alunecat înapoi pe sub burta cailor şi cămilelor. Restul am hotărât să ne ascundem într-o grămadă de paie.

Vocea bunicii era înecată în amărăciunea acelei amintiri.

— „Ştiu că grija ta cea mai mare este pentru mine şi pentru fiul nostru cel mai mare“, mi-a spus bunicul tău. „Gura mea mai vrea să mă nânce încă vreo câţiva ani. E bine să alegi moartea, să-ţi protejezi virtutea şi să-ţi salvezi fiul şi soţul.“

Şi-a dres glasul şi a scuipat.

— „Să mănânce încă vreo câţiva ani!“ Ştiam ce datorie aveam şi aş fi făcut ce trebuia, însă uram să fiu sacrificată de acel bărbat egoist. S-a ascuns după mormanul de paie. Tatăl tău s-a aşezat lângă el. Ca soţie şi mamă, am avut onoarea să mă întind deasupra lor. M-am acoperit cât de bine am putut. Au intrat soldaţii, însă nu erau proşti. Ucideau deja de patru zile. Şi-au folosit lăncile să înţepe mormanul. Au tot înfipt suliţa până am murit, însă îmi apărasem cinstea, îmi salvasem soţul şi fiul şi aflasem că eram om de sacrificiu.

Bunica şi-a slăbit veşmântul şi, pentru prima dată, şi-a tras mânecile albastre. Avea cicatrici îngrozitoare.

— Imediat după aceea zburam către cer, a spus ea, cu o uşoară urmă de zâmbet pe chip, soldaţii s-au plictisit şi au plecat. Bunicul şi tatăl tău au rămas ascunşi încă o zi şi o noapte, apărându-se cu trupul meu rece, iar concubinele s-au retras într-un colţ şi s-au holbat ore întregi la mormanul de paie tăcut şi însângerat. Apoi, brusc, lecţia manciurieni- lor s-a sfârşit. Tatăl şi bunicul tău s-au târât de după morman. Concubinele mi-au spălat şi învelit trupul. Tatăl şi bunicul tău

au îndeplinit toate ritualurile ca să devin strămoş, apoi m-au dus la Hangzhou să mă îngroape. Am fost venerată ca martiră. A pufnit. Asta a fost o bucăţică de pro pa gandă manciuriană pe care bunicul tău a fost fericit să o primească. A privit cu recunoştinţă Terasa Sufletelor. Cred că mi-am găsit un cămin mai bun.

— Dar s-au îmbogăţit de pe urma sacrificiului tău! am exclamat eu indignată. Te-au lăsat să fii canonizată de manciurieni ca să nu fie nevoiţi să re cu noască ade vă rul.

Bunica m-a privit ca și când tot nu înţelegeam. Și chiar nu în ţe le geam.

— Au făcut ceea ce trebuia, a recunoscut ea. Bunicul tău a făcut lucrul cel mai corect și mai rezonabil pentru întreaga familie, pentru că femeile nu au valoare. Tot nu vrei să accepţi asta.

Eram dezamăgită din nou de tatăl meu. Nu-mi spusese nici pe departe adevărul despre ceea ce se întâmplase în timpul Dezastrului. Chiar și pe patul meu de moarte, când venise să implore iertare de la fraţii săi, nu îmi spusese că mama lui îi salvase viaţa. Nu îi ceruse iertare și nu îi mulţumise.

— Insă să nu crezi că am fost fericită pentru ce s-a întâmplat, a adăugat ea. Sprijinul imperial pentru virtuţile mele femeiești le-a adus multe recompense urmaşilor mei. Familia e mai bogată ca niciodată, iar noua funcţie a tatălui tău e una foarte importantă; însă familiei noastre încă îi lipseşte ceva ce își doreşte cu disperare. Dar asta nu înseamnă că trebuie să le și dau asta.

— Fii? am întrebat eu. Eram furioasă în numele bunicii, însă chiar trebuia să refuze familiei noastre această comoară atât de importantă?

— Nu o consider un semn de răzbunare sau pedeapsă, a mărturisit ea. Insă cele care au avut într-adevăr onoare și valoare reală în familia noastră au fost femeile. Fiicele noastre au fost date la o parte prea mult timp. Credeam că asta se va schimba odată cu tine.

Eram îngrozită. Cum a putut bunica să fie atât de neîndurătoare și răzbunătoare încât să nu dea familiei noastre niciun fiu? Am uitat de maniere și am întrebat:

— Unde e bunicul? El de ce nu a dat niciun fiu familiei noastre?

— Ti-am mai spus că e într-unul dintre iaduri. Insă chiar dacă ar fi fost alături de mine acum nu ar fi avut nicio putere în privinţa asta. Treburile din camerele interioare sunt administrate de femei. Celelalte

femei-strămoşi din familia noastră – chiar şi soacra mea – respectă dorinţele mele, pentru că până şi aici sunt venerată pentru sacrificiul meu.

Ochii bunicii erau mari şi liniştiţi. Insă eu eram îndurerată, sfâşiată de sentimente contradictorii. Toate astea mă depăşeau. Aveam unchi care rătăceau pe pământ ca spirite flămânde, un bunic care suferea într-un iad întunecat şi plin de chinuri şi o bunică atât de puţin bună, încât ne rănea familia refuzând să-i dea fii. Insă, mai presus de orice, nu mă puteam stăpâni să nu mă gândesc la mama.

— Probabil ai văzut-o pe mama după ce ai murit, am spus eu. Când sufletul tău rătăcea.

— Ulfima oară când am văzut-o a fost când ne-a păfăsit în acea noapte înfiorătoare, cu mâinile pline de bijuterii şi argint. Am revăzut-o abia după ce am ajuns aici, pe Terasa Sufletelor, la cinci săptămâni după ce am murit. La acea vreme famifia se întorsese deja în Reşedinţa de Familie Chen, iar ea se schimbase. Devenise femeia pe care o ştii şi tu, care respectă tradiţia, atât de speriată, încât nu mai poate ieşi în lumea exterioară, plecată pentru totdeauna din lumea cuvintelor şi cărţilor şi fără să mai poată simţi sau exprima dragoste. De atunci mama ta nu a mai vorbit niciodată de Dezastru, aşa că nu am putut să căfătoresc acolo împreună cu mintea ei.

Gândurile mele s-au reîntors la motivul pentru care bunica venise la mine în acea zi. Obrajii mei erau plini de lacrimi gândindu-mă la moartea celor doi unchi tineri ai mei. Bunica mi-a luat mâna şi m-a privit cu bunătate.

— Floare-de-Buj or, draga mea fată, dacă îmi pui întrebarea, te voi ajuta să găseşti răspunsul.

— Eu ce sunt?

— Cred că știi.

Unchii mei nu-şi găsiseră pacea pentru că nu fuseseră îngropaţi aşa cum se cuvine; eu nu puteam să trec dincolo de Terasa Sufletelor pentru că tableta mea strămoşească nu fusese punctată. Pentru niciunul dintre noi trei nu se respectaseră ritualurile de înmormântare. Nouă ni se refuza chiar şi intrarea în iaduri. Acum, în timp ce rosteam aceste cuvinte, realizam cu adevărat ce se întâmpla.

— Sunt un spirit flămând.

rdsiL

Nu aveam unde să mă duc. Eram nefericită şi singură. Nu aveam

broderii la care să lucrez şi, de ani de zile, nu avusesem pensulă, hârtie şi cerneală ca să scriu. Mi-era foame, însă nu aveam nimic de mâncare. Nu mai voiam să-mi umplu orele lungi holbându-mă peste balustradă la tă râ mul pă mân tesc de de de subt. Mă durea prea mult să o văd pe mama, pentru că acum tot ce puteam să simt era suferinţa ei secretă; mă durea să-mi văd tatăl, ştiind acum că niciodată nu fusesem atât de preţioasă pentru el pe cât crezusem. Iar când mă gândeam la Ren, sufletul mi se strângea de durere. Eram singură cum nu trebuia să fie o fiinţă umană sau un spirit, neiubită şi dezrădăcinată. Săptămâni întregi am plâns, am oftat, am strigat şi am gemut. Iar musonul din acel anotimp a fost foarte neprielnic în oraşul meu natal.

Incet-încet începeam să mă simt mai bine. Mi-am îndoit braţele pe balustradă, m-am aplecat peste margine şi am privit. Am refuzat să mă uit la casa părinţilor mei, preferând să-mi îndrept atenţia spre muncitorii care lucrau pe plantaţiile de duzi ale tatei. Mă uitam la fetele care torceau firul de mătase. Am tras cu ochiul şi la familia căpeteniei din Gudang. Imi plăcea de doamna Qian; era erudită şi rafinată. In alte vremuri nu ar fi fost constrânsă să se mărite cu un fermier, însă după Dezastru era fericită să aibă un cămin şi un soţ. Cele cinci fiice erau toate o dezamăgire. Nu putea nici măcar să le înveţe să citească, pentru că viitorul lor era să lucreze la producţia de mătase. Avea puţin timp pentru ea, însă noaptea târziu aprindea uneori lumânarea şi citea din

Cartea cântecelor, singurul lucru pe care îl salvase din viaţa ei de dinainte. Avea multe dorinţe pe care nu şi le putea îndeplini.

Insă, adevărul este că mă foloseam de ea şi de familia ei ca să-mi distrag atenţia. La ei mă uitam până când nu mai puteam îndura. Apoi cedam în faţa dorinţelor mele şi îmi lăsam privirea să călătorească la casa lui Ren. Mă amăgeam, lăsând acele imagini să mă mângâie – prunul care încă refuza să înflorească, bujorii încărcaţi de pasiune, lumina lunii licărind pe lacul cu nuferi – până când, în sfârşit, îl găseam pe Ren, care avea douăzeci şi cinci de ani şi încă nu se căsătorise.

Intr-o dimineaţă, în timp ce treceam prin acelaşi ritual, am văzut-o pe mama lui Ren mergând către poarta principală. A privit în jur să se asigure că nu o vedea nimeni, apoi a lipit ceva pe zidul de deasupra uşii. După aceea, doamna Wu a privit din nou în jur. După ce s-a asigurat că nu fusese văzută, şi-a împreunat mâinile şi s-a aplecat de trei ori în cele patru direcţii ale punctelor cardinale. După ce a terminat ritualul, s-a întors prin curţi către camera ei. Umerii îi erau

încovoiaţi în timp ce privea cu coada ochiului într-o parte şi în alta. Făcuse cu siguranţă ceva ce nu dorea să vadă nimeni, însă acţiunile ei vrednice de milă nu puteau ră mâne as cunse de mine.

Eram departe, însă privifea mea devenise foarte păfrunfăfoare. M-am concentrat până când vederea mea era la fel de ascuţită ca un ac de broderie. Am traversat distanţa, concentrându-mă la locul de deasupra uşii şi am văzut vârful unei frunze de ferigă. M-am dat înapoi, surprinsă şi uimită, pentru că se ştie că ferigile ar trebui să orbească spiritele. Mi-am apăsat degetele pe ochi, îngrijorată să nu-mi fie răniţi. Insă nu fuseseră atinşi. De fapt nu simţeam nimic. Mi-am adunat tot curajul şi am privit din nou feriga. Nici acum nu am simţit vreo durere. Acea bucăţică fragilă de vegetaţie nu avea nicio putere asupra mea.

Acum eu eram cea care privea pe ascuns în jur. Doamna Wu încerca să-şi protejeze casa de un spirit sau de spirite, însă nu am văzut pe nimeni altcineva în afară de mine spionând complexul. Oare ştia că mă uitam? încerca să-şi protejeze fiul de mine? Insă nu aş fi făcut nimic să-l rănesc! Şi chiar dacă aş fi putut, de ce aş fi făcut-o? Il iubeam. Nu, singurul motiv pentru care ar fi încercat să mă ţină departe era că se întâmpla ceva ce nu dorea să văd eu. După atâtea săptămâni în care mă simţisem abătută şi fără vreun ţel, ardeam de curiozitate.

Tot restul zilei am urmărit ce se întâmpla în locuinţa familiei Wu. Oamenii intrau şi ieşeau. In curte au fost aşezate mese şi scaune. In copaci atârnau felinare roşii. In bucătărie, servitoarele tocau ghimbir şi usturoi, decojeau mazăre, opăreau raţe şi pui, tăiau carne de porc. Tinerii veneau în vizită. Jucau cărţi şi beau cu Ren până noaptea târziu. Făceau glume despre bărbăţia lui, iar eu, chiar şi de la asemenea distanţă, roşeam de stânjeneală şi de dorinţă.

In dimineaţa următoare, distihuri scrise pe foaie roşie şi aurită împodobeau poarta principală. Urma să aibă loc o sărbătoare. Trecuse mult timp fără să mă îngrijesc de aspectul meu fizic, însă acum mi-am pieptănat părul şi l-am prins cu agrafe. Mi-am netezit fusta şi tunica. Mi-am ciupit obrajii ca să-i colorez. Făceam toate astea ca şi când mă pregăteam să merg şi eu la petrecere.

Abia mă aşezasem să văd ce se întâmplă, când am simţit că cineva îmi prinde braţul. Venise bunica.

— Priveşte dedesubt! am exclamat eu. Câtă veselie şi bucurie.

— De asta mă aflu aici. A privit către complex şi s-a încruntat. După o clipă lungă, a adăugat: Spune-mi ce ai văzut.

I-am spus de decoraţii, de băutul până noaptea târziu şi de ce se pregătea în bucătărie. Zâmbeam tot timpul, simţindu-mă ca şi când urma să fiu oaspete, nu un simplu observator.

— Sunt fericită. Poţi să înţelegi asta, bunico? Când poetul meu e fericit, mă simt atât de...

— Ah, Floare-de-Bujor.

A dat din cap, iar podoabele din părul ei au scos un clinchet cristalin precum şoaptele unei păsări. Mi-a cuprins bărbia în palmă şi mi-a întors privirea de la lumea celor vii, ca să se uite în ochii mei.

— Ești prea tânără să ţi se frângă inima astfel.

Am încercat să mă retrag, iritată că dorea să îmi transforme fericirea în ceva întunecat şi neplăcut, însă degetele ei mă ţineau cu o putere surprinzătoare.

— Nu privi, copilă, m-a avertizat ea.

După acest avertisment m-am desprins de ea. Ochii mei au căzut pe complexul familiei Wu chiar când un palanchin cu perdele de mătase roşie, cărat de patru purtători, s-a oprit în faţa porţii principale. O servitoare a deschis uşa palanchinului. Un picior legat perfect, într-un papuc roşu, a ieşit din interiorul întunecat. încet, şi-a făcut apariţia o siluetă. Era o fată, îmbrăcată din cap până-n picioare în roşu de nuntă. Capul îi era înclinat de greutatea podoabei din păr, care era încrustată cu perle, carneol, jad şi alte pietre preţioase. Avea chipul acoperit de un văl. O servitoare a folosit o oglindă ca să aducă razele soarelui asupra fetei, pentru a îndepărta toate influenţele rele care ar fi putut-o însoţi.

încercam frenetic să găsesc altă explicaţie decât ceea ce îmi spuneau ochii şi decât ceea ce bunica părea că înţelesese deja.

— Cred că astăzi se căsătoreşte fratele lui Ren, am spus eu.

— Băiatul acela e deja căsătorit, a răspuns încet bunica. Soţia lui ţi-a trimis ediţia aceea specială din *Pavilionul Bujorilor.*

— Atunci probabil îşi ia o concubină...

— Nu mai locuieşte în casa asta. El şi familia lui s-au mutat în provincia Shanxi, unde este magistrat. Aici mai locuiesc acum doar doamna Wu şi fiul ei mai mic. Şi priveşte, deasupra uşii cineva a pus o ferigă.

— Doamna Wu a pus-o acolo.

— încearcă să protejeze o persoană pe care o iubeşte foarte mult.

îmi tremura corpul, nu voiam să accept ceea ce încerca să-mi spună bunica.

— îi protejează pe fiul ei și pe soţia lui de tine, a spus ea.

Lacrimile mi-au umplut ochii, mi-au căzut pe obraji și peste balustradă. Jos, pe ţărmul nordic al Lacului de Vest, s-au format nori de ceaţă, care ascundeau parţial petrecerea de nuntă. Mi-am șters ochii și am încercat să-mi înfrânez emoţiile. Soarele a apărut din nou din ceaţă și am putut vedea limpede palanchinul și pe fata care îmi lua locul. A intrat în complex. Soacra mea a condus-o prin prima curte, apoi prin a doua. De acolo, doamna Wu a însoţit-o pe fată în camera nupţială. Curând, fata urma să fie lăsată singură ca să-și liniștească gândurile. Ca să o pregătească pentru ceea ce avea să vină, doamna Wu făcea ceea ce ar fi trebuit să facă orice soacră, dându-i fetei o carte, un soi de text confidenţial în care se explicau lucrurile intime necesare într-o căsătorie cu un bărbat pe care nu-l cunoștea deloc. Insă toate astea ar fi trebuit să mi se întâmple mie!

Recunosc. Aș fi vrut să o ucid pe fată. Aș fi vrut să-i sfâșii vălul și să văd cine îndrăznise să-mi ia locul. Aş fi vrut să-mi vadă chipul de spirit și să-i scot ochii din orbite. Mă gândeam la povestea pe care mi-o spusese mama despre bărbatul care a adus o concubină ce râdea pe la spate de prima soţie și o batjocorea pentru felul cum i se schimbase înfăţişarea de-a lungul anilor. Iar soţia s-a transformat în tigru și i-a mâncat inima și maţele concubinei, lăsându-i capul și membrele ca să le găsească soţul ei. Asta voiam și eu să fac, însă nu puteam părăsi Terasa Sufletelor.

— Când suntem vii, credem multe lucruri despre care aflăm că sunt greşite doar când ajungem aici, a spus bunica.

Nu-i dădeam atenţie. Eram complet transfigurată de ceea ce vedeam. Nu se putea întâmpla una ca asta și totuși se întâmpla.

— Floare-de-Bujor! vocea bunicii era ascuţită. Te pot ajuta!

— Pentru mine nu mai există ajutor sau speranţă, am strigat eu.

Bunica a râs. Acel sunet mi-era atât de străin, încât mi-a atras atenţia chiar și în situaţia tragică în care mă aflam. M-am întors către ea, iar chipul ei era năpădit de veselie și sarcasm. Nu mai văzusem așa ceva înainte, însă inima mea era prea frântă ca să mai fiu rănită de amuzamentul acelei bătrâne în faţa situaţiei mele disperate.

— Ascultă-mă, a continuat ea, părând să ignore tortura pe care o simţeam. Știi că nu cred în dragoste.

— Nu am nevoie de compătimirea ta, am răspuns eu.

— Şi nici nu ţi-o ofer. Spun doar că e posibil să mă fi înșelat. Il iubeşti pe acest bărbat; acum înţeleg asta. Şi, cu siguranţă, și el te iubeşte, altfel mama lui n-ar încerca să o protejeze de tine pe fata aceea.

A privit peste balustradă zâmbind.

— Vezi asta?

Am privit °i am văzut-o pe doamna Wu oferindu-i viitoarei sale nurori o oglindă de mână, darul tradiţional dat miresei ca să o protejeze de spiritele rele.

— Azi, când am văzut ce se întâmplă, a continuat bunica mea cu sinceritate, totul mi-a fost foarte clar. Trebuie să te întorci unde ţi-e locul.

— Nu cred că mai pot, am spus eu, însă în mintea mea am început să mă gândesc la tot felul de metode ca să mă răzbun pe fata îmbrăcată în ro°u, care stătea izolată acolo, a°teptând să meargă la soţul ei.

— Gânde°te-te, copilă, gânde°te-te. Eşti un spirit flămând. Acum că °tii ce e°ti, e°ti liberă să rătăce°ti unde dore°ti.

— Dar sunt blocată...

— Nu poţi merge înainte °i înapoi, însă asta nu înseamnă că nu poţi coborî. Ai fi putut coborî oricând, însă am intervenit pe lângă judecători. In egoismul meu, am vrut să stai aici cu mine. A dat sfidător din cap. Cu bărbaţii întotdeauna e multă birocraţie °i la fel e °i aici. I-am mituit cu câteva dintre ofrandele primite de Anul Nou.

— Oare eu îi voi întâlni? Oare voi avea °ansa să-mi susţin cazul?

— Doar atunci când tableta ta strămo°ească va fi punctată. Altfel – a făcut un gest către pământ – locul tău e acolo.

Avea dreptate... din nou. Ca spirit flămând, ar fi trebuit să rătăcesc pe pământ în ultimii °apte ani.

In acea clipă, mintea mea era atât de prinsă între dorinţa de a-i face fetei rău °i gândul că ar fi trebuit să rătăcesc pe pământ tot acest timp, încât, preţ de o clipă, nu am înţeles ce îmi spunea. Mi-am luat ochii de la fata în ro°u °i am privit-o pe bunica.

— Vrei să spui că °i eu a° putea să-mi punctez tableta?

Bunica s-a întins către mine °i mi-a luat mâinile într-ale ei.

— Ar trebui să speri să se îniâmple asta, peniru că atunci te vei întoarce aici °i vei deveni strămo°. Insă nu vei putea face să se întâmple

asta. Vei avea o mulţime de trucuri pe care le poţi folosi cu oamenii de pe pământ ca să îi determini să facă ce vrei tu, însă vei fi lipsită de putere când vine vorba de tableta ta. Iţi aduci aminte de poveştile cu fantome pe care le-ai citit când erai mică? Sunt multe metode prin care oamenii devin spirite, însă dacă toate acele creaturi care nu şi-au punctat tableta ar fi putut să-i oblige pe oameni să facă asta, atunci n-ar mai fi existat atâtea poveşti cu fantome, nu-i aşa?

Am făcut un semn aprobator, asimilând totul, gândindu-mă că întâi le voi strica nunta, apoi îl voi face pe Ren să-şi amintească de mine, să meargă la casa tatălui meu şi să-mi puncteze tableta, apoi vom avea o căsătorie de spirite, apoi... Mi-am scuturat capul. Răzbunarea şi ameţeala îmi în tu ne cau min tea atât de mult, încât nu mai puteam gândi limpede. In realitate, ascultasem o mulţime de poveşti cu fantome, după cum spusese şi bunica, iar finalul fericit venea doar când acele creaturi erau rănite, mutilate şi distruse.

— Nu va fi periculos? am întrebat eu. Mama îmi spunea că va tăia cu foarfecele toate spiritele rele care mă vizitau şi că dacă purtam amulete eram în siguranţă când mă plimbam prin grădină. Dar ferigile şi oglinzile?

Bunica a râs din nou, la fel de ciudat ca prima oară.

— O ferigă nu-i păzeşte pe cei vii de cei ca tine. Iar oglinzile? A râs dispreţuitor. Te pot răni doar dacă te apropii prea mult, însă nu te pot distruge. S-a ridicat şi m-a sărutat. Nu te vei putea întoarce până nu îţi re zolvi tre bu rile de pe pă mânt. In ţe legi?

Am făcut semn că da.

— Bazează-te pe lecţiile pe care le-ai învăţat cât ai fost vie. A început să se îndepărteze de mine. Foloseşte-ţi bunul-simţ şi ai grijă. Te voi veghea de aici şi te voi proteja cât pot de bine.

Apoi a dispărut.

Am privit în jos către reşedinţa Wu. Doamna Wu mergea către camera ei, de unde eram sigură că va aduce cartea confidenţială pe care i-o va da nurorii ei.

Am privit ultima oară terasa, apoi m-am ridicat, am trecut dincolo de balustradă şi am coborât chiar în curtea principală a complexului Wu. M-am dus direct în camera lui Ren. L-am zărit la fereastră, privind un bambus care se legăna în vânt. Eram sigură că se va întoarce către mine, însă nu a făcut-o. M-am învârtit în jurul lui, pluteam chiar în faţa bambusului. Lumina se juca pe pomeţii lui înalţi.

Părul lui lung și negru îi atârna peste guler. Mâinile sale se sprij ineau de pervazul ferestrei. Degetele sale erau lungi și subţiri, perfecte pentru pensula de caligrafie. Ochii lui – negri şi limpezi precum apele Lacului de Vest – priveau pe fereastră cu o expresie pe care nu o puteam descifra. Eram chiar în faţa lui, însă nu mă vedea; nici măcar nu mă simţea.

Câţiva muzicanţi au început să cânte. Asta însemna că Ren avea să-şi întâlnească mireasa curând. Dacă doream să împiedic acest lucru, trebuia să încerc cu altcineva. M-am dus imediat în camera nupţială. Fata stătea pe scaunul ei de nuntă, cu oglinda pe genunchi. Nici măcar în singurătate nu-şi înlăturase vălul. Era ascultătoare şi respecta tradiţia. Şi era puternică. Nu ştiu cum să explic asta, însă în nemişcarea ei absolută o simţeam luptând personal împotriva mea, ca şi când ar fi ştiut că eram acolo.

M-am dus în grabă în camera doamnei Wu. Era în genunchi în faţa unui altar. A aprins tămâie, s-a rugat în tăcere şi în gând, apoi şi-a lipit fruntea de pământ. Acţiunile ei nu mă înspăimântau şi nu mă alungau. In schimb, mi-au dat o hotărâre şi un soi de linişte pe care nu le mai simţisem de ani de zile. Doamna Wu s-a ridicat şi s-a dus către un dulap. A deschis un sertar. In el se aflau două cărţi pe mătase: la dreapta, cartea ei confidenţială a căsătoriei; la stânga, Volumul Intâi din *Pavilionul Bujorilor.* Mâinile ei au atins cartea confindenţială.

— Nu! am strigat eu. Dacă nu puteam opri nunta, cel puţin puteam distruge noaptea nunţii lui Ren şi a soţiei sale.

Doamna Wu s-a retras ca şi când cartea era în flăcări. A întins mâna din nou către ea.

Am şoptit din nou:

— Nu, nu, nu.

Totul se petrecuse atât de brusc – faptul că mă aflam acolo şi că acea căsătorie urma să se consume dintr-un moment în altul – încât am acţionat fără să mă gândesc la consecinţe.

— Ia-o pe cealaltă, am şoptit eu impulsiv. Ia-o. Ia-o!

Doamna Wu s-a îndepărtat de sertarul deschis şi a privit în jur în încăpere.

— Ia-o. Ia-o!

Nevăzând nimic, şi-a potrivit agrafa în păr şi apoi, cu un gest cât se poate de firesc, a luat cartea mea ca şi când după ea venise de fapt şi a traversat cu ea curţile până în camera nupţială.

— Fiica mea, i s-a adresat ea fetei care stătea jos, asta m-a ajutat în noaptea nunţii mele. Sunt sigură că te va ajuta şi pe tine.

— Iţi mulţumesc, mamă, a spus mireasa.

Ceva din vocea fetei m-a făcut să îngheţ, însă mi-am revenit repede, simţind că îmi descopeream puterile şi că în curând aveam să mă răzbun.

Doamna Wu a ieşit din cameră. Fata privea lung coperta cărţii pe care pictasem scena mea preferată din *Pavilionul Bujorilor.* Era vorba despre Visul întrerupt, în care Du Liniang se întâlneşte cu învăţatul şi devin iubiţi. Probabil acea scenă era des folosită pentru decorarea cărţilor confidenţiale ale femeilor, pentru că fata nu părea deloc surprinsă de subiect.

Acum că *Pavilionul Bujorilor* era în mâinile ei, mi-am dat seama că acţionasem foarte pripit când îi spusesem doamnei Wu să o ia. Nu doream ca acea fată să-mi citească gândurile, însă, apoi, am început să-mi fac un plan în minte. Speram să mă pot folosi de cuvintele scrise de mine ca să o sperii pe mireasă şi să fugă de la nuntă. Aşa cum făcusem şi cu doamna Wu, am început să şoptesc.

— Deschide-o şi vezi cine e aici cu tine. Deschide-o şi fugi. Deschide-o şi recunoaşte că nu poţi face ceea ce trebuie ca să fii soţie.

Insă nu a deschis cartea. Mi-am ridicat vocea şi am repetat ordinul, însă rămânea nemişcată precum o vază pe o noptieră. Orice aş fi făcut, tot nu avea de gând să deschidă cartea confidenţială a nunţii. Dincolo de dorinţele mele distructive, ce fel de soţie credea ea că va fi dacă nici măcar nu citea instrucţiunile pentru noaptea nunţii ei?

M-am cocoţat pe un scaun sculptat, care se afla în faţa fetei. Nu se mişca, nu ofta, nu plângea şi nu se ruga. Nu şi-a înlăturat vălul să privească în jurul ei. Văzând cum stătea nemişcată, mi-am dat seama că urmase, cu siguranţă, toate ritualurile care i se impuneau unei fete dintr-o familie bună şi foarte bogată. Tunica ei era din mătase roşie, iar broderia de pe ea era atât de frumoasă, încât am fost sigură că nu o făcuse ea.

— Deschide cartea, am încercat eu din nou. Deschide-o şi fugi.

Insă nu s-a întâmplat nimic, astfel că m-am ridicat, am traversat încăperea şi am îngenuncheat în faţa ei. Eram la doar câţiva centimetri distanţă una de alta, despărţite doar de vălul ei mat.

— Dacă rămâi, nu vei fi fericită.

Trupul ei a tremurat uşor.

— Pleacă acum, am şoptit eu.

A tras aer în piept, apoi l-a lăsat să iasă uşor, însă tot nu s-a mişcat. M-am întors la scaunul meu. Cu fata asta, la fel ca şi cu Ren, nu aveam sorţi de izbândă.

Ii auzeam pe muzicanţi în faţa uşii. Cineva a infrat în cameră. Mireasa a luat cartea de pe genunchi, a lăsat-o pe masă şi a plecat să-şi în tâl nească so ţul.

In timpul ceremoniei de nuntă și a sărbătorilor care au urmat, am încercat în multe feluri să intervin. Insă nu am reuşit niciodată. Fusesem atât de sigură că eu şi Ren fuseserăm sortiţi să fim împreună! Cum putea soarta să fie atât de neîngăduitoare şi de nedreaptă?

După banchet, Ren şi soţia lui au fost conduşi în camera nupţială. Lumânările roşii lungi de aproape un metru ardeau umplând camera cu o lumină aurie. Dacă rămâneau aprinse toată noaptea, atunci era semn de bun augur. Felul în care se scurgea ceara semăna cu lacrimile vărsate de mireasă în prima noapte singură cu soţul ei. Dacă una dintre lumânări se stingea – chiar şi din întâmplare – atunci era un semn rău, de moarte prematură pentru unul dintre cei doi sau pentru amândoi. Muzica şi petrecerea erau prea zgomotoase. Fiecare lovitură a talgerelor mă îngrozea. Fiecare bătaie a tobelor băga spaima în mine. Muzicanţii cântau tare la nunţi şi înmormântări ca să alunge spiritele rele; însă eu nu eram un spirit rău. Eram o fată cu inima frântă, văduvită de propriul meu destin. Am rămas lângă Ren până când s-au aprins artificiile. Sunetele lor mă alungau dintr-o parte în alta. Era mai mult decât puteam îndura, aşa că m-am îndepărtat de el.

De la distanţă, l-am văzut pe poetul meu ridicând podoaba de păr şi vălul soţiei sale, scoţându-i agrafele care le ţineau în loc şi îndepărtându-i aco pe ră mân tul de pe cap.

Tan Ze!

Eram şi mai furioasă. In prima noapte a spectacolului, cu mulţi ani în urmă, spusese că îl va ruga pe tatăl ei să se intereseze de Ren. Acum avea ce dorise. Aveam s-o fac să sufere! Fantoma mea o va bântui. O să-i fac zilele pe pământ de neîndurat. Toţi aceşti ani simţisem multă durere şi jale, însă să o văd pe Ze cu sânii albi şi perfecţi dezveliţi mă umplea de o agonie sfâşietoare şi de o disperare plină de furie. Cum putuse mama lui Ren să o aleagă pe Tan Ze? Nu ştiam de ce o făcuse, însă rezultatul era că dintre toate femeile din Hangzhou, din ţara mea natală China şi din lume, îi aranjase fiului său o

căsătorie cu persoana care mă rănea cel mai mult. Oare de asta stătuse Ze atât de nemişcată în timp ce aștepta în camera nupţială? Se apărase cât putuse de bine pentru că ştia că voi fi acolo? *Cartea respectului filial feminin* spune că gelozia este cel mai oribil dintre sentimentele străvechi, iar eu mă îne cam în el.

Ren a dezlegat nodurile de la brâul lui Ze. Fusta ei de mătase a alunecat printre degetele pe care le admiram atât de mult, pe care îmi dorisem atât de mult să le simt atingându-mă când fuseserăm singuri în grădină. Mi-am smuls părul de durere. Mi-am sfâșiat hainele. Am plâns, îngrozită că eu nu aveam să trec niciodată prin asta, stânjenită că trebuia să privesc scena. Nu s-au format nori de ceaţă deasupra lacului şi nu a început ploaia. Muzicienii din curte nu au fost nevoiţi să-și acopere instrumentele şi să alerge după adăpost. Oaspeţii au rămas la fel de veseli şi au continuat să facă glume. Lacrimile mele nu aveau alt loc să cadă decât pe tunica mea.

Mai devreme, îmi dorisem linişte ca să mă pot întoarce lângă Ren. Insă liniștea asta era mult mai cumplită, căci amplifica și grăbea ceea ce se întâmpla în camera nupţială. Dacă aş fi fost în locul lui Ze, aş fi desfăcut nasturii care ţineau închisă tunica lui Ren, mi-aş fi folosit mâinile ca să dau la o parte materialul de pe pieptul lui, mi-aş fi lipit buzele de pielea lui moale – însă Ze nu a făcut nimic din toate astea. Stătea la fel de nemişcată ca atunci când trebuise să citească acea carte confidenţială. Am privit-o în ochi şi nu am văzut niciun sentiment în ei. Atunci mi-am dat seama de un lucru, pe care poate doar cei care ajung pe lumea cealaltă îl pot înţelege. Il dorise pe Ren, însă nu îl iubea. Se gândise că era mai frumoasă şi mai deşteaptă decât mine şi că îl merita mai mult ca mine. Câştigase: avea şaisprezece ani şi era vie şi luase ceea ce ar fi trebuit să fie al meu. Insă acum că îl avea pe Ren nu ştia ce să facă cu el. Cred că nu îl mai dorea.

I-am privit în timp ce se îndreptau spre pat. El i-a luat o mână şi i-a adus-o sub cuvertură ca să îl poată atinge, însă ea s-a retras. A încercat să o sărute, însă ea şi-a întors faţa, iar buzele lui i s-au oprit pe falcă. S-a aşezat deasupra ei. Ze ori era prea speriată, ori prea neştiutoare ca să simtă ceva sau să-i ofere plăcere. Asta ar fi trebuit să mă facă să-mi doresc să o rănesc şi mai mult, însă în sufletul meu începea să se strecoare alt sentiment. începea să-mi pară rău pentru Ren. Merita mai mult.

Chipul lui Ren s-a crispat în momentul culminant. O clipă a

rămas sprijinit în coate, încercând să citească trăsăturile lui Ze, însă era la fel de albă ca varul. Fără să mai scoată o vorbă s-a ridicat de pe ea. Când s-a întors pe cealaltă parte, cu spatele la el, chipul lui a căpătat aceeaşi expresie pe care i-o văzusem chiar înainte de ceremonia de nuntă, când privea de pe pervaz bambusul. Nu-mi venea să cred că nu recunoscusem avea privire înainte, pentru că era aceeași pe care o aveam și eu, la rândul meu, de atâţia ani. Simţea aceeaşi singurătate şi distanţă faţă de familie și viaţă pe care le simţeam și eu.

Mi-am îndreptat atenţia înapoi către Ze. încă o uram, însă dacă aş folosi-o ca pe o marionetă ca să ajung la Ren şi să îl fac fericit? Mi-aş putea folosi abilităţile de spirit ca să o posed pe Ze şi să o transform într-o soţie perfectă. Dacă lucram suficient de bine, ar putea să mă simtă în trupul ei, să mă recunoască în mângâierile ei, să-şi dea seama că încă îl iubeam.

Ochii lui Ze erau închişi. Vedeam că își dorea să doarmă, crezând că somnul o va scăpa de... ce? De soţul ei, de plăcere fizică, de soacra ei, de îndatoririle ei de soţie, de mine? Dacă într-adevăr îi era frică de mine, somnul era o greșeală îngrozitoare. Nu putusem să ajung la ea în lumea reală – poate purta vreo amuletă sau primise o binecuvântare de care eu nu ştiam sau poate egoismul încăpățânat pe care îl arătase când eram în viaţă era doar o trăsătură mai dură a personalităţii ei, care îi ţinea în frâu emoţiile, blândeţea şi vulnerabilitatea – însă în lumea viselor era complet lipsită de apărare în faţa mea.

Deîndată ce Ze a adormit, sufletul ei şi-a părăsit trupul şi a început să rătăcească în jur. Am urmărit-o de la distanţă, ca să văd unde se duce, încercând să-mi dau seama care-i erau intenţiile. Aş minţi dacă aş spune că nu mai doream să mă răzbun şi mă gândeam la toate modalităţile în care o puteam ataca în vis, când era foarte vulnerabilă. Poate deveneam un spirit-bărbier. Când suntem în viaţă cu toţii ne temem de aceşti demoni, care vin noaptea şi rad porţiuni din părul unei persoane atunci când este neaj utorată. Părul nu mai creşte niciodată în acele locuri, care rămân chele şi strălucitoare, amintind de atingerea morţii. De asemenea, ne temem să călătorim prea departe în vise, căci cu cât ne îndepărtăm mai mult de casă, cu atât creşte posibilitatea să ne pierdem. Nu mi-ar trebui prea mult să o sperii pe Ze și să o fac să intre în pădure, de unde m-aş fi asigurat că nu mai scăpa niciodată de întunericul umed.

Insă nu am făcut niciunul dintre aceste lucruri. Am aşteptat la

periferia razei ei vizuale, ascunsă în spatele unui stâlp al templului pe care îl vizita, dispărând în adâncurile heleşteului în care privea şi rămânând în umbre când s-a întors în noul ei dormitor, pe care acum îl explora în voie, în siguranţa înşelătoare a visului ei. A privit pe fereastră şi a văzut o privighetoare pe un arbore de camfor şi un lotus în floare. S-a privit în oglinda pe care o primise de la soacra ei şi a zâmbit văzându-şi chipul, mult mai frumos decât ceea ce vedea la lumina zilei. S-a aşezat pe marginea patului, cu spatele la soţul ei adormit. Nu îl privea şi nu îl atingea nici măcar în vis. Apoi am văzut la ce se uita – la *Pavilionul Bujorilor* de pe masă.

Cu greu mi-am stăpânit dorinţa de a ieşi din umbrele care mă ascundeau în visul lui Ze, ştiind că puţină prudenţă avea să mă ajute pe termen lung. Mintea mea era plină de gânduri. Oare cum să fac să-i atrag atenţia fără să o sperii prea tare? Cel mai simplu şi nevinovat lucru la care mă puteam gândi era aerul. In ascunzătoarea mea stăteam aproape nemişcată; apoi am respirat uşor în direcţia lui Ze. Chiar şi aşa liniştită şi blândă, suflarea mea a avut puterea să traverseze camera şi să îi mângâie obrazul. A pipăit locul în care răsuflarea mea îi sărutase pielea. Am zâmbit în întuneric. Intrasem în contact cu ea, însă îmi dădeam astfel seama cât de precaută trebuia să fiu.

Am mur mu rat câ teva cu vinte.

— Du-te acasă. Trezeşte-te. Ia cartea. Vei găsi singură pagina pe care trebuie să o citeşti.

Insă nu s-a auzit niciun sunet; doar respiraţia mea, care, din nou, a traversat camera până la Ze. Trupul îi tremura în timp ce cuvintele se un du iau în ju rul ei.

înapoi în lumea oamenilor, Ze s-a întors de pe o parte pe cealaltă, s-a trezit, apoi s-a ridicat brusc. Chipul îi strălucea de o peliculă subţire de sudoare, iar trupul ei gol tremura fără voie. Nu părea prea sigură că ştia unde se afla, iar privirea ei a căutat prin încăpere până când l-a găsit pe soţul ei. Mi s-a părut că, instinctiv, se retrage surprinsă şi agitată. O clipă a rămas nemişcată, probabil temându-se să nu-l trezească. Apoi, cât de încet şi de tăcut cu putinţă, s-a dat jos din pat. Picioarele ei legate păreau prea mici ca să o susţină, iar carnea albă care ieşea din papucii ei roşii de nuntă tremura de efortul statului în picioare. S-a dus către hainele ei de nuntă, care zăceau într-un maldăr mototolit pe podea, şi-a luat tunica, a îmbrăcat-o, apoi şi-a strâns braţele în jurul corpului, ca şi când ar fi vrut să-şi

ascundă şi mai mult goliciunea.

S-a îndreptat spre masă cu un mers nesigur, s-a aşezat şi a tras mai aproape una dintre lumânările de nuntă. A privit coperta *Pavilionul*

Bujorilor, gândindu-se, probabil, la propriul ei vis întrerupt. A deschis cartea şi a răsfoit-o. A ajuns la pagina la care doream eu, a netezit hârtia cu degetele ei delicate, l-a mai privit o dată pe Ren, apoi a şoptit cuvintele pe care le scrisesem eu.

— „Dragostea dintre Liniang şi învăţat este de natură divină, nu carnală. Insă asta nu îi împiedică – şi nu trebuie să-i împiedice – să încerce plăcerea carnală. In dormitor, Liniang ştie să se poarte ca o doamnă şi să-i stârnească iubitului ei dorinţă, plăcere, bucurie şi satisfacţie. Este ceva perfect firesc pentru orice femeie respectabilă11. N-aş putea spune cum de ştiam toate astea ca femeie nemăritată, însă acelea erau cuvintele mele, iar acum credeam în ele mai mult ca niciodată.

Ze a închis cartea tremurând şi a stins lumânarea. Şi-a acoperit faţa cu mâinile şi a început să plângă. Biata fată era speriată, lipsită de inteligenţă şi neinformată despre ceea ce ar putea să facă pentru a-i aduce plăcere soţului ei şi ei însăşi. In timp – iar timpul nu-mi lipsea – voi fi mai îndrăzneaţă cu ea decât am fost astăzi.

i şi^â/Oai&

A/#rt

Cartea ritualurilor ne spune că datoria cea mai importantă într-o căsătorie este să ai un fiu care îşi va hrăni şi îngriji părinţii după ce aceştia ajung pe lumea cealaltă, pentru că doar el poate face asta. In rest, căsătoria înseamnă alăturarea a două prenume, prosperitate pentru ambele familii prin schimbul de daruri pentru mireasă, zestre şi legături reciproc avantajoase. Insă *Pavilionul Bujorilor* tratează ceva complet diferit: atracţia sexuală şi pasiunea fizică. La început, Liniang este o fată ruşinoasă, însă înfloreşte prin dragoste şi devine mult mai senzuală ca spirit. Pentru că moare fecioară, îşi duce cu ea în mormânt dorinţele neîmplinite. In perioada cea mai gravă a bolii mele de dragoste, doctorul Zhao fusese de părere că aveam nevoie de nori şi ploaie. Avusese dreptate. Dacă aş fi trăit suficient, noaptea nunţii m-ar fi vindecat. Acum, dorinţele mele – pe care mult timp le ţinusem ascunse pe Terasa Sufletelor – erau la fel de hămesite şi lacome precum stomacul meu. Nu eram o creatură înspăimântătoare, rea sau

prădătoare; pur şi simplu aveam nevoie de mila, protecţia şi atingerea soţului meu. Tânjeam după Ren la fel de mult ca în prima noapte în care ne întâlniserăm. Dorinţa mea era la fel de puternică precum luna, răzbătea printre nori, peste ape, până la bărbatul care ar fi trebuit să-mi fie soţ. Insă, desigur, nu aveam nici pe departe puterea lunii. Pentru că nu mai puteam lua legătura direct cu Ren, o foloseam pe Ze ca să ajung la el. La început mi s-a împotrivit, însă cum ar putea o fiinţă vie să câştige în faţa cuiva de pe lumea cealaltă?

La fel ca femeile, spiritele sunt creaturi *yin* – reci, întunecate, pământeşti şi feminine. Luni întregi mi-am făcut viaţa mai uşoară stând în dormitorul lui Ren, unde nu trebuia să mă îngrijorez pentru răsăriturile bruşte sau să îmi planific strategii de trecere pe după un colţ mult prea ascuţit. Eram o creatură a nopţii. îmi petreceam zilele cuibărită pe grinzi sau ghemuită într-un ungher al camerei. Când apunea soarele deveneam mai îndrăzneaţă, mă întindeam precum o concubină pe patul soţului meu, aşteptând să vină la mine împreună cu a doua lui soţie.

Faptul că nu părăseam camera mă făcea să petrec mai puţin timp cu Ze. Zestrea ei sporise foarte mult averea familiei Wu – motiv pentru care mama văduvă a lui Ren acceptase aranjamentul – însă nu compensau personalitatea neplăcută a lui Ze. După cum bănuisem cu ani în urmă, crescuse şi se transformase într-o fată rea şi meschină. Ziua o auzeam în curte, plângându-se de una sau de alta.

— Ceaiul meu nu are gust, se răstea ea la o servitoare. Ai folosit ceai de aici? Să nu mai faci niciodată asta. Tatăl meu a trimis ceai din cel mai bun ca să beau. Nu, nu ai voie să-l foloseşti şi pentru soacra mea. Aşteaptă! încă nu ţi-am dat voie să pleci! De data asta vreau ceai fierbinte. Nu vreau să repet!

După prânz, ea şi doamna Wu se retrăgeau în aripa femeilor, unde ar fi trebuit să citească, să picteze şi să scrie poezii împreună. Ze nu participa la aceste activităţi şi nu cânta la ţiteră, deşi îşi făcuse deja un renume la acel instrument. Era mult prea lipsită de răbdare ca să brodeze şi de mai multe ori şi-a trântit lucrul de mână de perete. Doamna Wu încerca să o certe, însă asta înrăutățea lucrurile.

— Nu-ţi aparţin! i-a strigat Ze soacrei ei într-o zi. Nu-mi spui tu mie ce să fac! Tatăl meu este Comisarul Ritualurilor Imperiale!

în mod normal, Ren ar fi avut autoritatea să o trimită pe Ze înapoi în casa părinţilor ei, să o vândă altei famiiii sau chiar să o

omoare în bătaie pentru lipsa de respect pe care o arăta față de mama lui, însă ea avea dreptate. Tatăl ei era un om imporfant, iar zes frea fusese una bogată. Doamna Wu nici nu a dojenit-o pe Ze, nici nu a pârât-o fiului ei. Tăcerea se abătea rar în aripa femeilor, însă atunci era plină de amărăciune şi reproş.

După-amiaza târziu o auzeam pe Ze, care vorbea cu o voce atât de ascuţită, încât se auzea de la biblioteca lui Ren până în dormitor.

— Te-am aşteptat toată ziua, îl cicălea ea. Ce fac aici? De ce tot timpul te gândeşti doar la tine? Nu am nevoie de cuvintele şi poeziile tale. Am nevoie de bani. Un negustor de mătăsuri aduce astăzi eşantioane de la Suzhou. Nu cer veşminte pentru mine, însă trebuie să recunoşti că draperiile din sala principală sunt zdrenţăroase. Dacă lucrai mai mult, n-ar fi trebuit să te bazezi atât de mult pe zestrea mea.

Când servitoarele au adus cina, a început să toarne critici.

— Nu mănânc peşte din Lacul de Vest. Apele de acolo sunt prea mici, iar peştele are gust de pământ.

A ciugulit din gâsca prăjită cu lămâie, ignorând puiul fiert de două ori cu seminţe de lotus. Ren a mâncat seminţele, un afrodiziac renumit, şi i-a pus destule şi lui Ze în castron, însă ea nu le-a băgat în seamă. Eram singura care ştia că în secret ardea frunze de lotus şi înghiţea apoi cenuşa ca să nu rămână însărcinată. Aceeaşi plantă, alt scop. Eram fericită pentru alegerea ei. Un fiu i-ar fi întărit poziţia în familie.

Orice căsătorie are şase sentimente: dragoste, afecţiune, ură, amărăciune, dezamăgire şi gelozie. Insă unde erau dragostea şi afecţiunea lui Ze? Tot ce spunea şi făcea era o insultă la adresa soţului ei şi a soacrei, însă Ze părea insensibilă. Niciunul dintre ei nu îndrăznea să protesteze, pentru că fiicele oamenilor puternici aveau voie să-şi cicălească soţii şi să-i facă familia să se simtă neînsemnată. Insă asta nu era căsătorie.

Au venit în vizită părinţii lui Ze. Mireasa s-a aruncat la picioarele lor şi i-a implorat să o ia acasă.

— A fost o greşeală, a strigat ea. Casa asta şi oamenii care locuiesc în ea sunt prea jos. Am fost un phoenix. De ce m-ai căsătorit cu o cioară?

Aşa îl vedea ea pe poetul meu? De asta se lua de el tot timpul?

— Ai refuzat toate ofertele, a răspuns comisarul cu răceală. Eram în negocieri înaintate cu fiul magistratului din Suzhou. Aveau un

complex minunat cu grădini, însă nici n-ai vrut să auzi. Datoria unui tată este să-i găsească fiicei sale soţul potrivit, însă tu te hotărâseşi cu cine să te căsătoreşti încă de când aveai nouă ani. Ce fată îşi alege soţul doar trăgând cu ochiul printr-un paravan? Ei bine, tu ai dorit – nu, ai cerut – un bărbat mediocru, care trăieşte într-o casă mediocră. De ce? Nu am idee, însă ţi-am dat ce-ai vrut.

— Dar eşti tatăl meu! Şi nu îl iubesc pe Ren. Răscumpără-mă. Aranjează altă căsătorie.

Comisarul Tan era de neclintit.

— Mereu ai fost egoistă, răsfăţată şi încăpăţânată. Cred că e vina ma mei tale.

Nu mi se părea corect. O mamă îşi poate răsfăţa fiica prin prea multă afecţiune, însă doar un tată are banii şi puterea să îi dea fiicei lucrurile pe care şi le doreşte.

— N-ai fost altceva decât o pacoste pentru famiia noastră încă de când te-ai născut, a continuat el, împingând-o cu pantoful. Ziua în care te-ai căsătorit şi ai plecat a fost una fericită pentru mine şi mama ta.

Doamna Tan nu a negat şi nici nu a încercat să-i ia apărarea fiicei sale.

— Ridică-te şi nu te mai purta prosteşte, a spus ea dezgustată. Tu ai vrut această căsătorie, iar acum o ai. Ti-ai făcut singură soarta. Trebuie să începi să te porţi ca o soţie. Supunerea este singura alternativă pentru o soţie. *Yang* e deasupra; *yin* e dedesubt.

Văzând că rugăminţile şi lacrimile ei nu aveau efect, Ze a devenit răutăcioasă. Chipul i s-a înroşit, iar din gura ei au ieşit cuvinte înfiorătoare. Se purta ca şi când ar fi fost primul fiu – foarte sigură de poziţia ei şi de dreptul ei de a cere – însă comisarul Tan nu şi-a schimbat atitudinea.

— Nu o să mă fac de râs din cauza ta. Am făcut ce-am putut să te creştem pentru familia soţului tău. Acum le aparţii lor.

Comisarul şi soţia lui şi-au instruit fiica să se poarte cuviincios, i-au dat doamnei Wu daruri compensatorii pentru că acceptase tovărăşia fiicei lor neascultătoare, apoi au plecat. Insă comportamentul lui Ze nu s-a îmbunătăţit, ba dimpotrivă. In timpul zilei, când trata degetele din casă cu un dispreţ făţiş, nu mă băgam. Insă nopţile îmi aparţineau mie.

La început nu ştiam ce să fac, iar Ze mi se împotrivea de multe

ori. Insă eram mult mai puternică, iar ea nu avea altă alternativă decât să mă asculte. Să-l satisfacă pe Ren era deja altă poveste. învăţasem prin încercare şi eşec, prin încercare şi reuşită. Am început să-i urmăresc semnele și să reacţionez la şoaptele sale, la tremurul ei interior şi la mişcările subtile ale trupului ei ca să pot ajunge mai bine la el. Ii direcţionam degetele lui Ze de-a lungul muşchilor lui. O obligam să-şi folosească sânii ca să-i mângâie pielea, buzele, limba. O făceam să-şi folosească umezeala gurii ca să-i tortureze sfârcurile, burta şi acea parte de jos. In sfârşit înţelegeam ce voise Tang Xianzu să spună când scrisese că Liniang „cântă la fluier". Cât despre acea zonă întunecată şi umedă din Ze pe care Ren o dorea mai presus de orice, mă asiguram că e pregătită şi disponibilă pentru el în orice clipă ar fi dorit.

Tot timpul îi şopteam în ureche lucrurile pe care le învăţasem despre căsătorie din *Pavilionul Bujorilor* şi că o soţie trebuie să fie „plăcută, grijulie şi supusă". Când eram fată şi ascultam instrucţiunile şi prelegerile nesfârşite ale mamei şi mă tuşilor despre căsătorie, mă gândeam că n-o să-mi placă niciodată. Plănuisem să resping trecutul, acele lecţii şi rigiditatea obiceiurilor şi tradiţiilor. Doream să am o gândire modernă, însă la fel ca toate fetele care se mutaseră nevăzute în casa soţilor lor, mi-am imitat mama şi mătuşile, invocând toate acele lucruri cărora eu mă împotrivisem. Dacă aş fi fost vie, eram sigură că aş fi ajuns să am chei în buzunare şi să insist ca fiicele mele să urmeze cele Trei Supuneri şi Patru Virtuţi. M-aş fi transformat în mama mea. Insă vocea mamei mele mi-a ieșit mie din gură şi a intrat în urechile lui Ze.

— Nu-l urmări pe soţul tău tot timpul, o instruiam eu. Nici unui bărbat nu-i place să simtă că soţia îl urmăreşte. Nu mânca prea mult. Nici unui bărbat nu-i place să-şi vadă soţia băgând prea multă mâncare în gură. Arată respect pentru banii pe care îi câştigă. Cheltuieiile generoase nu înseamnă să arunci cu bani. Doar concubinel or le place să vadă în bărbaţi o maşină de făcut bani.

Ze se supunea treptat lecţiilor mele, iar eu ieşeam din romantismul feciorelnic care mă îmbolnăvise de dragoste. Ajunsesem să cred că dragostea adevărată însemna dragoste fizică. îmi plăcea să-l fac pe soţul meu să sufere de durerea dorinţei. Ore întregi mă gândeam la metode noi prin care să prelungesc acea agonie. îi foloseam trupul lui Ze fără niciun regret, remuşcare sau vină. O determinam să facă ceea ce trebuia să facă în calitate de soţie, apoi urmăream – zâmbind,

râzând, iubind cu tot spiritul meu – cum soţul meu îşi găseşte eliberarea în mâinile ei, în gura ei sau în peştera ei ascunsă. Deja aflasem că cea mai mare dorinţă a soţului meu era să ţină în mâini picioarele legate ale lui Ze, învelite în papuci de mătase roşie brodată, apreciind delicateţea şi parfumul lor, durerea prin care trecuse ea ca să-i ofere acea plăcere. Când am văzut că Ren putea să facă chiar mai multe cu ele, am împiedicat-o să-l refuze. Având-o pe Ze drept emisar, am descoperit dragostea sexuală.

Nu mă deranja că ea nu simţea nimic sau că nu ştiam ce gândea. Chiar şi când era obosită, când îi era teamă sau când se simţea stânjenită, o îmboldeam şi o foloseam. Carnea lui Ze era întotdeauna pregătită pentru ca Ren să o guste, să o mângâie, să o chinuiască, să o ciupească, să o sărute şi să o penetreze. însă, cu timpul, am observat că indiferenţa din privirea ei şi lipsa ei de răspuns îl deranjau pe soţul meu. De câte ori o întreba ce i-ar plăcea, ea închidea ochii şi îşi întorcea privirea de la el. în ciuda eforturilor mele, era din ce în ce mai puţin prezentă cu el în pat decât fusese în noaptea nunţii ei.

Ren a început să rămână în bibliotecă până când adormea Ze. Când venea în cameră şi se băga în pat, nu îşi încolăcea braţele în jurul ei ca să caute căldură, confort şi tovărăşie în orele lui de somn. Rămânea pe partea lui de pat, iar ea pe a ei. La început asta mă bucura nespus, pentru că îmi permitea să-mi lipesc silueta fantomatică de trupul lui. Rămâneam aşa toată noaptea, mişcându-mă când se mişca el, lăsând căldura lui să intre în răceala mea. însă când a cerut să se închidă ferestrele şi să fie aduse cuverturi în plus, m-am retras înapoi pe grinda de deasupra lui.

A început să viziteze ceainăriile de pe ţărmul Lacului de Vest. Eu îl însoţeam, rămâneam cu el când paria la jocuri de noroc, când bea prea mult şi când începea să se distreze cu femei a căror specialitate era să le aducă bărbaţilor plăcere şi satisfacţie. Eu priveam fascinată, vrăjită.

Am învăţat multe. Am învăţat în primul rând că Ze era mai egoistă ca niciodată. Cum să nu facă ce trebuia, ca femeie şi ca soţie? Nu avea deloc sentimente sau senzaţii fizice? Şi, dincolo de plăcere, oare uita că Ren se putea îndrăgosti de una dintre acele femei, pe care apoi ar fi adus-o acasă să-i fie concubină?

După ce făcea nori şi ploaie cu soţul meu, am călătorit cu Ze în visele ei. După noaptea nunţii ei a încetat să mai meargă în locuri

frumoase, iar visele ei aveau loc mai mult în ceaţă şi umbre. Ascundea luna şi refuza să aprindă lumânări sau felinare. Asta îmi convenea de minune. Din ascunzătoarea mea de după copaci sau stâlpi sau din întunericul grotelor sau ungherelor ferite, o bântuiam, o supăram, îţi ţineam predici. In seara următoare rămânea trează în pat, palidă şi tremurând, până când soţul meu venea la ea. Făcea tot ce-i spuneam eu, însă privirea ei tot nu-l mulţumea.

Intr-un final, într-o noapte când s-a aventurat într-o grădină de vis, am păşit din umbrele negre şi i-am ieşit în faţă. Desigur, a ţipat şi a luat-o la fugă, însă cât de departe putea ajunge? Chiar şi în vis era epuizată. Eu nu oboseam niciodată. Nu puteam să obosesc.

A căzut în genunchi şi a început să se scarpine în cap, încercând să producă scântei, sperând că mă va speria. Insă era un vis, iar aici nu aveam teamă de energia statică.

— Lasă-mă în pace! a strigat Ze, apoi şi-a muşcat vârful degetului mijlociu, încercând din răsputeri să sângereze. Pleacă!

A arătat cu degetul spre mine, încercând să dea vina pe mine, însă, în acelaşi timp, ştiind că sângele, în orice formă, era îngrozitor pentru fantome. Insă, cum spuneam, acela era doar un vis, iar dinţii ei nu aveau putere să-i sfâşie pielea. Puterea ei de incantaţie, care pe pământ îmi putea face rău, în vis nu avea efect asupra mea.

— Imi pare rău, am spus eu cu blândeţe, însă nu te voi părăsi.

Şi-a acoperit gura cu mâinile ca să-şi înăbuşe strigătele împietrite. Nu, împietrite nu este cuvântul bun. Era ca şi când toate fricile pe care re fu zase să le re cu noască se do ve di seră ade vă rate.

Eram un spirit, aşa că ştiam ce se întâmpla cu ea în lumea oamenilor. Plângea şi se zvârcolea în aşternuturi.

In vis am făcut câţiva paşi înapoi.

— Nu sunt aici să-ţi fac rău, am spus eu.

Am întins mâna şi am trimis o ploaie de petale în direcţia ei. Am zâmbit, iar în jurul nostru s-au deschis florile. M-am răsucit uşor către ea, îndepărtând umbrele şi întunericul, până când ajunseserăm să fim două fete frumoase în grădină într-o zi frumoasă de primăvară.

In patul ei, Ze începuse să se liniştească, iar trăsăturile ei au revenit la normal. Aici, în visul ei, părul îi strălucea în soare. Buzele ei erau pline de promisiuni. Mâinile îi erau subţiri şi albe. Picioruşele ei erau delicate, o atracţie până şi pentru mine. Nu vedeam de ce nu reuşeşte să-şi scoată la lumină şi pe pământ această parte ascunsă din

ea.

M-am aplecat în faţa ei.

— Oamenii spun că eşti egoistă, am spus eu. Ea a închis ochii, ca şi când s-ar fi ferit de adevărul cuvintelor mele, iar chipul ei a început din nou să se crispeeze. Vreau să fii egoistă. Vreau să fii egoistă aici.

Mi-am folosit vârful degetului ca să-i ating punctul central al conştiinţei, pe care îl avea în piept. Am simţit cum ceva se deschide sub degetul meu. Mi-am retras degetul şi m-am gândit la femeile pe care le spionasem în bordeluri. Am îndrăznit să-mi întind ambele mâini şi să-i apuc sfârcurile ascunse sub veşmânt. Am simţit cum i se întăresc brusc sub degetele mele; în lumea reală, Ze s-a răsucit. Mi-am amintit cea mai adâncă sursă de senzaţii pe care o avusesem eu când mă mângâiase Ren cu floarea de bujor. Acela era un vis, iar Ze nu putea scăpa de mine, aşa că mi-am coborât degetul pe pielea ei din ce în ce mai jos, până am ajuns la punctul despre care ştiam că era sursa plăcerii. Am simţit căldura radiind prin mătase, până când Ze a tremurat şi a oftat. Tremura şi în patul ei.

— Să fii egoistă cu asta, i-am şoptit eu în ureche. Amintindu-mi ce obişnuia mama să spună despre nori şi ploaie, am adăugat: Şi femeile trebuie să simtă plăcere.

înainte să o las să se trezească, am făcut-o să-mi promită un lucru.

— Să nu povesteşti nimănui despre conversaţia noastră sau că m-ai văzut, am spus eu. Trebuia să tacă, altfel legătura mea cu ea nu putea continua. Nimeni, mai ales soţul tău, nu vrea să ştie ce ai făcut în vis. Ren o să te considere superstiţioasă şi ignorantă dacă vorbeşti prostii despre prima lui soţie.

— Dar e soţul meu! Nu pot să am secrete faţă de el.

— Toate femeile au secrete faţă de soţii lor, am replicat eu. Iar bărbaţii au la rândul lor secrete faţă de soţiile lor.

Oare era adevărat? Din fericire, Ze avea la fel de puţină experienţă ca mine şi nu a pus la îndoială vorbele mele. Insă încă se împotrivea.

— Soţul meu vrea un alt gen de soţie, a spus Ze. El caută o tovarăşă.

Auzind acele cuvinte – atât de apropiate de ceea ce îmi mărturisise mie Ren – am simţit cum din mine izbucneşte o furie adâncă şi inumană. O clipă am devenit neîndurătoare în înfăţişare:

hidoasă, respingătoare şi înspăimântătoare. După aceea n-am mai avut probleme cu Ze. O vizitam în fiecare noapte în vis, până când a încetat să-mi mai opună rezistenţă.

Aşa a devenit Tan Ze o soţie-soră pentru mine. O aşteptam în fiecare noapte, încolăcită pe grinzi, să vină în dormitor. In fiecare noapte alunecam din locul acela înalt până în patul nupţial ca să-i ghidez şoldurile, să-i arcuiesc spatele şi să o ajut să se deschidă pentru soţul nostru. Mă bucuram de fiecare geamăt care-i ieşea de pe buze. Imi plăcea să o chinui la fel de mult cum îmi plăcea să-l chinui pe el. Când se împotrivea, tot ce trebuia să fac era să întind mâna, să ating o porţiune de piele descoperită şi să fac ca o căldură să-i pătrundă în corp, până nu mai era altceva decât un pachet de senzaţii, până când părul ei se răvăşea, iar pieptenii şi podoabele ei cădeau pe pat, până când venea momentul ei de topire dulce şi ploaie.

Fervoarea bruscă a lui Ze l-a adus pe soţul nostru înapoi acasă din bordeluri. A ajuns să-şi iubească soţia de pe pământ. Pentru fiecare clipă de plăcere pe care i-o aducea ea – şi erau multe, pentru că mă gândeam la metode noi şi diverse ca să-l satisfacă – el o provoca imediat înapoi cu ingeniozitatea lui. Trupul lui Ze avea multe locuri care aşteptau să fie explorate, iar el le-a găsit pe toate. Nu se împotrivea, pentru că nu o lăsam eu. Când părăsea camera nu mai auzeam plângeri, critici sau cuvinte furioase în complex. A început să ia ceaiul cu Ren în bibliotecă. Pasiunile lui au devenit pasiunile ei. A început să le trateze pe servitoare cu bunătate şi dreptate.

Cât de fericit era Ren pentru toate astea. Ii aducea mici daruri. Le cerea servitoarelor să pregătească mâncăruri speciale care să o încânte şi să o stimuleze. După nori şi ploaie rămânea deasupra ei, îi privea chipul frumos de vis şi spunea cuvinte de adoraţie prin care o acoperea cu dragostea lui. O iubea aşa cum sperasem că mă va iubi pe mine. O iubea atât de mult, încât a uitat de mine. Insă o parte din ea rămânea rece şi distantă, pentru că pentru fiecare fior pe care îl trimiteam în trupul ei, pentru fiecare geamăt pe care îl lăsam să scape din gura ei umedă şi deschisă, pentru toate plăcerile pe care i le dăruisem fără urmă de egoism – la urma urmei, eu eram prima soţie – rămânea totuşi un lucru asupra căruia nu aveam control. Nu voia să-l privească în ochi.

Insă am rămas neclintită în hotărârea mea de a o transforma în soţia pe care o doream eu să fie. Ren afirmase că dorea o căsătorie de

tovarăşi, aşa că am burduşit-o pe Ze cu cărţi. Am făcut-o să citească volume întregi de poezie şi istorie. A devenit o cititoare atât de bună şi de atentă, încât îşi ţinea cărţile pe masa de toaletă, lângă oglindă, cosmetice şi bijuterii.

— Pasiunea ta pentru cunoaştere este la fel de puternică precum nevoia ta de a te păstra frumoasă, a remarcat Ren într-o zi.

Cuvintele lui m-au făcut să insist şi mai mult. I-am stârnit lui Ze interesul pentru *Pavilionul Bujorilor.* Citea întruna din exemplarul pe care reuşisem să îl salvez din Volumul Intâi. Curând nu o mai vedea nimeni fără el. Putea recita pe dinafară porţiuni întregi din comentariul meu.

— Nu sari niciun cuvânt, îi spunea Ren admirativ, iar eu eram fericită.

Ze a început să scrie şi ea note despre operă pe bucăţi mici de hârtie. Oare acestea erau gândurile ei, sau cele pe care i le şopteam ei? Ambele. Ştiind ce se întâmplase când Ren i-a povestit tatei despre visele lui şi despre cum am scris împreună, am avut grijă să-i amintesc lui Ze să nu pomenească nimănui despre ceea ce scria sau despre mine. In privinţa asta era o a doua soţie foarte ascultătoare, care îi îndeplinea nevoile primei soţii.

Totuşi, chiar dacă totul mergea bine, aveam o mare problemă. Eram un spirit flămând şi mă împuţinam pe zi ce trecea.

festiva///^Stiritc/v-r /'/}(//uhu/c

Când suntem în viaţă, ca fete ni se întâmplă anumite lucruri, indiferent dacă ne place sau nu. Avem menstruaţia lunară. Luna răsare şi apune. Vine Anul Nou, apoi Festivalul Primăverii, ziua de Șapte Dublu, Festivalul Spiritelor Flămânde şi Festivalul Lunii de Toamnă. Nu putem controla aceste lucruri, însă suntem guvernaţi de ele. De Anul Nou ne curăţăm casa, pregătim mâncăruri speciale şi aducem ofrande nu din datorie sau tradiţie, ci pentru că modificarea anotimpului şi apropierea primăverii ne îndeamnă, ne ademeneşte şi ne forţează să facem aceste treburi. Acelaşi lucruri se aplică în multe feluri şi pentru spirite. Avem libertatea să rătăcim, însă suntem mânaţi şi îndemnaţi de tradiţie, instinct şi dorinţa de supravieţuire. Doream să petrec fiecare clipă cu Ren, însă a șaptea lună foamea mea venea la fel de puternică şi de necontrolat precum crampele, luna plină sau artificiile care îl trimiteau pe Zeul Bucătăriei către Ceruri ca să dea raportul despre vreo familie. In timp ce mă încolăceam în jurul grinzii sau zburam

deasupra patului soţiei-soră, mă simţeam îndemnată, vrăjită, trasă afară.

Condusă de o foame atât de puternică încât n-am mai putut-o îndura, am părăsit siguranţa dormitorului. Aveam nevoie de o linie dreaptă şi o aveam; am plutit prin curte şi prin poarta complexului familiei Wu prin spatele celor două servitoare care duceau oale şi hârtie. Imediat ce am trecut de poartă am auzit-o închizându-se în spatele meu şi am privit îngrozită cum servitoarele lipeau talismane protectoare pe uşi şi le încuiau pentru a-i apăra pe cei din interior de cei ca mine. Era cea de-a cincisprezecea zi a lunii de Festival al Spiritelor Flămânde. Eram la rândul meu victimă a dorinţelor mele, la fel ca soţia-soră; acţiunile mele, la fel ca ale ei, erau necontrolate şi de necontrolat.

Am bătut la poartă.

— Lăsaţi-mă să intru!

In jurul meu auzeam ţipete şi plânsete ca ecou al dorinţei mele:

— Lăsaţi-mă să intru! Lăsaţi-mă să intru! Lăsaţi-mă să intru!

M-am învârtit şi am văzut creaturi ale căror haine devenis eră zdrenţe, cu chipul supt, cărunte şi pline de riduri şi cu trupul încovoiat de singurătate, pierdere şi remuşcări. Unii aveau membrele lipsă. Alţii miroseau a teamă, groază sau răzbunare. Din cei care muriseră înecaţi curgeau fluide şi duhneau a peşte stricat. Insă copiii! Zeci de copii mici – majoritatea fete care fuseseră abandonate, vândute, abuzate şi în final uitate de familia lor – alergând în haită ca şobolanii, cu ochii plini de o tristeţe eternă. Toate aceste creaturi aveau două lucruri în comun: foamea şi furia. Unele erau furioase pentru că erau flămânde şi fără adăpost; altele erau flămânde şi fără adăpost pentru că erau furioase. îngrozită, m-am îndreptat din nou către poartă şi m-am izbit în ea cu toată puterea mea.

— Lăsaţi-mă să intru! am strigat din nou.

Insă pumnii mei erau lipsiţi de putere împotriva talismanelor şi distihurile protectoare folosite de servitoare ca să păzească uşa de mine şi de cei ca mine. Cei ca mine. Mi-am lipit fruntea de poartă, am închis ochii şi am conştientizat acel adevăr. Eram una dintre acele creaturi dezgustătoare, hămesite şi lacome.

Am tras aer în piept, m-am îndepărtat de zid şi m-am chinuit să mă întorc. Ceilalţi nu mi-ai mai acordat atenţie, căci se întorseseră la treaba lor: să-şi umple stomacul cu ofrandele familiei Wu. Am încercat

să-mi croiesc drum printre trupurile lor contorsionate violent, însă m-au împins cu uşurinţă.

Am mers de-a lungul străzii, oprindu-mă la toate casele în care fusese aşezat un altar, însă ori ajungeam prea târziu, ori ceilalţi erau prea fioroşi ca să le fac faţă. Mă redusesem la o gură deschisă şi la un stomac gol.

Zeii şi strămoşii sunt veneraţi şi îngrijiţi fiind consideraţi superiori din punct de vedere social. Oferă protecţie şi îndeplinesc dorinţe; aspectul ceresc al sufletului lor este asociat cu creşterea, procrearea şi viaţa. Ofrandele ce le sunt oferite sunt pregătite cu atenţie şi aşezate pe platouri frumoase, cu multe porţii şi tacâmuri. Insă spiritele sunt dispreţuite. Suntem inferiori social, mai răi decât cerşetorii sau leproşii. Toţi cred că aducem doar ghinion, nefericire şi dezastru. Suntem învinuiţi de accidente, sărăcie, boală, recolte eşuate, ghinion la jocurile de noroc, pierderi în afaceri şi, desigur, moarte. Aşa că nu e deloc surprinzător că ofrandele care ni se aduc în timpul Festivalului Spiritelor Flămânde sunt rele şi dezgustătoare? In loc de tăvi pline cu piersici coapte, orez fiert aromat şi pui întregi în sos de soia, primim orez nefiert, legume cu care se hrănesc porcii, bucăţi de carne pline de păr, fără castroane şi beţişoare. Toţi se aşteaptă să ne îngropăm faţa în această mâncare ca nişte câini, să o sfâ- şiem cu dinţii şi să o ducem către colţuri întunecate ale iadului.

Oamenii nu înţeleg că mulţi dintre noi provin din familii nobile, ne simţim singuri şi ne e dor de familia noastră şi ne pasă de ceilalţi la fel de mult precum acelor strămoşi pe care îi preţuiesc ei. Ca spirite, nu putem scăpa de natura noastră esenţială, însă asta nu înseamnă că încercăm intenţionat să facem rău; suntem periculoşi la fel ca un cuptor fierbinte. Până acum nu mi-am folosit harul întunecat al condiţiei mele ca să rănesc, să mutilez sau să fiu crudă, nu-i aşa? Insă, în timp ce mergeam în jurul lacului, îi dădeam la o parte pe cei mai sfioşi ca mine pentru coaja unei portocale mucegăite sau pentru o bucată de os din care nu fusese suptă măduva. Am mers, am plutit şi m-am târât din casă în casă, mâncând ce puteam, sorbind rămăşiţele de la mesele deja devastate de cei ca mine, până când am ajuns la zidul Reşedinţei de Familie Chen. Fără să-mi dau seama făcusem ocolul lacului. Atât de profundă şi de nepotolită îmi era foamea.

Când se sărbătorea acest festival nu treceam niciodată dincolo de poarta de vânt şi foc a complexului familiei mele, însă îmi aminteam

că servitorii lucrau zile întregi, vorbind despre mâncărurile alese pe care le aşezaseră, le legaseră sau le atârnaseră de altar înaintea porţii noastre: pui şi raţe, moarte şi vii; felii de carne de porc şi capete de porc; peşte, orez şi prăj ituri şi ananas întreg copt, pepeni şi banane. Când festivalul se sfârşea, iar fantomele îşi mâncau porţia de hrană spirituală, cerşetorii şi nevoiaşii veneau să culeagă resturile ca la un adevărat banchet organizat din bunăvoinţa familiei Chen.

La fel ca la toate casele, întrecerea pentru ofrande era brutală, însă asta era casa mea. Aveam dreptul la acele lucruri. Mi-am făcut loc înainte. Un spirit îmbrăcat într-o hajnă ruptă, cu un însemn brodat pe piept prin care dovedea că fusese un învăţat de rangul al cincijea, a încercat să mă îndepărteze cu cotul, însă eram micuţă şi am alunecat pe sub braţul său.

— E ospăţul nostru! a tunat el. Nu ai drepturi aici. Pleacă!

Mă ţineam de masă – ca şi când asta ar fi ajutat pe cineva lipsit de substanţă – şi m-am adresat cu respectul cuvenit rangului său.

— Aceasta este casa familiei mele, am spus eu.

— Statutul tău în viaţă nu mai are importanţă aici, a răcnit o creatură din dreapta mea.

— Dacă ai fi avut vreun statut, ai fi fost îngropată după datină. Altă mlădiţă fără valoare, a pufnit o femeie cu carnea atât de roasă, încât îi ieşeau bucăţi din craniu prin piele.

Bărbatul în haină portocalie şi-a apropiat gura deschisă, urât mirositoare, de chipul meu.

— Familia ta a uitat de tine şi au uitat şi de noi. Venim aici de ani de zile, însă priveşte ce ne-au dat acum! Aproape nimic. Noul tău frate nu pare să priceapă că face o greşeală. Pfiu!

Şi-a trimis respiraţia putredă spre mine, iar eu am mirosit ofrandele pu trede din gât.

— Tatăl tău e în capitală, iar Bao crede că acest festival nu-şi are rostul. A dus cele mai bune ofrande, aşa cum erau ele, în camera lui ca să le împartă cu concubinele sale.

Apoi, creatura în haină portocalie m-a prins de ceafă şi m-a aruncat într-o parte. M-am izbit de zidul complexului şi am ajuns pe partea cealaltă a străzii, am alunecat la pământ şi i-am urmărit pe ceilalţi în timp ce rodeau şi sfâşiau ofrandele neînsemnate. M-am târât în jurul lor şi am bătut în zadar la poarta noastră de vânt şi foc. Cât trăisem, îmi dorisem enorm să părăsesc complexul şi să fac o expediţie;

acum, tot ce îmi doream era să pot intra.

Nu mă gândisem de multă vreme la familia mea. Probabil Lotus şi Mătură trăiau în noua lor casă, însă mătuşile mele erau înăuntru. Şi concubinele erau încă acolo. Verişoara mea mai mică, Orhidee, se pregătea pentru logodnă. M-am gândit la toate acele sute de degete – doicile, servitoarele, bucătăresele şi, mai ales, mama mea – care trăiau după acea poartă. Trebuia să găsesc o metodă să o văd pe mama.

M-am plimbat în jurul complexului, dând rotocoale mari ca să evit colţurile ascuţite. Insă în zadar. Reşedinţa de Familie Chen avea doar o poartă, care era închisă în faţa spiritelor flămânde. Oare mama, din Sala Lotusului în Floare, se gândea la mine? Am privit cerul, încercând să arunc o privire către Terasa Sufletelor. Oare bunica mă vedea? Oare dădea din cap şi râdea de prostia mea?

La fel ca oamenilor vii, nici duhurilor nu le place să accepte adevărul. Ne iluzionăm ca să nu ne facem de râs, menţinem un oarecare optimism şi mergem mai departe, în ciuda situaţiilor cu adevărat grele. Nu îmi plăcea să mă consider un spirit flămând, atât de înfometat încât să-şi bage capul într-un platou cu fructe mucegăite ca să-şi hrănească goliciunea hămesită. Am oftat. Incă îmi era foame. Trebuia să mănânc într-o zi cât să-mi ajungă un an întreg.

Cât timp mă aflam încă pe Terasa Sufletelor, urmăream periodic familia Qian din Gudang pe care tatăl meu o vizitase în timpul Festivalului de Anul Nou la scurt timp după moartea mea. Am luat-o în direcţia corectă, luptându-mă cu alţii ca mine când era necesar, dând ocoiuri mari când nu aveam de ales şi rătăcindu-mă pe cărările labirintice dintre câmpiile de orez, aşa cum doriseră fermierii.

Se lăsa noaptea, momentul când şi mai multe creaturi ar fi trebuit să iasă să-şi umple stomacul, însă la ţară am întâlnit puţine fantome. Aici, majoritatea oamenilor mor în urma unor întâmplări nefericite, de la cutremure, inundaţii, foamete şi tot felul de molime. Mureau lângă casă, astfel că trupul lor nu se pierdea. Rar se întâmplau accidente în care trupul să dispară complet; poate doar când vreun incendiu ardea o familie întreagă sau când prăbuşirea unui pod în timpul sezonului de inundaţii făcea să se înece vreun bărbat care mergea la târg cu porcul său. Aşa că cei mai mulţi morţi de la ţară erau îngropaţi cum se cuvine, iar cele trei părţi ale sufletului lor erau trimise în locurile lor de odihnă.

Insă am întâlnit şi câteva duhuri tulburate: o mamă care fusese

îngropată greşit, iar trupul ei fusese străpuns de trei rădăcini care îi provocau o durere îngrozitoare; un bărbat care fusese scos din sicriul său de o inundaţie; o tânără soţie al cărei trup se sucise când i-a fost coborât sicriul în pământ, astfel că acum craniul ei era atât de strâmb, încât restul sufletului ei nu putea să treacă la reîncarnarea următoare. Aceste spirite erau agitate şi tulburate; căutau ajutor, însă le creau probleme familiilor lor. Nimănui nu-i place să audă plânsetele îndurerate ale unor spirite când încearcă să adoarmă, să hrănească un copil sau să facă nori şi ploaie cu soţul. Insă, cu excepţia acestor câteva suflete, călătoria mea a fost lipsită de evenimente şi solitară.

Am ajuns la casa familiei Qian. Erau săraci, însă aveau suflet bun; ofrandele lor erau modeste, însă calitatea lor era cu mult peste ce mân- casem până atunci. După ce m-am săturat am alunecat mai aproape de casă, ca să mă odihnesc înainte de călătoria înapoi în oraş, să mă bucur de senzaţia de saţietate şi să intru în legătură măcar pentru câteva clipe cu oamenii atât de legaţi de familia mea.

Insă, în timpul Festivalului Spiritelor Flămânde, ferestrele familiei Qian erau acoperite cu obloane de lemn, iar uşile erau încuiate pe dinăuntru. Am simţit miros de orez fiert. Lumina felinarului ieşea de sub uşă. Auzeam murmurul vocilor. Ascultam încordată, până când am recunoscut glasul doamnei Qian.

— „De când m-am oprit din adunat pene de pescăruşi de-a lungul râului de smarald, mi-am păstrat biata şi umila casă doar ca să-mi recit poemele.“

Cunoşteam prea bine poezia şi mi s-a făcut dor de casă. Insă ce puteam face? Eram singură, fără familie, fără tovarăşi şi fără darul cuvintelor şi artei. Mi-am îngropat faţa în mâini şi am început să suspin. Din casă am auzit scârţâitul scaunelor şi sunete consternate. Aceşti oameni mă alinaseră, iar acum îi speriasem cu plânsetele mele din altă lume.

Când festivalul s-a sfârşit, iar eu m-am întors în dormitorul lui Ren şi Ze, eram întărită, puternică şi neaşteptat de hotărâtă. Pentru că eram sătulă pentru prima dată în mult timp, încă de dinainte să mor, m-a apucat o altă foame, cea pe care cândva o rezervasem pentru proiectul meu despre *Pavilionul Bujorilor.* Cum ar fi să completez ceea ce scrisesem pe margini să transform totul într-un autoportret pe care Ren să îl recunoască drept simbol a tot ceea ce păstrasem în interior? La urma urmei, portretul lui Liniang şi scrierile mele ne hrăniseră

sufletul.

Brusc, am devenit la fel de egoistă precum soiia-soră pe care o aveam. O învăţasem pe Ze despre *Pavilionul Bujorilor.* Ii pătrunsesem suficient de mult în gânduri cât să scrie pe acele foi de hârtie şi să se ascundă în dormitor. Acum trebuia să facă ea ceva pentru mine.

Am început să o ţin pe Ze în dormitor ziua, preferând să rămână cu mine decât să li se alăture soţuiui şi mamei ei în sala de mese pentru micul dejun sau prânz. Nu-mi plăcea lumina, aşa că am obligat-o să ţină uşile închise şi ferestrele acoperite. Vara, camera rămânea răcoroasă, aşa cum îmi plăcea. Toamna se aduceau cuverturi. Iarna, Ze a început să poarte jachete căptuşite sau cu blană. A venit şi Anul Nou, urmat de primăvară. In a patra lună, florile s-au deschis către soare, însă în interior noi două eram tovarăşe în întunericul care refuza să se încălzească chiar şi în timpul zilei.

Am făcut-o pe Ze să recitească ceea ce scrisesem în Volumul Intâi. Apoi am trimis-o în biblioteca lui Ren să găsească sursele pentru cele trei pastişe pe care nu le găsisem eu înainte să mor. Am ajutat-o să ridice pensula şi să noteze răspunsurile şi gândurile mele despre ele pe pagini, chiar lângă ceea ce scrisesem deja. Dacă putusem să o fac pe Ze să cânte la fluier cu soţul meu, cât de greu mi-ar fi fost să o fac să ia pensula şi să scrie? O nimica toată. Prea uşor.

Insă nu eram nici pe departe satisfăcută. îmi doream cu disperare Volumul al Doilea, care începe cu Mengmei şi duhul lui Liniang jurân- du-şi dragoste eternă. Apoi el punctează tableta ei strămoşească, o dezgroapă şi o învie. Dacă o puteam face pe Ze să scrie gândurile mele şi să i le dea lui Ren să le citească, oare el n-ar fi tentat să urmeze exemplul lui Mengmei?

Noaptea, în visul lui Ze, ne întâlneam lângă heleşteul ei preferat şi îi spuneam:

— Ai nevoie de Volumul al Doilea. Trebuie să faci rost de el.

Săptămâni întregi am fost ca un papagal, repetând aceste cuvinte din nou şi din nou. Insă Ze era soţie. Nu putea să iasă să caute volumul mai mult decât aş fi putut eu dacă eram în viaţă. Trebuia să se folosească de şiretlicuri, de farmecul ei şi de dragostea soţului ca să o aducă acea carte acasă. Ze avea ajutorul meu, însă şi abilităţi proprii. Putea fi încăpăţânată, meschină şi răsfăţată. Iar soţul nostru răspundea minunat.

— îmi doresc foarte mult să citesc Volumul al Doilea din

Pavilionul Bujorilor, spunea ea, în timp ce îi turna o ceaşcă de ceai. Am urmărit spectacolul cu mult timp în urmă şi acum aş vrea să citesc cuvintele marelui autor și să le discut împreună cu tine.

In timp ce Ren sorbea lichidul fierbinte, ea se uita în ochii lui, își plimba degetele de-a lungul mânecii lui şi adăuga:

— Uneori nu înţeleg ce dorea să spună autorul prin metaforele și aluziile sale. Tu eşti un poet desăvârșit. Poate ai putea să-mi explici.

Sau noaptea, în pat, când Ren stătea întins între noi, iar cuverturile erau așezate una peste alta să le ţină de cald, îi șoptea în ureche:

— Mă gândesc la soţia-soră în fiecare zi. A doua jumătate a operei, cea care lipseşte, îmi aduce aminte că Aceeaşi nu mai e printre noi. Sigur şi ţie îţi e dor de ea. Dacă am putea s-o readucem printre noi.

Apoi limba îi ieşea dintre buze şi începea să se joace cu lobul urechii lui, până când se întâmplau alte lucruri.

Eram tot mai îndrăzneaţă. Când a venit vara, începusem deja să părăsesc dormitorul, agăţându-mă de umerii lui Ze și lăsând-o să mă poarte dintr-o încăpere în alta. Dacă pluteam astfel nu mai trebuia să-mi fac griji pentru colţuri. Eram doar o boare de aer care adia în urma soţiei-soră. Când ajungeam în sala de mese să luăm cina, doamna Wu îşi lăsa evantaiul la o parte, chema servitoarele să închidă uşile ca s-o apere de aerul rece și cerea să se aprindă cărbuni în mangal chiar dacă acelea erau lunile cele mai fierbinţi.

— Buzele tale se subţiază iar, i-a spus doamna Wu lui Ze într-o seară.

Un reproş obişnuit al soacrelor, căci toată lumea ştie că buzele subţiri dovedesc o personalitate subţire, care poate duce cu gândul la pântecele subţire. Mesajul nerostit: „unde e nepotul meu?“ Atât de tipic, atât de demodat.

Ren i-a luat mâna lui Ze pe sub masă. Chipul lui părea îngrijorat.

— Iar mâna ta e rece. Nevastă, e vară. Mâine vino cu mine afară. Vom sta lângă heleşteu, vom privi florile şi fluturii şi vom lăsa soarele să îţi încălzească pielea.

— Se pare că soarta mea e să urăsc florile, a murmurat Ze, iar fluturii îmi amintesc de sufletele moarte. Când văd apă mă gândesc la înec.

— Nici eu nu cred că soarele o va ajuta, a remarcat soacra mea pe un ton caustic. Duce răceala cu ea oriunde merge. Nu vrem ca şi

soarele să fugă de ea.

Ochii lui Ze s-au umplut de lacrimi.

— Mă întorc în camera mea. Trebuie să citesc.

Doamna Wu s-a înfăşurat şi mai bine cu şalul.

— Poate că aşa e cel mai bine. Mâine trimit un doctor să vadă ce ai.

Ze s-a încordat.

— Nu e nevoie.

— Şi cum vei aduce un fiu dacă...?

Un fiu? In ce mă priveşte, Ze era valoroasă pentru mult mai multe lucruri decât capacitatea de ei de a aduce pe lume un fiu! Ea mă ajuta pe mine. Nu aveam nevoie de fiu.

Insă asta nu-l interesa pe doctorul Zhao când a venit să ne consulte. Nu-l mai văzusem de dinainte să mor şi nu pot să spun că această revedere mă încânta.

I-a luat pulsul, s-a uitat la limba lui Ze, l-a scos pe Ren afară şi a rostit sentinţa:

— Am văzut asta de multe ori înainte. Soţia ta refuză să mai mănânce şi petrece ore întregi singură jelind în întuneric. Stăpâne Wu, pot trage o singură concluzie: soţia ta e bolnavă de dragoste.

— Ce pot să fac? a întrebat Ren îngrijorat.

Doctorul şi Ren s-au aşezat pe o bancă din grădină.

— De obicei, o noapte cu soţul vindecă boala de dragoste a soţiei, a explicat doctorul. S-a arătat fără dorinţă de nori şi ploaie? Oare de asta nu a născut încă? Sunteţi căsătoriţi de mai bine de un an.

Eram furioasă că doctorul se putea gândi măcar la aşa ceva. Aş fi vrut să am abilităţile unui spirit răzbunător, ca să-l fac pe doctor să plătească pentru acele acuzaţii.

— N-aş putea să-mi doresc o soţie mai bună în această privinţă, a răspuns Ren.

— I-ai dat... iar aici doctorul a ezitat puţin, apoi a continuat – esenţa ta vitală? O femeie trebuie s-o primească intern ca să rămână sănătoasă. Nu poţi s-o iroseşti pe netezimea parfumată a picioarelor ei legate.

După multe îndemnuri, Ren i-a mărturisit activităţile care se petreceau ziua şi noaptea în dormitor. După ce totul a ieşit la lumină, doctorul nu-i mai putea învinui de lipsă de entuziasm, cunoştinţe, frecvenţă sau ingerare.

— Poate că altceva îi provoacă soţiei tale boala de dragoste. Cumva își dorește ceva? a întrebat doctorul.

A doua zi, Ren a părăsit oraşul. N-am încercat să-l urmez pentru că eram prea ocupată cu Ze. Doamna Wu, urmând instrucţiunile doctorului, a intrat în dormitor, a deschis uşile şi a tras perdelele grele care ne acopereau ferestrele. Căldura şi umiditatea atât de obişnuite pentru Hangzhou în timpul lunilor de vară au umplut încăperea. Era înfiorător, însă ne-am străduit să fim nurori ascultătoare, așa că am lăsat deoparte sentimentele şi confortul nostru personal şi ne-am supus. Am rămas cât mai aproape de Ze ca să-i ofer alinare în faţa intrusei. Am fost mulţumită să o văd punându-şi încă o haină peste jachetă.

Soacrele ne pot spune ce să facem, iar noi ne putem preface că ascultăm, însă nu ne pot supraveghea în fiecare minut.

Ren s-a întors trei dimineţi mai târziu.

— Am mers în fiecare sat dintre râurile Tiao şi Zha, a spus el. Perseverenţa mi-a fost răsplătită în Shaoxi. îmi pare rău că n-am făcut asta mai devreme.

A scos de la spate un exemplar din *Pavilionul Bujorilor,* cu cele două părţi adunate într-un singur volum.

— E cel mai frumos cadou pe care ţi-l pot oferi. A ezitat o clipă şi am ştiut că se gândea la mine. îţi dăruiesc povestea întreagă.

Eu şi Ze ne-am prăbuşit în braţele lui de fericire. Ceea ce a spus în continuare m-a convins că încă mă păstra în suflet.

— Nu vreau să fii bolnavă de dragoste. Te vei face bine acum.

„Da, da, mă voi face bine“, gândeam eu. „îţi mulţumesc, bărbate, îţi mul ţu mesc.“

— Da, da, a rostit Ze cu voce tare şi a oftat.

Trebuia să sărbătorim.

— Să sărbătorim, a spus ea.

Cu toate că încă era dimineaţă, servitoarele au adus o sticlă cu vin şi ceşti de jad. Soţia-soră nu era obişnuită cu alcoolul, iar eu nu băusem niciodată vin, însă eram fericite. Şi-a băut prima ceaşcă înainte ca Ren să apuce să o ridice pe a sa. De câte ori lăsa ceaşca jos, atingeam marginea, iar ea o umplea din nou. Era plină zi, iar ferestrele erau deschise către soare şi căldură, însă soţul şi soţia au început să simtă altă lumină şi căldură. O ceaşcă, apoi alta, apoi alta. Ze a băut nouă ceşti. Obrajii ei erau ameţiţi de la vin. Ren era mult mai treaz, însă îşi

făcuse soţia fericită, iar ea l-a răsplătit cu recunoştinţa ei şi a mea deopotrivă.

Cei doi au adormit după-amiaza devreme. Ziua următoare, Ren s-a trezit la ora lui obişnuită şi s-a dus în bibliotecă să scrie. Am lăsat-o pe soţia-soră, neobişnuită cu vinul, să doarmă în continuare, pentru că aveam nevoie de ea odihnită şi pregătită.

L6c/c UlUtlcL

Vl

Când soarele s-a răsfrânt în cârligele perdelei de la pat, am trezit-o pe Ze. Am făcut-o să ridice toate bucăţelele de hârtie pe care le scrisese în ultimele luni şi am trimis-o în biblioteca lui Ren. Şi-a aplecat capul şi i-a arătat hârtiile pe care le ţinea în mână.

— îmi dai voie să îmi copiez comentariile, împreună cu cele ale so- ţiei-soră Tong, în noul exemplar din *Pavilionul Bujorilor?* a întrebat ea.

— Da, îţi dau voie, a răspuns el, fără ca măcar să ridice privirea din hâr tii.

Mă gândeam ce noroc aveam că rămăsese la fel de deschis şi după căsătorie, iar dragostea mea pentru el a crescut şi mai mult.

însă vreau să spun foarte clar un lucru: ideea ca Ze să copieze comentariile mele în noul volum a fost a mea. Ideea ca ea să-şi adauge comentariile lângă ale mele a fost tot a mea. Iar ideea ca ea să continue lucrarea pe care o lăsasem neterminată când mama îmi arsese Volumul al Doilea era, de asemenea, a mea. Mi se părea firesc ca totul să se regăsească într-o singură carte nouă.

A fost nevoie două săptămâni pentru ca Ze să termine de copiat comentariile mele în prima jumătate a noului volum. A mai fost nevoie de încă două săptămâni pentru ca ea să-şi pună în ordine foile de hârtie şi să le transcrie pe paginile curate ale celei de-a doua jumătăţi de carte. Apoi am început să adăugăm comentarii noi în ambele jumătăţi.

Dao ne spune că trebuie să scriem ceea ce ştim din experienţă şi că trebuie să ieşim în afara minţii şi să intrăm în legătură cu obiecte, oameni şi experienţe reale. De asemenea, mai credeam în ceea ce scrisese Ye Shaoyuan în introducerea la antologia literară a fiicei lui publicată postum: „Spiritul cuvântului scris nu piere, astfel că acesta aduce viaţă după moarte“. Aşa că, atunci când am făcut-o pe Ze să scrie, propoziţiile ei despre structura şi intriga operei erau mult mai

elaborate decât ceea ce scrisesem eu ca fată bolnavă de dragoste în timp ce stam în patul meu. Speram ca Ren să vadă scrisul lui Ze, să mă audă şi să ştie că încă putea să mă aibă.

Au trecut trei luni. Soarele rămânea dincolo de nori şi apunea foarte devreme. Ferestrele au fost închise şi s-au atârnat draperii. Uşile închise ţineau departe frigul; au fost aprinse mangalurile. Această schimbare de mediu îmi era prielnică şi îmi stimula mintea. Săptămâni întregi rămâneam concentrată pe proiectul meu, aproape fără să o las pe Ze să iasă din cameră, însă într-o noapte l-am urmărit şi ascultat pe Ren, care vorbea cu soţia-soră înainte să se retragă. Stătea pe marginea patului cu braţul pe după umerii ei. Părea micuţă şi delicată lângă el.

— Eşti palidă, a spus el. Şi văd că ai slăbit.

— Văd că mama ta încă se plânge de mine, a răspuns ea sec.

— Las-o pe soacra ta. Acum îţi vorbeşte soţul tău.

Atinse cercurile care atârnau ca o lună neagră sub ochii ei.

— Când ne-am căsători nu aveai aşa ceva. Mă răneşte să le văd acum. Eşti nefericită cu mine? Vrei să-ţi vizitezi părinţii?

Am ajutat-o pe Ze să dea răspunsul potrivit.

— O fată este doar un musafir în casa părinţilor ei, a spus ea încet. Acum locul meu e aici.

— Vrei să facem o călătorie? a întrebat el.

— Sunt mulţumită aici cu tine. A oftat. Mâine voi fi mai atentă cu toaleta mea. Voi încerca să-ţi fac mai mult pe plac...

— Nu e vorba să-mi faci mie pe plac, a întrerupt-o el aspru.

Văzând că începuse să tremure, şi-a mai îmblânzit tonul.

— Vreau să te fac fericită, însă când te văd la micul dejun, nici nu mănânci, nici nu vorbeşti. Rar te mai văd în timpul zilei. Obişnuiai să-mi aduci ceaiul. Iţi aduci aminte? Obişnuiam să stăm de vorbă în bibliotecă.

— Mâine îţi voi aduce ceaiul, a promis ea.

— Nu e vorba să mă serveşti pe mine, a spus el dând din cap. Eşti soţia mea, iar eu sunt îngrijorat. Servitorii aduc cina, iar tu nu mănânci. Mi-e teamă că voi fi nevoit să-l chem din nou pe doctor.

Nu puteam îndura să-l văd atât de tulburat. Am alunecat din locul meu de pe grindă, am plutit până în spatele lui Ze, apoi am întins degetul şi i-am atins ceafa. Acum eram atât de apropiate una de cealaltă, că mi-a urmat toate instrucţiunile fără să se mai împotrivească. A întors capul şi, fără să mai scoată vreun cuvânt, şi-a

lipit gura de gura lui. Nu doream să-l întristeze şi nu doream să-i aud grijile.

Metodele mele de a-l face să tacă funcţionaseră întotdeauna în trecut, însă nu şi în noaptea aceea. S-a retras.

— Vorbesc serios, a spus el. Am crezut că dacă îţi aduc cartea te vei vindeca, însă văd că ţi-e mai rău. Crede-mă, nu asta am dorit. Din nou mă strecuram în mintea lui. Mâine plec şi mă întorc cu doctorul. Să fii pregătită să-l primeşti.

In pat, Ren şi-a încolăcit braţele în jurul lui Ze şi a strâns-o protector la piept.

— începând de mâine, lucrurile se vor schimba, a şoptit el. Iţi voi citi lângă foc. Servitoarele ne vor aduce masa şi vom mânca singuri. Te iubesc, Ze. Şi o să te fac bine.

Bărbaţii sunt atât de siguri pe ei şi au mult curaj şi determinare. Ei cred – chiar cred cu adevărat – că pot face lucrurile să se întâmple doar rostind cuvinte şi, în multe cazuri, chiar reuşesc. îl iubeam pe Ren pentru asta şi îmi plăcea să văd ce efect avea asupra soţiei-soră. Când am văzut cum se topeşte căldura trupului său în trupul ei, m-am gândit la Mengmei care mângâia carnea rece de spirit a lui Liniang, pe care a readus-o la viaţă. Pe măsură ce respiraţia lui Ren încetinea şi devenea mai profundă, respiraţia lui Ze răspundea la fel. Abia aşteptam să adoarmă el. De îndată ce adormea, o târam pe Ze din patul conjugal, o făceam să aprindă o lumânare, să amestece cerneală şi să deschidă proiectul nostru. Eram nerăbdătoare, înviorată. Aceea era metoda mea de a mă întoarce la Ren şi la viaţa noastră împreună. Nu voiam să o fac pe Ze să scrie prea mult, doar atât:

Ceea ce este uimitor în această carte e nu Liniang, ci învăţatul. In lume există multe femei înnebunite de dragoste, la fel ca Liniang, care visează la iubire şi mor, însă nu revin la viaţă. Nu au pe cineva ca Mengmei, care a desfăcut portretul lui Liniang, a chemat-o şi a venerat-o; care a făcut dragoste cu spiritul ei crezând că e în carne şi oase; care a conspirat cu Piatra Soră să-i deschidă sicriul şi i-a luat în braţe cadavrul fără teamă; care a căl ătorit până departe ca să îl implore pe socrul său şi să sufere în mâinile acestuia. Visul a fost pentru el atât de real, încât nu s-a înspăimântat nici când i-a deschis mormântul. A strigat-o fără să simtă vreo ruşine. Şi a făcut toate astea fără părere de rău.

Am zâmbit, mulţumită de ce scrisesem. Apoi am lăsat-o pe Ze să

se întoarcă în confortul şi căldura braţelor soţului ei. Eu am plutit din nou către perete şi m-am întors pe grindă. Trebuia ca Ren să rămână mulţumit de soţia lui, altfel nu puteam să o folosesc ca să scrie; dacă nu o foloseam pe ea, Ren nu mă putea auzi. Toată noaptea i-am urmărit pe cei doi dormind şi am căutat în amintire lucrurile pe care mama şi mătuşile mele le spuseseră despre soţii.

„Dimineaţa trezeşte-te cu jumătate de oră mai devreme decât soţul tău", mă sfătuia mama. Așa că în dimineaţa următoare am trezit-o pe Ze înaintea lui Ren.

— Jumătate de oră de somn în minus nu-ţi afectează frumuseţea, i-am şoptit lui Ze când s-a aşezat la masa de toaletă. Crezi că soţului tău îi place să te vadă dormind buştean? Nu. Oferă-ţi cincisprezece minute să-ţi speli faţa, să te piepteni şi să te îmbraci.

M-am inspirat din ceea ce văzusem în aripa femeilor ca să o ajut să îşi amestece pudra, să se dea cu ruj, să-şi strângă părul şi să-l aranjeze cu podoabe. M-am asigurat că se îmbracă în roz.

— In celelalte cincisprezece minute pregăteşte-i hainele soţului tău şi lasă-i-le lângă pernă. Când se trezeşte să ai pregătite apă proaspătă, un prosop şi un pieptene.

— Să nu încetezi niciodată să-ţi îmbunătăţeşti gusturile şi stilul ca femeie, i-am amintit lui Ze după ce Ren a părăsit camera. Nu aduce în căminul nostru duritatea, încăpăţânarea sau gelozia ta. Așa ceva vede pe stradă. Tu continuă să te instruiești. Cititul te ajută în conversaţie, arta servirii ceaiului îl va încălzi, iar muzica şi aranjamentele florale îţi vor spori emoţiile, iar pe el îl vor înviora.

Apoi, amintindu-mi de mama în ziua în care o ajutasem să îi lege picioarele lui Orhidee, am adăugat:

— Soţul tău e Raiul. Cum ai putea să nu-l serveşti?

In acea zi am scos-o pentru prima dată pe uşă şi am îndrumat-o către bucătărie. Nu mai e nevoie să spun că Ze nu mai călcase niciodată pe acolo. Când i-a aruncat o privire dezaprobatoare servitoarei, am tras-o de gene ca să-i ţin ochii deschişi şi luminoşi. Poate că era o fată răsfăţată şi o soţie neatentă, însă, cu siguranţă, mama ei o învăţase să gătească ceva. Am ţinut-o pe Ze acolo până când i-a venit în minte cea mai simplă reţetă. Servitoarele priveau agitate cum Ze pune o oală cu apă la fiert, toarnă o mână de orez și amestecă încontinuu până când se transformă într-un terci cremos. A căutat prin coşuri şi dulapuri până când a găsit verdeaţă şi alune crude, pe care le-a tocat şi le-a aşezat în

bolurile cu condimente. A turnat terciul în vas, l-a aşezat pe tavă alături de garnituri, boluri şi linguri pentru supă, apoi a dus tava în sala de mese. Doamna Wu şi fiul ei o priveau înmărmuriţi pe Ze care îi servea cu capul plecat, cu chipul ei frumos rozaliu de la abur şi de la culoarea reflectată a tunicii. Mai târziu, Ze a urmat-o pe soacra ei în aripa femeilor, unde amândouă au brodat şi au vorbit. N-am lăsat-o pe niciuna să spună vreo răutate. Iar Ren nu mai simţea nevoia să cheme doctorul.

Am insistat ca Ze să urmeze aceste ritualuri ca să-şi liniştească soţul şi să câştige respectul soacrei sale. Când gătea, Ze se asigura că toate aromele se potrivesc între ele şi că mâncarea mirosea frumos. A adus la cină peşte din Lacul de Vest şi a urmărit în linişte să vadă dacă le place gustul. A turnat ceaiul când ceaşca soacrei sau a soţului ei se golea. După ce îşi îndeplinea aceste obligaţii, o conduceam înapoi în dormitor şi ne apucam de lucru.

Deja aflasem multe despre viaţa conjugală şi dragostea sexuală, nu era acel lucru sordid despre care glumea Piatra Soră sau la care Spiritul

Florilor făcea aluzii obscene în *Pavilionul Bujorilor.* Acum înţelegeam că era vorba de o legătură spirituală prin atingere fizică. Am făcut-o pe Ze să scrie:

Liniang spune că „duhurilor nu le pasă de pasiune, însă oamenii trebuie să fie cuviincioşi". Liniang nu poate şi nu trebuie să se conside distrusă pentru că a făcut nori şi ploaie cu Mengmei în visul ei. Nu putea rămâne însărcinată nici în vis, şi nici ca spirit. Norii şi ploaia în vis nu au urmări, nu implică responsabilităţi şi nu trebuie să aducă vreo ruşine. Toate fetele au astfel de vise. Asta nu le strică, departe de aşa ceva. O fată care visează la nori şi ploaie se pregăteşte pentru împlinirea qing-ului. După cum spune Liniang, „Logodna te face soţie, iar fuga cu iubitul o simplă concubină". Intre soţ şi soţie, ceea ce unii consideră lasciv devine elegant.

Insă qing-ul nu se limitează doar la soţi şi soţii. Dar dragostea de părinţi? Incă îmi era dor de mama şi tânjeam după ea. Pe partea cealaltă a lacului, probabil şi ei îi era dor de mine. Oare asta nu era tot *qing?* Am făcut-o pe Ze să dea pagina la scena Mama şi Fiica Regăsite, când Liniang – din nou vie – îşi întâlneşte mama din întâmplare într-un han din Hangzhou. Cu ani în urmă, considerasem acea scenă doar un intermezzo la toate acele bătălii şi intrigi politice care umpleau a treia

şi ultima parte a poveştii. Acum, când o citeam, eram transpusă într-o lume *qing* – feminină, lirică şi foarte emoţionantă.

Doamna Du şi Parfum Primăvăratic sunt îngrozite când Liniang iese din umbre, crezând că se află în faţa unui spirit. Liniang plânge, iar cele două femei se dau înapoi dezgustate. Piatra Soră intră în cameră cu un felinar. Vede imediat despre ce e vorba şi îi ia braţul doamnei Du. „Lasă lumina felinarului să ajute luna să-ţi arate trăsăturile fiicei tale". Atunci, doamna Du vede că fata pe care o are în faţă chiar este fiica ei, nu doar un spirit. Işi aminteşte de tristeţea şi disperarea pe care o simţise la moartea lui Liniang; acum trebuia să-şi învingă teama de fantome. Atât de puternică e dragostea de mamă, ba chiar mai mult. Ii ţineam mâna lui Ze în timp ce scria:

Prin faptul că a crezut că fiinţa din faţa ei era om, doamna Du o acceptă pe Liniang ca fiinţă umană °i, mai mult, îi oferă din nou un loc în lumea oamenilor.

Pentru mine aceea era definiţia cea mai pură a dragostei de mamă. Pentru toată durerea, toată suferinţa, toate neînţelegerile dintre generaţii, mama îi dă copilului un loc în lume, ca fiică şi ca viitoare soţie, mamă, bunică, mătuşă şi prietenă.

Eu şi Ze scriam fără oprire. In primăvară, după şase luni obsesive, eram epuizată. Credeam că scrisesem tot ce puteam să scriu despre dragoste. Am privit-o pe soţia-soră. Ochii ei erau umflaţi de oboseală. Părul îi atârna moale şi lipsit de strălucire. Pielea îi devenise palidă după atâta muncă, nopţi nedormite şi încercări de a-i face fericiţi pe soţul şi pe soacra ei. Trebuia să-i recunosc importanţa în proiectul meu. Am suflat încet către ea. A tremurat şi a ridicat mecanic pensula.

Pe două pagini goale de la începutul cărţii, am ajutat-o pe Ze să scrie un eseu în care explica felul în care fuseseră scrise acele comentarii, fără să menţionez nimic care ar părea straniu şi neadevărat în lumea oamenilor.

Cândva trăia o fată bolnavă de dragoste care iubea *Pavilionul Bujorilor.* Această fată, Chen Tong, era logodită cu poetul Wu Ren, iar noaptea îşi scria gândurile despre dragoste pe marginile cărţii. După moartea ei, Wu Ren s-a căsătorit cu altă fată. Această a doua soţie a găsit exemplarul pe care erau scrise cuvintele blânde ale predecesoarei ei. A fost îndemnată să termine ceea ce începuse soţia-soră, însă nu avea a doua parte a poveştii. Când soţul ei s-a întors cu o ediţie

completă a cărţii, s-a îmbătat de fericire. După aceea, de câte ori Wu Ren şi Tan Ze petreceau timpul admirând florile, el o necăjea amintindu-i de acel moment în care a băut prea mult, a adormit şi a dormit toată ziua şi puţin din următoarea. Tan Ze era ascultătoare şi atentă. A terminat comentariul şi s-a hotărât să-l ofere celor care îmbrăţişează idealurile *qing.*

Era o explicaţie simplă, pură şi în cea mai mare parte adevărată. Acum, tot ce rămăsese era ca Ren să-l citească.

Eram atât de obişnuită să o fac pe Ze să mă asculte, încât nu am dat atenţie faptului că, după ce Ren a plecat de acasă să se întâlnească cu prietenii la o ceainărie de pe malul lacului, a luat exemplarul original al Volumului întâi. Nici măcar o secundă nu am bănuit ceva când a ieşit afară cu el. Credeam că vrea să recitească ce scrisesem eu şi să se gândească la tot ce o învăţasem despre dragoste. Nu mi-am pus semne de întrebare nici măcar când a traversat podul în zigzag care trecea peste apă până la pavilionul de vară din mijlocul heleşteului familiei Wu. Eu nu puteam merge pe după colţurile ascuţite ale podul ui. însă nu se întâmpla nimic deosebit. Stăteam pe o jardinieră la marginea heleşteului, sub prunul care refuza să înfrunzească, să înflorească şi să dea fructe şi mă pregăteam să mă bucur de frumuseţea peisajului. Era luna a cin- cea din anul al unsprezecelea al domniei împăratului Kangxi, iar eu mă gândeam la ce zi liniştită de sfârşit de primăvară era aceea, cu Ze – o soţie tânără şi frumoasă, chiar dacă avea buzele subţiri – admirând florile de lotus de pe suprafaţa nemişcată a apei.

însă, când am văzut-o scoţând din mânecă o lumânare şi aprinzând-o în plină zi, am sărit în picioare. Mergeam înainte şi înapoi neliniştită, iar în aer s-au stârnit vârtejuri. Am privit cu o groază supremă cum sfâşie o pagină din Volumul întâi şi cum, încet şi intenţionat, o duce la flacără. Ze zâmbea în timp ce pagina se înnegrea şi se răsucea. Când n-a mai putut s-o ţină, a lăsat să cadă peste balustradă bucata subţire care mai rămăsese. Ultima bucată de hârtie arse complet înainte să atingă apa.

A smuls încă trei pagini din carte. Le-a băgat şi pe ele în flacără, apoi le-a dat drumul peste balustrada pavilionului. Am încercat să alerg pe pod, însă picioarele mele legate erau inutile. Am căzut şi mi-am zgâriat bărbia şi obrajii. M-am ridicat în picioare şi am alergat către podul în zigzag. Am păşit pe el, am mers către prima cotitură şi m-am

oprit. Nu puteam ocoli acel colţ. Podurile în zigzag erau proiectate tocmai pentru a fi o barieră în calea spiritelor ca mine.

— Opreşte-te! am strigat eu. O clipă, întreaga lume a tremurat. Crapii au rămas nemişcaţiân heleşteu, păsările au tăcut, iar florile şi-au pierdut petalele. Insă Ze nici măcar nu şi-a ridicat privirea. A smuls alte câteva pagini şi le-a ars.

Am alergat înapoi la ţărm, m-am împiedicat, m-am târât, am căzut. Am strigat de pe malul celălalt al heleşteului, trimiţând valuri către podul în zigzag şi către pavilion, stârnind vârtejuri în aer ca să sting lumânarea. Insă Ze era de neclintit. A luat lumânarea de pe balustradă şi a aşezat-o între genunchi pe podeaua pavilionului, ca să o adăpostească de vântul pe care îl trimiteam eu. Apoi, în minte i-a încolţit o idee şi mai nemiloasă. A smuls toate paginile cărţii, le-a făcut bucăţi şi le-a aşezat grămadă. A înclinat lumânarea şi a ezitat o clipă, lăsând ceara să se scurgă pe foi. A privit în jur, către ţărm şi aleile din jur, ca să se asigure că n-o vedea nimeni, apoi a atins flacăra de hârtie.

Auzim des de astfel de lucruri sau de Manuscrisul Salvat de la Ardere. Acela nu era un accident sau o pierdere temporară a încrederii în calitatea scrierii. Acela era un act intenţionat comis împotriva mea de către femeia pe care ajunsesem să o consider o soţie-soră. Am plâns în agonie, ca şi când mi-ar fi dat foc mie însămi, însă nu i-a păsat. Mi-am contorsionat trupul şi mi-am ridicat mâinile până când frunzele de primăvară au plutit în jurul nostru ca fulgii de zăpadă. Insă era cel mai rău lucru pe care-l puteam face; vântul a înteţit flăcările. Dacă aş fi fost în pavilion, aş fi înghiţit fumul, absorbind toate cuvintele mele. Insă nu eram acolo. Eram pe ţărm, în genunchi, suspinând la gândul că scrisul care ieşise din propria mea mână şi pătat cu lacrimile mele se transformase în cenuşă, fum, nimic.

Ze a aşteptat în pavilion până când cenuşa s-a răcit, apoi a măturat-o în apă. S-a întors şi a traversat din nou podul nu cu îngrijorare sau remuşcare, ci cu o voioşie care mi-a stârnit teama. Am urmat-o din nou în dormitor. A deschis exemplarul din *Pavilionul Bujorilor* în care transcrisese comentariile mele şi le adăugase pe ale ei. Odată cu fiecare pagină pe care o răsfoia, tremuram de frică. Oare va distruge şi cartea asta? S-a întors înapoi la primele pagini în care erau menţionate autoarele acelui comentariu. Cu o mişcare la fel de ascuţită, brutală şi rapidă ca înj unghierea cu un cuţit, a smuls acele pagini. Era mai rău decât atunci când îmi arsese mama cărţile. Curând, pe pământ

nu va mai rămâne nicio urmă din mine în afară de o tabletă strămoşească nepunctată pierdută într-o cămară. Ren nu mă va auzi niciodată, iar eu voi fi uitată pentru totdeauna.

Apoi, Ze a luat cele două pagini smulse şi le-a ascuns între filele al tei cărţi.

„Ca să se păstreze în siguranţă11, şi-a spus ea.

Eram salvată. Aşa mă simţeam: salvată. Insă eram rănită, atât fizic, cât şi spiritual. In timpul scurt în care Ze făcuse acele răutăţi, devenisem aproape nimic. M-am târât afară din cameră, apoi m-am chinuit să traversez coridorul acoperit. Când am simţit că nu mai puteam înainta, am căzut peste margine, m-am făcut foarte mică şi am alunecat pe sub fundaţie.

Am ieşit două luni mai târziu, ca să caut hrană în timpul Festivalului Spiritelor Flămânde. Nu puteam bântui în voie, nu puteam merge la vechea mea casă şi nu puteam face călătoria până la ţară pe pământurile tatei ca să gust din ofrandele familiei Qian. Aveam energie doar cât să ies din ascunzătoare, să plutesc până la heleşteu şi să mănânc firimiturile pe care grădinarul le aruncase în apă pentru peşti. Apoi am traversat rapid ţărmul şi m-am ascuns din nou în întunericul umed.

Cum se făcea că tocmai mie – care mă născusem într-o familie privilegiată, fusesem educată, frumoasă şi deşteaptă – mi se întâmplaseră atâtea lucruri rele? Oare plăteam pentru faptele rele pe care le comisesem într-o viaţă anterioară? Treceam prin toate astea ca să-i distrez pe zei şi zeiţe? Sau pur şi simplu asta era soarta mea de femeie, să sufăr? Nu am găsit răspunsul în lunile următoare, însă am început să-mi recapăt puterea, hotărârea şi să îmi amintesc din nou că eu, ca toate femeile şi fetele trebuia – aveam nevoie – să mă fac auzită.

Soția cea bună

Au mai trecut încă cinci luni. Intr-o zi am auzit oameni alergând încolo şi încoace pe coridorul de deasupra mea. Se grăbeau să-i întâmpine pe musafiri, adresând saluturi de bun augur şi aducând ofrande parfumate pe tăvi şi platouri pentru a sărbători Anul Nou. Sunetul talgerelor şi artificiile m-au adus din nou la lumină. Ochii mei ardeau de la asprimea razelor strălucitoare. Membrele îmi înţepeniseră după atâtea luni cât stătusem ghemuită. Hainele mele? Erau prea jalnice ca să le po me nesc mă car.

Fratele lui Ren şi soţia acestuia s-au întors din provincia Shanxi ca să participe la festivităţi. Cumnata lui Ren îmi trimisese ediţia lui Tang Xianzu din *Pavilionul Bujorilor* cu mulţi ani în urmă. Nu trăisem suficient cât să o cunosc. Iat-o acum, micuţă şi graţioasă. Fiica ei, Shen – de doar şaisprezece ani şi deja măritată cu un proprietar de pământ din Hangzhou – a venit şi ea în vizită. Veşmintele lor aveau broderii complicate, personalizate cu scene din antichitate, dovedind individualitatea şi sensibilitatea mamei şi fiicei. Vocea lor blândă transmitea rafinament, educaţie şi dragoste pentru poezie. Au stat cu doamna Wu şi au vorbit despre călătoriile pe care le făcuseră în vacanţă. Vizitaseră mănăstirile de pe dealuri, se plimbaseră prin Pădurea de Bambuşi şi merseseră la Longjing ca să vadă cum se culeg şi se conservă frunzele de ceai. Mă făceau să-mi fie dor de viaţa pe care nu o avusesem.

A intrat Ze. In ultimele şapte luni în care zăcusem sub coridor nu mai ştiam prea multe despre ea. Mă aşteptam să văd buze subţiri, pomeţi rigizi şi privire dispreţuitoare. Doream să arate aşa şi aşa arăta, însă când a deschis gura a rostit doar cuvinte blânde.

— Shen, a zis Ze, adresându-i-se nepoatei lui Ren, trebuie să-l faci pe soţul tău mândru de felul în care îi ţii companie. E bine ca o soţie să-şi arate gusturile elegante şi manierele delicate. înţeleg că eşti o gazdă minunată, care-i face pe intelectuali să se simtă minunat.

— Poeţii ne vizitează des casa, a recunoscut Shen. Mi-ar plăcea ca tu şi unchiul să ne vizitaţi într-o zi.

— Când eram fată, mama mă ducea în excursii, a răspuns Ze. Acum prefer să stau acasă şi să gătesc pentru soţul şi soacra mea.

— Sunt de acord, mătuşică Ze, însă...

— O soţie trebuie să aibă mare grijă, a continuat Ze. Crezi că aş încerca să traversez lacul după primul îngheţ al iernii? Iar în plin soare te văd cei care vor vorbi despre tine. Nu vreau să mă umilesc sau să-l fac de ruşine pe soţul meu. Singurul loc sigur este interiorul casei noastre.

— Bărbaţii care îl vizitează pe soţul meu sunt importanţi, a răspuns tânăra Shen, ignorând tot ce-i spusese Ze. Cred că i-ar prinde bine unchiului Ren să-i întâlnească.

— Nu am nimic împotriva excursiilor, a intervenit şi doamna Wu, dacă acestea îi aduc legături noi fiului meu.

Chiar şi după doi ani de căsnicie refuza să-şi critice nora deschis,

însă prin toate gesturile şi privirile sale dădea foarte clar de înţeles că această soţie nu era deloc o „aceeaşi11.

Ze a oftat.

— Dacă mama e de acord, atunci venim. Aş face orice să îmi văd soţul şi soacra fericiţi.

Ce era asta? Cât stătusem ascunsă, oare Ze îşi însuşise toate lecţiile pe care i le dădusem?

în timpul aceiei vizite de o săptămână, cele patru îşi petreceau dimineţile împreună în aripa femeilor. Doamna Wu, inspirată de nora nepoata ei, a invitat şi alte rude şi prieteni în vizită. Li Shu, verişoara lui Ren, a sosit cu Lin Yining, a cărei familie avusese legături strânse cu familia Wu de generaţii întregi. Ambele femei erau scriitoare; Lin Yining era membră a faimosului Club de Poezie Grădina cu Banane Cinci, înfiinţat de autoarea Gu Ruopu. Membrele clubului, care nu considerau că acul de cusut intră în conflict cu pensula de caligrafie, duseseră ideea celor Patru Virtuţi într-o direcţie nouă. Credeau că cel mai bun exemplu de „limbaj femeiesc“ erau scrierile femeilor, aşa că vizita lui Li Shu şi Lin Yining a fost o perioadă de parfumuri tari, ferestre deschise şi pensule de caligrafie neostenite. Ze cânta la ţiteră pentru a-i distra pe oaspeţi. Ren şi fralele său au efecluat toate rilualurile pentru a-i linişti, hrăni şi îmbrăca pe strămoşii familiei Wu. Ren se purta foarte afectuos cu soţia lui în faţa tuturor. Eu nu existam în gândurile nici unuia dintre ei. Nu puteam decât să mă uit şi să îndur.

Apoi, norocul meu s-a schimbat. Il numesc noroc, însă probabil a fost soarta. Shen a luat *Pavilionul Bujorilor* şi a început să-mi citească propoziţiile, cele transcrise de Ze pe pagini. Shen şi-a deschis inima către acele sentimente şi s-a lăsat atinsă de toate cele şapte emoţii ancestrale. S-a gândit la propria viaţă şi la clipele de dragoste şi dorinţă pe care le încercase şi ea. S-a imaginat pe ea însăşi îmbătrânind, plină de sentimente de pierdere, durere şi regret.

— Mătuşică Ze, pot să împrumut asta? a întrebat Shen cu inocenţă.

Cum ar fi putut soţia-soră s-o refuze?

Aşa că *Pavilionul Bujorilor* a părăsit complexul familiei Wu şi a călătorit în alt colţ al oraşului Hangzhou. N-am urmat-o pe Shen, convinsă că proiectul meu era în mai multă siguranţă la ea decât la Ze.

A urmat o invitaţie pentru Ren, Ze, Li Shu şi Lin Yining să îi viziteze pe Shen şi pe soţul ei. Când am venit palanchinele să-i ia, m-am

agăţat de umerii lui Ze ca să pot traversa complexul. Când am ajuns la palanchi- nul ei, ea a urcat în el, iar eu deasupra. Am coborât Muntele Wushan, am trecut de templu şi am înconjurat lacul până am ajuns la casa lui Shen. Aceea nu era plimbarea întâmplătoare a unei fete moarte în drumul ei spre lumea cealaltă sau căutarea înnebunită după hrană şi resturi în timpul Festivalului Spiritelor Flămânde. Făceam lucrul pe care Ren îmi promisese că îl vom face după căsătorie: mergeam într-o excursie.

Am ajuns la casa lui Shen şi, pentru prima dată, am păşit pragul unei locuinţe care nu-i aparţinea tatălui sau soţului meu. Shen ne-a întâmpinat într-un pavilion acoperit de glicină, despre care ne-a spus că era vechi de două sute de ani. Buchete uriaşe de flori violete atârnau şi parfumau aerul cu prospeţimea lor. După cum promisese, Shen îi invitase şi pe membrii importanţi ai societăţii literare. Tutorele ei, care avea o barbă lungă şi subţire ca să-şi arate vârsta şi înţelepciunea, a primit scaunul de onoare. Poetul Hong Sheng şi soţia lui însărcinată au adus daruri de vin şi nuci. Mai multe femei căsătorite, unele dintre ele poetese, au felicitat-o pe Li Shu cu ocazia publicării recente a noii ei piese. Eram impresionată de Xu Shijun, care scrisese *Gânduri pe valul de primăvară* despre Xiaoqing. Era cunoscut drept un susţinător al publicării scrierilor femeilor. Astăzi fusese invitat să discute despre sutrele budiste. Soacra mea avusese dreptate; Ren şi-ar putea face legături interesante astăzi aici. El şi Ze stăteau unul lângă altul, arătând ca un cuplu de tineri frumoşi, aşa cum şi erau.

Cartea ritualurilor spune că bărbaţii şi femeile nu trebuie să folosească niciodată aceleaşi cuiere, prosoape sau piepteni, cu atât mai puţin să stea împreună. Insă aici, bărbaţii şi femeile – străini – se amestecau fără să ţină cont de vechile precepte. A fost turnat ceaiul. S-au servit dulciuri. Eu am stat pe balustradă şi m-am îmbătat cu parfumul puternic al florilor de glicină şi cu versurile care se auzeau în tot pavilionul, ca păsările care se înalţă către nori. Insă când profesorul lui Shen şi-a dres glasul, toţi cei din pavilion au tăcut.

— Putem recita şi compune toată după-amiaza, a spus el, însă sunt curios în privinţa rândurilor pe care ne-a lăsat Shen să le citim în aceste săptămâni. Câţiva oaspeţi au încuviinţat din cap. Vorbeşte-ne – profesorul i s-a adresat lui Ren – despre comentariul tău la *Pavilionul Bujorilor.*

Am alunecat surprinsă din locul în care eram cocoţată. O boare

de vânt a străbătut pavilionul, iar soţiile şi-au strâns în jurul lor veşmintele de mătase, în timp ce bărbaţii şi-au încovoiat umerii. Nu aveam prea mult control asupra efectului acţiunilor mele în lumea naturală, însă am încercat să mă liniştesc. Când adierea a trecut, Shen l-a privit pe Ren, a zâmbit şi l-a întrebat:

— Cum ai ajuns să scrii acel comentariu?

— Modestia nu-mi permite să îmi exprim sentimentele profunde pe care le am pentru acea piesă, a răspuns Ren, însă nu am scris nimic des pre ea.

— Eşti prea modest, a spus profesorul. Ştim cu toţii că eşti un critic desăvârşit. Ai scris mult despre teatru...

— Insă niciodată despre *Pavilionul Bujorilor,* întrerupse Ren.

— Cum se poate una ca asta? a întrebat profesorul. Eleva mea s-a întors din casa ta cu un exemplar din *Pavilionul Bujorilor.* Sigur tu ai fost cel care şi-a scris gândurile pe margine.

— Eu nu am scris nimic, a jurat Ren. A privit întrebător către soţia lui, însă ea continua să tacă.

— După ce a citit cartea, Shen mi-a dat-o şi mie, a spus încet soţia lui Hong Sheng. Nu cred că un bărbat poate avea astfel de sentimente. Acele cuvinte au fost scrise de o femeie. Imi imaginez că este vorba de una tânără, ca mine, a adăugat ea roşind.

Profesorul a respins ideea cu un semn al mâinii, ca şi când ar fi vrut să alunge un miros neplăcut.

— Ceea ce am citit nu putea fi scris de o fată sau o femeie, a insistat el. Shen m-a lăsat să arăt comentariul şi altor oameni din Hangzhou. Bărbaţi, femei – şi a făcut un gest către cei care se aflau în pavilion – am fost atinşi de acele cuvinte şi ne-am întrebat cine ar putea să gândească atât de profund despre blândeţe, devotament şi dragoste? Shen te-a invitat aici ca să răspunzi la această întrebare.

Ren i-a atins mâna lui Ze.

— Acesta este exemplarul tău din *Pavilionul Bujorilor?* Cel la care ai lucrat atât de mult? Cel început de...?

Ze privea în gol, ca şi când el ar fi vorbit de fapt cu altcineva.

— Cine a scris aceste cuvinte frumoase? a întrebat Hong Sheng.

Imi citise chiar şi el comentariul? M-am stăpânit să nu urlu de fericire. Nepoata lui Ren făcuse ceva extraordinar. Imi dusese gândurile în casa ei şi, mai mult, le arătase profesorului ei şi unuia dintre cei mai faimoşi scriitori din ţară.

Intre timp. Ze îşi luase un aer confuz, ca şi când uitase cine scrisese pe margini.

— Soţul tău a scris? a întrebat profesorul.

— Soţul meu? Ze şi-a înclinat fruntea aşa cum fac soţiile supuse. Soţul meu? a repetat ea cu dulceaţă. Apoi, după o pauză lungă, a răspuns: Da, soţul meu.

Oare femeia asta nu mai termina cu tortura? Cândva fusese ascultătoare şi simplu de controlat, însă îmi învăţase prea bine lecţiile. Devenise o soţie prea bună.

— Dar, Ze, nu am scris nimic despre piesa asta, a insistat Ren, apoi a privit către ceilalţi. Ştiu despre ce comentariu vorbiţi şi nu l-am scris eu. Te rog, i-a spus el lui Shen. Mi-l arăţi?

Shen i-a făcut semn unei servitoare să aducă cartea. Toţi aşteptau, simţindu-se stânjeniţi de neînţelegerea dintre soţ şi soţie. Eu? Mă clătinam pe picioruşele mele mici, încercând să rămân nemişcată, în timp ce în mine se stârnise o adevărată fur tună de sen timente precum teamă, uimire şi speranţă.

Servitoarea s-a întors cu cartea şi a lăsat-o în mâinile lui Ren. Oaspeţii îl urmăreau în timp ce întorcea paginile. Voiam să alerg către el, să îngenunchez înaintea lui şi să îl privesc în ochi în timp ce îmi citea cuvintele. „Mă auzi?“ Insă m-am abţinut, ca să păstrez liniştea. Orice intervenţie – intenţionată sau întâmplătoare – ar fi distrus clipa. A răsfoit paginile, oprindu-se din când în când, apoi a ridicat privirea, cu o expresie curioasă în care se împleteau dorinţa şi sentimentul pierderii.

— Nu eu am scris asta. Acest comentariu a fost început de o tânără care trebuia să-mi fie soţie. S-a întors către Lin Yining şi Li Shu, cele două femei care îi erau rude. Vă amintiţi că trebuia să mă căsătoresc cu Chen Tong. Ea a început să scrie asta. Soţia mea a reluat proiectul şi şi-a adăugat comentariile ei în a doua jumătate. Voi, care aveţi acelaşi sânge, ştiţi că spun adevărul.

— Dacă e adevărat ceea ce spui, l-a întrerupt profesorul înainte ca femeile să apuce să răspundă, de ce stilul lui Ze este atât de asemănător cu cel al lui Chen Tong, încât nu le putem diferenţia?

— Poate că doar un soţ – un bărbat care le cunoaşte bine pe ambele femei – poate auzi cele două voci.

— Dragostea creşte doar atunci când într-un cuplu există intimitate, a spus Hong Sheng. Când luna străluceşte deasupra Lacului

de Vest, nu vedeţi un soţ singur în camera sa. Când o agrafă de jad cade pe pernă, nu vedeţi o soţie singură. Insă te rugăm, explică-ne cum ar fi putut o femeie nemăritată să ştie atât de multe despre dragoste. Şi cum de îi recunoşti vocea dacă nu ai apucat să te căsătoreşti cu ea?

— Cred că stăpânul Wu spune adevărul, a intervenit timid una dintre soţii, salvându-l pe Ren de la a răspunde acelor întrebări ciudate. Cred că cuvintele lui Chen Tong sunt romantice. Soţia-soră a făcut şi ea o treabă bună adăugând propriile gânduri despre *qing.*

Alte câteva soţii au făcut semne de aprobare; Ze rămânea nemişcată.

— Aş fi fericită să citesc aceste gânduri chiar şi fără piesă, a spus Shen.

Da! Asta era ceea ce doream eu să aud.

Insă Xu Shijun rămânea sceptic.

— Ce soţie ar vrea să i se scoată numele în afara dormitorului? Femeile nu au motiv să pornească în căutarea înjositoare a faimei.

Oare toate acestea chiar veneau de la un bărbat cunoscut drept un îndrumător al femeilor, care arătase atâta milă în faţa suferinţei lui Xiaoqing, care sprijinea publicarea scrierilor femeilor?

— Nicio femeie – cu atât mai puţin soţie – n-ar vrea să-şi expună atât de public gândurile intime, a adăugat unul dintre soţi, aprobând părerea surprinzătoare a lui Xu. Femeile au camerele interioare pentru asta. Liberalismul, femeile care ieşeau în exterior, bărbaţii care le încurajau pe femei să scrie şi să picteze pentru profit sunt lucruri care au condus la Dezastru. Putem fi recunoscători că unele femei au revenit la ve chile tra di ţii.

Mi s-a făcut rău. Ce se întâmplase cu loialiştii? De ce Li Shu şi Lin Yining, ambele scriitoare profesioniste, nu îl corectau?

— Soţiile trebuie să ştie carte, a spus profesorul lui Shen, iar o clipă m-am simţit mai bine. Au nevoie să înţeleagă cele mai înalte principii, ca să îşi poată educa fiii. Insă, din păcate, nu se întâmplă mereu aşa. A scuturat violent din cap. Le lăsăm pe femei să citească şi ce se întâmplă? Aspiră la gânduri nobile? Nu. Citesc piese, opere, romane şi poezii. Citesc pentru distracţie, ceea ce nu aduce decât o perspectivă deformată.

Eram împietrită de brutalitatea acestor cuvinte. Cum de se schimbaseră lucrurile atât de radical în cei nouă ani de când murisem? Tatăl meu nu mă lăsa să ies din complexul nostru, iar mamei nu-i

plăcea că citeam *Pavilionul Bujorilor,* însă aceste idei erau mult mai exagerate decât cele cu care crescusem eu.

— Atunci putem trage concluzia că misterul este rezolvat, a încheiat profesorul lui Shen. Wu Ren a realizat ceva cu adevărat unic. Ne-a deschis o fereastră către înțelesul și motivele iubirii. E un mare artist.

— Atât de sensibil, a adăugat unul dintre bărbați.

— Prea sensibil, a repetat Lin Yining, cu o voce în care se simțea amărăciunea.

Ze nu scosese niciun cuvânt. Se purta politicos și sincer. Ținea privirea în jos și mâinile ascunse în mâneci. Nimeni n-ar fi putut spune despre ea că nu era o soție perfectă.

Xu Shijun a luat comentariul cu el și l-a publicat. A inclus și o prefață despre Ren, în care îl lăuda pentru perspectiva pe care o avea asupra iubirii, căsătoriei și dorinței. Apoi a promovat comentariul, călătorind în toată țara și lăudându-l pe Ren ca autor al acestei lucrări minunate. Astfel, cuvintele, gândurile și emoțiile mele au devenit foarte populare printre intelectuali, nu doar în Hangzhou, ci în toată China.

Ren refuza să accepte distincțiile care i se ofereau.

— Nu am făcut nimic, spunea el. Le datorez totul soției mele și fetei care ar fi trebuit să-mi fie soție.

Mereu primea același răspuns:

— Sunteți prea modest, stăpâne Wu.

In ciuda împotrivirii sale – sau poate tocmai din cauza împotrivirii sale – ceea ce scriseserăm eu și Ze i-a adus o mare faimă. Editorii îl căutau să-i publice poeziile. Era invitat la adunări de literați. Călătorea săptămâni întregi, pe măsură ce renumele său devenea tot mai mare. Câștiga bani, ceea ce le făcea foarte fericite pe mama și pe soția lui. Curând a învățat să accepte complimentele. Când bărbații spuneau: „Femeile n-ar fi fost în stare să scrie ceva atât de profund“, înclina capul și nu răspundea. Și nici măcar una dintre femeile care se aflaseră în acea zi în casa lui Shen nu îmi luase apărarea. Cu siguranță, în acele vremuri schimbătoare, era mai simplu să nu deschidă gura și să nu se bucure de realizările altei femei.

Ar fi trebuit să fiu mândră de succesul poetului meu. Dacă aș fi fost în viață, aș fi făcut exact același lucru ca Ze, pentru că datoria soției era să aducă onoare soțului ei prin toate mijloacele posibile. Insă nu mai trăiam în lumea celor vii și nu simțeam decât furia, dezamăgirea și

deziluzia unei femei căreia i se furase vocea. In ciuda eforturilor mele, simţeam că Ren nu mă auzise deloc. Eram zdrobită.

După vizita la Shen, Ze s-a întors acasă şi a căzut la pat. Refuza să aprindă felinarele. Nu vorbea. Respingea mâncarea când i se aducea. A încetat să se mai îmbrace şi să-şi coafeze părul. După câte îmi făcuse, nu am ajutat-o cu nimic. Nu s-a ridicat nici măcar când Ren s-a întors, în sfârşit, din călătoriile lui. Au făcut nori şi ploaie, însă era ca în primele zile ale căsătoriei lor, atât de dezinteresată se arăta. Ren a încercat să o scoată pe Ze din cameră cu promisiunea unor plimbări plăcute prin grădină sau o masă cu prietenii.

In loc să accepte, ea şi-a înfăşurat braţele în jurul lui, a scuturat din cap în semn de refuz şi l-a întrebat:

— Sunt soţia sau concubina ta?

El a privit-o lung cum stătea întinsă în pat, cu faţa pătată, pielea palidă, coatele şi clavicula ieşind din trupul ei ce părea lipsit de carne.

— Eşti soţia mea, a răspuns el. Bineînţeles că te iubesc.

Văzând-o că izbucneşte în lacrimi, Ren a făcut singurul lucru rezonabil pe care îl putea face un bărbat. A trimis după doctorul Zhao, care a tras concluzia:

— Soţiei tale i-a revenit boala de dragoste.

Insă Ze nu avea cum să fie bolnavă de dragoste. Renunţase să mai mănânce, adevărat, însă nu era fecioară. Nu era virgină. Avea optsprezece ani şi era femeie măritată.

— Nu sunt bolnavă de dragoste. Nu simt în mine niciun fel de dragoste! a strigat Ze din pat.

Cei doi bărbaţi s-au privit serioşi, apoi s-au întors către femeia care zăcea.

— Bărbate, stai departe de mine. Am devenit un spirit rău, un vampir, o ispită malefică. Dacă te culci cu mine îţi voi străpunge picioarele cu acul. Iţi voi suge sângele din oase ca să hrănesc pustietatea din mine.

Aceea era o metodă de a scăpa de nori şi ploaie, însă nu mai doream să mă bag.

— Poate că soţiei tale îi este teamă pentru poziţia ei, şi-a dat cu părerea doctorul Zhao. Ai fost nefericit cu ea?

— Ai grijă, l-a avertizat Ze pe doctor, sau data viitoare când adormi o să te sugrum cu o bucată de mătase.

Doctorul Zhao i-a ignorat ieşirea.

— Doamna Wu o critică prea dur? Chiar și o remarcă neintenționată din partea unei soacre o poate face pe soție să fie agitată și nesigură.

Când Ren l-a asigurat pe doctor că așa ceva era imposibil, acesta i-a prescris un regim cu copite de porc ca să-i redea *qi-ul* lui Ze.

Insă ea nu avea de gând să mănânce ceva atât de înjositor.

Data viitoare, doctorul i-a ordonat bucătăresei să gătească o supă din ficat de porc, ca să îi întărească ficatul lui Ze. Curând a încercat fiecare organ de porc, ca să își fortifice pacienta. Nu a funcționat niciunul.

— Trebuia să te căsătorești cu altcineva, i-a spus doctorul cu sfială lui Ren. Poate că acea fată s-a întors să-și ceară locul care i se cuvine.

Ren a respins ideea.

— Nu cred în fantome.

Doctorul s-a strâmbat și s-a întors să asculte pulsul lui Ze. A întrebat-o despre visele ei, despre care ea i-a spus că erau pline de demoni și priveliști îngrozitoare.

— Văd o femeie cu puțină carne pe oase, a povestit Ze. Dorința ei ajunge până la mine, se înfășoară în jurul gâtului meu și îmi taie respirația.

— Nu am fost suficient de subtil în diagnosticul meu, a recunoscut Zhao în fața lui Ren. Soția ta are alt tip de boală de dragoste decât ce credeam eu la început. Reprezintă un caz grav al celei mai obișnuite boli de femei: prea mult oțet.

Era sinonimul perfect al geloziei în dialectul nostru.

— Insă nu are motive să fie geloasă, a obiectat Ren.

La care Ze a îndreptat un deget subțire către el.

— Nu mă iubești.

— Dar prima ta soție? a spus din nou doctorul Zhao.

— Ze este prima mea soție.

M-a durut. Oare Ren chiar mă uitase complet?

— Poate uiți că am avut grijă de Chen Tong când a murit, i-a amintit doctorul. Conform tradiției, ea a fost prima ta soție. Oare cele Opt Caractere ale voastre nu s-au potrivit? Sau darurile pentru mireasă n-au fost trimise la casa familiei ei?

— Modul dumneavoastră de a gândi este foarte învechit, a spus Ren pe un ton dezaprobator. Nu e vorba de fantome aici. Spiritele

există doar ca să se sperie copiii şi să-i asculte pe părinţi, să le ofere tinerilor o scuză pentru comportamentul lor urât faţă de femeile de jos sau să le facă pe tinerele fete să tânjească după ceva ce nu pot să aibă vreodată.

Cum putea să spună asemenea lucruri? Uitase cum am vorbit despre *Pavilionul Bujorilor?* Uitase că şi Liniang era fantomă? Dacă nu credea în spirite, oare cum ar fi putut să mă audă? Cuvintele lui erau atât de îngrozitoare şi de crude, încât m-am decis să cred că le rostea doar ca să o aline şi să o liniştească pe soţia-soră.

— Multe soţii se înfometează pentru că sunt geloase şi impulsive, a sugerat doctorul, încercând să pună altfel problema. încearcă să-şi verse furia pe ceilalţi şi să-i facă să sufere, să se simtă vinovaţi şi să fie cuprinşi de remuşcări.

Doctorul a prescris un castron de supă pentru vindecarea geloziei, preparată din zeamă de grangur. Intr-una dintre piesele despre Xiaoqing, acest remediu fusese folosit pentru soţia geloasă. Ii ameliorase soţiei boala emoţională la jumătate din intensitate, însă îi lăsase cicatrice.

— Vrei să mă distrugi? Ze a dat la o parte supa. Cum o să arate pielea mea?

Doctorul şi-a pus o mână pe braţul lui Ren şi a vorbit suficient de tare cât să îl audă Ze.

— Nu uita că gelozia este unul dintre cele şapte motive de divorţ.

Dacă aş fi ştiut mai multe, aş fi încercat să fac ceva. Insă, dacă ar fi fost aşa, poate că n-aş fi murit. Aşa că am rămas sus pe grindă până când doctorul a încercat să elimine surplusul de foc din stomacul lui Ze cu un remediu mai puţin agresiv, curăţându-i maţele cu un tonic din ţelină sălbatică. Ze umplea o oală de noapte după alta, însă nu şi-a recă- pă tat pu te rea.

Şi-a făcut apariţia şi vraciul. Nu m-am aşezat în calea lui, căci flutura o sabie udă de sânge deasupra patului lui Ze. Când a început să recite rugăciunile, mi-am acoperit urechile. Insă Ze nu era bântuită de spirite rele, astfel că eforturile sale nu au dat niciun rezultat.

S-au scurs şase săptămâni. Starea lui Ze se înrăutăţea. Când se trezea dimineaţa, vomita. Când mişca puţin capul în timpul zilei, vomita. Când soacra ei i-a adus supă limpede, Ze şi-a întors chipul de la ea şi a vomitat.

Doamna Wu i-a chemat pe doctor și pe vraci să vină împreună.

— Am avut multă bătaie de cap cu nora mea, a rostit ea pe un ton enigmatic. Insă poate că ceea ce se întâmplă este firesc. Ar trebui să o vedeţi din nou și de data asta să vă gândiţi că e soţie, iar fiul meu este soţ.

Doctorul i-a examinat limba lui Ze. Apoi i-a cercetat ochii. A ascultat din nou pulsul de la încheietura mâinii ei. Vraciul a plimbat o orhidee fără vlagă de la o masă la alta. A consultat horoscoapele lui Ze și Ren. A scris o întrebare pe o foaie de hârtie, a ars-o într-un mangal pentru ca acele cuvinte să ajungă în Ceruri, după care a studiat cenușa ca să citească răspunsul. Apoi, cei doi bărbaţi s-au apropiat să discute și să cadă de acord asupra diagnosticului.

— Mama este foarte înţeleaptă, a spus doctorul Zhao în final. Femeile sunt primele care recunosc simptomele. Nora dumneavoastră are cea mai bună formă de boală de dragoste. E însărcinată.

După atâtea săptămâni de diagnostice diferite, nu îmi venea să cred. Oare chiar era adevărat? Am făcut abstracţie de prezenţa celorlalţi și am coborât pe patul lui Ze. M-am așezat lângă ea și m-am uitat în pântecul ei. Am văzut mica scânteie de viaţă, un suflet care aştepta să renască. Ar fi trebuit să-l zăresc mai devreme, însă eram tânără și nu cunoșteam astfel de lucruri. Era un fiu.

— Nu e al meu! a ţipat Ze. Scoateţi-l!

Doctorul Zhao și vraciul au râs cu bonomie.

— Auzim des asta de la tinerele soţii, a spus doctorul Zhao. Doamnă Wu, vă rog să-i daţi din nou cartea confidenţială a femeilor și să-i explicaţi ce s-a întâmplat. Doamnă Ze, odihniţi-vă, evitaţi bârfele și mâncaţi alimentele recomandate. Staţi departe de castane și de carne de mosc, miel și iepure.

— Şi asiguraţi-vă că purtaţi la brâu un crin galben, a adăugat vraciul. Reduce durerile facerii și aduce un fiu sănătos.

Ren, mama lui și servitoarele discutau cu bucurie posibilităţile.

— Un fiu ar fi minunat, a spus Ren, însă mi-ar fi dragă și o fiică.

Atât de bun era. De aceea încă îl iubeam.

Insă Ze nu era fericită să aibă copilul, iar starea ei de sănătate nu s-a îmbunătăţit. Nu avea ocazia să dea peste vreun mosc, iar bucătăreasa a interzis complet carnea de iepure și miel în casă; însă Ze se strecura noaptea în bucătărie să ciugulească vreo castană. A rupt floarea pe care o purta la brâu și a aruncat-o pe jos. Refuza să

hrănească bebeluşul care creştea în ea. Stătea trează până târziu, scriind pe foi de hârtie că acel copil nu era al ei. De câte ori îşi vedea soţul, plângea: „Nu mă iubeşti!11. Iar când nu plângea, acuza sau refuza mâncarea, vomita. Curând vedeau cu toţii mici bucăţi rozalii de stomac în castroanele pe care le luau servitoarele. Toţi înţelegeau gravitatea situaţiei. Nimeni nu doreşte moartea unei persoane iubite, însă pe femeile care mureau însărcinate le aştepta o soartă teribilă: deportarea în Lacul în Care se Adună Sângele.

Festivalul Lunii de Toamnă a venit şi a trecut. Ze a încetat să mai bea chiar şi apă. In cameră, au fost atârnate oglinzi şi site. Din fericire, niciuna dintre ele nu era îndreptată către locul de unde vegheam eu.

— Nu e nimic în neregulă cu ea, a spus comisarul Tan, când a venit să o vadă. Nu vrea să aibă un copil în pântece pentru că nu are nimic în suflet.

— E fiica dumneavoastră, i-a amintit Ren, şi soţia mea.

Comisarul nu era deloc impresionat şi a plecat cu un sfat şi un avertisment:

— Când se naşte copilul, ţineţi-l departe de ea. E mai în siguranţă aşa. Lui Ze nu-i place să aibă cineva ochi şi pentru altceva decât ea.

Ze nu avea pace. Ziua părea îngrozită; tremura, plângea, îşi ascundea ochii. Nopţile nu-i aduceau niciun dram de odihnă. Se întorcea de pe o parte pe alta, striga şi se trezea lac de sudoare. Vraciul a făcut un altar special din lemn de piersic şi a aprins pe el lumânări parfumate. A scris o rugăciune, a ars-o, apoi a amestecat cenuşa cu apă de izvor. Cu sabia în mâna dreaptă şi cu o ceaşcă de cenuşă cu apă în cea stângă, s-a ru gat:

— Curăţă această locuinţă de răul care bântuie în ea.

A înmuiat în ea o mlădiţă de salcie şi a stropit în direcţia celor patru puncte cardinale. Ca să întărească vraja, şi-a umplut gura cu apă cu cenuşă şi a scuipat-o pe perete deasupra patului lui Ze.

— Curăţă mintea acestei femei de spiritele întunericului.

Insă coşmarurile ei nu au încetat, iar efectele s-au înrăutăţit. Ştiam câte ceva despre vise şi credeam că o pot ajuta, însă când am plecat cu Ze nu am găsit nimic înspăimântător sau neobişnuit. Nu era bântuită sau rănită în vise, ceea ce m-a încurcat peste măsură.

Au venit primele zăpezi, iar doctorul a vizitat-o din nou.

— Soţia ta nu poartă un copil bun, i-a spus el lui Ren. S-a agăţat

de intestinele ei şi nu vrea să-i dea drumul. Dacă îmi dai voie, voi folosi acupunctura să scap de el.

La suprafaţă părea o explicaţie logică şi o soluţie practică, însă eu puteam vedea copilul. Nu era un spirit rău; pur şi simplu încerca să su pra vie ţu iască.

— Şi dacă e un fiu? a întrebat Ren.

Doctorul şovăia. Când a văzut foile scrise de Ze aruncate prin cameră, a rostit cu tristeţe:

— Văd asta în fiecare zi şi nu ştiu ce să fac. Ştiinţa de carte e cea mai mare ameninţare pentru sexul feminin. Am văzut de prea multe ori cum se pierd sănătatea şi fericirea tinerelor femei pentru că nu vor să renunţe la pensulă şi cerneală. Mi-e teamă – şi şi-a pus o mână pe braţul lui Ren – că vom privi înapoi şi vom da vina pentru moartea soţiei tale pe boala de dragoste produsă de scris.

Mă gândeam, şi nu era prima dată, că doctorul Zhao ştia foarte puţine despre femei şi despre dragoste.

In acea clipă plină de jale, când toată familia Wu se pregătea de priveghi, a sosit fratele meu cel adoptat. Apariţia lui Bao ne-a uimit pe toţi, pentru că toţi eram concentraţi asupra cuiva care se stingea la modul cel mai propriu, în timp ce el era foarte gras. In degetele sale dolofane ţinea poeziile pe care le scrisesem când eram pe patul de moarte şi le ascunsesem în cartea despre construcţia de diguri din biblioteca tatei. Cum le găsise Bao? Privindu-i mâinile albe şi moi, mi-am dat seama că nu părea genul de persoană care să ceară sau să proiecteze un dig. Ochişorii săi păreau prea înguşti şi apropiaţi ca să găsească bucurie, cu atât mai puţin plăcere, în lecturi intelectuale. Altceva îl făcuse să deschidă acel volum.

Când a cerut bani pentru poeziile mele simple şi am văzut că nu erau un dar de la un cumnat la altul, mi-am dat seama că lucrurile nu stăteau prea bine în Reşedinţa de Familie Chen. Mă aşteptam la asta. Nu puteau să-mi ignore moartea şi să nu suporte consecinţele. Probabil Bao desfiinţa biblioteca şi găsise poeziile. Insă unde era tata? Mai degrabă şi-ar vinde concubinele decât biblioteca. Oare era bolnav? Sau murise? Oare n-aş fi aflat dacă se întâmplase asta? Oare ar trebui să alerg spre casa în care mă născusem?

Insă acum asta era casa mea. Ren era soţul meu, iar Ze era soţia-soră. Era bolnavă, acum şi aici. Da, fusesem de multe ori furioasă pe ea. Ba chiar o urâs em uneori. Insă aveam să fiu alăt uri de ea pe pat ul de

moarte. O voi întâmpina pe lumea cealaltă şi îi voi mulţumi că mi-a fost soţie-soră.

Ren l-a plătit pe fratele meu adoptiv. Starea lui Ze era atât de gravă, încât nici măcar nu s-a uitat la poezii. A ales o carte din bibliotecă, a pus în ea hârtiile, a pus volumul înapoi pe raft şi s-a întors în dormitor.

Aşteptam în continuare. Doamna Wu a adus ceai şi gustări pentru fiul ei, însă el abia dacă s-a atins de ele. Comisarul Tan şi soţia lui au venit din nou să-şi vadă fiica. Asprimea lor s-a mai domolit când şi-au dat seama că Ze într-adevăr murea.

— Spune-ne care e problema, a implorat-o doamna Tan.

Trupul lui Ze s-a relaxat, iar obrajii ei au prins culoare când a auzit vo cea ma mei ei.

încurajată, doamna Tan a încercat din nou.

— Putem să te luăm de aici. Vino acasă şi dormi în patul tău. O să te simţi mai bine cu noi.

Auzind aceste cuvinte, Ze s-a încordat. Şi-a ţuguiat buzele şi a întors privirea. Chipul doamnei Tan s-a umplut de lacrimi.

Comisarul se holba la fiica sa cea dificilă.

— Mereu ai fost încăpăţânată, a remarcat el, însă îmi voi aminti mereu de noaptea în care am văzut *Pavilionul Bujorilor* ca fiind clipa în care emoţiile tale s-au transformat în piatră. De atunci, ai refuzat să asculţi avertismentele şi sfaturile pe care ţi le-am dat. Acum plăteşti pentru asta. Te vom aminti în ofrandele noastre.

în timp ce doamna Wu îi conducea pe cei doi Tan la palanchine, fata cea bolnavă îşi plângea durerile pe care nu le împărtăşise părinţilor ei.

— Simt că amorţesc. Nu-mi pot mişca mâinile şi picioarele. Ochii mei sunt prea uscaţi ca să mai plâng. Spiritul meu e îngheţat.

Deschidea ochii o dată la câteva minute, privea în tavan, tremura, apoi îi închidea din nou. în tot acest timp, Ren îi ţinea mâna şi îi vorbea blând.

Târziu în noapte, când era beznă şi nu mi-era teamă de oglinzi, am coborât în cameră. Am dat la o parte perdelele, ca să las lumina lunii să pătrundă în dormitor. Ren dormea pe un scaun. I-am atins părul şi l-am simţit tremurând. M-am aşezat lângă soţia-soră şi am simţit cum îi pătrunde răceala în oase. Toţi cei din casă visau, aşa că am rămas la căpătâiul lui Ze să o protejez şi să o alin. Mi-am pus mâna

peste inima ei. Simţeam bătăi lente, apoi întrerupte, apoi rapide, apoi iar lente. Iar când întunericul începea să facă loc primelor raze, aerul din încăpere s-a învolburat. Oasele lui Tan Ze s-au fărâmiţat, sufletul ei s-a topit, iar ea s-a înălţat spre cer.

Sufletul lui Ze s-a despărţit în trei; una şi-a început călătoria către lumea cealaltă, alta aştepta să intre în coşciug, iar ultima parte urma să bântuie până când va ajunge în tableta strămoşească. Trupul ei a trecut prin toate ritualurile care trebuiau îndeplinite. Doctorul a scos copilul din abdomenul lui Ze și l-a aruncat, ca să nu ajungă cu ea în Lacul în Care se Adună Sângele şi să aibă şansa să renască. Apoi, corpul ei slăbit a fost spălat şi îmbrăcat. Ren a rămas lângă ea, refuzând să-şi abată privirea de la chipul ei palid şi de la buzele ei încă roşii, părând că aşteaptă să se trezească. Am aşteptat în dormitor să apară partea liberă a sufletului ei. Eram sigură că s-ar simţi uşurată să vadă pe cineva cunoscut. Insă mă înşelam amarnic. In clipa în care m-a văzut, şi-a deschis gura, arătându-şi dinţii.

— Tu! Eram sigură că o să te văd!

— Totul va fi bine. Sunt aici să te ajut...

— Să mă ajuţi? M-ai omorât!

— Eşti încurcată, am spus eu pe un ton liniştitor. Şi eu am fost dezorientată când am murit.

Avea noroc că eram acolo să o calmez.

— Am ştiut încă dinainte de căsătoria mea că vei încerca să-mi faci rău, a continuat ea la fel de furioasă. Ai fost aici şi în ziua nunţii mele, nu-i aşa? Ar fi trebuit să-ţi mânjesc mormântul cu sânge de câine negru, a adăugat ea după ce eu am făcut semn din cap că da.

Acela era lucrul cel mai rău pe care-l putea face cineva unui mort, pentru că se credea că acel sânge era la fel de odios precum secreţiile lunare ale femeilor. Dacă ar fi făcut aşa ceva, eu mi-aş fi ucis propria familie. Eram surprinsă de amărăciunea ei, însă nu terminase.

— M-ai bântuit de la bun început, a zis ea. Te-am auzit plângând în vântul nopţilor cu furtună.

— Am crezut că te-am făcut fericită...

— Nu! Tu m-ai făcut să citesc piesa aia. Apoi m-ai făcut să scriu despre ea. M-ai făcut să te imit pe tine în tot ce făceam, până când, într-un final, nu a mai rămas nimic din mine. Ai murit din cauza piesei, apoi m-ai făcut să te copiez pe tine care ai copiat-o pe Liniang.

— Eu am vrut doar ca Ren să te iubească mai mult. Nu ţi-ai dat

seama?

Asta a mai liniştit-o cumva. Apoi şi-a privit unghiile, care deja deveniseră negre. Realitatea dură a situaţiei ei i-a risipit furia care mai rămăsese.

— Am încercat să mă protejez, însă ce șanse aveam în fața ta? a spus ea cu amărăciune.

Şi eu gândisem asta de multe ori: soţia-soră nu avea nicio șansă în faţa mea.

— Am crezut că aş putea să-l fac să mă iubească dacă citea comentariul şi credea că toată lucrarea e a mea, a continuat ea, cu vocea plină din nou de reproş. Nu voiam să citească despre boala ta de dragoste. Nu doream să creadă că ţi-am continuat proiectul ca o modalitate de a o onora pe „prima" soţie. Eu am fost prima soţie. Nu l-ai auzit pe soţul meu? Voi doi nu v-aţi căsătorit niciodată. Nu-i pasă de tine.

Dovedea lipsită de milă chiar şi dincolo de moarte.

— Suntem o pereche sortită de Ceruri, am răspuns eu şi încă mai credeam asta. Insă şi pe tine te-a iubit.

— Ai fost foarte isteaţă. M-ai ţinut în frig şi întuneric şi m-ai bântuit în vis. M-ai făcut să nu-mi pese de mese şi de odihnă...

Faptul că acea frază provenea din *Pavilionul Bujorilor* nu mă liniştea, pentru că, într-adevăr, eu o făcusem să fie neglijentă.

— Singurul mod în care puteam să scap de tine era în siguranţa pavilionul de pe heleşteu, a continuat ea.

— Podul în zigzag.

— Da! Și-a dezvelit iar dinţii albi de moartă. Ti-am ars exemplarul din *Pavilionul Bujorilor* ca să te exorcizez din viaţa mea. Am crezut că am reuşit, însă tot nu ai plecat.

— Nu puteam să plec, nu după ce ai făcut apoi. I-ai lăsat pe toţi să creadă că soţul nostru a scris comentariul.

— Şi ce altă metodă mai bună aveam ca să-mi arăt devotamentul? Cum altfel aş fi putut să dovedesc că sunt soţia ideală?

Desigur, avea dreptate.

— Dar eu? am întrebat eu. Ai încercat să mă faci să dispar. Cum ai putut face asta când suntem soţii-surori?

Ze a râs de stupiditatea întrebării mele.

— Bărbaţii sunt *yang* pur, însă spiritele ca tine reprezintă tot ce e mai mortal şi mai bolnav din *yin.* Am încercat să lupt împotriva ta,

însă faptul că te-ai băgat tot timpul m-a ucis. Pleacă. Nu am nevoie şi nu vreau prietenia ta. Nu suntem prietene şi nu suntem soţii-surori. De mine îşi vor aminti. Pe tine te vor uita. M-am asigurat de asta.

— Ascunzând paginile lipsă în care se menţionează adevăratele au to are...

— Tot ceea ce m-ai făcut să scriu a fost o minciună.

— Insă îţi recunosc meritele. Aproape totul a fost despre tine...

— Nu am început comentariul din dorinţa de a-ţi continua opera. Nu am scris din suflet. Tu ai făcut din obsesia ta obsesia mea. Erai spirit şi nu ai fi recunoscut ce ai făcut, aşa că am rupt acele pagini din carte. Ren nu le va găsi niciodată.

Am încercat din nou să o fac să vadă adevărul.

— Am încercat să te fac fericită...

— Şi mi-ai folosit trupul.

— M-am bucurat când ai rămas însărcinată...

— Copilul acela nu era al meu!

— Bineînţeles că era al tău.

— Nu! L-ai adus pe Ren în patul meu în fiecare noapte, împotriva voinţei mele. Din cauza ta am făcut lucruri... A început să tremure de furie şi dezgust. Apoi ai aşezat acel copil în mine.

— Te înşeli. Nu eu l-am aşezat acolo. Eu doar am vegheat să fie în siguranţă...

— Ha! M-ai ucis şi ai ucis şi copilul.

— Nu...

Insă de ce să-i mai resping acuzaţiile când atât de multe dintre ele erau adevărate? O ţineam trează nopţi întregi, întâi cu soţul ei, apoi cu scrisul. Ii făcusem frig în cameră, o închisesem în întuneric ca să-mi protejez ochii sensibili şi trimiteam o boare de vânt cu ea oriunde mergea. Când am obligat-o să lucreze la proiectul meu, o împiedicam să ia masa cu soţul şi soacra ei. Apoi, când s-a retras în camera ei după ce mi-a ars lucrarea originală şi i-a cedat întregul merit lui Ren, nu o încurajasem să mănânce pentru că eram foarte abătută. Fusesem foarte conştientă de toate astea, chiar dacă negam ce vedeam şi ce făceam. Acest adevăr mă dezgusta. Ce făcusem?

Şi-a dezvelit dinţii, arătându-şi din nou firea urâtă. Mi-am îndreptat privirea în altă parte.

— M-ai ucis, a spus ea. Te-ai ascuns pe grindă unde credeai că nu te vede nimeni, însă eu te vedeam.

— Cum ai putut să mă vezi? încrederea mea de dinainte dispăruse. Acum eu eram cea jalnică.

— Muream! Te-am văzut. Am încercat să închid ochii să nu te văd, însă de fiecare dată când îi deschideam erai acolo, te holbai la mine cu ochii tăi morţi. Apoi ai coborât şi ţi-ai pus mâna pe inima mea.

Ah! Oare chiar jucasem un rol în moartea ei? Oare obsesia pentru proiectul meu mă orbise atât de tare, încât întâi murisem eu, apoi o omorâsem şi pe soţia-soră?

Văzând pe chipul meu, cât de tulburată eram conştientizând acest lucru, a zâmbit triumfătoare.

— M-ai ucis, însă eu am câştigat. Se pare că ai uitat mesajul cel mai profund din *Pavilionul Bujorilor.* E o poveste despre împlinirea iubirii prin moarte şi exact asta am făcut eu. Ren îşi va aminti de mine şi va uita de fata nemăritată prostuţă care nu ieşea din camerele ei. Te vei transforma în nimic. Proiectul tău va fi uitat şi nimeni – *nimeni* – nu-şi va aduce aminte de tine.

Fără să mai scoată alt cuvânt s-a întors cu spatele la mine, a părăsit încăperea şi a continuat să rătăcească.

Patruzeci şi nouă de zile mai târziu, tatăl lui Ze a venit să-i puncteze tableta strămoşească, care a fost dusă apoi în sala strămoşilor familiei Wu. Pentru că murise însărcinată şi căsătorită, o parte a sufletului ei a fost sigilată în sicriu, care urma să rămână expus în faţa elementelor până la moartea soţului ei, când familia avea să fie reunită printr-o înmormântare simultană, după cum cerea tradiţia. Ultima parte a sufletului ei a fost târâtă în Lacul în Care se Adună Sângele, despre care se spunea că e atât de vast, încât aveai nevoie de 840 000 de zile să îl traversezi, unde va trece prin 120 de torturi, unde în fiecare zi era obligată să bea sânge şi unde va fi bătută cu beţe de fier. Aceea era eternitatea ei, asta dacă familia ei nu-i cumpăra libertatea prin venerare, ofrande de alimente aduse călugărilor şi zeilor, rugăciuni şi mită scriptologilor care stăpâneau iadurile. Doar atunci o barcă o va duce de la lacul plângerii la ţărm, unde putea deveni strămoş sau putea să renască pe un tărâm al fericirii.

Cât despre mine, mi-am dat seama că dacă am contribuit – intenţionat sau nu – la moartea lui Tan Ze şi a copilului ei, atunci nu mai aveam nici urmă de moralitate: eram lipsită de milă, ruşine şi puterea de a discerne între bine şi rău. Crezusem că fusesem foarte inteligentă, chiar de ajutor, însă Ze avea dreptate. Eram un spirit dintre

cele mai rele.

Partea a 777-a

Sub prun

Exilul

Mama obişnuia să spună că fantomele sau spiritele nu erau rele prin natura lor. Dacă o fantomă avea un loc al său, nu devenea rea. Insă multe fac fapte rele din dorinţa de a se răzbuna. Chiar şi o fiinţă atât de mică precum greierul poate aduce o răzbunare cumplită împotriva celor care i-au făcut rău. Nu mă gândisem că o rănisem pe Ze, însă, dacă ceea ce spunea ea era adevărat, chiar o făcusem. Din dorinţa de a mă auto-pedepsi şi îngrozită să nu cumva să îi fac vreun rău mortal soţului meu din greşeală, m-am îndepărtat de casa lui Ren. Pe pământ aveam douăzeci și cinci de ani şi renunţasem. Aproape că mă transformasem în nimic, așa cum prevăzuse Ze.

Exilul...

Fără să ştiu prea bine unde mă duc, am ocolit lacul către Reşedinţa de Familie Chen. Spre surprinderea mea, casa era mai frumoasă ca niciodată. Bao adăugase mobilă, porţelanuri şi sculpturi de jad în toate camerele. Pe pereţi atârnau tapiserii noi de mărase. Insă, în ciuda aceSei măreţii, pretutindeni plutea o tăcere neliniştitoare. Acolo trăiau acum mult mai puţine degete. Tata era încă în capitală. Doi dintre fraţii săi muriseră. Concubinele bunicului muriseră şi ele. Mătură, Lotus şi alte verişoare ale mele se măritaseră şi plecaseră. Cu mai puţini membri ai familiei Chen în complex, o parte dintre servitori fuseseră daţi afară. Casa şi curţile dovedeau frumuseţe, abundenţă şi o mare bogăţie, însă le lipseau gânguritul copiilor, bucuria şi minunile.

Din acea linişte stranie s-a auzit sunetul chinuitor al unei ţitere. Am găsit-o pe Orhidee, acum în vârstă de paisprezece ani, cântând pentru mama şi mătuşile mele în Sala Lotusului în Floare. Era o fetiţă frumoasă, iar pentru o clipă m-am simţit mândră că picioarele ei legate erau atât de frumoase. Lângă ea stătea mama. Trecuseră doar nouă ani, însă în acest timp părul îi albise, iar ochii ei erau plini de tristeţe. Când am sărutat-o a tremurat, iar eu am auzit clinchetul cheilor ascunse

între faldurile veşmântului ei.

Pe chipul soţiei lui Bao se putea citi tristeţea infertilităţii. Nu fusese vândută, însă soţul ei adusese două concubine. Şi acestea erau sterpe. Cele trei femei stăteau împreună, fără să se certe, plângând după ceea ce nu puteau avea. Nu l-am văzut pe Bao, însă m-am gândit că poate mă înşelasem în privinţa lui. Avea tot dreptul să le vândă pe aceste femei, însă nu o făcuse. In aceşti ani aşteptasem – dorisem? — ca acest străin adoptat să-mi ruineze familia administrând averea fără pricepere, pierzând la jocuri de noroc sau căzând în patima cons umului de opiu. Vedeam moşia în paragină şi pe Bao vânzând cărţile, ceaiul, rocile, antichităţile şi colecţiile de arome ale tatălui meu. In schimb, îmbunătăţise aceste lucruri. Bao chiar înl ocui se vol umele pe care le arsese mama. Trebuia să recunosc că era posibil chiar ca Bao să fi găsit poeziile mele în timp ce citea cartea aceea despre construcţia de poduri. Insă de ce le vânduse? Nimeni nu avea nevoie de bani.

M-am dus în Sala Strămoşilor. Vechile portrete ale bunicului şi bunicii atârnau deasupra altarului. Eram un spirit, însă am făcut o plecăciune în faţa lor. Apoi am îngenuncheat înaintea tabletelor strămoşeşti ale celorlalte rude. După aceea m-am dus în cămara în care era ascunsă tableta mea. Nu am putut intra pentru că era un colţ mult prea ascuţit, însă am văzut marginea prăfuită a tabletei pe un raft acoperit cu excremente de şoarece şi şobolan. Chiar dacă mama mă jelea, fusesem uitată de restul familiei. Nu le doream răul, însă aici nu mă aştepta nimic.

Exilul...

Trebuia să merg undeva. Singurul loc în care mai fusesem era în satul Gudang în timpul Festivalului Spiritelor Flămânde. Familia Qian mă hrănise timp de doi ani. Poate îmi găseam un loc printre ei.

Am plecat odată cu lăsarea nopţii. In jurul meu străluceau licurici, luminându-mi drumul. A fost un drum lung; nu eram condusă de foame şi aveam doar regrete. Mă dureau picioarele, iar la răsăritul soarelui ochii mă ardeau. Am ajuns la casa familiei Qian chiar când soarele era sus pe cer. Cele două fete mai mari lucrau afară sub o prelată, îngrijind tăvile de viermi de mătase care îşi croiau drum prin frunzele de dud proaspăt tăiate. Celelalte două fiice stăteau într-un şopron deschis, împreună cu alte fete de vârsta lor, cu mâinile în apă fierbinte, spălând coconii, trăgând şi răsucind firul de mătase. Doamna Qian era în casă şi pregătea prânzul, Yi, copilul pe care îl văzusem

prima dată ca bebeluş în braţele mamei sale, avea acum trei ani. Era o creatură mică şi bolnăvicioasă, slabă şi palidă. Stătea pe o platformă joasă de lemn din camera principală, de unde mama ei o putea urmări. M-am aşezat lângă ea. Când a început să dea din picioare, mi-am pus mâna pe glezna ei. A gângurit uşor. Părea imposibil să atingă vârsta de şapte ani.

Stăpânul Qian, cu toate că mi-era greu să-l consider pe acest fermier vreun soi de stăpân, s-a întors de pe plantaţia de duzi şi toţi s-au aşezat la masă. Nimeni nu i-a dat nimic lui Yi; era doar o gură în plus de hrănit până va muri.

După ce au terminat de mâncat, stăpânul Qian le-a zorit pe fiicele lui mai mari.

— Viermii înfometaţi nu produc mătase, s-a răstit el.

Fetele s-au ridicat şi s-au întors afară pe picioarele lor mari, ca să-şi reia treaba. Doamna Qian i-a turnat ceai soţului ei, a curăţat masa şi a dus-o pe Yi înapoi la platformă. A scos un coş şi i-a dat copilului o bucată de pânză cu un ac băgat în ea.

— Nu are nevoie să înveţe să brodeze, a spus tatăl batjocoritor. Trebuie să se facă puternică şi să mă poată ajuta.

— Nu va fi fiica de care ai nevoie şi pe care ţi-o doreşti, a răspuns doamna Qian. Mă tem că seamănă cu mama ei.

— Ai fost ieftină, însă mă coşti foarte mult. Doar fete...

— Şi nu te ajut nici cu viermii, a terminat ea propoziţia.

Am tremurat de mânie. Probabil unei femei atât de rafinate îi era greu să coboare atât de jos.

— Dacă Yi e astfel, nu voi putea să o mărit, s-a plâns el. Ce familie şi-ar dori o soţie inutilă? Trebuia s-o fi lăsat să moară când s-a născut.

A sorbit cu zgomot din ceai şi a plecat. Rămasă singură, doamna Qian şi-a îndreptat atenţia către Yi, arătându-i cum să coase un liliac, simbolul fericirii.

— Cândva, părinţii mei erau nobili, i-a spus doamna Qian visătoare fiicei ei. Am pierdut totul în Dezastru. Ani de zile am rătăcit ca nişte cerşetori. Aveam treisprezece ani când am ajuns în acest sat. Părinţii tatălui tău m-au cumpărat din milă. Nu aveau prea multe, însă dacă am trăit atât de mult pe drumuri, trebuia să fiu puternică. Şi eram puternică.

Disperarea mea creştea. Oare toate fetele suferiseră?

— Picioarele mele legate m-au împiedicat să lucrez alături de tatăl tău, însă i-am adus prosperitate pe alte căi, a continuat doamna Qian. Ştiu să fac aşternuturi, pantofi şi haine atât de frumoase, încât le poate vinde în Hangzhou. Surorile tale vor trudi toată viaţa. îmi dau seama ce durere simt în suflet, însă nu pot face nimic pentru ele.

Şi-a lăsat privirea în jos. în ochii ei au apărut lacrimi de ruşine, care se scurgeau pe fusta ei simplă de bumbac. Nu mai puteam îndura să văd atâta durere. Am ieşit din casă şi m-am îndepărtat de fermă, supărată pe slăbiciunea mea şi temătoare să nu fac vreun rău, chiar şi din greşeală, acestei familii care deja suferea atât de mult.

Exilul...

M-am aşezat pe marginea drumului. Unde aş putea să mă duc? Pentru prima dată în atâţia ani mi-am amintit de servitoarea mea, Salcie, însă nu ştiam cum s-o găsesc. Şi chiar dacă aş fi ştiut, cum m-ar fi putut ajuta ea? O considerasem prietenă, însă în ultima noastră discuţie am înţeles că ea nu mă privise niciodată astfel. Cât trăisem nu avusesem nici măcar o prietenă, iar după moarte speram să intru în cercul fecioarelor bolnave de dragoste. încercasem să fiu o soţie-soră bună pentru Ze, însă nu reuşisem. Chiar şi venirea mea aici fusese o greşeală. Nu făceam parte din familia Qian, iar ei nu aveau nicio legătură cu mine. Poate că fusesem în exil întreaga viaţă... şi după moarte.

Trebuia să-mi găsesc o locuinţă în care să ştiu sigur că nu rănesc pe nimeni. M-am întors la Hangzhou. Timp de mai multe zile am cutreierat ţărmul lacului, însă multe alte spirite locuiau deja în peşteri sau în spatele rocilor sau între rădăcinile copacilor. Rătăceam fără niciun scop. Când am ajuns la Podul Xiling, l-am trecut şi am ajuns pe Insula Singuratică, unde Xiaoqing fusese trimisă cu mult timp în urmă ca să fie protejată de soţia geloasă. Era liniştită şi izolată, locul perfect în care să-mi plâng durerea şi regretul. Am căutat până când am găsit mormântul lui Xiaoqing, ascuns între lac şi un mic heleşteu în care îşi privise chipul slăbit. M-am ghemuit la uşa mormântului, am ascultat grangurii cântând în copacii de deasupra mea şi m-am gândit cu jale la ce-i făcusem unei vieţi nevinovate.

Insă, în următorii doi ani, rar am fost singură. Aproape zilnic, femeile şi fetele plecau din camerele lor şi veneau la mormântul lui Xiaoqing ca să sfinţească locul cu vin, să citească poezii şi să vorbească despre dragoste, tristeţe şi regret. Se pare că eu eram doar una dintre

sutele de femei şi fete care sufereau din dragoste, care se gândeau la dragoste şi îşi doreau dragoste. Nu erau atât de afectate precum fecioarele bolnave de dragoste – ca Xiaoqing sau ca mine – care muriseră de la prea mult *qing,* însă îşi doreau să fie. Toate îşi doreau dragostea unui bărbat sau erau tulburate de dragostea unui bărbat.

Apoi, într-o zi, membrele Grădinii cu Banane Cinci au venit la mormânt să aducă un omagiu. Erau faimoase. Acestor cinci femei le plăcea să se întâlnească, să meargă în excursii şi să scrie poezii. Nu şi-au ars manuscrisele din nesiguranţă sau umilinţă. Erau publicate – nu de familiile lor ca amintire, ci de editori care le vindeau cărţile în toată ţara.

Pentru prima dată în doi ani, curiozitatea m-a scos afară din siguranţa mormântului lui Xiaoqing. Le-am urmat pe femei în timp ce se plimbau pe aleile Insulei Singuratice, vizitau templele şi stăteau împreună într-un pavilion să soarbă ceai şi să mănânce seminţe de floarea-soa- relui. Când au urcat în barcă, le-am însoţit; stăteam pe punte în timp ce ambarcaţiunea îşi croia drum prin apă. Râdeau şi beau vin. S-au jucat tot felul de jocuri, provocându-se să compună poezii sub cerul liber, în plină zi. După ce ieşirea lor s-a terminat, iar ele s-au întors acasă să-şi scrie poeziile, eu am rămas la barcă. Data următoare când s-au întâlnit pe lac, eu eram acolo, păcălindu-mi propria penitenţă, gata să merg oriunde doreau ele.

Ca fată, când eram încă în viaţă, tânjeam după călătorii şi excursii. Imediat după ce am murit, rătăcisem orbeşte. Acum îmi pe treceam zilele pe marginea bărcii, ascultând şi învăţând pe măsură ce treceam pe lângă case, hanuri, restaurante şi case de concerte. Se părea că întreaga lume venise în oraşul meu natal. Auzeam dialecte diferite şi vedeam tot felul de oameni: negustori care îşi etalau bogăţiile; artişti uşor de recunoscut după pensule, cerneală şi rolele de mătase şi hârtie; şi fermieri, măcetari şi pescari care veneau să-şi vândă marfa. Fiecare om vindea sau cumpăra ceva: curtezanele cu picioruşe delicate şi glas melodios îşi vindeau zonele intime constructorilor de corăbii, artistele profesioniste îşi vindeau picturile şi poeziile colecţionarilor, femeile-arcaş îşi vindeau talentul distrându-i pe furnizorii de sare, iar artizanii vindeau foarfece şi umbrele soţiilor şi fiicelor din familiile bune, care veniseră în oraşul meu frumos pentru odihnă şi, mai ales, distracţie. Lacul de Vest era locul în care se întâlneau legenda, miturile şi viaţa cotidiană, unde frumuseţea naturii şi a arborilor înalţi de

camfor se împotriveau civilizaţiei zgomotoase, unde bărbaţii din lumea exterioară şi femeile ieşite din interior discutau fără să fie separaţi de vreo poartă, zid, paravan sau văl.

In zilele calde, multe bărci – pictate în culori strălucitoare, cu corturi brodate pe punte – traversau apele. Am văzut femei îmbrăcate luxos în veşminte de mătase cu trenă lungă, cu cercei de aur şi jad şi podoabe de păr din pene de pescăruş. Ne priveau. Femeile din barca mea aveau o reputaţie bună şi bani, foarte mulţi bani. Proveneau din rândurile nobilimii, la fel ca mama și mătușile mele. Erau femei minunate, care împărţeau hârtia, pensula şi cerneala. Erau modeste în îmbrăcămintea pe care o purtau și în felul în care își aranjau părul. Respirau cuvinte, care pluteau în aer ca puful de salcie.

Fitosotii ne spun să ne detaşăm de contingent. Nu puteam repara toate greşelile pe care le făcusem, însă Grădina cu Banane Cinci m-a ajutat să înţeleg că dorinţa pe care o simţeam şi toată suferinţa prin care trecusem mă eliberase de tot ce era material şi lumesc. Insă, chiar dacă eram uşurată de poverile mele, în activităţile Grădinii cu Banane Cinci se simţea o oarecare disperare. Manciurienii desfiinţaseră majoritatea cluburilor de poezie ale bărbaţilor, însă nu le găsiseră încă pe ale femeilor.

— Trebuie să continuăm să ne întâlnim, le-a spus rugătoare Gu Yurei, nepoata talentatei Gu Ruopu, în timp ce le turna ceaiul celorlalte.

— Rămânem loialiste, însă pentru manciurieni suntem neimportante, a răspuns Lin Yining fără să-şi facă griji. Suntem doar femei. Nu putem răsturna guvernul.

— Insă, soră, reprezentăm un motiv de îngrij orare, a insis tat Gu Yurei. Mătuşa mea obişnuia să spună că libertatea scriitoarelor se referă mai mult la libertatea lor de gândire decât la locul fizic în care se află tru pul lor.

— Iar ea ne-a inspirat pe toate, a aprobat Lin Yining, făcând un gest către celelalte, care erau diferite de femeile din familia mea – care îl urmau pe câinele conducător zâmbind, pentru că aşa trebuia – şi de fecioarele bolnave de dragoste, care fuseseră aduse împreună de o obsesie urmată de o moarte timpurie. Membrele Grădinii cu Banane Cinci se întâlneau pentru că aşa aleseseră ele. Nu scriau despre fluturi și flori – vedeau acele lucruri și în grădinile lor. Scriau despre literatură, artă, politică şi despre ceea ce vedeau şi făceau afară. Prin cuvintele lor scrise își încurajau soţii și fiii să reziste în noul regim.

Vorbeau cu mult curaj despre emoţisle profunde pe care le încercau, chiar şi când acestea erau dureroase: singurătatea unui pescar pe lac, melancolia unei mame separate de fiica ei, disperarea unei tinere care trăieşte pe străzi. Erau surori în prietenie şi în scris şi creau o comunitate intelectuală şi emoţională de femei în toată ţara, prin intermediul cititului. Căutând alinare, demnitate şi recunoaştere, îşi transmiteau ideile altor femei, care încă locuiau în spatele unor porţi încuiate sau fuseseră împinse în interior de către manciurieni.

— De ce faptul că facem copii şi avem grijă de casă ne împiedică să ne implicăm în afacerile publice şi în viitorul ţării noastre? a continuat Lin Yining. Căsătoria şi copiii nu sunt singura modalitate prin care femeile îşi pot câştiga demnitatea.

— Spui asta pentru că ţi-ai fi dorit să fii bărbat, a necăjit-o Gu Yurei.

— Am fost educată de mama, aşa că nu mi-aş putea dori asta, a contrazis-o Yining, trecându-şi degetele peste suprafaţa apei şi stârnind astfel unde mici şi tăcute. Şi, la rândul meu, sunt soţie şi mamă. Insă dacă aş fi fost bărbat aş fi avut un succes mai mare.

— Dacă am fi fost bărbaţi, a întrerupt-o una dintre celelalte femei, manciurienii nu ne-ar lăsa să scriem sau să publicăm.

— Spun doar că eu nasc fii şi prin scrisul meu, a continuat Yining.

M-am gândit la proiectul meu eşuat. Oare nu fusese şi acela un copil pe care încercam să-l aduc pe lume şi care să mă lege de Ren? Tremuram la acest gând. Dragostea mea pentru el nu se stinsese, ci doar se schimbase, devenise mai puternică, la fel ca vinul care fermentează sau ca murăturile care se sărează. Il purtam în mine cu stăruinţa apei care îşi face drum prin mijlocul unui munte.

In loc să-mi las emoţiile să mă tortureze în continuare, am început să le folosesc în scopuri bune. Când vreuna dintre ele era lipsită de inspiraţie în timp ce compunea o poezie, o ajutam. Când Lin Yining începea un rând precum „Simt că sunt precum...“ eu terminam cu „roua şi ceaţa“. Luna nouă era sus pe cer, dincolo de nori, însă ne făcea melancolice şi ne amintea de caracterul nostru trecător. Când ne adânceam în tristeţe, aceste poetese aminteau de glasul femeilor pierdute şi disperate care scriseseră pe ziduri în timpul Dezastrului.

— „Sufletul meu e gol, iar viaţa mea e acum lipsită de valoare. Fiecare clipă înseamnă o mie de lacrimi“, a recitat Gu Yurie într-o zi, un

poem care părea să vorbească despre tristeţea existenţei mele.

Membrele Grădinii cu Banane Cinci glumeau despre lipsa lor de importanţă pentru manciurieni, însă încălcau clar ordinea morală. Oare cât va mai trece înainte ca manciurienii şi cei care îi susţineau să le trimită pe femei – de la cele care pluteau pe lac în zilele calde de primăvară până la cele care citeau doar ca să-şi deschidă sufletul – pentru totdeauna în camerele lor?

YDrac/ns {c ac /na/na

Timp de trei ani mi-a fost teamă să-l văd pe ren. însă, pe măsură ce se apropia Festivalul de Şapte Dublu din acel an m-am gândit la Fecioara Ţesătoare, la Păstorul şi la coţofenele care au făcut un pod pentru ca să se poată întâlni cei doi în această noapte specială. Nu puteam oare să am şi eu o noapte în care să mă reîntâlnesc cu Ren? Deja învăţasem destule; nu-i făceam rău. Prin urmare, cu două zile înainte de Festivalul de Şapte Dublu – şi a douăsprezecea aniversare a primei mele întâlniri cu Ren – am părăsit Insula Singuratică şi am plutit spre Muntele Wushan până am ajuns la casa lui.

Am aşteptat la poartă până când a ieşit din complex. Pentru mine era la fel: un bărbat foarte frumos. Mă îmbătam cu parfumul lui, cu vocea lui, cu prezenţa lui. M-am prins de umerii lui ca să mă deplasez odată cu el la un magazin de cărţi, apoi la o adunare de bărbaţi unde a ţinut un discurs. Era neliniştit şi tulburat. Şi-a petrecut restul nopţii la băutură şi jocuri de noroc. L-am urmărit în drum spre casă. Dormitorul său rămăsese neatins de la moartea lui Ze. Ţitera ei stătea pe stativ într-un colţ. Parfumurile, periile şi podoabele ei de păr se umpleau de praf şi pânze de păianjen pe masa de toaletă. El rămânea treaz până târziu, scoţând din rafturi cărţile ei şi răsfoindu-le. Oare se gândea la ea, la mine sau la amândouă?

Ren a dormit până după-prânz, s-a trezit şi a făcut din nou exact ceea ce făcuse cu o zi înainte. Apoi, în ziua de Şapte Dublu, în care ar fi trebuit să împlinesc douăzeci şi opt de ani, Ren şi-a petrecut după-amiaza cu mama lui. Ea i-a citit poezii şi i-a turnat ceai. I-a mângâiat chipul trist. Acum eram sigură că îşi amintea de mine.

După ce mama lui s-a dus la culcare, Ren a căutat din nou printre cărţile lui Ze. Eu mi-am reluat vechiul loc de pe grindă, unde sentimentele mele de regret şi remuşcare faţă de Ren, Ze şi propria mea viaţă şi moarte mă inundau în valuri. Eşuasem în aproape tot, iar acum, să-l văd pe poet aşa, deschizând o carte după alta, cu mintea

departe în trecut, mă durea cumplit. Am închis ochii ca să nu mai simt durerea a ceea ce vedeam. Mi-am astupat urechile cu mâinile, pentru că nu reuşisem să mă obişnuiesc cu zgomotele din lumea oamenilor, însă tot auzeam cum răsfoia paginile, fiecare dintre ele un memento a ceea ce pierduserăm eu şi Ren.

Când l-am auzit gemând, acel sunet mi-a sfâşiat tot trupul. Am deschis ochii şi am privit în jos. Ren stătea pe marginea patului, ţinând în mână două foi de hârtie, cu cartea din care proveniseră deschisă lângă el. Am alunecat şi m-am aşezat lângă el. Ţinea cele două pagini pe care Ze le smulsese cu cruzime din exemplarul nostru comun din *Pavilionul Bujorilor,* în care era descris felul în care fusese scris acel comentariu. Acolo era dovada de care avea Ren nevoie ca să ştie că eu şi Ze lucraserăm împreună. Eu eram încântată, însă Ren nu părea fericit sau alinat în vreun fel.

A împachetat hârtiile, le-a băgat în tunică şi a ieşit în noapte, cu mine agăţată de umerii săi. A străbătut străzile până când a ajuns la o casă pe care nu o cunoşteam. I s-a deschis şi a fost condus într-o sală plină cu bărbaţi, care aşteptau ca soţiile lor să termine activităţile şi jocurile tradiţionale ale zilei de Şapte Dublu, ca să poată începe şi ei petrecerea. Aerul era gros de fum şi tămâie, iar la început Ren nu a recunoscut pe nimeni. Apoi Hong Sheng, care se aflase în casa nepoatei lui Ren în ziua în care mersesem în prima mea excursie, s-a ridicat şi s-a îndreptat spre el. Văzând că Ren nu se afla acolo pentru festivităţi, Hong Sheng a ridicat o lampă cu ulei într-o mână şi două ceşti şi o sticlă cu vin în cealaltă, iar cei doi bărbaţi au ieşit şi s-au dus la un pavilion, unde s-au aşezat.

— Ai mâncat? a întrebat Hong Sheng.

Ren a refuzat politicos,

— Am venit... a început el.

— Tată!

O fetiţă, atât de mică încât nu avea încă picioarele legate, a venit alergând către pavilion şi i s-a urcat lui Hong Sheng în braţe. îmi aminteam că o văzusem pe soţia poetului însărcinată cu acest copil.

— Nu ar trebui să fii cu mama ta şi cu celelalte? a întrebat Hong Sheng.

Copila şi-a exprimat indiferenţa faţă de jocurile din încăperile interioare. A întins braţele, şi le-a încolăcit în jurul gâtului tatălui ei şi şi-a îngropat faţa în umărul lui.

— Bine atunci, a spus Hong Sheng, poţi rămâne, însă trebuie să taci, iar când vine mama ta va trebui să te întorci cu ea. Fără discuţii. Fără lacrimi.

De câte ori nu căutasem şi eu adăpost la tatăl meu? Oare fetiţa asta se înşela în privinţa tatălui ei aşa cum eu mă înşelasem în privinţa ta tă lui meu?

— îţi aminteşti că în urmă cu câţiva ani am fost în vizită la verişoara mea? a întrebat Ren. Verişoara Shen şi ceilalţi citiseră comentariul despre *Pavilionul Bujorilor.*

— Şi eu l-am citit. Am fost foarte impresionat de opera ta. încă mai sunt.

— în ziua aceea le-am spus tuturor că nu eu l-am scris.

— Ai rămas modest. E o trăsătură frumoasă.

Ren a scos cele două foi de hârtie şi i le-a dat prietenului său. Poetul le-a dus la lumina lămpii şi le-a citit. Când a terminat, a ridicat privirea şi a întrebat:

— E adevărat?

— Mereu a fost adevărat, însă nimeni n-a vrut să asculte. Ren şi-a plecat fruntea. Acum aş vrea să le spun tuturor.

— Şi ce ai de câştigat dacă îţi schimbi acum povestea? a întrebat Hong Sheng. O să pari un fraier în cel mai bun caz şi un om care încearcă să promoveze faima unor femei în cel mai rău.

Hong Sheng avea dreptate. Ceea ce credeam că era o descoperire minunată l-a izolat şi mai mult pe Ren în tristeţe şi disperare. A ridicat sticla de vin, şi-a turnat o ceaşcă şi a dat-o pe gât. Când a luat din nou sticla, Hong Sheng i-a tras-o din mână.

— Prietene, a spus el, trebuie să revii la treabă. Trebuie să uiţi de suferinţa şi tragedia acelei fete şi a soţiei tale.

Insă dacă Ren uita, ce se va întâmpla cu mine? Şi totuşi, amintirea noastră îl tortura. Vedeam asta în singurătatea lui, în beţiile lui şi în felul tandru în care ţinea cărţile lui Ze. Ren trebuia să treacă peste tristeţea lui şi să uite de noi. Am părăsit pavilionul, întrebându-mă dacă aveam să-l mai văd vreodată.

O lună argintie stătea agăţată pe cer. Aerul era umed şi cald. Am mers încontinuu, convinsă că fiecare pas mă adâncea şi mai mult în exilul meu. Am urmărit cerul toată noaptea, însă nu am văzut întâlnirea dintre Fecioara-Ţesătoare şi Păstor. Şi nu ştiam ce făcuse Ren cu acele pagini.

O săptămână mai târziu a început Festivalul Spiritelor Flămânde. După atâţia ani ştiam ce eram şi ce trebuia să fac. împingeam şi mă îmbrânceam, îmi umpleam gura cu orice puteam înşfăca. Mergeam din casă în casă. Şi, ca de obicei, m-am trezit în faţa Reşedinţei de Familie Chen. Aveam toată faţa vârâtă într-un castron cu coji de pepene, atât de vechi, încât deveniseră moi şi alunecoase, când am auzit pe cineva strigându-mă. Am tresărit, m-am întors şi am dat nas în nas cu mama.

Obrajii ei erau pictaţi cu alb şi era îmbrăcată în straturi de haine din cea mai bună mătase. S-a tras înapoi când a văzut că într-adevăr eram eu. Ochii ei erau plini de groază. A aruncat banii ei de spirite spre mine şi a făcut câţiva paşi în spate, alunecând pe trena veşmântului.

— Mamă! m-am grăbit să ajung la ea şi să o ajut să se ridice. Cum de putea să mă vadă? Se întâmplase vreo minune?

— Nu te apropia! a aruncat şi mai mulţi bani spre mine, însă celelalte creaturi s-au repezit şi i-au luat.

— Mamă, mamă...

Voia să se îndepărteze, însă am rămas lângă ea. A ajuns cu spatele lângă zidul complexului, pe partea cealaltă a străzii. A privit într-o parte şi în alta, sperând să găsească o cale de scăpare, însă era înconjurată de cei care doreau mai mulţi bani.

— Dă-le ce vor, am spus eu.

— Nu mai am.

— Atunci arată-le asta.

Mama şi-a întins mâinile goale, apoi le-a băgat în haine să le arate că nu ascundea nimic în afară de câteva chei în formă de peşte. Celelalte fantome şi creaturi, împinse de foame, s-au întors în grabă la masa al ta ru lui.

Am întins mâna să-i ating obrazul. Era moale şi rece. A închis ochii. Tremura din tot corpul de frică.

— Mamă, de ce eşti aici?

A deschis ochii şi m-a privit cu uimire.

— Vino cu mine, i-am spus.

Am condus-o către colţul complexului nostru şi am privit în jos. Niciuna dintre noi nu avea umbră, însă refuzam să cred. Am făcut un ocol mare ca să pot trece de colţ pe ţărm. Când am văzut că picioarele noastre nu lăsau urme în noroiul moale şi că nu ne murdărim, mi-am închis inima în faţa adevărului. Doar când mi-am dat seama că mama

nu poate face mai mult de zece paşi fără să plutească l-am acceptat. Mama era moartă şi rătăcea, numai că încă nu ştia asta.

Am ajuns la Pavilionul pentru Privit Luna al familiei şi am ajutat-o, apoi m-am aşezat lângă ea.

— îmi aduc aminte de acest loc, a spus mama, obişnuiam să vin aici cu tatăl tău. însă tu n-ar trebui să fii aici, iar eu ar trebui să mă întorc. Trebuie să pregătesc ofrandele de Anul Nou. Din nou părea încurcată. însă acestea sunt pentru strămoşi, iar tu eşti...

— Un spirit. Ştiu, mamă. Şi acum nu este Anul Nou.

Probabil mutise de cutând, pentru că încă nu înţelegea ce i se întâmplă.

— Cum se poate una ca asta? Tu ai tabletă strămoşească. Tatăl tău ţi-a făcut una, chiar dacă a încălcat tradiţia.

Tableta mea...

Bunica îmi spusese că nu puteam face nimic ca să mi-o puncteze cineva, însă poate reuşea mama să mă ajute.

— Când ai văzut-o ultima oară? am întrebat eu, încercând să par cât mai indiferentă.

— Tatăl tău a luat-o cu el în capitală. Nu putea îndura să stea departe de tine.

Aveam deja pregătite frazele ca să-i spun ce se întâmplase de fapt, însă, oricât de mult încercam, nu puteam rosti acele cuvinte. Mă copleşea un sentiment teribil de neputinţă. Puteam face multe lucruri, însă nu şi asta.

— Arăţi exact la fel ca întotdeauna, a spus mama după o vreme, însă în ochii tăi văd atât de multe lucruri. Ai crescut. Te-ai schimbat

Şi eu vedeam multe lucruri în ochii ei: tristeţe, resemnare şi vină.

Am rămas trei zile în Pavilionul pentru Privit Luna. Nici eu, nici mama n-am spus prea multe. Sufletul ei trebuia să se liniştească şi să înţeleagă că era moartă. Treptat şi-a adus aminte cum se pregătea pentru Festivalul Spiritelor Flămânde şi a căzut pe podeaua bucătăriei. încet şi-a dat seama de existenţa celor două părţi ale sufletului ei, cea care aştepta înmormântarea şi ceataltă care cătătorea pe lumea cealaltă. A treia era liberă să rătăcească, însă mama nu dorea să părăsească Pavilionul pentru Privit Luna

— Nu vreau să ies în exterior, a spus ea în a treia noapte, când în jurul nostru tremurau florile umbrelor; nici tu nu ar trebui să faci asta.

Trebuie să rămâi acasă în siguranţă.

— Mamă, eu rătăcesc de mult timp. Nu mi s-a întâmplat nimic rău fizic, am şoptit eu, cântărindu-mi cu grijă cuvintele.

M-a privit lung. încă era frumoasă: subţire, elegantă, rafinată, însă măcinată de o tristeţe atât de adâncă, încât îi dădea un aer de graţie şi demnitate. Cum de nu văzusem toate astea cât fusesem în viaţă?

— M-am dus la Gudang să văd plantaţiile noastre de duzi, am continuat eu. Am fost în excursii. Chiar m-am alăturat unui club de poezie. Ai auzit vreodată de Grădina cu Banane Cinci? Mergem cu barca pe lac. Le ajut să scrie.

Aş fi putut să-i spun despre proiectul meu, cât făcusem din el şi cum devenise soţul meu faimos datorită lui. Insă nu ştiuse nimic de el cât fusesem în viaţă, iar în moarte fusesem atât de obsedată de el, încât îi provocasem moartea lui Ze. Mama n-ar fi mândră de mine. Ar fi dezgustată şi ruşinată.

Insă se părea că nu mă auzise deloc când mi-a spus:

— Nu am vrut niciodată să ieşi în exterior. Am încercat să te protejez. Au fost multe lucruri pe care nu doream să le afli. Eu şi tatăl tău am vrut ca nimeni să nu ştie.

A dus mâna la veşminte şi a început să se joace cu cheile ei ascunse. Probabil mătuşile mele le aşezaseră acolo când o pregătiseră pentru înmormântare.

— Chiar înainte să te naşti, te-am visat şi am visat ce vei fi, a continuat ea. Când aveai şapte ani ai scris prima ta poezie şi era foarte frumoasă. Doream ca talentul tău să se înalţe la cer ca o pasăre, însă când s-a întâmplat asta m-am speriat. Mă îngrijoram de ceea ce ţi s-ar putea întâmpla. Am văzut că emoţiile tale erau aproape palpabile şi ştiam că nu vei fi prea fericită în viaţă. Atunci mi-am dat seama de adevărata lecţie a Fecioarei-Ţesătoare şi a Păstorului. Inteligenţa ei şi abilitatea de a ţese nu i-au alinat, ci i-au adâncit tristeţea. Dacă n-ar fi fost atât de bună la ţesut haine pentru zei, ar fi putut trăi pentru totdeauna cu păs to rul ei pe pă mânt.

— Mereu am crezut că spui acea poveste pentru că ţi se pare romantică. Nu am înţeles.

A urmat o tăcere lungă. Felul în care interpretase ea povestea era întunecat şi sumbru. Erau multe lucruri pe care nu le ştiam despre ea.

— Mamă, te rog. Ce ţi s-a întâmplat?

Şi-a întors privirea de la mine.

— Acum suntem în siguranţă, am spus eu şi am făcut un semn în jur. Eram în Pavilionul pentru Privit Luna, se auzeau greierii, iar lacul se întindea răcoros şi nemişcat în faţa noastră. Aici nu ni se poate întâmpla nimic rău.

Mama a zâmbit şi a încercat să înceapă povestirea. Şi-a adus aminte de momentul în care s-a căsătorit în famiiia Chen şi cum mergea în excursii cu soacra ei; de scrierile ei şi de ce însemnau acestea pentru ea; şi de felul în care colecţiona lucrările poeteselor uitate, care compuseseră încă de când se întemeiase ţara. Eu vedeam şi simţeam tot ce povestea mama.

— Să nu laşi niciodată pe nimeni să spună că femeile nu au scris. Au scris, m-a asigurat mama. Poţi lua *Cartea cântecelor,* veche de mai bine de două mii de ani, şi o să vezi că multe dintre poeziile de acolo au fost scrise de femei şi fete. Ar trebui să credem că au creat acele poezii doar deschizând gura şi rostind cuvinte fără rost? Bineînţeles că nu. Bărbaţii caută faima prin cuvintele lor – scriu discursuri, consemnează istoria, ne spun cum să trăim – însă noi suntem cele influenţate de sentimente, care colecţionează firimiturile unor zile aparent fără scop, care se inspiră din ciclurile vieţii şi îşi amintesc ce s-a întâmplat în familia noastră. Te întreb, Floare-de-Bujor, nu e asta mai important decât să scrii un eseu în opt paragrafe pentru împărat?

Nu a aşteptat să răspund. Nici nu cred că-şi dorea unul.

A vorbit despre zilele de dinainte de Dezastru şi ce s-a întâmplat atunci şi totul se potrivea perfect cu ceea ce îmi povestise bunica. Mama s-a oprit când a ajuns la momentul din pavilionul feteior, în care a strâns toate bijuteriile şi argintul de la celelalte femei.

— Eram atât de fericite că scăpaserăm, a zis mama, însă nu am înţeles că e o diferenţă imensă între a alege să părăsim camerele noastre şi a fi obligate să o facem. Ni se spun multe lucruri despre cum ar trebui să ne comportăm şi ce ar trebui să facem: că trebuie să naştem fii, că trebuie să ne sacrificăm pentru soţii şi fiii noştri, că e mai bine să murim decât să ne facem familia de ruşine. Credeam în toate aceste lucruri. încă mai cred.

Părea uşurată că, în sfârşit, putea să vorbească despre asta, însă tot nu-mi spunea ceea ce doream eu să aflu.

— Ce s-a întâmplat după ce ai părăsit pavilionul? am întrebat eu

cu blândeţe. I-am luat mâna şi i-am strâns-o într-a mea. Indiferent de ce spui sau de ce ai făcut, eu tot te iubesc. Eşti mama mea. O să te iubesc mereu.

A privit dincolo de lac, unde începeau ceaţa şi întunericul.

— Tu nu ai fost căsătorită, a zis ea în sfârşit, aşa că nu ai cum să ştii despre nori şi ploaie. Cu tatăl tău a fost minunat – cum se adunau norii şi cum cădea ploaia, felul în care eram împreună, o singură fiinţă, nu două.

Ştiam despre nori şi ploaie mai multe decât aveam să-i mărturisesc vreodată mamei, însă nu prea înţelegeam despre ce vorbea.

— Ceea ce mi-au făcut mie soldaţii nu a fost nori şi ploaie, a spus ea. A fost ceva brutal, fără rost şi nesatisfăcător, nici măcar pentru ei. Ştiai că atunci eram însărcinată? Nu aveai de unde să ştii. Nu spusesem nimănui decât tatălui tău. Eram în luna a cincea. Copilul încă nu se vedea pe sub tunica şi fustele mele. Eu şi tatăl tău am dorit să mai facem această ultimă călătorie înainte să mă izolez eu. In ultima noastră noapte la Yangzhou urma să le spunem bunicilor tăi. Asta nu s-a întâmplat.

— Pentru că au venit manciurienii.

— Doreau să distrugă tot ce iubeam. Când i-au luat pe tatăl şi bunicul tău, ştiam care era datoria mea.

— Datorie? Ce le datorai? am întrebat eu, amintindu-mi de amărăciunea bunicii.

M-a privit surprinsă

— Ii iubeam.

Incercam să mă pun în locul ei. A ridicat bărbia.

— Soldaţii au luat bijuteriile şi pe mine. Am fost violată de multe ori şi de mulţi bărbaţi, însă tot nu le-a fost de ajuns. M-au bătut cu mânerul săbiei până când mi s-a crăpat pielea. M-au lovit în abdomen, ca să nu îmi distrugă chipul.

In timp ce vorbea, ceaţa de deasupra lacului se transforma în burniţă, apoi în ploaie. Bunica asculta cu siguranţă de pe Terasa Sufletelor.

— Simţeam cum o mie de demoni mă conduc spre moarte, însă mi-am înghiţit durerea şi mi-am ascuns lacrimile. Când am început să sângerez din interior, au făcut un pas înapoi şi m-au privit cum mă târăsc înapoi pe iarbă. Apoi m-au lăsat în pace. Agonia mea era atât de

mare, încât întrecea ura şi spaima. Când fiul meu a ieşit din mine, trei dintre bărbaţii care îşi băgaseră organul în mine au înaintat. Unul a tăiat ombilicul şi a luat copilul. Altul mi-a ridicat trupul în timpul contracţiilor ca să elimine placenta. Iar ultimul îmi ţinea mâna şi murmura în dialectul lui barbar şi brutal. De ce nu mă omotâteră? Uciseseră deja atâţia oameni, ce mai conta o femeie în plus?

Toate astea s-au întâmplat în ultima noapte a Dezastrului, când bărbaţii au început brusc să-şi amintească cine erau. Soldaţii au ars bumbac şi oase de oameni şi au folosit cenuşa ca să vindece rănile mamei. Au îmbrăcat-o într-un veşmânt curat de mătase şi au găsit printre bunurile jefuste o bucată de pânză pe care i-au aşezat-o între picioare. Insă nu aveau inima atât de curată.

— Am crezut că îşi amintesc de propriile mame, surori, soţii şi fiice. Insă nu, mă considerau un fel de premiu. Cheile din hainele mamei zăngăneau, în timp ce ea le agita neliniştită. Se certau care dintre ei să mă aibă. Unul dintre ei voia să mă vândă ca prostituată. Altul voia să mă ia în casa lui ca sclavă. Ultimul mă dorea drept concubină. „Nu e rea“, spunea bărbatul care voia să mă vândă. Iţi dau douăzeci de uncii de argint dacă mă laşi să o păstrez“. „Nu o dau pentru mai puţin de treizeci“, a lătrat cel care voia să mă facă sclavă. „Arată ca și când s-ar fi născut pentru cântec şi dans, nu pentru tors şi ţesut“, spunea primul. Și până la urmă s-au hotărât. Aveam doar nouăsprezece ani, însă după ceea ce se întâmplase şi ce mai avea să se întâmple, aceea era pentru mine cea mai îngrozitoare experienţă. Cum mă putea vinde ca mireasă pentru zece mii de bărbaţi, într-un fel atât de diferit de schimbul obișnuit al femeilor ca soţii, concubine sau servitoare? Mă vindea aşa cum vinzi sarea? Da, pentru că, fiind femeie, valoarea mea era mai mică decât a sării.

In dimineaţa următoare, un general manciurian de rang înalt, îmbrăcat în roşu, cu o sabie scurtă la brâu, a intrat împreună cu o femeie man- ciuriană cu picioare mari, părul strâns în coc şi o floare prinsă la tâmplă. Cei doi erau iscoade pentru un prinţ manciurian. Au luat-o pe mama de la soldaţi şi au dus-o înapoi la complexul unde stătuse cu o noapte în urmă alături de soacra ei, de concubine şi de toate femeile despărţite de familiile lor.

— După patru zile de ploaie şi omoruri, şi-a amintit mama, soarele a ieșit şi a încălzit oraşul. Mirosul de cadavru era de neîndurat, însă deasupra noastră cerul era nesfârşit şi albastru. Mi-am aşteptat

rândul la examinare. In jurul meu, celelalte femei plângeau. De ce nu ne-am omorât? Pentru că nu aveam sfoară, cuţite sau pietre. Apoi am fost adusă în faţa aceleiaşi femei manciuriene. Mi-a verificat părul, braţele, palmele şi degetele. Mi-a pipăit sânii prin haine şi mi-a înţepat stomacul umflat. Mi-a ridicat fustele şi mi-a privit picioarele legate, care spuneau totul despre ce fel de femeie eram. „Văd care îţi e talentul“, mi-a spus ea cu dispreţ. Eşti bună“. Cum putea o femeie să-i facă asta altei femei? Am fost condusă din nou afară şi lăsată singură într-o cameră.

Mama se gândea că aceea este şansa ei să se sinucidă, însă nu a găsit nimic cu care să-şi taie gâtul. Era la primul etaj, aşa că nu se putea arunca de la fereastră. Nu se aşteptase să găsească sfoară, însă încă avea veşmintele. S-a aşezat şi le-a sfâşiat tivul. A făcut mai multe fâşii lungi de material, pe care le-a legat împreună.

— Eram pregătită, însă mai trebuia să fac un lucru. Am găsit o bucată de cărbune, am luat-o şi am încercat-o pe perete, apoi am început să scriu.

Când mama a început să recite ceea ce a scris, am simţit cum mi se strânge inima.

Copacii sunt goi.

In depărtare, se aude croncănitul gâştelor ce jelesc.

Dacă lacrimile mele de sânge ar putea vopsi în roşu florile de prun.

Insă acestea nu vor mai vedea primăvara.

Am rostit împreună cu ea ultimele două versuri.

Sufletul meu e gol, iar viaţa mea nu mai are nicio valoare.

Fiecare clipă, o mie de lacrimi.

Bunica îmi spusese că mama era o poetesă desăvârşită. Insă nu bănuiam că era cea mai mare dintre toate, cea care lăsase acea poezie tragică pe zid. O priveam pe mama cu uimire. Poezia ei deschisese o poartă către tipul de nemurire pe care îl obţinuseră Xiaoqing, Tang Xianzu şi alţi mari poeţi. Nu era de mirare că tata o lăsase pe mama să ia tableta mea strămoşească. Era o femeie deosebită, iar eu aş fi fost norocoasă – onorată – ca ea să îndeplinească ritualul. Atâtea greşeli, atâtea neînţelegeri.

— Când am scris aceste cuvinte nu ştiam că voi continua să trăiesc şi că alţi călători, în mare parte bărbaţi, le vor citi din întâmplare, le vor copia, le vor publica şi le vor răspândi, a spus mama.

Eu nu am dorit niciodată recunoaştere pentru ele; nu am dorit niciodată să se creadă că urmăresc faimă. Ah, Floare-de-Bujor, când te-am auzit recitând poezia în acea zi în Sala Lotusului în Floare, abia mai puteam respira. Tu erai singura mea sămânţă de viaţă, singurul meu copil; şi am crezut că ştiai, pentru că tu şi eu, ca fiică şi mamă, eram atât de strâns legate. Am crezut că îţi este ruşine cu mine.

— Nu aş fi recitat niciodată acea poezie dacă aş fi ştiut. Nu te-aş fi rănit niciodată astfel.

— Insă mi-era foarte teamă şi te-am încuiat în camera ta. De atunci tră iesc cu re gre tul.

Nu mă puteam stăpâni să nu-i învinuiesc pe tata şi pe bunicul pentru ce se întâmplase la Yangzhou. Erau bărbaţi. Ar fi trebuit să facă ceva.

— Cum ai putut să te întorci la tata după ce el te-a lăsat să-l salvezi şi după ce bunicul a folosit-o pe bunica doar ca să se salveze pe ei?

Mama şi-a încruntat fruntea.

— Nu m-am întors la tatăl tău; el a venit după mine. El este motivul pentru care trăiesc acum şi pentru care am devenit mama ta. Am terminat poezia, am trecut peste grindă frânghia pe care o făcusem, apoi mi-am legat-o de gât, însă chiar atunci a venit femeia manciuri-ană după mine. A fost foarte furioasă °i m-a lovit, însă nu m-a făcut să îmi schimb hotărârea. Chiar dacă nu se întâmplase atunci, °tiam că aveam o °ansă mai târziu. Dacă voiau să mă păstreze pentru vreun prinț manciurian, trebuia să fiu îmbrăcată, adăpostită, hrănită. Voi avea ocazia să improvizez o armă.

Femeia a condus-o pe mama înapoi pe coridorul principal. Generalul °edea la birou. Tatăl meu stătea în genunchi, cu fruntea lipită de pământ, a°teptând.

— La început am crezut că l-au prins pe tatăl tău °i că îi vor tăia capul, a spus mama. Tot ce făcusem °i chinurile prin care trecusem fuseseră în zadar. Insă venise să mă răscumpere. Pentru că zilele groazei °i omorurilor se încheiaseră, manciurienii dovedeau acum cât de civilizaţi erau. Deja încercau să creeze ordine în dezordine. I-am ascultat cum se târguiau. Eram atât de amorţită de durere °i tristeţe, încât cu greu am putut să vorbesc. „Bărbate“, am zis eu, „nu mă poţi lua înapoi. M-au distrus”. A înţeles ce am vrut să spun, însă era de neclintit. „Şi l-am pierdut pe fiul nostru”, i-am mărturisit eu. Obrajii tatălui tău

erau plini de lacrimi. „Nu-mi pasă”, a spus el. „Nu vreau să mori °i nu vreau să te pierd“. Vezi tu, Floare-de-Buj or, el m-a păstrat după tot ce s-a întâmplat. Eram atât de distrusă că ar fi putut să mă vândă sau să mă schimbe – a°a cum doriseră acei bărbaţi care mă vioiaseră – sau ar fi putut să mă abandoneze de tot.

Oare bunica auzea toate astea? Refuzase să-i dea familiei mele un fiu ca să-i pedepsească pe tata °i bunicul. Vedea oare cât de mult se în°elase?

— Cum să-i învinuim pe bărbaţi pentru alegerile pe care eu °i bunica ta le-am făcut de bunăvoie? a întrebat mama, ca °i când mi-ar fi citit gândurile. Tatăl tău m-a salvat de la o soartă îngrozitoare care m-ar fi condus la sinucidere.

— Insă tata s-a dus să lucreze pentru manciurieni. Cum a putut să facă a°a ceva? A uitat ce s-a întâmplat cu tine °i bunica?

— Cum să uite? a răspuns mama, zâmbindu-mi plină de răbdare. Nu ar putea uita vreodată. Şi-a ras fruntea, şi-a împletit părul şi a îmbrăcat haine manciuriene. Insă nu era altceva decât o deghizare, un costum. îmi dovedise cine era cu adevărat: un bărbat care punea familia mai presus de orice altceva.

— Insă după ce am murit eu s-a dus în capitală. Te-a lăsat singură. El... Probabil mă apropiasem prea mult de subiectul tabletei strămoşeşti, pentru că nu am mai putut continua.

— Plănuia de mult să facă asta. Mama mi-a explicat ce s-a întâmplat înaintea morţii mele. Tu urma să te măriţi. Te iubea atât de mult. Nu putea îndura să te piardă, aşa că s-a hotărât să accepte slujba din capitală. După moartea ta, dorinţa lui de a se îndepărta de amintirea ta a fost şi mai mare.

Mult timp crezusem că era un bărbat lipsit de integritate. Mă înşelasem, însă mă înşelasem în privinţa multor lucruri.

Mama a oftat, apoi a schimbat brusc subiectul.

— Nu ştiu ce se va întâmpla cu familia noastră dacă Bao nu va avea un fiu curând.

— Bunica nu va permite asta.

Mama a dat din cap.

— Am iubit-o pe bunica ta, însă putea fi răzbunătoare. Dar acum se înşală. A murit la Yangzhou şi nu a văzut ce s-a întâmplat cu mine şi nu a fost aici pe pământ când trăiai tu. Tatăl tău te-a iubit. Pentru el erai ca o bijuterie, însă avea nevoie de un fiu care să aibă grijă de

strămoşi. Ce crede bunica ta că se va întâmpla cu ea şi cu ceilalţi strămoşi ai familiei Chen dacă nu avem fii, nepoţi şi strănepoţi care să îndeplinească datinile? Doar fiii pot face asta, iar ea ştie.

— Tata l-a adoptat pe bărbatul acela, Bao, am spus eu, fără să încerc să-mi ascund dezamăgirea pe care încă o simţeam faţă de tatăl meu care mă înlocuise atât de repede în sufletul lui.

— A avut nevoie de ceva timp să înveţe obiceiurile noastre, însă Bao a fost bun cu noi. Uite cum are grijă de mine acum. Sunt îmbrăcată pentru tot ce-mi rezervă eternitatea. Sunt hrănită şi mi s-au dat o mulţime de bani pentru spirite să am în călătoria mea...

— Mi-a găsit poeziile, am întrerupt-o eu. S-a dus să i le vândă lui Ren.

— Vorbeşti ca o soră geloasă, a răspuns mama. Să nu te simţi aşa.

Mi-a atins obrazul. Trecuse mult timp de când primisem o dovadă fizică de afecţiune din partea ei,

— Eu ţi-am găsit poeziile întâmplător când reorganizam rafturile cu cărţi ale tatălui tău. După ce le-am citit i-am cerut lui Bao să i le ducă soţului tău. I-am spus să se asigure că Ren plătea pentru ele. Am vrut să-i amintesc de „valoarea" ta. M-a cuprins cu braţul. Manciurienii au venit în regiunea noastră pentru că, fiind cea mai bogată zonă din ţară, aveam multe lucruri pe care le puteau distruge. Au vrut să facă din noi un exemplu, pentru că aveam cele mai bune resurse ca să ne revenim. Aveau dreptate din multe puncte de vedere, însă cum să ne revenim după ce ne pierduserăm familiile? Eu m-am întors acasă şi am închis uşile. Acum, când mă uit la tine, ştiu că oricât s-ar strădui o mamă, nu poate să-şi protel eze fiica. Te-am ţinut încuiată în interior încă de la naştere, însă asta nu te-a împiedicat să mori atât de tânără. Şi acum priveşte: ai fost cu barca, ai călătorit...

— Şi am făcut rău, am mărturisit eu. După tot ce îmi spusese ea, eram obligată să îi spun adevărul despre ce îi făcusem lui Tan Ze. Soţia-soră a mea a murit din cauza mea.

— Eu am auzit altceva, a răspuns mama. Mama lui Ze îşi învinuia fiica pentru că nu-şi îndeplinea îndatoririle de soţie. Era în stare să-l facă pe soţul ei să aducă apa, nu-i aşa?

Am dat din cap, iar ea a continuat:

— Nu te poţi învinui pentru că Ze a ales să moară de foame. Strategia există de când sunt femeile pe lume. Nimic din ce face o

femeie nu este mai impresionant şi mai crud decât să-l aducă pe soţul ei în situaţia de a o vedea murind.

Mi-a cuprins chipul în mâini şi m-a privit în ochi.

— Tu eşti fiica mea iubită, indiferent ce ai făcut.

Insă mama nu ştia tot.

— Şi ce altă alegere aveai? Mama şi tatăl tău te dezamăgiseră. Mai ales eu mă simţeam vinovată. Voiam să fii cea mai bună la brodat, pictat şi cântat la ţiteră. Doream să taci, să zâmbeşti frumos şi să înveţi să fii supusă. Insă uite ce s-a întâmplat. Ai zburat din casă. Ai găsit libertate aici – a arătat spre inima mea – în locul cel mai important al conştiinţei.

înţelegeam adevărul spuselor ei. Mama se asigurase că primesc o educaţie desăvârşită ca să devin o soţie bună, însă mă şi inspirase să mă îndepărtez de modelul obişnuit al tinerelor aflate la vârsta măritişului.

— Ai un suflet mare şi bun, a continuat mama. Nu trebuie să-ţi fie ruşine de nimic. Mai bine gândeşte-te la dorinţele şi cunoştinţele tale şi la ce ai aici, în inima ta. Mencius avea dreptate într-o privinţă: dacă nu ai milă, nu eşti om; dacă nu ai ruşine, nu eşti om; dacă nu ai respect, nu eşti om; dacă nu ştii să distingi binele de rău, nu eşti om.

— Dar nu sunt om, sunt spirit flămând.

Gata. I-am spus, în sfârşit, însă nu m-a întrebat de ce. Poate pentru ea fusese prea mult să afle asta, pentru că m-a întrebat:

— Insă ţie nu ţi-a lipsit nimic din toate astea, nu-i aşa? Ai simţit milă, ruşine, remuşcare şi tristeţe pentru tot ce s-a întâmplat cu Tan Ze, nu-i aşa?

Bineînţeles că simţisem. Mă autoexilasem ca pedeapsă pentru ceea ce fă cu sem.

— Cum îşi poate testa cineva umanitatea? a întrebat mama. Dacă laşi sau nu umbră sau urme pe nisip? Tang Xianzu ţi-a dat răspunsurile în piesa pe care o iubeşti atât de mult, când a scris că nimeni nu poate trăi fără bucurie, furie, durere, teamă, dragoste, ură şi dorinţă. Aşa că ştii din *Cartea ritualurilor,* din *Pavilionul Bujorilor* şi de la mine că cele Şapte Sentimente sunt cele care ne fac oameni. Incă ai în tine aceste sentimente.

— Insă cum să schimb răul pe care l-am făcut?

— Nu cred că ai făcut nimic rău. Insă dacă ai făcut, trebuie să-ţi foloseşti toate calităţile tale de spirit şi să faci fapte bune. Trebuie să

găsești o altă fată a cărei viață să o faci mai bună.

Iar eu cunoșteam deja o astfel de fată, însă aveam nevoie de aju- to rul ma mei.

— Ai vrea să vii cu mine? am întrebat eu. E foarte departe...

Zâmbetul ei strălucea, aruncând raze pe suprafața întunecată a lacului.

— Ar fi bine, a răspuns ea. Trebuie să rătăcesc.

S-a ridicat și a contemplat pentru ultima dată Pavilionul pentru Privit Luna. Am ajutat-o să treacă peste balustradă și să coboare pe țărm. A dus mâna la faldurile hainelor și a scos cheile în formă de pește. Le-a aruncat una câte una în lac, fiecare dintre ele lovind apa cu un pleos- căit mut, care trimitea unde aproape insesizabile în eternitate.

Ne-am început călătoria. Eu o îndrumam pe mama, care își târa fustele sale de spirit pe pământul din spatele ei, prin oraş. Dimineaţa eram deja la ţară, unde câmpiile se întindeau în faţa noastră precum o ţesătură complicată din brocart. Duzii aveau frunziş des. Femeile cu picioare mari, cu pălării de paie şi haine albastre tocite urcau în copaci să taie frunzele. Sub ele, alte femei – bronzate de soare, întărite de muncă – arau pământul din jurul rădăcinilor sau cărau coşurile cu frunze.

Mamei nu-i mai era frică. Chipul ei exprima linişte şi fericire. In zilele de mult trecute venise de multe ori aici cu tata, iar acum se bucura să vadă peisajele familiare. Ne-am împărtășit secrete, înțelegere și dragoste – toate lucrurile pe care le pot împărtăși doar o mamă și fiică.

Dorisem de mult să am parte de o prietenie cu alte femei. Nu o găsisem în aripa femeilor cu verişoarele mele cât fusesem în viaţă, pentru că ele nu mă plăcuseră. Nu o găsisem pe Terasa Sufletelor cu celelalte fecioare bolnave de dragoste pentru că boala lor era diferită de a mea. Nu o găsisem cu membrele Grădinii cu Banane Cinci pentru că nu ştiau de existenţa mea. Insă o găsisem cu mama şi bunica. In ciuda slăbiciunilor şi eşecurilor noastre, eram unite printr-un singur fir: bunica, așa confuză cum era; mama, așa distrusă cum era; și eu, un spirit flămând demn de milă. In timp ce mergeam prin noapte alături de mama, am înțeles, în sfârşit, că nu eram singură.

SeaHa iutei

Am ajuns în Gudang în dimineaţa următoare foarte devreme şi

ne-am îndreptat către casa căpeteniei. Eu deja rătăcisem atât de mult, încât aceste distanţe lungi nu mă mai afectau, însă mama a simţit nevoia să se aşeze şi să-şi maseze picioarele. Un copil a scâncit şi a ieşit în grabă, desculţ, din casă. Era Qian Yi. Părul îi era legat în smocuri mici, care îi dădeau un aspect vioi şi plin de viaţă, care contrasta cu trupul ei slab şi cu chipul palid.

— Ea e? a întrebat mama cu scepticism.

— Să intrăm înăuntru. Aş vrea să o vezi pe mama ei.

Doamna Qian stătea într-un colţ şi broda. Mama a examinat atent cusăturile şi m-a privit uimită.

— E din clasa noastră, a spus ea. Uite ce mâini are. Chiar şi într-un loc ca acesta sunt moi şi albe. Iar cusăturile ei sunt atât de delicate. Cum a ajuns aici?

— De zas trul.

Uimirea mamei s-a transformat în îngrijorare, în timp ce vedea cu ochii minţii ceea ce s-ar fi putut întâmpla. A dus mâna la faldurile fustelor ca să-şi frământe cheile. Insă, negăsind nimic, a bătut din palme.

— Gândeşte-te la fată, mamă, am spus eu. Trebuie să sufere şi ea?

— Poate că plăteşte pentru o faptă rea dintr-o viaţă anterioară, a sugerat mama. Poate că asta e soarta ei.

M-am încruntat.

— Dar dacă soarta ei e ca noi să intervenim şi să o ajutăm?

Mama părea nehotărâtă.

— Şi ce putem face noi?

I-am răspuns printr-o altă întrebare.

— Îţi aminteşti când mi-ai explicat că legatul picioarelor era un gest de rezistenţă în faţa manciurienilor?

— Da, era. Încă este.

— Dar nu şi aici. Această familie are nevoie de fiice cu picioare mari ca să lucreze. Însă fetiţa asta nu va putea să muncească.

Mama mi-a dat dreptate.

— Mă mir că a trăit atât. Însă cum o poţi ajuta?

— Aş vrea să îi legăm picioarele.

Doamna Qian şi-a chemat fiica. Yi a ascultat-o şi a venit să se aşeze lângă mama ei.

— Doar legatul picioarelor n-o să-i schimbe soarta, a spus

mama.

— Dacă trebuie să ispăşesc, am răspuns eu în grabă, atunci nu puteam alege ceva uşor.

— Da, dar...

— Mama ei a decăzut din cauza Dezastrului. De ce n-aş urca-o eu pe Yi?

— Să o urci până unde?

— Nu ştiu. Însă chiar şi dacă destinul ei e să fie doar o femeie a plăcerilor, nu e toluşi mai bine decât asta? Dacă asta o aşteaptă, atunci picioarele legate o vor aduce într-o casă mai bogată.

Mama a privit încăperea sărăcăcios mobilată, apoi şi-a îndreptat din nou atenţia către doamna Qian şi fiica ei. Când femeia a spus: „Nu e încă sezonul pentru legatul picioarelor. E prea cald“, am ştiut că am câştigat.

A fost uşor să-i băgăm ideea în cap doamnei Qian, însă să-l facem pe soţul ei să accepte era cu totul altceva. Şi-a înșirat toate motivele de împotrivire: Yi nu îl va putea ajuta la creşterea viermilor de mătase (ceea ce era adevărat) şi niciun bărbat de la ţară nu dorea să se căsătorească cu o femeie nefolositoare cu picioarele legate (ceea ce era o insultă la adresa soţiei sale).

Doamna Qian l-a ascultat răbdătoare, aşteptând ocazia să vorbească.

— Bărbate, a spus ea într-un târziu, se pare că ai uitat că vânzând-o pe fiica noastră am putea câştiga o mică avere.

In ziua următoare, chiar dacă mama mi-a reamintit că nu era sezonul potrivit, doamna Qian a adus alaun, astringent, pânză de legat, foarfece, unghiere, ac şi fir. Mama a îngenuncheat lângă mine, iar eu mi-am pus mâinile reci peste cele ale doamnei Qian şi am ajutat-o să-i spele picioarele fiicei sale şi să le aşeze într-o baie de ierburi. Apoi i-am tăiat lui Yi unghiile de la picioare, am uns pielea cu astringent, i-am împachetat degetele de la picioare pe dedesubt, am înfăşurat pânza pe deasupra şi pe sub picior şi, în final, am cusut strâns pânza, astfel încât Yi să nu se poată elibera din ea. Mama îmi vorbea cu blândeţe, încurajându-mă şi lăudându-mă. Imi oferea dragostea ei de mamă, iar eu o treceam mai departe prin mâinile mele în picioarele lui Yi.

Copilul a început să plângă abia târziu în acea noapte, când picioarele începură să-i ardă de la circulaţia întreruptă şi presiunea constantă a legăturilor. In următoarele câteva săptămâni, pe măsură ce

strângeam legăturile o dată la patru zile şi o făceam pe Yi să meargă înainte şi înapoi ca să pun pe oase o presiune şi mai mare, înaintam în planul meu cu o determinare lugubră. Nopţile erau înfiorătoare, când Yi îşi suspina ago nia în ră su flări în tre rupte.

Acela era un proces care dura doi ani, iar Yi mă inspira prin curajul, puterea interioară şi rezistenţa ei. In momentul în care i s-au pus legăturile la picioare, Yi urcase automat cu o clasă peste cea a tatălui şi a surorilor ei. Nu mai putea să alerge departe de mama ei sau să îşi urmeze surorile cu picioarele goale pe uliţele prăfuite ale satului. Acum era o fată de interior, iar mama ei înţelegea asta. Casa avea ventilaţie slabă, însă spiritul meu aducea răcoare oriunde mă aflam, şi în cea mai fierbinte zi de vară, când chiar şi eu abia făceam faţă căldurii şi umidităţii înăbuşitoare, iar suferinţa lui Yi era mare, dar nu la fel de mare ca aceea care o aştepta peste câteva săptămâni, doamna Qian a adus *Cartea cântecelor.* Durerea albă şi ascuţită din mintea lui Yi a mai încetat după ce mama ei a început să-i recite poezii de dragoste scrise de femei cu zeci de secole în urmă. Insă, după o vreme, arsurile şi palpitaţiile din picioarele lui Yi au pus din nou stăpânire pe ea.

Doamna Qian s-a ridicat de pe pat, s-a îndreptat spre fereastră pe piciorușele ei mici şi a privit câmpiile câteva minute. Şi-a muşcat buza de sus şi s-a prins de pervaz. Oare avea aceleaşi gânduri ca mine, că aceea fusese o greşeală teribilă? Că îi provoca fiicei sale o suferinţă mult prea mare?

Mama a venit lângă mine.

— Toate mamele trec prin astfel de îndoieli, a spus ea. Insă nu uita că acesta este singurul lucru pe care o mamă i-l poate da fiicei sale pentru o viaţă mai bună.

Degetele doamnei Qian au mai slăbit pervazul ferestrei. A clipit să-şi reţină lacrimile, a tras aer în piept şi a revenit la pat. A deschis din nou cartea.

— Picioarele tale legate te fac diferită de surorile tale, a zis ea, însă mai am un dar foarte important pe care ţi-l pot oferi. Astăzi, micuţa mea, vei începe să înveţi să citeşti.

In timp ce doamna Qian îi arăta anumite semne, explicându-i originea şi înţelesul lor, Yi a mai uitat de picioare. Trupul ei s-a relaxat, iar durerea a început să dispară. La şase ani, Yi era prea mare pentru a-şi începe educaţia, însă eu eram acolo ca să-mi răscumpăr păcatele, iar cititul şi scrisul erau lucruri pe care le cunoşteam prea bine. Cu

ajutorul meu avea să recupereze.

Câteva zile mai târziu, văzând interesul şi talentul lui Yi, mama a anunţat:

— Cred că acestei copile îi va trebui o zestre. O să o pot ajuta cu asta după ce mă stabilesc.

Cu energiile atât de concentrate asupra lui Qian Yi, am uitat de trecerea timpului. Cele patruzeci şi nouă de zile de rătăcire ale mamei se apropiau de sfârşit.

— Aş fi vrut să avem mai mult timp, am spus eu. Aş fi vrut să fim mereu aşa. Aş fi vrut...

— Uită de regrete, Floare-de-Bujor. Promite-mi că faci asta.

Mama m-a îmbrăţişat, apoi m-a îndepărtat cât să o pot privi în ochi.

— Curând vei merge şi tu acasă.

— La Re şedinţa de Familie Chen? am întrebat eu încurcată. Pe Terasa Sufletelor?

— La casa soţului tău. Acolo ţi-e locul.

— Nu mă pot întoarce acolo.

— Arată aici ce poţi. Apoi du-te acasă. In timp ce dispărea în tableta ei strămoşească, a strigat: Vei şti când eşti pregătită.

In următorii unsprezece ani am rămas la Gudang şi m-am dedicat lui Qian Yi şi familiei ei. Am învăţat să-mi controlez pornirile cele mai triviale de spirit flămând, construind în jurul meu scuturi pe care le puteam urca sau coborî după cum doream. Vara mă mutam înăuntru cu familia şi le răcoream casa. Când venea toamna, suflam în cărbunii din mangal să-i fac mai calzi fără să-mi rănesc pielea sau să-mi ard hainele.

Se spune că zăpada curată aduce prosperitate în anul care vine. Intr-adevăr aşa e. In timpul primei mele ierni în Gudang, casa Qian şi terenul din jur au fost acoperite de o zăpadă imaculată. De Anul Nou, când Bao a venit să cerceteze terenurile tatălui mei şi să-i îndemne pe muncitori să crească producţia, avea veşti: soţia lui era însărcinată, aşa că nu creştea chiriile şi dările cerute de familia Chen, după cum făcea de obicei.

In iarna următoare a căzut şi mai multă zăpadă curată. De data aceasta, când a venit Bao şi a anunţat că soţia lui născuse un fiu, am ştiut că mama lucrase din greu pe lumea cealaltă. Bao nu a adus tuturor ouă roşii pentru a sărbători acest miracol. A făcut ceva chiar

mai bun: a acordat un *mou* de pământ fiecărei căpetenii din satele în care locuiau muncitorii tatălui meu. Anul următor altă sarcină, urmată de un alt fiu. Acum că viitorul familiei Chen era asigurat, Bao își permitea să fie generos. La naşterea celui de-al doilea fiu le-a dat căpeteniilor încă un *mou* de pământ. Astfel, familia Qian a devenit mai prosperă. Surorile mai mari au primit o zestre mică şi s-au măritat. Iar darurile pentru mireasă au sporit averea stăpânului Qian.

Yi a crescut. Picioruşele ei erau foarte frumoase: micuţe, parfumate, cu o formă perfectă. Insă a rămas bolnăvicioasă, chiar dacă le ţineam departe pe celelalte spirite care se înfruptau din slăbiciunea ei. După ce au plecat surorile ei, m-am asigurat că mănâncă mai mult şi are un *qi* mai puternic. Eu şi doamna Qian o transformaserăm complet pe fată, care înainte nu fusese decât o bucată nemodelată de jad, nepotrivită pentru a fi folosită de cineva rafinat. Am învăţat-o să danseze pe picioruşele ei mici, făcând-o să pară ca şi când ar fi plutit pe nori. A învăţat să cânte la ţiteră. Strategia ei la șah devenise la fel de nemiloasă ca a unui pirat. A mai învăţat să cânte, să brodeze și să picteze. Insă ne lipseau cărţile. Stăpânul Qian nu le înțelegea scopul.

— Educa iia lui Yi este o investiţie pe termen lung, i-a aminiit doamna Qian soţului ei. Gândeşte-te la ea ca la o tavă cu viermi de mătase care trebuie îngrijiţi cum se cuvine ca să scoţi firul din cocon. Nu trebuie să nesocotești această valoare. Dacă ai grijă de o fiică, şi ea va deveni preţioasă.

Insă stăpânul Qian era încăpăţânat, așa că am făcut ce am putut cu *Cartea cântecelor.* Yi putea să memoreze și să recite, însă nu prea înţelegea sensul poeziilor.

Curând, Yi era o prună gata să fie culeasă. La şaptesprezece ani era micuţă, zveltă şi frumoasă. Trăsăturile ei erau delicate: păr negru ca tă ciu nele, frun tea mare ca mă ta sea albă, bu zele de cu loa rea cai sei, iar obrajii deschiși ca alabastrul. Când zâmbea făcea gropiţe. Ochii ei străluceau. Nasul ei drept şi privirile întrebătoare îi dezvăluiau curiozitatea, firea independentă şi inteligenţa. Faptul că supravieţuise bolii, ignoranţei, legării picioarelor și constituţiei ei fragile dovedea dârzenia şi curajul pe care le ascundea. Avea nevoie de o pereche pe măsură.

Insă şansele ei erau slabe la ţară. Nu putea face munca grea care i s-ar fi cerut. Incă era bolnăvicioasă şi avea obiceiul deranj' ant de a spune orice îi trecea prin minte. Era educată, însă nu fără cusur, prin

urmare, chiar dacă s-ar fi găsit o familie de la oraş care să accepte o fată de la ţară, ar fi considerat-o nepotrivită sau nepregătită. Şi nici în familiile bogate, unii ar spune chiar luminate, nimeni nu o dorea pe a doua, a treia, a patra, cu atât mai puţin pe a cincea fiică, pentru că asta însemna că din ea se vor naşte doar fete. Din toate aceste motive, peţitoarea locală a declarat-o pe Yi necorespunzătoare. Eu cre deam alt ceva.

Pentru prima dată în unsprezece ani, am plecat din Gudang către Hangzhou și m-am dus direct la casa lui Ren. Tocmai împlinise patruzeci şi unu de ani. Din multe puncte de vedere rămăsese acelaşi. Părul încă îi era negru. El era încă înalt, subţire şi graţios. Mâinile sale încă mă vrăjeau. Cât fusesem departe renunţase la băutură şi la bordeluri. Scrisese propriul său comentariu la *Palatul etern,* o piesă a prietenului său Hong Sheng, care se bucura de mare succes. Poeziile lui Ren fuseseră publicate în ediţii în care apăreau cei mai buni poeţi din regiune. Işi câştigase reputaţia de critic distins şi respectat. Un timp fusese secretarul unui învăţat *juren.* Cu alte cuvinte, își găsise pacea fără mine, fără Tan Ze şi fără compania vreunei alte femei. Insă era singur. Dacă aş fi trăit, eu aş fi avut treizeci şi nouă de ani, am fi fost căsătoriţi de douăzeci şi trei de ani şi ar fi venit timpul să încep să-i caut o concubină. Insă acum doream să-i aduc o soţie.

M-am dus la doamna Wu. Eram „aceleași11 şi amândouă îl iubeam pe Ren. Mereu fusese receptivă la ce-i spuneam, aşa că i-am șoptit în ureche.

— Singura datorie a unui fiu este să-i aducă familiei un fiu. Primul tău fiu nu a reușit. Fără nepoţi nu va avea cine să aibă grijă nici de tine, nici de strămoșii familiei Wu pe lumea cealaltă. Acum doar al doilea fiu al tău te poate ajuta.

In următoarele zile, doamna Wu l-a cercetat pe Ren cu atenţie, i-a observat toanele, i-a văzut singurătatea şi i-a spus că a trecut mult timp de când n-a mai auzit gângurit de copil în casa lor.

Ii făceam vânt soacrei mele când se odihnea, ca să scape de căldura zilei.

— Nu-ţi face griji în privinţa statutului social. Ren nu era un băiat de aur când a fost logodit cu fata Chen sau când l-ai însurat cu fata Tan. Amândouă căsătoriile au fost dezastruoase.

In semn de respect, nu mă aşezam niciodată în prezenţa soacrei mele, însă trebuia să o grăbesc.

— Asta ar fi ultima lui şansă, îi spuneam eu. Trebuie să faci ceva acum, cât timp societatea e instabilă, iar împăratul indulgent.

In acea seară, doamna Wu a deschis subiectul unei noi soţii în faţa fiului ei. El nu a obiectat. Apoi a chemat-o pe cea mai bună peţitoare din oraş.

Au fost menţionate mai multe fete, însă m-am asigurat că sunt res pinse.

— Tinerele din Hangzhou sunt prea precoce și răsfăţate, şopteam eu în urechea doamnei Wu. Ai mai avut o astfel de fată în casă şi nu ţi s-a potrivit.

— Trebuie să mergi mai departe, i-a spus doamna Wu peţitoarei. Caută pe cineva cu gusturi simple şi care să-mi poată ţine companie la vârsta mea. Nu mi-a mai rămas prea mult de trăit.

Peţitoarea s-a urcat în palanchin şi a mers la ţară. Câteva pietre pe care le-am aruncat pe drum i-au făcut pe cărăuşi să urmeze direcţia spre Gudang. Peţitoarea s-a interesat şi a fost îndrumată la casa Qian, unde trăiau două femei ştiutoare de carte, cu picioarele legate. Doamna Qian şi-a păstrat sângele rece și a răspuns sincer la toate întrebările despre fiica ei. A scos o carte în care erau trecuţi strămoșii lui Yi din partea mamei vreme de trei generaţii, inclusiv titlurile tatălui și bunicului ei.

— Ce a învăţat fata? a întrebat peţitoarea.

Doamna Qian i-a înşirat realizările fiicei ei, apoi a adăugat:

— Am mai învăţat-o că soţul este soarele, iar soţia este luna. Soarele nu-şi pierde strălucirea, însă femeia pălește. Bărbaţii sunt conduşi de raţiune, iar femeile de sentimente. Bărbaţii iniţiază, iar femeile îndură. De aceea bărbaţii vizitează lumea exterioară, în timp ce femeile rămân în interior.

Peţitoarea a dat gânditoare din cap, apoi a cerut să o vadă pe Yi. Cât a ars o singură lumânare, Yi a fost adusă °i cercetată, s-a negociat zestrea °i s-a discutat un posibil preţ al miresei. Stăpânul Qian era dispus să dea cinci la sută din recolta lui de mătase pe cinci ani, plus un *mou* de pământ. Fata urma să meargă la noua ei casă cu mai multe lăzi de lenjerie de pat, pantofi, haine °i alte broderii, toate de mătase °i toate făcute de mireasă.

Cum să nu rămână impresionată peţitoarea?

— De obicei e mai bine ca soţia să provină dintr-o familie mai puţin importantă °i bogată, ca să se obi°nuiască mai u°or cu noua ei

poziţie de noră în casa soţului ei, a remarcat ea.

Când s-a întors la Hangzhou, peţitoarea s-a dus direct la complexul Wu.

— Am găsit o soţie pentru fiul tău, a anunţat-o ea pe doamna Wu. Doar un bărbat care deja a pierdut două soţii ar vrea să o ia.

Cele două femei au studiat ora na°terii lui Ren °i Yi °i le-au comparat horoscopul, asigurându-se că cele Opt Caractere se potrivesc bine. Au discutat care ar putea fi preţul miresei, pentru că tatăl ei era un simplu fermier. Apoi, peţitoarea s-a întors la Gudang. A adus argint, bijuterii, patru urcioare cu vin, două baloturi de pânză, ceai °i un picior de berbec ca să încheie înţelegerea.

Ren °i Qian Yi s-au căsătorit în al douăzeci °i °aselea an al domniei împăratului Kangxi. Tatăl lui Yi era fericit că scăpase de fiica lui nedorită °i inutilă; mama ei zâmbea în faţa acelui noroc nea°teptat pentru linia familiei ei. Eu aveam multe sfaturi pe care să i le dau lui Yi, însă în momentul despărţirii am lăsat-o pe mama ei să vorbească.

— Să fii respectoasă °i precaută, a sfătuit-o ea. Să fii supusă. Culcă-te târziu °i treze°te-te devreme, a°a cum ai făcut întotdeauna. Să faci ceai pentru soacra ta °i să te porţi frumos cu ea. Dacă au animale domestice, hrăne°te-le. Ai mare grijă de picioarele tale, aranj’ ează-ţi hainele °i piaptănă-ţi părul. Nu te înfuria niciodată. Dacă îmi urmezi sfaturile, vei avea un renume bun. Şi-a îmbrăţi°at fiica. încă ceva, a adăugat ea cu blândeţe. Totul s-a întâmplat foarte repede °i nu putem fi siguri că peţitoarea ne-a spus în întregime adevărul. Dacă se întâmplă ca soţul tău să fie sărac, nu-l învinui. Dacă are un picior strâmb sau mintea îngustă, nu te plânge, nu-l înşela şi nu-ţi schimba sufletul. Nu ai pe nimeni altcineva decât pe el. Apa s-a vărsat şi nu o mai poţi aduna din nou. Mulţumirea e doar o chestiune de noroc. Chipul ei era plin de lacrimi. Ai fost o fiică bună. încearcă să nu ne uiţi de tot.

Apoi a tras vălul roşu peste faţa lui Yi şi a ajutat-o să urce în palan- chin. Cânta o orchestră mică de muzicanţi, iar expertul local în *feng shui* a aruncat cereale, boabe, fructe mici şi bănuţi de cupru ca să îmbuneze spiritele rele. însă vedeam că nu era niciun astfel de spirit, doar eu, fericită, şi copiii din sat care culegeau acele bunătăţi să le ducă acasă. Yi, care nu avusese nimic de spus în toate astea, a părăsit satul în care se născuse. Nu aştepta dragoste sau afecţiune, însă purta în suflet curajul mamei ei.

Mama lui Ren a întâmpinat palanchinul la poarta principală. Nu

vedea chipul fetei, însă i-a examinat picioarele şi le-a găsit mai mult decât potrivite. Cele două au traversat complexul până în camera nupţială. Aici, doamna Wu i-a dat nurorii ei cartea confidenţială.

— Citeşte asta. Te va învăţa ce să faci în noaptea asta. Aştept un nepot peste nouă luni.

Câteva ore mai târziu a intrat Ren. L-am urmărit ridicându-i vălul lui Yi şi zâmbind în faţa chipului ei frumos. Era încântat. Le-am urat să aibă parte de cele Trei Abundenţe – noroc, viaţă lungă şi fii – şi am plecat.

Nu voiam să fac aceleaşi greşeli pe care le făcusem cu Ze. Nu aveam de gând să mai intru în dormitorul lui Ren şi al lui Yi, unde aş fi putut fi tentată să intervin, la fel ca în trecut. Mi-am amintit că Liniang se dusese la prunul pe care îl văzuse în grădină: „Aş fi foarte norocoasă să fiu îngropată lângă el după ce mor". Se gândea că acolo îşi putea plimba spiritul ei parfumat în ploile de vară şi le va ţine de urât rădăcinilor copacului. Când a murit, părinţii ei i-au îndeplinit dorinţa. Mai târziu, Piatra Soră a băgat o crenguţă de prun înflorită într-un vas şi a aşezat-o pe altarul lui Liniang. Spiritul lui Liniang răspunsese trimiţând o ploaie de petale de prun. M-am dus la prunul familiei Wu, care nu înflorise şi nu făcuse fructe de când murisem eu. Faptul că era părăsit mă avantaja. Mi-am făcut adăpostul sub pietrele acoperite de muşchi care înconjurau trunchiul copacului. De acolo puteam veghea asupra lui Yi şi Ren fără să mă bag prea mult.

Yi s-a adaptat repede la viaţa de soţie. Era mai sănătoasă ca oricând, însă nu dădea vreun semn de extravaganţă. încă din copilărie căutase liniştea interioară, nu frumuseţea exterioară. Acum, ca soţie, se străduia să fie mult mai mult decât o simplă rochie frumoasă. Farmecul ei era exclusiv al ei: pielea ei era mai netedă ca jadul, fiecare pas pe care îl făcea cu picioruşele ei mici era atât de delicat, încât părea să facă florile să înflorească, iar mişcările, atât de line, încât veşmintele păreau să plutească în jurul ei precum ceaţa. Nu se plângea niciodată, nici măcar când dorul de mama ei o copleşea. în acele momente, în loc să plângă, să strige la servitoare şi să arunce cu vreo ceaşcă, petrecea ziua în faţa ferestrei dinspre nord, tăcută, fără nicio altă companie decât un vas pentru ars tămâie.

A învăţat să-l iubească pe Ren şi să o respecte pe doamna Wu. în aripa femeilor nu existau conflicte pentru că Yi făcea tot posibilul să-şi facă soacra fericită. Şi nu se plângea de femeile de dinainte ei. Nu ne-a

batjocorit că am murit atât de tinere. Nu a încercat să ne profaneze memoria. Prefera să-şi distreze soţul şi soacra cântând la voce şi ţiteră şi dansând, iar ei îi adorau inocenţa. Inima ei era ca un drum larg, în care aveau loc toţi. Se purta bine cu servitoarele, mereu avea cuvinte frumoase pentru bucătăreasă şi vorbea cu negustorii ca şi când ar fi fost egalii ei. Pentru toate astea era apreciată de soacră, iar soţul ei o iubea la nebunie. Avea mâncare bună, purta haine brodate şi o casă frumoasă în care să trăiască. însă încă nu era suficient de educată pentru această familie. Acum că aveam acces la biblioteca lui Ren, puteam să îmi continui lecţiile. însă nu eram singură în aceste eforturi.

Mi-am amintit de vremea în care tata mă învăţase să citesc şi să înţeleg, aşa că într-o zi am împins-o pe Yi în braţele lui Ren. încântat de inocenţa şi sinceritatea lui Yi, Ren a ajutat-o punându-i întrebări despre ce citise, obligând-o să gândească şi să judece. Yi devenise un canal de legătură între mine şi Ren. În felul în care o educam eram o singură persoană. În cele din urmă a devenit foarte bună la clasici, literatură şi matematică. Eu şi Ren ne mândream cu realizările şi cunoştinţele ei.

Însă anumite talente continuau să-i lipsească. Yi mânuia ciudat pensula de caligrafie, iar semnele ei erau tremurate şi nesigure. Atunci a intervenit doamna Wu, iar prin ea am învăţat-o pe Yi toate lecţiile pe care le primisem la rândul meu de la a Cincea Mătuşă, folosind *Imaginile formaţiunilor de luptă ale pensulei;* Yi şi-a îmbunătăţit stilul, aşa cum o făcusem şi eu cu ani în urmă. Uneori, când recita poeziile ca un papagal, fără să sesizeze sensul lor profund, ştiam că eforturile mele nu erau suficiente. Mi-am amintit de verişoara lui Ren. Am adus-o pe Li Shu, care a devenit profesoara lui Yi. Acum, când recita, Yi îşi deschidea sufletul în faţa celor Şapte Sentimente şi ne ducea în locuri reale sau imaginare. Cei din casă o iubeau din ce în ce mai mult.

Eu nu am simţit nici măcar o clipă vreo urmă de gelozie şi nu am vrut nici măcar o dată să-i mănânc inima lui Yi sau să-i smulg capul şi membrele ca să le găsească Ren. Şi nu am încercat nici măcar o dată să o vizitez în vis. Însă acum puteam face aproape orice, aşa că, atunci când se trezeau dimineaţa, răceam apa cu care se spălau pe faţă. Când Yi îşi coafa părul, deveneam dinţii pieptenului ei, desfăcând fără efort fiecare cârlionţ, sau şuviţă. Când Ren ieşea, îi netezeam drumul, înlăturam obstacolele, eliminam pericolele şi îl aduceam acasă în siguranţă. În timpul zilelor fierbinţi de vară o învăţam pe o servitoare

să lege un pepene şi să-l coboare în fântână. Apoi, mă strecuram în apă şi îl răceam şi mai mult. Îmi plăcea să-i văd pe Ren şi Yi mâncând acel pepene după cină, răcorindu-se cu prospeţimea lui. Acelea erau moduri de a-i mulţumi soţiei-soră pentru că era atât de bună cu soţul meu şi lui Ren că-şi găsise fericirea după atâţia ani de singurătate. Însă acestea erau lucruri neînsemnate.

Doream să le mulţumesc într-un fel care să le dea şansa să aibă şi ei parte de fericirea profundă pe care o simţeam eu când o vedeam pe Yi stând în poala lui Ren sau ascultându-l cum îi explică înţelesul ascuns al vreunei poezii scrise de femeile din Grădina cu Banane Cinci. Care era lucrul pe care şi-l doreau cel mai mult? Care era lucrul pe care un cuplu căsătorit şi-l dorea cel mai mult? Un fiu. Nu eram strămoş şi eram convinsă că nu pot să le dăruiesc asta. Insă, odată cu venirea primăverii, s-a întâmplat o minune. Prunul a înflorit. Ajunsesem atât de învăţată, încât făcusem să se întâmple asta. Când au căzut petalele şi au început să se formeze fructele, am ştiut că pot face ca Yi să rămână însărcinată.

Perle
Ul Sit]
Ae
/nett

Mi-am ţinut promisiunea şi am rămas departe de dormitorul lor când făceau nori şi ploaie, însă cunoşteam şi alte modalităţi de a urmări ce se petrece acolo. Anumite nopţi nu sunt de bun augur şi pot fi periculoase pentru nori şi ploaie. In nopţile cu vânt puternic, înnegurate, ploioase, ceţoase sau fierbinţi, o făceam pe Yi să-l trimită pe Ren în vizită la prieteni, să se întâlnească cu alţi poeţi sau să ţină un curs. In nopţile ameninţate de fulgere, tunete, eclipse sau cutremure, îi dădeam lui Yi dureri de cap. Insă astfel de nopţi erau rare, aşa că de cele mai multe ori, imediat după ce foşnetul aşternuturilor înceta, mă strecuram în cameră printr-o crăpătură a ferestrei.

M-am făcut foarte mică, am intrat în trupul lui Yi şi am trecut la treabă, căutând sămânţa potrivită. Să faci un copil nu înseamnă doar nori şi ploaie, însă, după chicotelile şi gemetele pe care le auzeam de la fereastră ştiam că Ren şi Yi se distrau şi îşi produceau plăcere unul altuia. Mai înseamnă şi unirea a două suflete pentru a aduce alt suflet de pe lumea cealaltă, ca să înceapă o viaţă nouă pe pământ. Am tot

căutat înotând frenetic în acea mare, până când după câteva luni, am găsit în sfârşit sămânţa pe care o doream. Am îndrumat-o către oul lui Yi şi am intrat în el. M-am micşorat şi mai mult ca să am grijă de noul suflet care tocmai sosise în casa lui temporară. Am rămas cu el până când a ajuns la peretele pântecului lui Yi şi s-a cuibărit acolo. Acum că era în siguranţă, aveam lucruri mai practice de făcut.

Când lui Yi i s-a oprit sângerarea lunară, întreaga familie a fost cuprinsă de fericire. Insă în acea bucurie se strecurase şi grija. Ultima femeie însărcinată din familie murise dând de înţeles că era vânată de spirite rele. Toţi credeau că Yi, cu constituţia ei slabă, era foarte vulnerabilă la intrigile provocate de creaturile de pe lumea cealaltă.

— Trebuie să fii foarte atent la celelalte soţii, a spus doctorul Zhao când a venit împreună cu vraciul la una dintre consultaţiile periodice.

Eram de acord, însă mă alinam la gândul că Ze se afla în Lacul în Care se Adună Sângele. Insă ceea ce a spus vraciul m-a înfiorat.

— Mai ales că una dintre ele nici măcar nu s-a căsătorit după datină, a murmurat el pe un ton rău prevestitor, suficient de tare încât să audă toţi.

Dar eu o iubeam pe Yi! N-aş fi făcut niciodată ceva s-o rănesc!

Doamna Wu şi-a frecat mâinile.

— Aşa este, a încuviinţat ea. Şi eu sunt îngrijorată din cauza acelei fete. S-a răzbunat pe Ze şi pe copilul ei. Poate pe bună dreptate, însă a fost o pierdere grea pentru fiul meu. Spune-ne ce să facem.

Pentru prima dată în mulţi ani îmi ardeau obrajii de ruşine. Nu ştiam că soacra mea mă considera vinovată pentru ce i se întâmplase lui Ze. Trebuia să-i recâştig respectul. Şi calea cea mai bună era să o protejez pe Yi şi pe copilul ei de spaimele care bântuiau casa. Din nefericire, treaba îmi era îngreunată de instrucţiunile lăsate de doctor şi de vraci şi de o pacientă care era rezistentă şi necooperantă în ciuda slăbiciunii ei.

Servitoarele i-au adus amulete şi leacuri speciale, însă Yi era mult prea modestă să accepte lucruri de la cei care aveau mai puţin decât avusese ea. Doamna Wu încerca să îşi ţină nora în pat, însă Yi era prea dedicată şi respectuoasă ca să renunţe să prepare ceaiul şi masa pentru soacra ei, să spele şi să-i repare hainele, să supravegheze curăţenia în camera ei sau să-i aducă apă fierbinte când făcea baie. Ren încerca să-şi răsfeţe soţia hrănind-o cu beţişoarele lui, masându-i

spatele şi aranjân- du-i pernele, însă aceste atenţii nu o făceau să stea liniştită.

Din perspectiva mea – de spirit care trăia în lumea demonilor şi altor creaturi care fac rău – vedeam că aceste lucruri nu o ajutau, nici nu o protejau. Tot ce reuşeau era să o stânjenească şi să o neliniştească pe Yi.

Apoi, într-o după-amiază târzie de primăvară, când afară era mult prea frig pentru acel anotimp, eram atât de furioasă după ce vraciul o dăduse pe Yi jos din pat ca să mute mobila şi să creeze o barieră între ea şi mine, o făcuse să-i vină rău de la prea multe beţişoare parfumate aprinse odată pentru a alunga spiritul meu din cameră şi îi dăduse bobârnace în cap ca să-i activeze punctele de acupunctură protectoare care să o păzească de mine, însă îi provocase lui Yi o durere înfiorătoare de cap, am strigat dezgustată:

— *Ahhh!* De ce nu le spui să facă o căsătorie de duhuri, apoi să o lăsaţi în pace?

Yi a tresărit, a clipit de câteva ori şi a privit în jur. Vraciul, care nu intuise nici măcar o dată prezenţa mea acolo, şi-a strâns lucrurile, a făcut o plecăciune şi a plecat. Am rămas în cameră lângă fereastră. Aveam de gând să stau acolo toată ziua şi toată noaptea şi să-i protejez pe cei doi oameni pe care îi iubeam mai presus de orice. Yi a rămas în pat toată după-amiaza. Răsucea cuvertura între degete, adâncită în gânduri. Când a venit servitoarea cu cina, Yi părea să fi ajuns la un soi de concluzie.

Când Ren a venit în sfârşit în dormitor, Yi i-a spus:

— Dacă toţi sunt atât de îngrijoraţi că soţia-soră Tong vrea să îmi facă rău, voi doi ar trebui să vă uniţi într-o căsătorie de spirit, ca să-şi ocupe locul cuvenit de primă soţie a ta.

Am fost atât de surprinsă, încât la început nu mi-am dat seama de sensul cuvintelor ei. Făcusem acea sugestie într-un moment de furie cumplită. Nu-mi trecuse prin cap că mă va auzi sau că mă va lua în serios.

— Căsătorie de spirite? Ren a scuturat din cap. Nu mi-e teamă de fantome.

L-am privit cu atenţie, însă nu-mi dădeam seama ce era în mintea lui. Cu paisprezece ani în urmă, când murea Ze, afirmase că nu crede în spirite. La acea vreme crezusem că încerca să o liniştească pe Ze. Dar dacă într-adevăr nu credea şi nu avea teamă de spirite? Dar

când l-am vizitat în vis? Dar că i-am dat o tovarăşă bună în pat şi o soţie ascultătoare în Ze? Şi cum credea el că scăpase de singurătate? Credea că minunea apariţiei lui Yi în viaţa lui era pur şi simplu mâna sorţii?

Poate că eu aveam îndoieli în privinţa lui Ren, însă nu şi Yi. I-a zâmbit cu bunăvoinţă.

— Spui că nu ţi-e frică de spirite, a zis ea, însă îţi simt neliniştea. Mă uit în jur şi văd teamă peste tot.

Ren s-a ridicat şi s-a îndreptat spre fereastră.

— Toată panica asta nu-i face bine copilului nostru, a continuat Yi. Aranj ează o căsătorie de spirite. Ii va linişti pe ceilalţi. Iar dacă sunt liniştiţi, eu voi putea să cresc copilul nestingherită.

Speranţa a luat locul sentimentelor mele rănite. Yi, frumoasa şi buna mea Yi. Oare chiar sugera asta nu pentru ea, ci ca să aducă linişte în casă? Nu se va întâmpla nimic rău cu copilul, de asta eram sigură. Insă o căsătorie de spirite? Primeam, în sfârşit, asta?

Mâinile lui Ren s-au lipit de pervazul ferestrei. Părea nostalgic, chiar încrezător. Oare mă simţea în prejma lui? Ştia cât îl iubesc încă?

— Cred că ai dreptate, a acceptat el în sfârşit, cu glasul pierdut într-un trecut îndepărtat. Floare-de-Bujor trebuia să fie prima mea soţie.

Aceea era prima dată în douăzeci şi trei de ani când îmi rostea numele adevărat. Eram uimită, extaziată.

— Ar fi trebuit să fac asta imediat după moartea ei. Au fost anumite... probleme, iar această ceremonie nu a mai avut loc. Bujor... era... Şi-a desprins degetele de pe pervaz, s-a întors cu faţa spre soţia lui şi a spus: Nu ţi-ar face niciodată rău. Ştiu asta şi ar trebui să ştii şi tu. Insă ai dreptate în legătură cu ceilalţi. Mai bine să avem o căsătorie de spirite şi să eliminăm piedicile care, cred alţii, îţi stau în cale.

Mi-am acoperit faţa cu mâinile şi am plâns de fericire şi recunoştinţă. Aşteptasem o căsătorie de spirite, tânjisem după ea, încă din clipa în care murisem. Dacă se întâmpla asta, tableta mea strămoşească va fi scoasă la lumină din ascunzătoare. Cineva va vedea că nu era punctată şi, în sfârşit, o va completa. După ce se va întâmpla asta, nu voi mai fi un spirit flămând. Imi voi încheia călătoria pe lumea cealaltă şi voi deveni strămoş, soţia onorabilă şi venerată al celui de-al doilea fiu al clanului Wu. Faptul că soţia-soră sugerase asta mă umplea de o fericire mai mare decât crezusem vreodată. Iar faptul că Ren –

poetul meu, dragostea mea, viaţa mea – acceptase era ca şi când în sufletul meu s-ar fi umplut de perle.

M-am agăţat de peţitoare şi m-am dus cu ea la Reşedinţa de Familie Chen ca să văd cum decurg negocierile pentru preţul miresei-spirit. Tata se pensionase în sfârşit şi se întorsese acasă, singurul loc în care se putea bucura de nepoţii săi. încă părea mândru şi sigur pe el, însă am simţit că moartea mea continua să-l afecteze. Chiar dacă nu mă vedea, am îngenuncheat în faţa lui şi am făcut o plecăciune, sperând că o parte din el îmi va accepta scuzele pentru faptul că mă îndoisem de el. După ce am terminat, m-am aşezat şi l-am ascultat cum negocia un preţ al miresei nou – şi mai mare – decât cel pe care îl acceptase când eram vie, ceea ce, la început, nu am înţeles. Peţitoarea a căutat să scadă preţul apelând la simţul lui *qing.*

— Cele Opt Caractere erau potrivite pentru fiica ta şi al doilea fiu al familiei Wu. Erau sortiţi să fie pereche în Ceruri. Nu ar trebui să ceri atât de mult.

— Preţul meu rămâne în picioare.

— însă fiica ta e moartă, a continuat peţitoarea.

— Consideraţi-l drept dobânda pentru tot acest timp.

Bineînţeles, negocierile au eşuat, iar eu eram dezamăgită. Nici doamna Wu nu a rămas prea încântată de veştile peţitoarei.

— Pregătiţi-mi palanchinul, a pufnit ea. Ne întoarcem acolo chiar azi.

Când au ajuns la Reşedinţa de Familie Chen şi au coborât din palan- chinele lor în Sala Şederii, servitoarele au adus în grabă ceai şi pânză răcoroasă ca să se revigoreze după călătoria în jurul lacului. Cele două femei au fost conduse prin curte până în biblioteca tatălui meu, care stătea pe canapea împreună cu cei mai mici nepoţi ai lui, care se căţărau pe el ca puii de tigru. I-a trimis pe copii de acolo cu o servitoare, s-a dus la birou şi s-a aşezat.

Doamna Wu şedea chiar pe scaunul din faţa biroului tatei, pe care obişnuiam să stau eu. Peţitoarea s-a aşezat chiar în spatele ei în dreapta, iar o servitoare a venit şi a rămas lângă uşă să aştepte ordinele tatălui meu. Şi-a trecut mâna peste frunte şi peste părul împletit în coadă, aşa cum făcea şi când eram mică.

— Doamnă Wu, a început el, au trecut foarte mulţi ani.

— Eu nu mai plec în excursii, a răspuns ea. Regulile se schimbă, însă chiar şi când ieşeam ştiţi prea bine că nu îmi plăcea să mă

întâlnesc cu bărbaţi.

— L-ai servit foarte bine pe soţul tău şi vechiul meu prieten.

— Prietenia şi loialitatea m-au adus azi aici. Se pare că aţi uitat că i-aţi promis soţului tău că ne vom uni familiile.

— Nu am uitat niciodată. Insă ce puteam să fac? Fiica mea a murit.

— Cum să nu ştiu asta, stăpâne Chen? Mi-am văzut fiul suferind de această pierdere în fiecare zi timp de peste douăzeci de ani. S-a aplecat şi a bătut cu degetul în birou în timp ce vorbea. Trimit un intermediar cu bună-credinţă şi o trimiteţi înapoi la mine cu cereri exagerate.

Tata s-a lăsat pe spate în scaun.

— Aţi ştiut mereu ce trebuia făcut, a continuat ea. Am venit de multe ori înainte să negociem.

Venise? Cum de îmi scăpase asta?

— Fiica mea valorează mai mult decât ce oferiţi voi, a spus tata. Dacă o vreţi trebuie să plătiţi pentru ea.

Am oftat, înţelegând în sfârşit. Tata încă mă preţuia.

— Bine, s-a învoit doamna Wu. Şi-a ţuguiat buzele şi şi-a îngustat ochii. O văzusem supărată pe Ze, însă femeile nu au voie să se înfurie în faţa unui bărbat. Dar vreau să ştiţi că de data asta nu plec până nu cădem de acord. A tras aer în piept şi a adăugat: Dacă vreţi un preţ al miresei mai mare, trebuie să îi daţi o zestre mai mare.

Se pare că asta era exact ceea ce dorea tatăl meu. S-au tocmit. El a cerut şi mai mult pentru darul miresei; doamna Wu i-a răspuns cu pretenţii şi mai exagerate de zestre. Amândoi păreau foarte familiarizaţi cu darurile, lucru care mă mira foarte mult, căci asta însemna că avuseseră de multe ori această conversaţie. Insă, în acelaşi timp, eram surprinsă şi încântată.

Când, în sfârşit, se părea că ajunseseră la o înţelegere, tatăl meu a venit brusc cu ceva nou.

— Douăzeci de gâşte vii trimise în zece zile începând de azi, a spus el, sau refuz căsătoria.

Nu însemna nimic, însă doamna Wu dorea ceva la schimb.

— Imi amintesc că fiica dumneavoastră urma să vină împreună cu servitoarea ei. Chiar şi acum va fi nevoie de cineva care să aibă grijă de ea prin tableta ei strămoşească după ce ajunge în casa mea.

Tata a zâmbit.

— Aşteptam să îmi cereţi asta.

A făcut semn către servitoarea care stătea la uşă. Aceasta a părăsit încăperea şi s-a întors după câteva minute cu o femeie. Aceasta a înaintat, a căzut în genunchi și a făcut o plecăciune în fața doamnei Wu. Când a ridicat privirea am văzut un chip îmbătrânit de atâtea greutăţi. Era Salcie.

— Această servitoare s-a întors de curând în casa noastră. Am făcut o greşeală când am vândut-o cu mulţi ani în urmă. Acum mi-e clar că destinul ei a fost să aibă grijă de fiica mea.

— E bătrână, a spus doamna Wu. Ce pot să fac cu ea?

— Salcie are treizeci şi nouă de ani. Are trei fii. Aceştia au rămas cu fostul ei proprietar. Soţia lui dorea fii, iar ea a fost cea care i i-a dat. Salcie poate că nu e cine ştie ce frumuseţe, a adăugat tata practic, însă poate servi drept concubină dacă va fi nevoie. Pot să garantez că îţi va da nepoţi.

— Pentru douăzeci de gâşte?

Tata a dat din cap.

Peţitoarea a rânjit. O să facă un profit frumuşel din treaba asta. Salcie s-a târât pe podea şi şi-a lipit capul de picioarele micuţe ale doamnei Wu.

— Accept oferta cu o singură condiţie, a spus doamna Wu. Vreau să îmi răspundeţi la o întrebare. De ce nu i-aţi oferit fiicei dumneavoastră o căsătorie de spirite până acum? O tânără a murit din cauza refuzului dumneavoastră de a-mi accepta oferta. Acum viaţa celei care îmi poartă nepotul este amenințată. Era ceva u°or de reparat. O căsătorie de spirite e ceva obi°nuit. Ar fi pus capăt multor necazuri...

— Insă nu mi-ar fi alinat sufletul, a răspuns tata. Nu puteam să o las pe Floare-de-Bujor să plece. Tot acest timp mi-a lipsit compania ei. Iar faptul că tableta ei a rămas în Re°edinţa de Familie Chen mă făcea să simt că încă eram legat de ea.

Insă nu am fost niciodată lângă el!

Ochii tatălui meu s-ai înceţo°at.

— Toţi ace°ti ani am sperat să-i simt prezenţa, însă în zadar. Când aţi trimis-o azi pe peţitoare am hotărât că a venit timpul să îmi las fiica să plece. Floare-de-Bujor era sortită să fie cu băiatul dumneavoastră. Iar acum... E ciudat, însă simt că e, în sfârşit, cu mine.

— Trebuia să faceţi ceea ce se cuvine pentru fiica dumneavoastră, însă n-aţi făcut-o, a pufnit doamna Wu. Douăzeci °i trei

de ani înseamnă foarte mult, stăpâne Chen.

Apoi s-a ridicat °i a ieşit din cameră. Eu am rămas în urmă ca să mă pre gă tesc.

Căsătoriile de duhuri nu sunt atât de somptuoase, complicate sau lungi ca o nuntă în care ambii soţi trăiesc. Tata a aranj at să fie făcut transferul de bunuri, bani °i hrană pentru zestrea mea. Doamna Wu a trimis la rândul ei tot ceea ce hotărâserăm pentru preţul miresei. Mi-am pieptănat °i coafat părul °i mi-am potrivit hainele vechi °i tocite. A° fi vrut să-mi înfă°or picioarele în legături curate, însă nu mai aveam legături noi de când plecasem de pe Terasa Sufletelor. Eram atât de pregătită pe cât îmi stătea în putinţă.

Singura provocare adevărată era că tableta mea strămo°ească trebuia să fie găsită. Fără ea nu putea exista mireasa în a°teptare, iar eu nu mă puteam căsători. Insă tableta mea fusese ascunsă de atât de mult timp, încât nimeni nu-°i amintea ce se întâmplase cu ea. De fapt, o singură persoană °tia unde se afla: Shao, doica °i dădaca familiei mele. Bineînţeles, nu mai era doică; abia era în stare să aibă grijă de copii. I°i pierduse toţi dinţii, cea mai mare parte a părului și foarte mult din memorie. Era prea bătrână ca să fie vândută şi prea ieftină să o lase să se pensioneze. Nu a fost de ajutor în găsirea tabletei mele.

— Lucrul acela urât a fost aruncat cu mulţi ani în urmă, a spus ea, însă după o oră şi-a schimbat părerea. E în Sala Strămoșilor, lângă tableta mamei ei. După încă două ore, o altă amintire a ieșit la suprafaţă. Am lăsat-o sub prun, ca în *Pavilionul Bujorilor.* Acolo ar fi vrut Floare-de-Bujor să fie. Trei zile mai târziu, după ce multe servitoare, Bao și chiar tata i-au implorat, i-au ordonat și i-au cerut lui Shao să le spună unde ascunsese tableta, a început să ţipe ca o femeie bătrână şi speriată ce era.

— Nu ştiu unde e, a bâiguit ea pe un ton plângăcios. De ce tot întrebaţi de lucrul acela urât?

Dacă nu-și amintea unde pusese tableta, cu siguranţă nu-şi amintea nici că rămăsese nepunctată. Ajunsesem foarte departe. Nu puteam lăsa totul să se sfârşească pentru că o femeie bătrână nu-şi aducea aminte că ascunsese cândva un obiect urât într-o cămară pe un raft înalt în spatele unui borcan de napi muraţi.

M-am dus în camera lui Shao. Era după-amiază și dormea. M-am aşezat lângă patul ei şi am privit-o. Am întins mâna să o trezesc, însă braţele mele refuzau să o atingă. Nici măcar acum când eram atât de

aproape să devin un spirit ca toate celelalte nu puteam face nimic să îmi punctez tableta. Am continuat să încerc, însă nu aveam nicio putere.

Atunci am simţit o mână pe umăr.

— Lasă-ne pe noi să o facem, a spus o voce.

M-am întors şi le-am văzut pe mama şi bunica.

— Aţi venit! am exclamat eu. Cum aţi putut?

— Eşti carne din inima mea, a răspuns mama. Cum aş putea să văd nunta fiicei mele de la depărtare?

— Am făcut cerere la scriptologii de pe lumea cealaltă şi am primit permise pentru întoarcere pe pământ o dată, a explicat bunica.

Sufletul meu se umplea de şi mai multe perle.

Am aşteptat să se trezească Shao. Apoi bunica şi mama s-au aşezat de o parte şi de alta a ei, au prins-o de coate şi au condus-o prin complex până la cămară, unde Shao mi-a găsit tableta strămoşească. Mama şi bunica au lăsat-o şi au făcut un pas în spate. Bătrâna a şters-o. Cu toate că avea vederea slabă, eram sigură că va observa punctul lipsă şi că va duce tableta la tatăl meu. Când am văzut că acest lucru nu se întâmplă, le-am privit pe mama şi bunica.

— Ajutaţi-mă să o facă să vadă, am implorat eu.

— Nu putem, a răspuns mama cu regret. Ni se permite să facem doar atât.

Shao mi-a dus tableta în fosta mea cameră. Pe podea se afla o păpuşă din paie, hârtie, lemn şi pânză, pe care o făcuseră servitoarele ca să mă reprezinte la nuntă. Stătea pe spate cu burta deschisă. Salcie a pictat ochii, nasul şi buzele pe o bucată de hârtie, pe care apoi a lipit-o cu pastă de orez pe faţa miresei. Shao s-a aşezat în genunchi şi a îndesat tableta mea strămoşească în păpuşă atât de repede, încât Salcie nu a apucat să o vadă. Fosta mea servitoare a băgat aţă în ac şi a cusut stomacul. După ce a terminat, s-a dus la o ladă şi a deschis-o. In ea se afla costumul meu de nuntă. Ar fi trebuit să fie aruncat de mult, împreună cu celelalte lucruri ale mele.

— Ai păstrat hainele mele de nuntă? am întrebat-o pe mama.

— Bineînţeles. Eram sigură că lucrurile se vor îndrepta într-o zi.

— Şi ţi-am adus şi daruri, a adăugat bunica.

A scos din veşmântul ei legături curate pentru picioare şi pantofi noi. Mama a deschis un săculeţ şi mi-a oferit o fustă şi o tunică. Hainele mele de spirit erau foarte frumoase, iar în timp ce mă îmbrăcau cu ele

servitoarele făceau același lucru, băgând păpușa în jupă, apoi în fusta roșie de mătase cu pliuri mici și modele brodate cu flori, nori și simboluri purtătoare de noroc. In final au îmbrăcat tunica și au închis toate legăturile brodate. Au înfășurat picioarele de paie acoperite cu muselină în legături lungi, strângându-le până când picioarele au fost suficient de mici cât să încapă în pantofii mei roșii de nuntă. Apoi au rezemat păpușa de perete, i-au pus podoaba pe cap și i-au acoperit chipul grotesc cu un văl roșu mat. Dacă tableta mea strămoșească ar fi fost punctată, aș fi putut să sălășluiesc în păpușă.

Servitoarele au plecat. Am îngenuncheat lângă păpușă. Am pipăit mătasea și am atins frunzele de aur ale podoabei de pe cap. Ar fi trebuit să fiu fericită, însă nu eram. Fusesem atât de aproape să îmi schimb soarta, însă, pentru că tableta mea nu fusese punctată, ceremonia era inutilă.

— Acum știu totul, a spus mama, și îmi pare rău. îmi pare rău că am fost cu inima prea frântă ca să îți punctez tableta. îmi pare rău că am lăsat-o pe Shao să o ia. îmi pare rău că nu l-am întrebat niciodată pe tatăl tău de ea. Am crezut că luase tableta ta cu el...

— Nu, nu a luat-o...

— Nu mi-a spus, eu n-am întrebat și tu nu mi-ai mărturisit asta când am murit. Am aflat după ce am ajuns pe Terasa Sufletelor. De ce nu mi-ai zis?

— Nu știam cum. Erai încurcată. Și Shao a fost cea care...

— Nu poți să dai vina pe ea, a zis mama, respingând acea idee cu un semn din mână, ca și când ar fi fost ceva lipsit de importanță. Eu și tatăl tău ne-am simțit atât de vinovați de moartea ta, încât ne-am uitat responsabilitățile. Tatăl tău se învinuia pentru boala ta de dragoste și pentru moartea ta. Dacă nu ți-ar fi băgat elân cap ideea de boală de dragoste cu toată vorbăria lui despre Xiaoqing și Liniang... dacă nu te-ar fi încurajat să citești, să scrii, să gândești...

— însă aceste lucruri mă fac ceea ce sunt, am strigat eu.

— Exact, a aprobat bunica.

— Taci, s-a răstit mama, lipsită de politețe. I-ai adus destulă suferință și confuzie acestei fete.

Bunica a privit într-o parte și a răspuns:

— Și îmi pare rău pentru asta. Nu am știut...

Mama a atins mâneca soacrei sale ca să o împiedice să mai spună ceva.

— Floare-de- Bujor, a continuat mama, dacă m-ai fi ascultat doar pe mine, nu ai mai fi fost fiica de care sunt atât de mândră astăzi. Toate mamele se tem pentru fiicele lor, însă eu eram de-a dreptul înspăimântată. Mă gândeam doar la lucrurile oribile care ţi se puteau întâmpla. însă care era cel mai rău lucru care se putea întâmpla? Ce mi s-a întâmplat mie în Yangzhou? Nu. Cel mai rău lucru a fost să te pierd. Insă uite ce ai făcut în ace°ti ani. Uite ce a înflorit în tine dragostea ta pentru Wu Ren. Eu am scris o poezie pe un zid când eram cuprinsă de frică °i tristeţe. După aceea m-am izolat de toate lucrurile care mă făcuseră fericită. Ca multe alte femei, eu °i bunica ta doream să ne facem auzite. Asta s-a întâmplat când am ie°it în exterior. Insă singura dată când, într-adevăr, m-am făcut auzită, adică prin poezia de pe zid, a fost când îmi doream să mor. Insă tu eşti altfel. In moarte te-ai transformat într-o femeie admirabilă. Şi iată proiectul tău.

Am făcut câţiva pa°i în spate din instinct. Imi arsese toate cărţile °i urâse dragostea mea pentru *Pavilionul Bujorilor.*

— Floare-de-Bujor, sunt multe lucruri pe care nu mi le-ai spus. A oftat cu tristeţe. Am pierdut atât de mult timp.

A°a era °i nu mai aveam cum să-l recuperăm. Abia îmi stăpâneam lacrimile de regret. Mama mi-a luat mâna °i m-a mângâiat.

— Când eram încă în viaţă, am auzit despre comentariul lui Ren la *Pavilionul Bujorilor,* a continuat ea. Când l-am citit am crezut că îţi aud vocea. Ştiam că asta nu era posibil, a°a că mi-am spus că eram doar o mamă îndurerată. Abia când m-am întâlnit cu bunica ta pe Terasa Sufletelor am aflat întregul adevăr. Şi, la rândul ei, °i ea a aflat câte ceva de la mine.

— Continuă, a zorit-o bunica. Spune-i de ce suntem de fapt aici.

Mama a tras aer în piept.

— Trebuie să-ţi termini proiectul, a zis ea. Nu va fi mâzgăleala pe un zid a unei femei disperate. Tatăl tău, eu, bunica ta, întreaga familie – toţi cei care trăiesc încă °i toate generaţiile de strămo°i care veghează asupra ta – vom fi mândri de tine.

M-am gândit la ce spunea mama. Bunica dorise să fie auzită °i apreciată de soţul ei, însă fusese îndreptată către un martiriu fals. Mama dorise °i ea să se facă auzită, însă se pierduse. Eu dorisem să mă fac auzită, însă doar de către un singur om. Ren îmi ceruse asta în Pavilionul pentru Privit Luna. Dorea asta de la mine. Imi dăduse această posibilitate când lumea, societatea °i chiar mama °i tatăl meu

ar fi preferat să tac.

— Insă cum aş putea să-l reiau după tot ce...

— Aproape am murit scriindu-mi poezia; tu ai murit scriindu-ţi comentariul, a spus mama. A trebuit să fiu tăiată până la os, iar trupul meu să fie invadat de mulţi bărbaţi ca să scriu acele cuvinte pe zid. Te-am văzut cum te stingeai în timp ce aceste cuvinte îşi sorbeau qi-ul. Mă gândeam că poate e nevoie de asemenea sacrificii. Doar după ce te-am urmărit în acești ani în care ai fost cu Yi mi-am dat seama că poate scrisul nu cere sacrificii. Poate e un dar de a încerca sentimente prin intermediul pensulei, cernelii şi hârtiei. Am scris din durere, spaimă şu ură. Tu ai scris din dorinţă, bucurie şi dragoste. Amândouă am plătit un preţ cumplit ca să dăm glas gândurilor noastre, ca să ne deschidem sufletul şi să creăm, însă a meritat, nu-i aşa, fiica mea?

N-am apucat să îi răspund. Auzeam râsete pe coridor. Uşa s-a deschis şi cele patru mătuşi ale mele, Mătură, Orhidee, Lotus şi fiicele lor au intrat. Tatăl meu le adusese acolo ca să se asigure că eram tratată ca o mireasă adevărată. Au finisat păpuşa, netezind pliurile fustei şi mătasea tunicii şi folosind câteva agrafe cu pene de pescăruş ca să prindă podoaba pe cap.

— Repede! a spus bunica la auzul talgerelor şi tobelor. Trebuie să te grăbeşti.

— Dar tableta mea...

— Lasă tableta deocamdată, a zis bunica pe un ton autoritar. Bucură-te cât mai mult de nunta ta, pentru că nu se va întâmpla a doua oară – cel puţin nu aşa cum ţi-ai imaginat când stăteai singură în patul tău cu ani în urmă. A închis ochii o clipă şi a zâmbit. Apoi i-a deschis şi a bătut din palme. Hai, grăbeşte-te!

Mi-am amintit tot ce trebuia să fac. M-am înclinat de trei ori în faţa mamei şi i-am mulţumit pentru tot ce făcuse pentru mine. M-am înclinat de alte trei ori în faţa bunicii şi i-am mulţumit. Mama şi bunica m-au sărutat, apoi m-au condus la păpuşă. Pentru că tableta mea nu era punctată, nu puteam intra în ea, aşa că m-am încolăcit în jurul ei.

Bunica avea dreptate. Trebuia să mă bucur de acest moment şi nu era prea greu să o fac. Mătuşile mi-au spus că sunt frumoasă. Verişoarele mele şi-au cerut scuze pentru răutăţile din trecut. Fiicele lor mi-au spus că regretă că nu m-au cunoscut niciodată. A Doua şi a Patra Mătuşă m-au ridicat, m-au aşezat pe un scaun şi m-au dus afară din cameră. Mama şi bunica s-au alăturat alaiului femeilor din familia

Chen, care a străbătut coridoarele, trecură de pavilioane, heleşteu şi peşteră până în Sala Strămoşilor. Deasupra altarului, lângă imaginile bunicilor mei, se afla şi portretul mamei mele. Pielea ei fusese pictată într-un stil translucid, părul îi era prins ca al unei mirese tinere, buzele ei erau pline, avea un aer fericit. Probabil aşa arăta când s-a căsătorit cu tatăl meu. Nu putea speria pe nimeni ca să se poarte cuviincios, însă cu siguranţă avea să îi inspire.

Pe masa altarului totul era în număr impar, pentru a simboliza faptul că aceea nu era o nuntă obişnuită. In cele trie mangaluri se aflau câte şapte beţişoare parfumate. Mâinile tatei au tremurat când a turnat nouă ceşti cu vin pentru zei şi zeiţe, apoi câte trei ceşti pentru fiecare dintre strămoşi. A aşezat cinci piersici şi unsprezece pepeni.

Apoi scaunul meu a fost ridicat, iar eu am fost purtată către poarta de vânt şi foc. Imi dorisem de atâta vreme să trec prin acea poartă şi să merg la casa soţului meu, iar acum, în sfârşit, se întâmpla. După cum cerea tradiţia nunţilor de spirite, Salcie ţinea un coş cu orez vânturat deasupra capului meu ca să nu fiu văzută de ceruri. Am fost urcată într-un palanchin verde, nu roşu. Cărăuşii m-au purtat în jurul lacului şi pe Muntele Wushan, dincolo de templu, până la casa soţului meu. Uşa palanchinului s-a deschis şi am fost coborâtă şi aşezată pe alt scaun. Mama şi bunica stăteau pe scări lângă doamna Wu, care m-a întâmpinat după datină. Apoi s-a întors să-l întâmpine pe tatăl meu. In nunţile de spirite, de obicei părinţii sunt atât de fericiţi că acel lucru urât părăseşte casa lor, încât rămân în urmă să se bucure în privat; însă tatăl meu venise cu mine, în spatele palanchinului meu verde, în propriul palanchin, lăsându-i pe toţi cei din Hangzhou să ştie că fiica lui – fiica uneia dintre familiile cele mai respectate şi mai bogate din oraş – se mărita. In timp ce eram dusă la casa Wu, inima mea era atât de plină, încât perlele se revărsau şi umpleau reşedinţa de familie Wu cu fericirea mea.

Alaiul de vii şi morţi a ajuns în Sala Strămoşilor familiei Wu, unde umbrele lumânărilor roşii cădeau pe pereţi. Ren aştepta acolo, iar când l-am văzut am fost copleşită de emoţie. Purta hainele de nuntă pe care le făcusem pentru el. In ochii mei de fantomă era un bărbat frumos. Singurul lucru care îl deosebea de alţi miri erau mănuşile negre, care le aminteau tuturor că această ceremonie, chiar dacă pentru mine era una fericită, era asociată cu întunericul şi discreţia.

A început ceremonia. Servitoarele mi-au ridicat scaunul şi l-au

înclinat, ca să pot îngenunchea alături de soţul meu în faţa noilor mei strămoşi. Cu asta părăseam oficial familia în care mă născusem şi intram în familia soţului meu. A avut loc un banchet luxos, plin de bunătăţi. Mătuşile, unchii mei, fiicele lor şi soţii şi copiii lor veneau şi umpleau masă după masă. Bao – încă gras şi cu ochii mărgelaţi – stătea cu soţia şi fiii lui, şi ei dolofani şi cu ochii prea apropiaţi. Chiar şi concubinele familiei Chen erau acolo, însă stăteau la o masă separată din spatele sălii. Bârfeau şi ciripeau între ele, fericite că ieşiseră în excursie. Eu primisem un loc de onoare. Stăteam la mijloc între soţul şi tatăl meu.

— Cândva, în familia mea erau persoane care credeau că îmi dădeam fiica după cineva de rang inferior, i-a mărturisit tatăl meu lui Ren în timp ce la masă era adus ultimul dintre cele treisprezece feluri. Şi, într-adevăr, bogăţia şi statutul nostru nu erau aceleaşi, însă l-am iubit şi respectat pe tatăl tău. A fost un om bun. Când vă vedeam pe tine şi pe Floare-de-Bujor crescând, ştiam că eraţi perechea perfectă. Ar fi fost fericită cu tine.

— Şi eu aş fi fost fericit cu ea, a răspuns Ren. A ridicat ceaşca şi a sorbit din ea, apoi a adăugat: Acum va fi cu mine pentru totdeauna.

— Să ai grijă de ea.

— O să am.

După banchet, eu şi Ren am fost conduşi în camera nupţială. Păpuşa mea mireasă a fost aşezată pe pat şi toţi au plecat. M-am întins agitată lângă păpuşă şi l-am privit pe Ren cum se dezbrăca. A privit mult timp chipul pictat al păpuşii, apoi s-a aşezat lângă noi pe pat.

— N-am încetat nicio clipă să mă gândesc la tine, a şoptit el. N-am încetat niciodată să te iubesc. Tu eşti soţia sufletului meu.

Apoi şi-a trecut braţul pe după păpuşă şi a tras-o la pieptul său.

In dimineaţa următoare, Salcie a bătut încet la uşă. Ren, care era treaz şi stătea lângă fereastră, i-a spus să intre. Ea a păşit înăuntru, urmată de mama şi bunica. Salcie a aşezat o tavă cu ceai, ceşti şi un cuţit. A turnat ceaiul pentru Ren, apoi s-a îndreptat către pat. S-a aplecat deasupra păpuşii şi a început să descheie tunica.

Ren a sărit în picioare.

— Ce faci?

— Am venit să scot tableta stăpânei, a murmurat încet Salcie, cu capul plecat. Trebuie dusă la altarul familiei.

Ren a venit lângă ea, i-a luat cuţitul şi l-a vârât în buzunar.

— Nu vreau s-o tai. A privit păpuşa-mireasă. Am aşteptat mult timp să o am pe Floare-de-Bujor cu mine. Vreau să o păstrez aşa cum e acum. Pregăteşte o cameră. O vom venera acolo.

Gândul lui mă emoţiona, însă nu se putea. M-am uitat la mama şi bunica.

— Dar tableta mea? am întrebat eu.

Şi-au ridicat neaj utorate mâinile şi au dispărut. Şi cu asta, nunta mea şi momentul meu de fericire absolută au luat sfârşit.

După cum bănujse Yi, nunta de spirite a liniştit temerile cejor din casă. Toţi au revenit la treburile lor obişnuite, lăsând-o pe Yi să îşi crească în pace copilul. Ren a amenajat o cameră frumoasă, cu privelişte spre grădină, pentru păpuşa mea mireasă, iar Salcie avea grijă de ea acolo. El venea acolo în fiecare zi, uneori stătea şi câte o oră, să scrie şi să citească. Yi a urmat toate datinile şi tradiţiile, purtându-se cu mine aşa cum se cuvine cu prima soţie, aducându-mi ofrande şi spunând rugăciuni, însă eu plângeam în sinea mea. Iubeam această familie, care îmi îndeplinise dorinţa şi îmi organizase o nuntă de spirite, însă fără tabletă – acel lucru urât – punctată rămâneam un spirit flămând cu haine frumoase şi noi, pantofi şi legături pentru picioare, primite de la mama şi bunica. Şi nu mă puteam gândi la cererea mamei şi bunicii de a-mi termina proiectul; nu înainte ca Yi să nască.

A venit şi ultima lună de sarcină. Yi a urmat recomandarea obişnuită şi nu şi-a spălat părul timp de douăzeci şi opt de zile. M-am asigurat că era relaxată, că nu urcă scări şi că mănâncă puţin. Când i s-a apropiat sorocul, doamna Wu a ţinut o ceremonie specială ca să ceară bunăvoinţa demonilor care vor să distrugă viaţa femeii la naştere. A aşezat pe o masă platouri cu mâncare, tămâie, lumânări, flori, bani pentru spirite şi doi crabi vii. A rostit incantaţii pentru protecţie. După ce s-a încheiat ceremonia, doamna Wu i-a cerut lui Salcie să ia crabii şi să-i arunce pe stradă, ca să ia demonii cu ei în timp ce se îndepărtează. Cenuşa din beţişoarele parfumate a fost înfăşurată în hârtie şi agăţată deasupra patului lui Yi, unde urma să rămână timp de treizeci de zile după naşterea copilului, ca să o protejeze de Lacul în Care se Adună Sângele. In ciuda acestor lucruri, Yi a născut cu mare greutate.

— Un spirit rău îl împiedică pe copil să vină pe lume, a spus moaşa. E o categorie specială de demoni – poate cineva dintr-o viaţă anterioară care a venit să primească plata pentru o datorie neonorată.

Am părăsit încăperea de teamă să nu fiu eu, însă când strigătele lui Yi s-au înteţit m-am întors. S-a liniştit de îndată ce am reintrat în cameră. In timp ce moaşa îi ştergea lui Yi fruntea, m-am uitat în jur, însă nu am văzut nimic și pe nimeni; cu toate astea am simţit ceva malefic în apropierea mea.

Yi slăbea. Când a început să o strige pe mama ei, Ren s-a dus după vraci, care a văzut scena – cuverturi mototolite, sânge pe coapsele lui Yi și pe moaşa neajutorată – și a ordonat să se pregătească încă un altar. A scos trei talismane din hârtie galbenă, late de șapte centimetri și lungi de aproape un metru. Unul l-a agăţat de uşa dormitorului ca să alunge spiritele rele; altul i l-a prins lui Yi de gât; iar pe al treilea l-a ars, a amestecat cenuşa cu apă și i-a dat lui Yi să bea. Apoi a ars bani pentru spirite, a rostit incantaţii și a bătut în masă timp de jumătate de oră.

Insă copilul continua să sufere. Era ţinut de ceva ce niciunul dintre noi nu putea vedea sau opri. Mă străduisem atât de mult să-i dau soţului meu acest dar. Făcusem tot ce îmi stătuse în putinţă, nu-i aşa?

Când vraciul a spus „Bebeluşul ţine de intestinele mamei. E un spirit rău care încearcă să-i ia viaţa soţiei tale" – aceleaşi cuvinte pe care le rostise lângă patul lui Ze – am ştiut că trebuia să fac ceva drastic și periculos. I-am ordonat vraciului să-şi reia incantaţiile și rugăciunile, doamnei Wu să frece abdomenul lui Yi cu apă fierbinte, lui Salcie să stea în spatele lui Yi şi s-o sprijine şi moaşei să-i maseze canalul naşterii ca să-l deschidă. Apoi am intrat înăuntru până am ajuns în faţa fiului lui Ren. Ombilicul îi era înfăşurat în jurul gâtului. La fiecare contracţie, îl strângea şi mai mult. Am luat capătul ombilicului și l-am tras ca să-l slăbesc din adâncimile sale ascunse. Ceva s-a tras înapoi, iar trupul bebeluşului a tresărit. Acolo era frig, nu era deloc un mediu cald și primitor. Am alunecat pe sub ombilic, am eliberat presiunea de la gâtul copilului, apoi am apucat celălalt capăt al ombilicului și l-am tras cât am putut de tare ca să-l eliberez de ceea ce îl ţinea. Am început să ne mişcăm încet către deschizătură. Absorbeam fiecare contracţie, protejându-l pe fiul lui Ren, până când am alunecat în mâinile moaşei. Insă bucuria noastră era reţinută.

Chiar şi după ce bebeluşul a început să respire și a fost dus la pieptul mamei, era tot vânăt și lipsit de vlagă. Eram absolut sigură că fusese expus unor elemente nefaste şi mi-era teamă că nu va supravieţui. Nu eram singura îngrijorată. Doamna Wu, Salcie şi

peţitoarea îl ajutaseră pe vraci să ţină încă patru ritualuri de protecţie. Doamna Wu a adus o pereche de pantaloni de-ai fiului său şi i-a agăţat la căpătâiul patului. Apoi s-a aşezat la masă şi a scris pe o hârtie roşie patru caractere prin care trimitea toate influenţele nefaste în pantaloni, şi a vârât-o în ei.

După aceea, doamna Wu şi moaşa au legat picioarele bebeluşului cu panglică roşie, care fusese trecută printr-un bănuţ. Moneda servea drept talisman împotriva răului şi îl împiedica pe copil să devină obraznic sau neascultător, în această viaţă şi în vieţile viitoare. Salcie a luat foaia de hârtie galbenă de la gâtul lui Yi şi a împachetat-o sub forma unei pălării, pe care a pus-o pe capul copilului, pentru ca protecţia să continue de la mamă la copil. Intre timp, vraciul a luat hârtia de la uşă, a ars-o şi a amestecat cenuşa cu apă. Trei zile mai târziu, acea apă a fost folosită pentru prima baie a bebeluşului. După ce a fost purificat astfel, culoarea vineţie i-a dispărut în sfârşit, însă continua să respire greoi. Fiul lui Ren avea nevoie de mai multe talismane şi m-am asigurat că toate acestea sunt strânse laolaltă, legate într-un săculeţ şi agăţate la uşă: păr măturat din colţuri întunecate ca să nu se sperie de sunetele câinilor şi pisicilor, cărbune ca să fie curajos, cepe ca să fie isteţ, esenţă de portocală ca să aibă succes şi noroc.

Mama şi copilul au supravieţuit primelor patru săptămâni, astfel că a fost organizată o petrecere măreaţă la împlinirea vârstei de o lună, cu mari cantităţi de ouă roşii şi prăjituri. Femeile îl alintau pe bebeluş. Bărbaţii îl băteau pe Ren pe spate şi beau vin tare. A început banchetul, iar femeile s-au retras în camerele lor, unde s-au adunat în jurul lui Yi şi al bebeluşului şi au început să şuşotească despre prima vizită a împăratului Kangxi în Hangzhou.

— A dorit să impresioneze cu dragostea lui pentru artă, însă fiecare centimetru din această călătorie îi costă pe oamenii ţării un centimetru de argint, s-a plâns Li Shu. Drumul pe care merge el a fost pavat cu galben imperial. Zidurile şi balustradele de piatră pe unde trece el au fost sculp tate cu dra goni.

— împăratul a făcut o adevărată mascaradă, a adăugat Hong Zhize.

Eram încântată să văd că fiica lui Hong Sheng se transformase la rândul ei într-o poetesă frumoasă şi desăvârşită.

— A galopat pe câmpie, trăgând cu arcul. Toate săgeţile şi-au

atins ţinta. Nu a ratat nici măcar atunci când calul sărea. Asta l-a stârnit pe soţul meu. In noaptea aceea şi săgeţile lui şi-au atins ţinta.

Celelalte femei au prins curaj să spună că felul în care îi exploata împăratul îi schimbase şi pe soţii lor.

— Să nu vă mire dacă nu vor mai exista petreceri de o lună peste vreo zece luni de acum înainte, a spus una dintre femei, iar celelalte au aprobat.

Li Shu a ridicat mâna să oprească chicotelile. S-a aplecat şi, cu vocea scăzută, a mărturisit:

— împăratul spune că este începutul unei epoci prospere, însă eu sunt îngrijorată. Nuâi place *Pavilionul Bujorilor.* Consideră că este imoral pentru fete şi că pune prea mult accent pe *qing.* Moraliştii au preluat ideea asta şi acum murdăresc străzile cu bălegarul lor.

Femeile încercau să se înveselească una pe alta rostind cuvinte curajoase, însă vocea le tremura de nesiguranţă. Ceea ce începuse ca un comentariu răzleţ din partea vreunui soţ devenea politică imperială.

— Sunt de părere că nimeni nu ne poate împiedica să citim *Pavilionul Bujorilor* sau altceva, a zis Li Shu, convinsă că nimeni nu o credea.

— Dar pentru cât timp? a întrebat Yi cu tristeţe. Eu nu l-am citit încă.

— îl vei citi.

Ren era la uşă. A traversat camera, şi-a luat fiul din braţele soţiei, l-a ridicat o clipă în sus, apoi l-a strâns la piept.

— Ai munci mult şi din greu ca să citeşti şi să înţelegi lucrurile pe care le iubesc eu, a spus el, iar acum mi-ai dăruit un fiu. Cum să nu împart cu tine ceva ce înseamnă atât de mult pentru mine?

Sa/a / \ *ari/ar*

Cuvintele lui Ren mi-au trezit dorinţa de a-mi termina proiectul, însă nu eram încă pregătită; şi nici Yi nu era. Trecuseră cincisprezece ani de când abandonasem piesa. Am crezut că în tot acest timp mi-am îmblânzit trăsăturile negative, însă, acum că în casă era şi un copil, trebuia să mă asigur. De asemenea, Yi trebuia să studieze mai mult ca să înţeleagă *Pavilionul Bujorilor.* I-am făcut pe Li Shu, pe Ren şi pe doamna Wu să mă ajute să o pregătesc pe soţia-soră. Apoi, după încă doi ani, în care am avut grijă de familie fără niciun incident, l-am lăsat, în sfârşit, pe soţul meu să-i dea lui Yi volumul din *Pavilionul Bujorilor* la

care lucraserăm eu şi Ze.

In fiecare dimineaţă, după ce se îmbrăca, Yi mergea în grădină şi culegea un bujor. Apoi se oprea în bucătărie şi lua o piersică proaspătă, un bol cu cireşe sau un pepene. După ce îi spunea bucătăresei ce să gătească, îşi ducea ofrandele în Sala Strămoşilor. Intâi aprindea beţişoare parfumate, apoi făcea o plecăciune în faţa strămoşilor familiei Wu, apoi lăsa fructele în faţa tabletei strămoşeşti a lui Ze. După ce îndeplinea aceste îndatoriri, mergea în camera unde se afla păpuşa mea şi lăsa bujorul într-o vază. Vorbea cu tableta strămoşească îngropată în păpuşă şi îi spunea despre speranţele pe care le avea pentru fiul ei şi despre dorinţa ei ca soţul şi soacra ei să rămână sănătoşi.

Apoi mergeam în Pavilionul pentru Privit Luna, unde Yi deschidea *Pavilionul Bujorilor* şi examina toate acele note despre dragoste care fuseseră scrise pe margine. Citea după-amiaza târziu – părul îi cădea liber pe spate, veşmântul flutura în jurul ei, iar chipul i se încreţea uşor în timp ce citea un anumit pasaj. Alteori se oprea la câte un rând, închidea ochii şi rămânea nemişcată, lăsându-se purtată în poveste. Mi-am amintit că, atunci când văzusem piesa, Liniang făcuse acelaşi lucru, folosind încremenirea pentru ca oamenii din public să ajungă la ei înşişi, să-şi găsească emoţiile cele mai adânci. Visare, visare, visare – oare nu visele sunt cele care ne dau putere, speranţă şi dorinţă?

Uneori o făceam pe Yi să lase cititul şi să îi caute pe Ren, pe Li Shu sau pe doamna Wu. Apoi o puneam să-i întrebe despre piesă, ştiind că, cu cât învăţa mai mult, cu atât mintea ei se va deschide mai mult. Am făcut-o să întrebe ce alte comentarii scrise de femei, însă, când a aflat că scrierile lor se pierduseră sau fuseseră distruse, a devenit gânditoare.

— De ce gândurile atâtor femei, a întrebat-o ea pe Li Shu, au fost precum florile în vânt, plutind odată cu el şi dispărând fără urmă?

întrebarea ei m-a surprins, îmi dovedea cât de mult evoluase.

Interesul lui Yi nu a făcut-o niciodată să fie arogantă sau băgăreaţă şi să uite de îndatoririle ei de soţie, noră şi mamă. Era pasionată de operă, însă am vegheat să mă asigur că nu se transformă în obsesie.

Am învăţat prin ea mult mai mult despre viaţă şi dragoste decât atunci când trăi am sau când o îndrumasem pe prima mea soţie-soră.

Ideile mele de fată despre dragostea romantică şi ideile mele de mai târziu despre dragostea sexuală dispăruseră. Am învăţat de la Yi să apreciez dragostea din suflet.

Văzusem această dragoste când Yi îi zâmbise cu indulgenţă lui Ren când acesta îi spusese că nu-i era teamă de spirite, ca să-i aline teama când era însărcinată. O văzusem în felul în care îl privea pe Ren când îl ţinea în braţe pe fiul lor şi îl învăţa să fie un bărbat care să aibă grijă de mama lui după ce rămânea văduvă. O vedeam când Yi îl lăuda pe soţul ei pentru realizările sale, chiar dacă erau mărunte. Nu era nici poetul măreţ pe care mi-l imaginasem ca fată, nici bărbatul mediocru pe care îl umilise Ze. Era pur şi simplu un bărbat ca oricare altul, cu trăsături bune şi rele. Prin Yi am văzut că dragostea din suflet înseamnă să iubeşti pe cineva în ciuda limitărilor sale, chiar datorită lor.

Intr-o zi, după luni întregi în care citise şi reflectase, Yi a ieşit afară şi s-a dus la prunul unde locuiam eu. A turnat o licoare la rădăcină şi a spus: – Acest copac este un simbol al lui Du Liniang; îmi încredinţez inima ţie. Te rog, apropie-mă de cele două soţii-surori.

Liniang răspunsese acestui gest cu o ploaie de petale. Eu eram prea obosită ca să fac aşa ceva, însă ofranda lui Yi mi-a arătat că era pregătită să înceapă să scrie. Am condus-o de-a lungul coridorului până în Sala Norilor. încăperea era mică şi fermecătoare, cu pereţii pictaţi în culoarea cerului. Ferestrele aveau sticlă albastră. Pe un birou simplu se aflau stânjenei albi într-o vază. Yi s-a aşezat cu exemplarul nostru din *Pavilionul Bujorilor,* a amestecat cerneală şi a luat pensula de caligrafie. Am privit peste umărul ei. A răsfoit până la scena în care fantoma lui Liniang îl seduce pe Mengmei şi a scris:

Personalitatea lui Liniang reiese din melancolia cu care se apropie de învăţat. E o fantomă, însă este pură.

Jur că nu eu am făcut-o să scrie aceste cuvinte. Le-a scris singură, dar exprimau ceea ce ajunsesem şi eu să cred. Insă ceea ce a scris în continuare m-a convins că gândurile ei erau mult diferite faţă de cele pe care le aveam eu în timp ce zăceam în pat cu ani în urmă:

O mamă este foarte grijulie când fiica ei începe să se gândească la nori şi ploaie.

Apoi şi-a amintit de propria ei copilărie, de propriile vise de fată şi de realităţile îndatoririlor de femeie:

Liniang e ruşinoasă şi sfioasă când spune: „Un spirit fără

substanţă se lasă condus de pasiune; o femeie trebuie să respecte în întregime tradiţiile11. Nu e o destrăbălată. E o femeie adevărată, care doreşte să fie iubită ca soţie.

Aceste cuvinte erau exact gândurile mele! Murisem tânără, însă în timpul rătăcirilor mele ajunsesem să înţeleg ce însemna să fii soţie, nu doar o fetiţă care visează singură în camera ei.

Tan Ze îşi formase caligrafia după a mea. Era firesc, după cât de des o îndrumasem. Sperasem că, văzând acel scris ca şi când ar fi aparţinut unei singure mâini, Ren să înţeleagă că toate cuvintele erau ale mele. Acum nu-mi mai păsa de asta. Doream ca Yi să se simtă mândră de ce făcea.

A mai scris o vreme, apoi s-a iscălit. S-a semnat cu numele ei! Eu nu făcusem asta. Şi nu o lăsasem nici pe Ze să o facă.

In lunile care a urmat, Yi a mers în fiecare zi în Sala Norilor ca să mai adauge comentarii noi pe margini. Incet, a început să se întâmple ceva. Am intrat într-un fel de dialog cu ea. Eu şopteam, în timp ce ea scria:

Cântecul de jale al păsărilor şi insectelor, freamătul vântului biciuit de ploaie. Nefiinţa pe care o simţi în cuvinte şi versuri e copleşitoare.

După ce mi-am terminat gândul, ea a înmuiat pensula în cerneală şi a adăugat propriile cuvinte:

E înspăimântător să citesc asta singură într-o noapte cu nori.

Iar din propria experienţă, a scris:

Astăzi multe căsătorii bune sunt întârziate pentru că oamenii sunt foarte pretenţioşi când vine vorba de statutul familiei şi vor să pună mâna pe o zestre cât mai mare. Oare când se va schimba asta?

Cum să nu înţeleagă că dragostea – nu banii, statutul sau legăturile de familie – este cea care guvernează o căsnicie, când ea însăşi trecuse prin asta?

Uneori, cuvintele care îi ieşeau din pensulă îmi aducea la fel de multă desfătare ca nişte flori:

Mengmei şi-a schimbat numele din cauza unui vis. Liniang s-a îmbolnăvit din cauza visului ei. Amândoi aveau o pasiune. Amândoi aveau un vis. Amândoi îşi considerau visele reale. Un spirit e un vis, iar un vis nu e altceva decât un spirit.

Citind asta, am uitat anii de chin şi m-am simţit mândră de gândurile şi părerile lui Yi.

Yi răspundea cuvintelor pe care le scrisesem eu şi, uneori, cuvintelor care ieşiseră din pensula lui Ze. Uneori o simţeam pe Ze în anumite pasaje, atât de clar, încât aveam senzaţia că e cu noi. După toţi aceşti ani, mi-am dat seama că avusese o contribuţie mult mai mare decât bănuisem. Cu toate că Yi nu arăta vreo predilecţie de a ni se alătura în boala noastră de dragoste, era ca și când ne-ar fi chemat. Iar noi răspundeam cu gândurile noastre, pe care ea le citea pe fiecare pagină.

Mă bucuram de împlinirile lui Yi şi o ajutam cât de mult puteam. Noaptea, când Yi rămânea să citească, creşteam lumina flăcării de la lumânare ca să nu-şi strice ochii. Când obosea, îi aminteam să-şi toarne o ceaşcă de ceai verde şi să o ţină la un ochi, apoi la celălalt, ca să se înviorze şi să-şi aline roşeaţa. Pentru fiecare pasaj înţeles, fiecare pastişă descifrată, fiecare clipă de afecţiune pe care o simţea şi despre care scria, o răsplăteam pe soţia-soră. Vegheam la siguranţa fiului ei când se plimba prin grădină, îl împiedicam să cadă de pe pietre, ţineam insectele la distanţă şi nu-l lăsam să fugă pe poarta principală. Le-am avertizat pe spiritele apelor să nu îl păcălească şi să-l înece în heleşteu și pe spiritele copacilor să nu-l lase să alunece pe rădăcinile lor.

Am început să schimb şi să protejez întregul complex. Când Ze era în viaţă, influenţa mea se limitase la dormitor. Atunci, comparasem casa în mod nefavorabil cu Reşedinţa de Familie Chen. Insă ceea ce consideram eu frumos la casa familiei mele fusese de fapt răceala şi distanţa aduse de bogăţie – prea multe degete, fără intimitate şi linişte, multă bârfă şi planuri şi uneltiri pentru poziţie. Insă aceasta era casa unui artist adevărat. Mai era şi casa unei scriitoare. Treptat, Yi a transformat Sala Norilor într-o încăpere în care putea să se refugieze de restul casei, să scrie în linişte şi să-l invite pe soţul ei să petreacă o seară liniştită. Eu făceam ce puteam să fie şi mai plăcută, trimiţând parfum de iasomie pe fereastră, suflând peste ochiurile albastre ale ferestrelor ca să fie şi mai răcoare şi trecându-mi degetele peste florile din grădină, pentru ca petalele lor să trimită umbre tremurate pe pereţi.

Am reuşit să fac lumea naturală să se deschidă în faţa mea şi să mi se supună. Mi-am făcut sentimentele cunoscute în florile mari ale bujorilor de primăvară, sperând că familia Wu îşi va aminti de mine prin frumuseţea şi parfumul lor; în zăpada care cădea pe copaci iarna, anotimpul în care murisem; în adierea blândă care bătea prin sălcii,

care să-i amintească lui Ren că pentru mine el va fi întotdeauna precum Liu Mengmei; şi în fructele care atârnau în prun, al căror miracol îl apreciau cu siguranţă. Acestea erau darurile mele pentru Ren, Yi şi fiul lor. O libaţie trebuia răsplătită şi onorată.

Intr-o zi, pe când Yi aerisea cărţile din biblioteca lui Ren, dintr-un volum au căzut câteva foi de hârtie de bambus. Yi a ridicat foile fragile şi crăpate şi a citit cu voce tare

— „Am învăţat să folosesc modele de fluturi şi flori în broderia mea...“

Scrisesem acea poezie chiar înainte să mor şi o ascunsesem împreună cu celelalte în biblioteca tatălui meu. Bao i le vânduse lui Ren în timp ce Ze era pe patul de moarte.

Soţia-soră a citit şi celelalte foi, toate îngălbenite şi tocite de vreme. A plâns, în vreme ce eu mă gândeam de cât timp eram moartă. Foile care se sfărâmau îmi aminteau că undeva trupul meu putrezea şi el.

A dus poeziile la masa ei de scris, unde le-a citit din nou şi din nou. In noaptea aceea i le-a arătat lui Ren.

— Cred că acum o înţeleg pe soţia-soră Tong. Ah, bărbate, îi citesc cuvintele şi mă simt ca şi când aş cunoaşte-o, însă lipsesc atât de multe.

Ren, care avusese alte griji când primise poeziile de la fratele meu adop liv, le-a citit acum. Erau imature, însă ochii lui se umplură de lacrimi şi străluceau în timp ce îşi aducea aminte.

— Ti-ar fi plăcut de ea, a spus el; atunci se apropiase cel mai mult de a recunoaşte în faţa cuiva că ne întâlniserăm. Pluteam de fericire.

In ziua următoare, Yi a transcris poeziile mele pe hârtie nouă, adăugând câteva versuri de-ale ei celor care se şterseseră. Astfel, am devenit una.

In timp ce făcea asta, de pe raft a căzut o carte; amândouă eram surprinse. Zăcea deschisă pe podea, iar din ea au ieşit alte hârtii. Yi le-a ridicată. Era povestea „adevărată11 a comentariilor pe care o obligasem pe Ze să le scrie, foile pe care ea le smulsese şi le ascunsese şi care fuseseră găsite şi ascunse din nou de Ren. Aceste foi de hârtie nu erau vechi şi nu se dezintegrau. Incă păreau noi. Când Yi i le-a dat lui Ren, poeziile mele au fost uitate, pe măsură ce durerea îi dispărea din suflet şi din ochi.

In acea clipă am înţeles: trebuia să-mi public proiectul. Scriitoarele care fuseseră publicate în antologii cu două mii de ani în urmă, scriitoarele a căror opere părinţii mei le adunaseră pentru biblioteca noastră şi femeile din Grădina cu Banane Cinci erau amintite şi onorate pentru că lucrările lor fuseseră publicate. I-am şoptit ideea lui Yi, apoi am aşteptat.

După câteva zile, şi-a adunat bijuteriile de nuntă şi le-a băgat într-o eşarfă de mătase. Apoi s-a dus în bibliotecă la Ren, a întins eşarfa pe masă şi a aşteptat ca el să se uite la ea. Când a făcut asta, i-a văzut privirea îndurerată. îngrijorat, a întrebat-o ce problemă avea şi cum ar fi putut să o ajute.

— Soţia-soră Tong a comentat prima jumătate a piesei, iar soţia-soră Ze, pe a doua. Tu ţi-ai câştigat reputaţia datorită cuvintelor lor. Ştiu că ai încercat să-i convingi pe toţi că nu tu ai fost autorul, însă numele lor au rămas ascunse şi uitate. Dacă nu dezvăluim adevărul şi le facem pe soţiile-surori cunoscute în faţa publicului, oare ele nu se simt neîmplinite pe lumea cealaltă?

— Ce ai vrea să fac? a întrebat Ren cu prudenţă.

— Să-mi dai permisiunea să public comentariul întreg.

Ren nu era atât de încântat pe cât sperasem eu.

— O să coste foarte mult, a spus el.

— De aceea voi folosi bijuteriile pentru preţul miresei ca să plătesc tiparul, a răspuns Yi.

A desfăcut bucăţile de mătase, scoţând la iveală inelele, cerceii, colierele şi brăţările ei.

— Ce vrei să faci cu astea? a întrebat Ren.

— Să le duc la amanet.

Nu se cuvenea să meargă într-un astfel de loc, însă aveam s-o însoţesc, ca să o îndrum °i să o protejez.

Ren °i-a frecat gânditor bărbia, apoi a spus:

— Tot nu îţi vor ajunge banii.

— Atunci o să amanetez °i darurile de nuntă.

El a încercat să o facă să se răzgândească. A încercat chiar să fie un soţ strict °i sever.

— Nu vreau să se creadă că tu sau celelalte soţii ale mele căutaţi faimă, a pufnit Ren. Talentele femeilor aparţin camerelor interioare.

Nu-i stăteau în fire astfel de comentarii, însă nici eu, nici Yi nu am cedat.

— Nu-mi pasă dacă se va crede că îmi doresc faimă, pentru că nu e a°a, l-a contrazis ea. Fac asta pentru soţiile-surori. Nu crezi că ar trebui recunoscute?

— Insă nu au căutat niciodată faima! Bujor nu a lăsat în urmă nimic care să dea de înţeles că ar vrea ca scrierile ei să fie publicate de străini. Iar Ze nu dorea deloc să fie recunoscută. Și-a °tiut locul ca soţie, a adăugat el, încercând să-și recapete calmul.

— Iar acum probabil îi pare rău.

Ren °i Yi au continuat să se contrazică. Yi l-a ascultat răbdătoare, însă a fost neclintită în hotărârea ei. Era atât de încăpăţânată, încât, într-un sfârșit, el i-a dezvăluit adevărata sa grijă.

— Acele comentarii nu le-au adus nimic bun Florii-de-Bujor °i Ze. Dacă ţi se întâmplă ceva °i ţie...

— Iţi faci prea multe griji pentru mine. Deja ar trebui să °tii că sunt mai pu ter nică de cât par.

— Nu pot să nu îmi fac griji.

înţelegeam asta °i eram la rândul meu îngrijorată pentru Yi, însă aveam nevoie de asta. Și la fel °i Yi. In toţi anii de când o cuno°team, nu ceruse niciodată nimic pentru ea.

— Te rog, bărbate, spune da.

Ren i-a luat mâinile lui Yi °i a privit-o în ochi.

— Accept doar cu două condiţii, a spus el în sfârșit. Să mănânci bine și să dormi destul. Dacă începi să te simţi rău, te oprești în acea clipă.

Yi s-a învoit și s-a apucat imediat de lucru, copiind totul din ediţia Shaoxi, cu scrierile lui Ze și Yi într-un volum nou din *Pavilionul Bujorilor,* pentru a-l trimite la xilogravură. M-am strecurat în cerneală și mi-am folosit degetele ca peri ai pensulei ei care plutea pe pagină.

Am terminat într-o seară de la începutul iernii. Yi l-a invitat pe Ren să i se alăture în Sala Norilor să sărbătorească. Chiar și cu focul aprins în mangal, în cameră era frig. Afară, bambusul crăpa în aerul îngheţat, iar din cer a început să cadă măzăriche. Yi a aprins o lumânare și a încălzit vinul. Apoi, cei doi au comparat cele două pagini noi cu originalul. Era o muncă meticuloasă, însă am urmărit – fascinată, cu respiraţia tăiată – cum Ren a răsfoit paginile, oprindu-se din când în când ca să-mi citească cuvintele. A zâmbit de mai multe ori. Oare își amintea de conversaţia noastră din Pavilionul pentru Privit Luna? Ochii lui s-au umezit de mai multe ori. Oare se gândea cum zăceam în

pat, singură, disperată de dor?

A tras aer în piept, şi-a ridicat bărbia şi şi-a umflat pieptul. Degetele lui au rămas pe ultimele cuvinte pe care le scrisesem cât eram vi: „Când sunt în viaţă, oamenii iubesc. După ce mor, continuă să iubească“, şi i-a spus lui Yi:

— Sunt mândru că ai terminat acest proiect.

Când degetele lui mi-au mângâiat cuvintele, am ştiut că, în sfârşit, mă auzise. In sfârşit, eram mulţumită. Euforie, entuziasm, extaz.

Privindu-i pe Ren şi Yi, am văzut că erau la fel de bucuroşi şi fericiţi ca mine.

— Cred că a început să ningă, a zis Yi după câteva ore,

S-a îndreptat spre geam. Ren a luat noul exemplar al cărţii şi s-a dus lângă ea. Au deschis împreună fereastra. Zăpada deasă acoperise crengile copacilor cu un praf sclipitor care arăta la fel de pur ca jadul alb. Ren a chiuit de bucurie, apoi şi-a luat soţia şi a alergat cu ea afară; au dansat, au râs şi s-au tăvălit prin nea. Iar eu am râs cu ei, încântată să îi văd atât de fericiţi.

Ceva m-a făcut să mă întorc şi să văd scântei înălţându-se din lumânare şi căzând pe ediţia Shaoxi.

Nu! Am zburat în cameră, însă am ajuns prea târziu. Paginile se aprinseseră. Fumul a început să iasă pe fereastră. Yi şi Ren s-au întors alergând. El a înşfăcat vasul cu vin şi a aruncat lichidul peste foc, însă flăcările s-au înteţit. Eram înnebunită, îngrozită. Nu ştiam ce să fac. Yi a luat o pătură şi a pus-o peste foc.

Camera s-a scufundat în întuneric. Yi şi Ren au căzut pe podea, răsu- flând cu greu de la efort, cuprinşi de disperare. Ren şi-a strâns în braţe soţia care suspina. Am coborât lângă ei şi m-am încolăcit în jurul lui Ren, căci şi eu aveam nevoie de alinare şi protecţie. Am rămas aşa preţ de câteva minute. Apoi, încet, Ren a pipăit în jurul său, a găsit lumânarea şi a aprins-o. Biroul lăcuit era în mare parte carbonizat. Vinul se scursese în toate direcţiile pe podea. Aerul era încărcat de miros de alcool, lemn ars şi fum.

— Oare cele două soţii-surori nu doresc ca scrierile lor să rămână în lumea oamenilor? a întrebat Yi, cu vocea tremurând. Oare spiritele lor au provocat asta? Sau există vreo creatură demonică a cărei gelozie vrea să distrugă acest proiect?

Soţul şi soţia s-au privit cuprinşi de groază. Pentru prima dată de când se căsătoriseră ei, m-am retras sus pe grinzi, unde m-am

agăţat tremurând nefericită şi disperată. In sfârşit îmi permisesem să sper, iar acum eram distrusă.

Ren a ajutat-o pe Yi să se ridice în picioare şi a condus-o la un scaun.

— Aşteaptă aici, a zis el, apoi a ieşit din nou afară.

S-a întors după o clipă cu ceva în mâini. Am coborât de pe grinda mea să văd ce era. Ţinea noul exemplar de comentarii, pregătit de Yi pentru tipar.

— L-am scăpat când am văzut focul, i-a explicat el, arătându-i-l lui Yi.

Ea a venit lângă el și, alături de ea, am privit nerăbdătoare cum şterge zăpada de pe copertă şi o deschide să se asigure că nu se deteriorase. Amândouă am scos un suspin de uşurare. Era în regulă.

— Poate că focul a fost o binecuvântare, nu un semn rău, a spus el. Am pierdut scrierile originale ale Florii-de-Bujor tot într-un foc, cu mult timp în urmă. Iar acum, volumul pe care l-am cumpărat pentru Ze a fost distrus. Nu vezi, Yi? Acum toate trei sunteţi împreună într-o singură carte, a adăugat el. Toate trei aţi muncit mult. Acum nimic nu ne va împiedica să o publicăm. O să mă asigur de asta.

Lacrimile de mulţumire ale unui spirit flămând, amestecate cu cele ale so ţiei-su rori.

In dimineaţa următoare, Yi i-a cerut unei servitoare să sape o groapă sub prun. A adunat cenușa și fragmentele arse din ediţia Shaoxi, le-a învelit în mătase şi le-a îngropat sub pom, unde au ajuns la mine și mi-au servit drept amintire a ceea ce se întâmplase și cu câtă atenţie trebuie să procedăm.

Mă gândeam că ar fi bine să-mi citească vreo câţiva oameni materialul înainte să fie adus la cunoştiinţă publicului. Cititorii în care aveam cea mai mare încredere – şi singurii pe care îşi ştiam – erau femeile din Grădina cu Banane Cinci. Am părăsit complexul, m-am dus la lac şi m-am alăturat lor prima dată în şaisprezece ani. Erau chiar mai faimoase decât atunci când mă agăţasem de ele în timpul exilului meu. Interesul lor faţă de scrierile altor femei crescuse odată cu succesul. Aşa că nu mi-a fost greu să le şoptesc despre femeia care locuia pe Muntele Wushan şi avea un proiect unic pe care spera să-l publice sau să le fac să reacţioneze cu entuziasm şi curiozitate. Câteva zile mai târziu, Yi primea o invitaţie să se alăture clubul ui Grădina cu Banane Cinci într-o excursie cu barca.

Yi nu plecase niciodată într-o excursie şi nici nu cunoscuse femei importante sau faimoase. Era temătoare, Ren, optimist, iar eu nerăbdătoare. Am făcut tot posibilul să mă asigur că Yi va avea parte de o primire pozitivă. Am ajutat-o să se îmbrace simplu şi modest, apoi m-am agăţat de umerii ei în timp ce se plimba prin complex.

Chiar înainte să urcăm în palanchinul care să ne ducă la lac, Ren a sfătuit-o:

— Nu fi neliniștită. Te vor găsi încântătoare.

Şi aşa a fost.

Yi le-a povestit femeilor din Grădina cu Banane Cinci despre dedicarea şi hotărârea ei, apoi le-a citit poeziile pe care le scrisesem eu și le-a arătat exemplarul din *Pavilionul Bujorilor* care avea pe margini scri sul nos tru.

— Ne simţim ca şi când am cunoaşte-o pe Chen Tong, a spus Gu Yurei.

— Ca şi când i-am mai fi auzit vocea cândva, a adăugat Lin Yming. Femeile din barcă au plâns pentru mine, fecioara bolnavă de dragoste care nu ştia că o aştepta moartea.

— Vrei să scrieţi ceva care să apară la sfârşitul proiectului nostru? a întrebat Yi.

— Mi-ar plăcea să scriu un colofon, a răspuns Gu Yurei zâmbind.

— Şi mie, a adăugat Lin Yming.

Eram încântată.

Eu şi Yi le-am făcut mai multe vizite, pentru ca femeile să poată citi şi discuta ceea ce scrisesem împreună cu soţiile-surori. Nu am intervenit, am vrut ca interpretarea lor să fie exclusiv a lor. In sfârşit, a venit ziua în care femeile au scos pensulele, cerneala și hârtia.

Gu Yurei a privit lacul, pe care înfloriseră lotuşii, şi a scris:

Multe cititoare din aripa femeilor, printre care şi Xiaoqing, au înţeles cu adevărat *Pavilionul Bujorilor.* Regret că lucrările lor nu au fost transmise lumii întregi. Acum avem comentariile celor trei soţii din casa Wu. Acestea explică piesa atât de bine, încât se înţeleg chiar şi sensurile ascunse între rânduri. Nu e un noroc extraordinar? Atâtea femei speră să găsească o comunitate – surori – formată din alte femei ca ele. Cât de norocoase au fost cele trei soţii să găsească asta în scrisul lor.

Am plutit până la Lin Yining şi am văzut-o scriind:

Nici chiar Tang Xianzu însuşi nu şi-ar fi comentat propria piesă

atât de bine.

Răspunzând celor care considerau că Liniang era indecentă şi trimitea un mesaj nepotrivit tinerelor femei, a adăugat:

Datorită lucrării celor trei soţii, numele lui Liniang este reabilitat.

Ea nu face nimic indecent, iar eleganţa ei rămâne neschimbată.

Pentru cei care ar fi putut să o contrazică, avea cuvinte dure:

Acei bădărani nu trebuie băgaţi în seamă.

Nu avea prea multă răbdare nici cu cei care doreau să le închidă din nou pe femei în casă, unde nu puteau fi auzite.

Avem de-a face cu trei soţii, toate talente, care au reuşit să realizeze acest comentariu, atât de monumental încât, de acum înainte, toţi cei din lumea întreagă care vor să înţeleagă în ţe lep ciu nea sau să stă pâ nească teoriile literare ar trebui să înceapă cu această carte. Acest demers măreţ va fi nemuritor.

Imaginaţi-vă cum m-am simţit citind asta!

In săptămânile care au urmat, eu şi Yi am arătat exemplarul din *Pavilionul Bujorilor* cu notele de pe margine şi altor femei, printre care Li Shu şi Hong Zhize. Şi ele au luat pensula şi şi-au spus părerile. Li Shu a scris că a vărsat lacrimi când l-a citit. Hong Zhize îşi amintea că, atunci când era mică şi stătea în poala tatălui ei, îl auzise pe Ren mărturisind că nu el scrisese prima versiune a comentariului, însă încerca să-şi salveze soţiile de la critică. A adăugat:

Regret că m-am născut prea târziu şi nu le-am cunoscut pe primele două soţii.

Acum că eu şi Yi făceam excursii, vedeam cât de curajoase erau aceste scriitoare, care aleseseră să recunoască şi să apere proiectul nostru. Lumea se schimbase. Cei mai mulţi bărbaţi ajunseseră la concluzia că scrisul era o activitate ameninţătoare şi nefeminină. In acele vremuri, puţine familii se mândreau cu femei care reuşiseră să publice. Insă eu şi Yi mergeam înainte şi le făceam şi pe celelalte femei să ne susţină.

Am găsit un artist care să facă ilustraţii în xilogravură pentru carte, apoi Yi l-a rugat pe Ren să scrie o prefaţă şi un capitol de întrebări şi răspunsuri despre proiect, în care să-şi exprime propriile păreri. In fiecare cuvânt pe care îl scria vedeam că încă mă iubeşte. Apoi Yi a copiat poeziile mele pe marginile textului lui Ren:

Sunt atât de mişcat de aceste versuri, încât le voi introduce aici,

în speranța că viitorii colecționari de scrieri feminine se vor bucura de balsamul și parfumul lor nepieritor.

In acest fel, Yi m-a așezat pentru totdeauna lângă soțul meu, alt dar atât de mare, încât nu știam cum să o răsplătesc pentru el.

Ren deja se molipsise de pasiunea noastră pentru acest proiect. A început să vină cu noi când mergeam să ne întâlnim cu diverși editori. Ce bucurie era pentru toți trei să fim împreună astfel, însă, ca să spun drept, nu aveam nevoie de ajutorul lui.

— Vreau xilogravuri împodobite foarte frumos pentru acest text, i-a spus Yi celui de-al cincilea editor pe care l-am vizitat.

Ne-a arătat câteva modele, însă mi se păreau prea scumpe. I-am șoptit lui Yi în ureche, ea a dat din cap, apoi a întrebat:

— Ce aveți la mâna a doua și pot folosi din nou?

Editorul a măsurat-o pe Yi cu privirea, apoi ne-a duse în altă încăpere.

— Aceste xilogravuri sunt practic noi, a spus el.

— Foarte bine, a zis Yi, după ce le-a examinat. Economisim bani fără să pierdem din calitate. Asta i-am șoptit eu să spună, însă a adăugat ceva în plus. Mă gândesc și la durabilitate. Vreau o mie de exemplare.

— Doamnă, a ripostat editorul, fără ca măcar să încerce să-și ascundă mila, nu cred că veți vinde nici măcar unul.

— Sper să am multe ediții cu mulți cititori, a răspuns ea cu asprime.

Edi to rul i s-a adre sat so țu lui nos tru.

— Dar, domnule, există proiecte mai importante care pot folosi aceste gravuri. N-ar fi mai înțelept să le păstrăm pentru opera dumneavoastră?

Insă Ren nu se gândea la următorul său volum de poezii sau la criti- cile care aveau să urmeze după aceea.

— Fă-ți treaba bine și ne vom întoarce pentru ediția următoare, a zis el. Dacă nu, găsim o altă firmă de pe această stradă dornică să ne ajute.

Negocierile au fost intense, s-a ajuns la un preț bun, apoi ne-am dus să găsim un tipar, am ales cerneluri de calitate și un model. Tot ce fusese scris pe margini sau între rânduri a fost mutat în partea de sus a paginii, cu textul piesei dedesubt. Când machetele de xilogravură au fost gata, toți – inclusiv tânărul fiu al lui Ren – au verificat ca să

corecteze eventualele greşeli. După ce totul a fost trimis la tipar, nu-mi rămânea altceva de făcut decât să aştept.

rasarU

„Suferinţa vine din nou, purtată de vântul de răsărit11, cântase Liniang; acum venise şi în complexul familiei Wu. Yi avusese mereu un trup fragil şi lucrase din greu luni întregi. Chiar dacă eu o vegheasem, iar Ren se asigurase că mănâncă bine, s-a îmbolnăvit. S-a retras în camera ei. Nu primea pe nimeni. Ii scăzuse pofta de mâncare, ceea ce o făcuse să slăbească şi să-şi piardă energia. Curând – mult prea curând – nu mai avea putere nici să stea pe un scaun; zăcea întinsă în pat, slăbită, obosită şi sfârşită. Era mijlocul verii, iar afară era foarte cald.

— E bolnavă de dragoste? a întrebat Ren, după ce doctorul Zhao şi-a consultat noua pacientă.

— Are febră şi o tuse urâtă, a spus doctorul îngrijorat. S-ar putea să fie apă la plămâni. E posibil să aibă o boală la plămâni.

A pregătit o infuzie de dude uscate, pe care i-a dat-o lui Yi să o bea. Văzând că nu dă rezultate, i-a turnat nişte leacuri din pulbere de rându- nică-de-mare pe gât ca să sperie otrăvurile *yin* care bântuiau acolo, însă Yi continua să se stingă. Am obligat-o să-şi adune forţa interioară care o ţinuse în viaţă atâţia ani, însă doctorul era din ce în ce mai sceptic.

— Soţia ta suferă de *qi* congestionat, a spus el. Presiunea din pieptul ei o face să se sufoce şi să-şi piardă pofta de mâncare. Aceste lucruri trebuie să fie remediate imediat. Dacă se înfurie, qi-ul ei va creşte şi va depăşi congestia.

Doctorul Zhao încercase asta cu mine cu mulţi ani în urmă şi nu funcţionase; vedeam disperată cum o târăsc pe Yi din pat şi îi strigă că e o soţie rea, o mamă incompetentă şi se poartă fără milă cu servitoarele. Picioarele îi atârnau fără vlagă. Tălpile ei alunecau pe podea în timp ce o trăgeau şi o împingeau, încercând s-o înfurie şi să o determine să le strige să se oprească. Insă nu făcea asta. Nu putea. Era prea bună. Când a început să vomite sânge, au dus-o înapoi în pat.

— Nu pot s-o pierd, a spus Ren. Suntem sortiţi să îmbătrânim împreună, să petrecem o sută de ani împreună şi să împărţim acelaşi mormânt.

— O idee foarte sentimentală, însă deloc practică, a răspuns doctorul. Stăpâne Wu, nu uita că nimic pe lume nu este nemuritor. Singurul lucru nemuritor este moartea.

— Dar a trăit doar douăzeci şi trei de ani, a strigat Ren cu disperare. Sperasem că vom fi ca două păsări care vor zbura mulţi ani împreună.

— Am auzit că soţia ta a petrecut mult timp studiind *Pavilionul Bujorilor.* E adevărat? a întrebat doctorul Zhao. Când i s-a răspuns că da, a oftat. M-am confruntat mult timp cu problemele create de această operă. Şi mulţi ani am pierdut femei care au murit din cauza bolii care transpiră din paginile sale.

întreaga familie a urmat instrucţiunile pentru dietă. Vraciul a venit să scrie talismane şi vrăji, pe care le-a ars. Cenuşa a fost adunată şi dată lui Salcie, care a dus-o la bucătăreasă. Acolo au fiert un decoct din nap fiert şi jumătate din cenuşă, ca să îi mai aline tusea lui Yi. A doua fiertură a fost făcută din porumb mâncat de gărgăriţe şi din cealaltă jumătate din cenuşă, ca să-i scadă febra. Doamna Wu a aprins beţişoare parfumate, a adus ofrande şi s-a rugat. Dacă ar fi fost iarnă, Ren s-ar fi întins în zăpadă, ar fi venit în patul conjugal şi şi-ar fi lipit trupul rece de cel al lui Yi ca să o răcorească. Insă era vară, aşa că a făcut singurul lucru pe care îl putea face. A ieşit pe stradă să găsească un câine pe care să-l aşeze în patul lui Yi ca să-i absoarbă boala. Nimic nu a funcţionat.

Apoi, în mod ciudat, în următoarele câteva zile, camera se răcea din ce în ce mai mult. Pe pereţi şi sub fereastră se aduna o ceaţă subţire. Ren, doamna Wu şi servitoarele şi-au pus cuverturi pe umeri ca să le ţină de cald. Mangalul era aprins, însă răsuflarea lui Ren scotea aburi, în timp ce de pe buzele lui Yi ieşea doar un firicel subţire. Nuse mai mişca.

Nu mai deschidea ochii. Nu mai tuşea. Dormea aproape fără încetare şi se zvârcolea în somn. Pielea încă îi dogorea

Insă era vară. Cum de era atât de frig? Lângă orice pat de moarte se crede că se află spirite, însă ştiam că nu eu provocasem acele probleme. Trăisem cu Yi de când avea şase ani şi, în afară de momentul în care îi legasem picioarele, nu-i provocasem nicio durere, tristeţe sau neplăcere. Ba chiar o protejasem şi îi dădusem putere; mi-am pierdut tot optimismul şi m-am îmbolnăvit de inimă rea.

— Aş vrea să spun că spiritele vulpilor o apără pe soţia ta, a spus doctorul Zhao resemnat. Are nevoie de râsul, căldura şi înţelepciunea lor. Insă deja s-au adunat spiritele să o ia. Aceste spirite au în ele doar boală, melancolie şi prea mult *qing.* Simt prezenţa lor în pulsul

neregulat al soţiei tale. E dezordonat precum firele încurcate. Simt prezenţa lor în febra ei, căci ele îi fierb sângele ca şi când deja s-ar afla într-unul dintre iaduri. Fluctuaţiile inimii ei şi qi-ul în flăcări sunt semne ale atacului unui spirit.

Şi-a plecat capul în semn de respect.

— Nu ne rămâne decât să aşteptăm, a adăugat el.

In cameră au fost aduse oglinzi şi o sită, care îmi limitau mişcările. Salcie şi doamna Wu măturau pe rând podeaua, iar Ren tăia aerul cu sabia ca să sperie vreun duh răzbunător care bântuia acolo, aşteptând să-i ia viaţa lui Yi. Acţiunile lor mă făceau să rămân pe grindă, însă când am privit în încăpere nu am văzut alte spirite. Am coborât drept pe patul lui Yi, evitând sabia, femeile care măturau şi reflexia oglinzii. Mi-am pus mâna pe fruntea ei. Mă ardea mai tare decât cărbunii încinşi. M-am întins lângă ea, am coborât scuturile de protecţie pe care le construisem în jurul meu în aceşti ani, apoi am lăsat răceala pe care o aveam în mine să iasă la suprafaţă şi să intre în ea ca să-i scad febra.

Am strâns-o în braţe. Ochii mei de spirit s-au umplut de lacrimi care îi răcoreau chipul. Eu o crescusem, îi legasem picioarele, avusesem grijă de ea când fusese bolnavă, o măritasem, îi adusesem fiul pe lume, iar ea mă onorase în multe feluri. Eram mândră de ea; era o soţie devotată, o mamă iubitoare, o...

— Te iubesc, Yi, i-am șoptit eu în ureche. Ai fost o soţie-soră minunată şi, mai mult, m-ai salvat şi te-ai asigurat că voi fi auzită. Am ezitat şi am simţit cum mi se umflă inima de durerea dragostei de mamă, apoi i-am spus adevărul sufletului meu: Ai fost bucuria vieţii mele. Te iubesc ca şi când ai fi fost fiica mea.

— *Ha!*

Sunetul acela era lipsit de milă, triumfător; şi nu era uman.

M-am înălţat, atentă la sabie, şi am zărit-o pe Tan Ze. Anii pe care îi petrecuse în Lacul în Care se Adună Sângele o lăsaseră hidoasă şi diformă. Văzându-mi privirea uimită, a izbucnit în râs; Salcie, Ren şi mama lui s-au oprit tremurând de spaimă, iar trupul lui Yi s-a zvârcolit într-un acces brutal de tuse.

O clipă am fost prea împietrită ca să vorbesc, prea înspăimântată de soarta celor pe care îi iubeam ca să gândesc rapid.

— Cum de eşti aici? o întrebare idioată, însă mintea mea era prea agitată să găsească o soluţie.

Nu a răspuns, însă nici nu era nevoie. Tatăl ei cunoştea ritualurile şi era bogat şi puternic. Probabil angajase preoţi pentru ea şi le dăduse bani mulţi pe care să-i ofere scriptologilor care supraveghează Lacul în Care se Adună Sângele. După ce era eliberată putea deveni strămoş, însă se părea că ea alesese o altă cale.

Sabia lui Ren mi-a tăiat o bucată din veşmânt. Yi a gemut.

Simţeam cum în mine se adună furia.

— Mi-ai făcut greutăţi întreaga viaţă, am spus eu. Chiar şi după ce am murit mi-ai făcut necazuri. De ce ai făcut asta? De ce?

— *Eu* ţi-am făcut necazuri *ţie?* Vocea lui Ze părea o balama ruginită.

— îmi pare rău că te-am speriat, am mărturisit eu. îmi pare rău că te-am ucis. Nu ştiam ce fac, însă nu pot să-mi asum întreaga vină. Te-ai căsătorit cu Ren. Ce credeai că se va întâmpla?

— Era al meu! L-am văzut în noaptea spectacolului. Ţi-am spus că l-am ales pe el.

A arătat cu degetul către Yi.

— După ce dispare asta, în sfârşit o să fie al meu.

In sfârşit se lămureau multe întâmplări din ultimele câteva luni. Ze era acolo de ceva vreme. După ce Yi îmi găsise poeziile, probabil Ze aruncase de pe raft cartea în care se aflau paginile pe care le smulsese ea, atrăgându-i atenţia lui Ren asupra ei şi furându-mi poeziile de sub ochii lui. Proabil ea o făcuse pe Yi să comenteze despre ceea ce scrisese ea pe marginile cărţii. Temperaturile mult prea scăzute din acea zi în care arsese ediţia Shaoxi fuseseră provocate tot de Ze, însă nu înţelegeam ce vedeam pentru că eram mult prea absorbită să-i văd pe Ren şi Yi dansând în zăpadă. Frigul din camera lui Yi... Boala lui Yi... şi chiar într-un trecut şi mai îndepărtat, când se născuse copilul. Oare Ze era în interiorul lui Yi, încercând să-l sugrume pe băiat cu cordonul ombilical, strângându-l tot mai tare în jurul gâtului în timp ce eu încercam să-l slăbesc?

Mi-am îndepărtat privirea de Ze, încercând să-mi dau seama unde s-a putut ascunde în tot acest timp. Intr-un vas, sub pat, în plămânii lui Yi, în pântecul ei? In buzunarul doctorului, într-unul din pantofii lui Salcie, în decoctul cu porumb mâncat de gărgăriţe şi cenuşă folosit ca să-i scadă febra lui Yi? Ze ar fi putut fi în toate acele locuri fără ca eu să ştiu, pentru că nu o căutasem.

Ze a profitat de lipsa mea de atenţie şi a coborât să se aşeze pe

pieptul lui Yi.

— Iţi aminteşti când mi-ai făcut şi mie asta? a scrâşnit ea.

— Nu! am ţipat eu. Am coborât, am înşfăcat-o pe Ze şi am tras-o înapoi în aer.

Salcie a scăpat mătura şi şi-a acoperit urechile. Ren s-a întors şi a tăiat piciorul lui Ze cu sabia. Sângele ei de spirit a ţâşnit în încăpere.

— Ren te-a iubit pe tine, a spus Ze cu reproş. Voi doi nu v-aţi întâlnit niciodată, însă, cu toate astea, te-a iubit pe tine.

Să-i spun adevărul? Mai contează acum?

— Ai fost mereu în mintea lui, a continuat ea, la fel de nemiloasă. Ai fost visul a ceea ce ar fi putut fi. Aşa că trebuia să fii tu. Imi amintesc că am auzit despre boala ta de dragoste şi cum refuzai mâncarea...

— Insă nu trebuia să mă înfometez! A fost o greşeală teribilă.

In timp ce vorbeam, mi-am adus aminte de ceva. Mereu îl respinsesem pe doctorul Zhao şi îl considerasem un idiot, însă avusese dreptate. Ze era geloasă. Ar fi trebuit s-o oblige să mănânce acea supă pentru vindecarea geloziei. Apoi mi-am adus aminte de un vers al piesei: „Doar femeile duşmănoase sunt geloase; doar cele geloase sunt duşmănoase11.

— îmi amintesc, a continuat Ze. îmi amintesc totul. M-ai învăţat care sunt consecinţele înfometării. Aşa că m-am înfometat ca să devin ca tine...

— Dar de ce?

— El era al *meu!* S-a desprins de mine, şi-a înfipt unghiile negre în grindă, atârnând acolo ca o creatură dezgustătoare. Era o creatură dezgustătoare. Eu l-am văzut prima!

Ren a căzut în genunchi lângă patul lui Yi. îi ţinea mâna într-a lui şi plângea. Curând avea să zboare şi ea către cer. în sfârşit, am înţeles sacrificiul mamei pentru tatăl meu. Aş fi făcut orice ca să o salvez pe fiica su fle tu lui meu.

— Nu o pedepsi pe această soţie fără importanţă, am spus eu. Pedep- seşte-mă pe mine.

M-am îndreptat către Ze, sperând că va uita de Yi şi va veni după mine. A slăbit strânsoarea pe grindă şi mi-a trimis în faţă o răsuflare ca un nor otrăvitor.

— Oare cum s-o fac cel mai bine? în vocea ei o regăseam pe fetiţa care era atât de egoistă – nu, atât de nesigură, după cum realizam abia acum, când era prea târziu – încât nu putea lăsa pe nimeni

altcineva să vorbească de teamă că va pierde întreaga atenţie.

— îmi pare rău că am uitat să te las să mănânci, am spus eu din nou, deznădăjduită şi neajutorată.

— Nu asculţi ce-ţi spun. Nu tu m-ai ucis, a pufnit ea. Nu tu m-ai zdrobit. Nu tu mi-ai luat răsuflarea. Eu am vrut să mă înfometez şi, în sfârşit, am avut control complet asupra destinului meu. Doream să înfometez creatura aceea pe care mi-ai băgat-o în stomac.

M-am dat înapoi, uimită de vorbele ei.

— Tu ţi-ai ucis copilul? Iar când i-am văzut zâmbetul satisfăcut pe chip, am adăugat: Dar el nu ţi-a făcut nimic.

— Am fost în Lacul în Care se Adună Sângele pentru fapta mea, a recunoscut ea, însă a meritat. Te uram şi ţi-am spus ceea ce ştiam că te va răni cel mai tare. M-ai crezut şi uite ce ai devenit. Eşti slabă! Umană!

— Nu eu te-am ucis?

A încercat din nou să râdă de ignoranţa mea, însă vocea ei era plină de tristeţe.

— Nu m-ai ucis. Nu ştiai cum.

Anii de durere, vinovăţie şi regret s-au desprins de mine şi au dispărut în aerul rece care ne înconjura.

— Nu mi-a fost niciodată teamă de tine, a continuat ea, fără să-i pese de cât de uşurată mă simţeam atunci. Ci de amintirea ta. Tu erai un spirit în sufletul soţului meu.

Pentru prima dată de când o văzusem pe Ze, îmi era pe milă de ea. Avusese totul şi nimic. Era atât de pustie, încât nu putea simţi bunătatea – din partea soţului ei, a părinţilor ei sau a mea.

— Insă şi tu ai fost un spirit în sufletul lui. Am făcut din nou un pas spre ea. Dacă mă ura atât de mult, va veni la mine în cele din urmă. Nu ne putea abandona pe niciuna dintre noi, pentru că ne iubea pe amândouă. Dragostea lui pentru Yi e doar o continuare firească. Vezi cum o priveşte. Işi închipuie cum am fost eu, singură cu boala mea de dragoste şi îşi aminteşte de tine, cum erai când ai murit.

Insă pe Ze nu o interesau motivele şi nu-i păsa deloc de ceea ce ar fi putut vedea cu propriii ochi dacă ar fi ales să se uite. Amândouă fuseserăm blestemate să ne fi născut fete. Amândouă ne chinuiam la limita între a fi inutile sau valoroase ca obiect. Amândouă eram creaturi patetice. Şi nu eu o ucisesem pe Ze – ce uşurare! — şi nu credeam că ea voia cu adevărat să ucidă pe Yi.

— Priveşte-l, Ze. Chiar vrei să-l răneşti din nou?

Şi-a încovoiat umerii.

— L-am lăsat pe soţul meu să primească laudele pentru ce am scris noi despre *Pavilionul Bujorilor* fiindcă doream să mă iubească, a recu- nos cut ea.

— Dar te-a iubit. Ar fi trebuit să vezi cum te-a jelit.

Insă nu mă asculta.

— Am crezut că te pot învinge în moarte. Soţul meu şi noua soţie-soră mi-au adus ofrande, însă ştii că familia lui a fost neimportantă. Aşteptam, ştiind ce cuvânt va folosi... Mediocră. Din fericire, tatăl meu m-a răscumpărat din Lacul în Care se Adună Sângele, însă sunt eliberată şi ce găsesc? Şi-a smuls părul. O soţie nouă!

— Şi priveşte ce a făcut pentru tine – pentru amândouă. Ne-a ascultat cuvintele. Tu erai pe marginile *Pavilionul Bujorilor* în egală măsură ca mine. Iar tu ai ajutat-o pe Yi cu partea a doua. Să nu mă contrazici. M-am apropiat şi mai mult de Ze. Soţia-soră l-a ajutat pe Ren să-şi dea seama că ne poate iubi pe toate – diferit, însă complet. Proiectul nostru va fi publicat. Oare nu e o adevărată minune? Toate vom fi păstrate în amintire şi onorate.

Ochii lui Ze s-au umplut de lacrimi, iar hidoşenia anilor petrecuţi în Lacul în Care se Adună Sângele a dispărut; la fel şi furia, amărăciunea, duşmănia şi egoismul ei. Acele sentimente – atât de persistente şi de puternice – o urmaseră şi în moarte. Ii acoperiseră nefericirea teribilă. Acum din ea ţâşneau înfrângerea, tristeţea şi singurătatea, ca râmele care ies din pământ după o ploaie de primăvară, până când a apărut la lumină adevărata esenţă a lui Ze – fetiţa frumoasă care îi bântuia visele şi dorea să fie iubită. Nu era demon sau spirit. Era, în sfârşit, un strămoş cu inima frântă, o fecioară bolnavă de dragoste.

Am invocat tăria interioară a mamei şi bunicii mele, am întins mâna şi am înconj urat-o pe Ze cu braţul. N-am lăsat-o să se împotrivească. Am tras-o lângă mine, evitând mătura lui Salcie şi oglinzile şi alunecând pe lângă sită. Am ieşit amândouă, iar afară am eliberat-o. A plutit deasupra mea câteva clipe; apoi şi-a întors chipul către cer şi a dispărut.

M-am întors înăuntru şi am văzut cu mare bucurie că plămânii lui Yi se goleau de fluide, apoi a început să respire din nou, iar Ren a oftat plin de recunoştinţă.

Striâccrc

Comentariul celor trei soţii a fost publicat la sfârşitul iernii din al treizeci şi doilea an al domniei împăratului Kangxi, în care ar fi trebuit să împlinesc patruzeci şi cinci de ani pe pământ. Cartea a avut un succes enorm şi imediat. Spre uimirea şi încântarea mea, numele meu – şi cel al soţiilor-surori – a devenit faimos în toată ţara. Coelcţionari precum tatăl meu căutau cartea mea ca fiind ceva unic şi special. Librăriile o cumpărau. A ajuns în case de elită, unde femeile o citeau din nou şi din nou. Plângeau în faţa singurătăţii şi gândurilor mele. Suspinau pentru propriile lor cuvinte, pierdute, arse sau uitate. Oftau pentru ceea ce scriseseră şi ele despre dragostea primăvăratică şi regretele de toamnă.

Curând, soţii, fraţii şi fiii lor au luat cartea şi au citit-o şi ei. Interpretarea lor a fost complet diferită. Oare ce ar fi putut să-l facă pe un bărbat să se simtă bărbat mai mult decât ideea că lucrarea altui bărbat le atrăsese şi le vrăjise pe femei – nu doar pe noi trei, ci pe toate fecioarele care muriseră de dragoste – atât de mult încât să se înfometeze, să se stingă şi să moară? Ii făcea să se simtă puternici şi superiori şi i-a ajutat să-şi recapete o mare parte din bărbăţia pierdută.

In Ajunul Anului Nou, Yi s-a alăturat familiei ca să facă curăţenie, să aducă ofrande şi să plătească datorii, însă vedeam că mintea ei era în alte parte. Imediat după îndeplinirea acelor îndatoriri, a alergat prin complex până în camera unde se afla păpuşa mea mireasă. A intrat, a ezitat o clipă, apoi a dus mâna la buzunar, a scos un cuţit – un obiect interzis în zilele de dinainte de Anul Nou – şi a îngenuncheat lângă ea. Priveam uimită cum taie faţa păpuşii. I-a scos hainele, le-a aşezat frumos deoparte, apoi i-a despicat cu grijă abdomenul.

Eram foarte agitată: nu înţelegeam de ce voia să-i facă rău păpuşii, iar Ren s-ar înfuria dacă ar afla; însă dacă scotea tableta mea strămoşească vedea că ceva lipseşte. Am dat câteva rotocoale în jurul ei, plină de speranţă. Yi a băgat mâna în păpuşă şi a scos tableta. A şters paiele de pe ea şi a părăsit încăperea cu tableta şi faţa pictată. Insă nu se uitase deloc la tabletă.

A ieşit de pe coridor în grădină, apoi s-a îndreptat către prunul în care locuiam. A lăsat tableta pe pământ şi s-a întors în camera ei. A revenit cu o măsuţă. A dispărut din nou. De data asta s-a întors cu unul dintre exemplarele tipărite din *Comentariul celor trei soţii,* o vază şi alte câteva obiecte. A aşezat pe masă tableta şi portretul meu, a aprins lumânări şi a adus ofrande: *Comentariul,* fructe şi vin. Apoi m-a venerat

ca pe un strămoş.

De fapt credeam că mă venerează ca pe un strămoş.

Ren a ieşit pe un balcon şi şi-a văzut soţia făcând plecăciuni.

— Ce faci? a strigat el.

— E Anul Nou. Le-am adus ofrande tuturor membrilor familiei tale. Am vrut să-i mulţumesc lui Liniang. Pentru cum m-a inspirat pe mine... şi pe celelalte soţii ale tale.

El a râs de simplitatea ei.

— Nu poţi venera un personaj imaginar!

Ea s-a încruntat.

— Spiritul cosmosului sălăşluieşte pretutindeni. Chiar şi o piatră poate servi drept adăpost pentru o creatură; chiar şi un copac poate fi casa unui spirit.

— Insă Tang Xianzu însuşi a spus că Liniang nu a existat niciodată. Atunci de ce îi aduci ofrande?

— Cum putem judeca, eu sau tu, dacă Liniang a existat sau nu?

Era Ajunul Anului Nou, o perioadă în care nu aveai voie să te cerţi ca să nu îi superi pe strămoşi; aşa că el a cedat.

— Ai dreptate, am greşit. Acum vino şi ia ceaiul cu mine. Aş vrea să citeşti ce am scris azi.

Era mult prea departe ca să vadă chipul pictat pe hârtie sau ceea ce scria pe tableta mea şi nu a întrebat unde găsise acele obiecte ca s-o reprezinte pe Liniang.

Mai târziu, Yi a revenit lângă prun ca să ia de acolo lucrurile pe care le scos ese. Am privit cu tristeţe cum îmi coase din nou tableta în păpuşă, o îmbracă şi aşază chipul de hârtie ca să arate exact ca înainte. Am încercat să-mi înfrâng dezamăgirea, însă eram distrusă... din nou.

Venise vremea să mă cunoască. Eu eram cea care o ajutase, nu Liniang. îmi aminteam ce scrisese Yi pe marginile cărţii: „Un spirit e doar un vis, iar un vis nu e altceva decât un spirit". Acest sentiment m-a convins că singurul fel în care putea să mă vadă fără să se sperie era în vis.

în acea noapte, imediat ce Yi a adormit şi a început să rătăcească în vis, am intrat în grădina ei, pe care am recunoscut-o imediat ca fiind cea din visul lui Liniang. în jurul meu înfloreau bujori. M-am dus lângă Pavilionul Bujorilor şi am aşteptat. Când a apărut şi m-am arătat, Yi nici nu a ţipat, nici nu a fugit. în ochii ei eram extraordinar de frumoasă.

— Tu eşti Liniang? a întrebat ea.

I-am zâmbit, însă înainte să-i spun cine eram, a apărut încă un personaj. Era Ren. Nu ne mai întâlniserăm de când murisem eu. Ne-am privit lung unul pe celălalt, fără să putem scoate un cuvânt, copleşiţi de emoţie. Era ca şi când n-ar fi trecut deloc timpul. Dragostea mea pentru el se resimţea în aerul din jurul nostru, însă acolo era şi Yi, iar mie îmi era teamă să spun ceva. A privit-o pe soţia-soră, apoi din nou pe mine. Şi el ezita să spună ceva, însă privirea lui era plină de dragoste.

Am cules o crenguţă din prun şi i-am întins-o. Amintindu-mi cum se sfârşise visul lui Liniang, m-am răsucit şi m-am îndepărtat, luând toate petalele din grădină şi lăsându-le să cadă peste Ren şi Yi. Mâine-noapte voi pătrunde din nou în visul lui Yi. Voi fi pregătită, iar dacă va veni Ren, îmi voi găsi glasul şi îi voi spune...

Pe pământ, Ren s-a trezit. Lângă el, auzea respiraţia regulată a lui Yi. I-a scuturat umărul.

— Trezeşte-te! Trezeşte-te!

Yi a deschis ochii, însă înainte ca el să spună ceva, ea i-a povestit visul pe care îl avusese.

— Ti-am spus că Liniang există, a încheiat ea fericită.

— Am avut acelaşi vis, a răspuns el. Insă fata aceea nu era Liniang. I-a luat mâinile în ale sale şi a întrebat-o: De unde ai luat tableta pe care ai folosit-o în ceremonia ta de ieri?

A scuturat din cap şi a încercat să-şi elibereze mâinile, însă el o ţinea strâns.

— Nu mă supăr, a continuat el. Spune-mi.

— Nu am luat-o de pe altarul familiei tale, a recunoscut ea încet. Nu era una dintre mătuşile tale sau..

— Yi, te rog! Spune-mi!

— Doream să folosesc tableta persoanei despre care credeam că o reprezintă cel mai bine pe Liniang şi boala ei de dragoste. Văzându-i intensitatea privirii, Yi şi-a muşcat buza. Apoi, în sfârşit, a recunoscut: Am luat tableta de la Floare-de-Bujor, însă am dus-o înapoi. Nu te înfuria.

— Fata din visul tău era Bujor, a spus el, sărind din pat şi luându-şi veşmântul. Tu ai chemat-o la tine.

— Bărbate...

— Iţi spun că era ea. Şi n-ar fi putut să te viziteze aşa dacă ar fi fost strămoş. Cu siguranţă....

Yi a dat să se ridice.

— Stai aici, i-a poruncit el.

Fără să mai spună altceva, a părăsit dormitorul şi a alergat pe coridor până în camera în care se afla păpuşa mea. A îngenuncheat lângă ea şi a pus mâna pe locul în care ar fi trebuit să fie inima mea. A rămas multă vreme aşa, apoi încet, la fel de încet precum un mire în noaptea nunţii, mi-a descheiat toţi nasturii care îmi încheiau tunica de nuntă. Nu şi-a întors nicio clipă privirea de la ochii păpuşii; nici eu nu mi-am întors privirea de la el. Acum era mai în vârstă. Pe tâmple îi apăruseră fire cenuşii, iar sub ochi avea riduri, însă pentru mine avea să fie mereu frumos. Mâinile lui încă erau lungi şi frumoase. Mişcările lui încă erau graţioase. Il iubeam pentru bucuria şi fericirea pe care mi le adusese cât fusesem vie în Reşedinţa de Familie Chen şi pentru dragostea şi loialitatea pe care le arătase faţă de Ze şi Yi.

Când trupul de muselină al păpuşii a rămas dezvelit, s-a ridicat în picioare, a privit în cameră, însă nu a găsit ce căuta.

Şi-a pipăit buzunarul, însă nu a simţit nimic. A tras aer în piept, a întins mâna şi a sfâşiat abdomenul păpuşii. A scos tableta, a ţinut-o în faţă o clipă, apoi şi-a udat degetul mare cu limba ca să şteargă praful de pe ea. Văzând că nu avea punct, a strâns tableta la piept şi a lăsat privirea în jos. Eu am îngenuncheat lângă el. Suferisem timp de douăzeci şi nouă de ani ca spirit flămând, iar acum, când îl priveam, vedeam acei ani ai mei în trăsăturile lui; îşi dăduse seama de torturile prin care trecusem.

S-a ridicat, a luat tableta cu el în bibliotecă şi a chemat-o pe Salcie.

— Spune-i bucătăresei să taie un cocoş, a spus el autoritar. Când e gata, adu-mi imediat sângele.

Salcie nu a întrebat nimic. Când a trecut pe lângă mine ca să iasă din cameră, am început să plâng, un plâns de uşurare şi recunoştinţă. Aşteptasem atât de mult să mi se puncteze tableta strămoşească, încât renunţasem să mai sper că acest lucru se va întâmpla vreodată.

Salcie s-a întors după zece minute cu un castron de sânge cald. Ren l-a luat şi a trimis-o afară, apoi s-a aşezat la masă, a pus castronul jos şi a făcut o plecăciune în faţa tabletei mele. In acea clipă, ceva a început să se mişte în mine, iar încăperea a fost cuprinsă de un parfum ceresc. S-a ridicat şi a înmuiate pensula în sânge, cu ochii plini de lacrimi. Cu o mână sigură, mi-a punctat tableta aşa cum o făcuse şi

Mengmei ca să-şi dovedească dragostea pentru Liniang.

Numaidecât n-am mai fost un spirit flămând. Sufletul care rămăsese în spiritul meu s-a despărţit în două părţi. Una dintre ele şi-a găsit locul de odihnă în tabletă. De acolo puteam veghea de aproape asupra familiei mele. Cealaltă parte era din nou liberă să-şi continue călătoria spre lumea cealaltă. Fusesem înviată – nu la o viaţă propriu-zisă, ci, în sfârşit, ca soţie cu drepturi depline a lui Ren. Imi regăsisem locul în societate, în familie şi în cosmos.

Eu străluceam – şi, odată cu mine, întregul complex strălucea de fericire. Apoi am zburat să-mi închei călătoria ca să devin strămoş. L-am privit pe Ren pentru ultima oară. încă vor mai trece mulţi ani până când frumosul meu poet să mi se alăture pe câmpiile din cealaltă lume. Până atunci, voi trăi pentru el în scrierile mele.

d/Urarer

In 2000, am scris un articol scurt pentru revista *Vogue,* despre producţia de la Centrul Lincoln al *Pavilionul Bujorilor.* În timp ce făceam cercetare pentru acel articol, le-am descoperit pe fecioarele bolnave de dragoste. Mi-au stârnit curiozitatea şi am continuat să mă gândesc la ele mult după scrierea acelui articol. De obicei auzim că în trecut nu au existat scriitoare, artiste, femei-istoric sau bucătărese de lux, dar, desigur, femeile făceau toate aceste lucruri. Insă, de cele mai multe ori, ceea ce făceau ele era pierdut, uitat sau ţinut ascuns. Aşa că, atunci când prindeam o clipă liberă, am căuiat tot ce puieam găsi despre fecioarele bolnave de dragoste şi am aflat că acesta era un fenomen mult mai amplu.

La jumătatea secolului al şaptesprezecelea, în Delta Yangzi din China erau publicate mai multe scriitoare decât în tot restul lumii în acea perioadă. Asta înseamnă că au existat mii de femei – cu picioarele legate, care de obicei trăiau izolate, din familii bogate – care erau publicate. Unele familii publicau o singură poezie compusă de o mamă sau o fiică pe care doreau să o comemoreze sau să o onoreze, însă mai erau şi alte femei – scriitoare profesioniste – care scriau pentru un public larg şi, mai mult, îşi susţineau familia prin cuvintele lor scrise. De ce atâtea femei făcuseră ceva atât de spectaculos şi eu nu ştiusem nimic despre asta? De ce nu ştia nimeni? Apoi am găsit *Comentariul celor trei soţii* – prima carte din lume de acest fel scrisă de femei, mai mult, de trei soţii. Odată cu ea, interesul meu s-a transformat în obsesie.

Aici apar mai multe elemente – piesa lui Tang Xianzu, fecioarele bolnave de dragoste, istoria *Comentariul celor trei soţii* şi schimbările sociale care au permis scrierea acestuia. Ştiu că sunt destul de complicate şi oarecum suprapuse, însă vă rog să aveţi răbdare.

Tang Xianzu şi-a amplasat *Pavilionul Bujorilor* în timpul dinastiei Song (960-1127), însă scria de fapt despre dinastia Ming (1368-1644), o perioadă de efervescenţă artistică şi, în egală măsură, de frământări politice şi corupţie.

In 1598, după ce şi-a încheiat lucrarea, Tang a devenit unul dintre cei mai importanţi promotori ai *qing-ului* – emoţia profundă şi dragostea sentimentală. Ca toţi scriitorii buni, Tang a scris despre ceea ce ştia, însă asta nu însemna că guvernul voia neapărat să şi audă. Aproape imediat au creat grupuri care doreau cenzurarea piesei, pentru că era considerată prea politică şi prea lascivă. Insă foarte rapid au fost publicate versiuni noi, până când au ajuns să fie jucate abia opt din cele cincizeci şi cinci de scene iniţiale. Textul a suferit un tratament chiar şi mai aspru. Unele versiuni au fost prescurtate, iar altele revizuite sau rescrise în întregime ca să corespundă moravurilor în schimbare ale societăţii.

In 1780, în timpul domniei Qianlong, opoziţia împotriva operei a atins punctul culminant, ajungând pe lista neagră ca „profană“. Insă interdicţia oficială s-a produs abia în 1868, când împăratul Tongzhi a declarat *Pavilionul Bujorilor* drept imoral şi a ordonat ca toate exemplarele existente să fie arse, iar tipărirea cărţii interzisă.

Cenzura piesei a continuat până astăzi. Producţia Centrului Lincoln a fost întârziată după ce guvernul chinez a descoperit conţinutul scenelor restaurate şi le-a interzis actorilor, costumelor şi scenografilor să părăsească ţara, dovedind din nou că lucrurile cu cât se schimbă mai mult, cu atât rămân neschimbate.

Dincolo de legăturile sexuale între doi oameni necăsătoriţi şi de critica la adresa guvernului – probabil ambele grave în felul lor – de ce această operă deranj’ ează atât de mult? *Pavilionul Bujorilor* a fost prima lucrare de ficţiune din istoria Chinei în care eroina – o fată de şais prezece ani – îşi alege singură des ţinui; asta a fost în egală măs ură uimitor şi emoţionant. Le-a vrăţ it şi le-a fascinat pe femei, cărora, cu excepţii rare, li se permitea să citească piesa, însă niciodată să o vadă sau să o asculte. Pasiunea stârnită de această lucrare a fost comparată cu fanatismul din Europa secolului al optsprezecelea pentru

Suferinţele tânărului Werther a lui Goethe sau, mai recent, în Statele Unite, cu cel pentru *Pe aripile vântului.* In China, tinerele educate, care proveneau din familii bogate – de obicei între treisprezece şi şaisprezece ani şi cu căsătorisle deja aranţ ate – erau vulnerabile la poveste. Crezând că viaţa imită arta, o copiau pe Liniang: se înfometau, se stingeau şi mureau, sperând că, în moarte, îşi vor putea alege destinul, aşa cum se întâmplase cu fantoma lui Liniang. (Toate religiile din lume au anumite elemente greu de înţeles pentru alte culturi, însă pentru locuitorii Chinei de astăzi şi pentru mulţi chinezi din toată lumea, credinţele care ţin de lumea ceataltă – de la onorarea anuală a strămoşitor de Anul Nou Chinezesc până la practica rămasă până azi, însă mult mai rară, a căsătoriilor de spirite – încă formează o parte a vieţii, culturii şi tradiţiei chineze, chiar dacă multe dintre ele au fost modificate pentru a se adapta contemporaneităţii. Ca o paralelă, mulţi oameni din occident sărbătoresc Ziua Sfântului Valentin, Ziua Sfântului Patrick şi chiar Crăciunul, fără să se gândească prea mult la semnificaţia religioasă mai profundă).

Nimeni nu ştie cu certitudine ce le-a ucis pe fecioarele bolnave de dragoste, însă motivul poate fi înfometarea. Tindem să considerăm anorexia drept o problemă modernă, însă nu este aşa. Indiferent că este vorba de sfintele din Evul Mediu, de fecioarele bolnave de dragoste din China secolului al şaptesprezecelea sau de adolescentele de astăzi, femeile au avut întotdeauna nevoie de un anumit grad de autonomie. După cum explică expertul Rudolph Bell, prin înfometare tinerele reuşesc să schimbe provocările lumii exterioare – în care nu au control asupra destinului lor şi se confruntă cu înfrângerea – într-o luptă interioară pentru a-şi stăpâni pornirile trupeşti. In timp ce se stingeau, multe dintre fecioarele bolnave de dragoste – printre care se numără Xiaoqing şi

Yu Niang, care apar în această poveste – scriau poezii care erau publicate după moartea lor.

Insă aceste scriitoare – indiferent că e vorba de fecioarele bolnave de dragoste sau de membrele Grădinii cu Banane Cinci – nu apăreau pur şi simplu, apoi dispăreau în vid. La jumătatea secolului al şaptespre- zecelea, China trecea printr-o schimbare dinastică, după ce dinastia Ming s-a prăbuşit, iar invadatorii manciurieni din nord au pus bazele dinastiei Qing. Timp de aproximativ treizeci de ani, în ţară a domnit haosul. Vechiul regim fusese corupt. Războiul fusese brutal. (In

Yangzhou, unde a fost ucisă bunica lui Bujor, se presupune că au fost uciși 80 000 de oameni). Mulţi și-au pierdut casele. Bărbaţii au fost umiliţi și obligaţi să-și radă fruntea în semn de supunere faţă de noul împărat. Sub noul regim, sistemul de cărturari imperiali s-a degradat, astfel încât vechea metodă prin care bărbaţii câștigaseră faimă, bogăţii și putere s-a devalorizat brusc. Bărbaţii din clasele cele mai de sus ale societăţii s-au retras din guvern și din viaţa cărturărească, preferând să colecţioneze roci, să scrie poezii, să deguste ceai și să ardă beţișoare parfumate.

Femeile, care oricum se aflau destul de jos în ierarhie, au trecut prin greutăţi și mai mari. Unele dintre ele erau schimbate sau vândute „după greutate, ca peștele11, având o valoare mai mică decât sarea. Multe – precum adevărata Xiaoqing sau ca Salcie din roman – deveneau femei ale plăcerilor și erau vândute drept concubine. Insă unele femei au avut alt des tin, mult mai fericit. Pentru că aveau destule griji deja, bărbaţii lăsau deschise porţile principale, iar femeile, care trăiseră mult timp în izolare, au trecut dincolo de ele. Au devenit scriitoare, artiste, istorici, arcași, și aventuriere. Alte femei – într-o protoformă de cenaclu – se strângeau să scrie poezii, să citească și să discute idei. De exemplu, membrele Grădinii cu Banane Cinci (ulterior Șapte) mergeau în excursii, scriau despre ceea ce vedeau și încercau și erau considerate în continuare femei rafinate, nobile, mândre și cinstite. N-ar fi avut asemenea succes fără încurajarea știinţei de carte a femeilor, o economie sănătoasă, instrumente de publicare în masă și o populaţie masculină în mare parte neatentă.

Insă nu toate aceste scrieri vorbeau despre fericire sau de sărbătoare. Unele femei, cum ar fi mama Florii-de-Bujor, au lăsat poezii pe ziduri, care apoi au devenit renumite printre literaţi pentru tristeţea lor și datorită curiozităţii trecătorilor de a citi ce gânduri poate avea cineva înaintea morţii. Acestea, alături de scrierile fecioarelor bolnave de dragoste, le aducea un fel de romantism care, îmbina idealurile *qing* cu farmecul unei femei care se stinge de boală sau de febră, e martirizată sau moare singură într-o cameră goală tânjind după iubitul ei.

Chen Tong, Tan Ze și Qian Yi au existat în realitate. (Numele lui Chen Tong a fost schimbat deoarece era identic cu cel mai viitoarei sale soacre; numele primit nu s-a păstrat.) Am încercat să rămân cât mai fidelă poveștii lor adevărate – atât de fidelă, încât uneori am fost

constrânsă de fapte care păreau prea fabuloase sau de necrezut ca să fie reale. Bunăoară, Qian Yi a folosit o tabletă strămoşească din casă pentru a ţine o ceremonie sub un prun, în care venera personajul imaginar Du Liniang, care apoi a vizitat-o pe ea și pe Wu Ren în vis. Insă, din câte ştiu, Chen Tong nu şi-a întâlnit niciodată viitorul soţ şi nici nu s-a întors pe pământ ca spirit flămând.

Wu Ren dorea ca toate cele trei soţii ale sale să fie recunoscute, însă, în acelaşi timp, dorea să le protejeze; aşa că pe coperta cărţii era scris: „Comentariul în colaborare a celor trei soţii ale lui Wu Wushan despre *Pavilionul Bujorilor*". Wushan era unul dintre pseudonimele pe care le folosea el când scria. Numele de Tan Ze, Qian Yi şi Chen Tong nu au apărut decât pe pagina de titlu şi în materialul suplimentar.

Cartea a fost publicată şi s-a bucurat de un mare succes, fiind citită de un public larg. Insă, în timp, roata s-a întors, iar laudele au fost înlocuite de o critică dură. Wu Ren a fost acuzat că era un prostănac atât de dornic să-şi promoveze soţiile, încât a uitat de buna-cuviinţă. Moraliştii, care respingeau de ani întregi *Pavilionul Bujorilor,* au cerut ca piesa să fie cenzurată prin pedepse familiale, dogme religioase şi interdicţii oficiale. Au propus arderea tuturor exemplarelor din *Pavilionul Bujorilor* – alături de toate lucrările însoţitoare, printre care și *Comentariul* – deoarece era metoda cea mai eficace de a elimina pentru totdeauna acele cuvinte jignitoare. Spuneau că citirea unor astfel de cărţi le-ar putea face pe femei – care, prin natura lor, sunt prostuţe și simple – să devină niște dezmăţate. Susţineau că doar o femeie ignorantă putea fi considerată o femeie bună. Moraliştii le spuneau bărbaţilor să le amintească mamelor, soţiilor, surorilor şi fiicelor lor că nu existau „scrieri" sau „sine" în cele Patru Virtuţi. Lucrurile care le inspiraseră pe femei să scrie, să picteze şi să meargă în excursii se întorceau împotriva lor. întoarcerea la tradiţie însemna un singur lucru: întoarcerea la tăcere.

Apoi, părerile s-au întors din nou, pornind de la *Comentariul celor trei soţii.* Cum au putut trei femei – soţii – să aibă asemenea concepţie despre dragoste? Cum au putut să scrie ceva atât de elevat? Cum de au adunat toate ediţiile operei ca să le compare? De ce manuscrisele originale scrise de Chen Tong şi Tan Ze se pierduseră în flăcări? Părea o explicaţie foarte convenabilă, pentru că, astfel, caligrafia celor trei soţii nu putea fi comparată. în materialele suplimentare, Qian Yi scrisese că le adusese celor două predecesoare o

ofrandă sub prun. Ea și soţul ei au mai descris un vis în care o întâlniseră pe Du Liniang. Oare aceştia doi nu puteau separa adevărul de ficţiune, viii de morţi sau starea de trezie de vis? S-a ajuns la o singură concluzie: că Wu Ren însuși scrisese acel comentariu. Răspunsul lui: „Lăsaţi-i pe cei care cred să creadă. Iar pe cei care se îndoiesc să se îndoiască.“

între timp, trebuia să fie restabilită ordinea în ţară. împăratul a făcut mai multe proclamaţii, toate cu scopul de a readuce societatea sub control. S-a decretat că norii şi ploaia trebuiau să aibă loc doar între soţi şi să pornească doar de la *li,* nu de la *qing.* Nu se vor mai publica acele cărţi confidenţiale pentru femei, astfel încât atunci când o fată vine în casa soţului ei după căsătorie să nu ştie ce urmează să se întâmple în noaptea nunţii. De asemenea, împăratul le-a acordat taţilor control complet asupra fetelor lor: dacă o fiică își făcea de rușine strămoşii, atunci aveau dreptul să o sfâșie în bucăţi. Foarte repede, femeile au fost împinse înapoi în spatele uşilor închise, unde au rămas până la căderea dinastiei Qing și întemeierea Republicii China în 1912.

In mai 2005, cu zece zile înainte să merg la Hangzhou să fac o cercetare asupra celor trei soţii, am primit un telefon din partea revistei *More,* în care am fost întrebată dacă vreau să scriu pentru ei un articol despre China. Era momentul perfect. Am mers la Hangzhou şi, în plus, am vizitat orăşelele din Delta Yangzi (multe par să fi rămas suspendate în timp, cu o sută de ani în urmă), locuri la care am făcut referire în roman (fermele de ceai ale lui Longjing și temple diverse) şi la Suzhou (ca să mă inspir din domeniile cu grădini măreţe).

Acel articol m-a îndemnat să-mi găsesc propria fecioară claustrată bolnavă de dragoste. Trebuie să recunosc că nu a fost prea greu, pentru că sunt obsedată de cele mai multe ori, însă această temă m-a obligat să privesc în mine şi să mă gândesc la ceea ce simţeam cu adevărat despre scris şi despre dorinţa pe care o au femeile să se facă auzite – de către soţii lor, copii sau şefi. In acelaşi timp, m-am gândit foarte mult la ideea de dragoste. Toate femeile de pe pământ – şi bărbaţii – speră să aibă parte de acea dragoste care ne transformă, ne înalţă dincolo de cotidian şi ne dă curajul de a supravieţui morţilor noastre mărunte: durerea viselor neîmplinite, dezamăgirile în carieră sau viaţa personală, la relaţiile de dragoste sfârșite.

A-i

ulț.

lumro

Acesta este un roman istoric şi n-aş fi reuşit să-l scriu fără cercetarea minunată făcută de mulţi cărturari. Pentru locuri şi perioadă aş vrea să le mulţumesc lui George E. Bird, Frederick Douglas Cloud, Sara Grimes şi George Kates pentru memoriile şi ghidurile lor în Hangzhou şi China. Pentru informaţii despre ritualurile funerare chineze, pentru credinţele legate de lumea cealaltă, cele trei părţi ale sufletului, abilităţile şi slăbiciunile spiritelor şi căsătoriile de duhuri (care au loc şi astăzi), le recunosc meritele lui Myron L. Cohen, David K. Jordan, Susan Naquin, Stuart E. Thompson, James L. Watson, Arthur P. Wolf şi Anthony C. Yu. Cu toate că, uneori, Justus Doolittle şi John Nevius – ambii călători din secolul al nouăsprezecelea în China – pot părea autoritari, au făcut o treabă minunată documentând tradiţiile şi credinţele chineze. *Crezuri °i obiceiuri chineze* a lui V. R. Burkhardt însă repezintă un ghid util şi practic în aceste subiecte, iar cartea *Sexul, legea °i societatea în China imperială* a lui Matthew H. Sommer, zugrăveşte în detaliu reglementarea comportamentului sexual şi drepturile bărbaţilor şi femeilor în timpul dinastiei Qing.

Lynn A. Struve a găsit, a tradus şi a catalogat povestirile la persoana întâi din perioada de tranziţie de la dinastia Ming la dinastia Qing. Două dintre aceste poveşti au reprezentat experienţa familiei Chen în *Dragostea Florii-de-Bujor.* Prima provine dintr-o povestire a lui Liu Sanxiu care a fost luată prizonieră, vândută de câteva ori şi care, în final, a devenit prinţesă manciuriană. A doua este descrierea înfiorătoare făcută de Wang Xiuchu masacrului din Yangzhou. Experienţa familiei lui explorează cu brutalitate diferenţa între a te sacrifica din proprie iniţiativă pentru propria familie şi a fi oferit pentru sacrificare pentru că eşti considerat mai puţin valoros. (Pentru acest roman, am redus cele zece zile ale masacrului la cinci).

In ultimii ani au existat câteva cercetări minunate asupra femeilor în China. Datorez mult lucrărilor scrise de Patricia Buckley Ebrey (despre viaţa femeilor în perioada dinastiei Song), Susan Mann (despre viaţa şi educaţia femeilor în secolul al optsprezecelea), Maureen Robertson (despre poezia lirică feminină la sfârşitul perioadei imperiale în China), Ann Waltner (despre vizionara T'An-Yang-Tzu) şi Ellen Widmer (despre moştenirea literară a lui Xiaoqing).

Am fost foarte amuzată – şi dezamăgită – de o listă publicată într-un număr recent din *Shanghai Tattler,* în care erau prezentate douăzeci de criterii ca să devii o soţie mai bună. Cu toate că erau scrise în 2005, multe dintre aceste sugestii au fost folosite în roman ca sfaturi pentru ca femeile să-şi facă soţii fericiţi în secolul al şaptesprezecelea. Pentru cei interesaţi să citească mai multe despre legarea picioarelor, recomand lucrarea clasică a lui Beverley Jackson, *Splendid Slippers* („Papuci superbi“), dar şi minunatele cărţi ale lui Dorothy Ko, *Cinderella's Slippers* („Papucii Cenuşăresei“) şi *Every Step a Lotus* („Fiecare pas e o floare de lotus“). Cunoştinţele doctorului Ko despre viaţa femeilor chineze în secolul al şaptesprezecelea, mai ales despre cele trei soţii, sunt impresionante.

Traducerea lui Cyril Birch a cărţii *Pavilionul Bujorilor* este una clasică şi le sunt recunoscătoare celor de la editura University of Indiana Press pentru că mi-au dat permisiunea să îi folosesc cuvintele frumoase. Chiar când scriam ultimele pagini ale romanului, am avut şansa să văd o versiune minunată de nouă ore a piesei, scrisă şi produsă de Kenneth Pai, jucată în California. Pentru o abordare mai savantă a piesei, rămân datoare lucrărilor lui Tina Lu şi Catherine Swatek.

Judith Zeitlin de la Universitatea din Chicago a fost zâna cea bună a aces tui proiect. Am început printr-o corespondenţă aprinsă prin e-mail despre *Comentariul celor trei soţii.* Ea mi-a recomandat articolele pe care le scrisese despre spiritele femeilor chineze, scrierile spiritelor, autoportretele ca oglindire a sufletului şi cele trei soţii. Am fost foarte norocoasă să o întâlnesc pe doamna doctor Zeitlin la Chicago şi să petrec cu ea o seară incredibilă în care am vorbit despre boala de dragoste, scrierile femeilor şi spirite. La scurt timp după aceea, am primit un pachet prin poştă. îmi trimisese o fotocopie după o ediţie originală a *Comentariului,* aflată în posesia unui colecţionar particular. Doctor Zeitlin n-a ezitat să-şi împărtăşească expertiza şi să mă sprijine să obţin ajutorul celorlalţi.

Traducerile sunt foarte diferite. Pentru poeziile scrise de Chen Tong pe patul de moarte, ceea ce au scris de fapt cele trei soţii, povestirea lui Wu Ren despre evenimentele care au stat la baza acelei critici, amintirile lui Qian Yi ale visului ei despre Liniang, cuvintele de laudă scrise de admiratoarele cărţii şi tot materialul suplimentar publicat împreună cu *Comentariul celor trei soţii,* am folosit traducerile

lui Dorothy Ko, Judith Zeitlin, Jingmei Chen (din disertaţia ei „Lumea de vis a fecioarelor bolnave de dragoste“) şi Wilt Idema şi Beata Grant (din *Pensula roşie,* impresionanta lor colecţie de peste 900 de pagini despre scrierile femeilor din China imperială).

Pe lângă materialul oferit despre *Pavilionul Bujorilor,* le sunt recunoscătoare cărturarilor pe care i-am menţionat mai sus pentru traducerea făcută multor scriitoare din acea perioadă. Am încercat să onorez vocea acelor femei folosind cuvinte şi fraze din poeziile lor, aşa cum şi Tang Xianzu a creat în *Pavilionul Bujorilor* pastişe după mulţi alţi scriitori. *Dragostea Florii-de-Bujor* este o lucrare de ficţiune – toate greşelile şi modificările aventurilor reale ale celor trei soţii sunt ale mele – însă sper că am surprins spiritul poveştii lor.

Le mulţumesc redactorilor revistelor *More* şi *Vogue,* ale căror teme mi-au călăuzit proiectul. Fotografa Jessica Antoh şi asistenta ei, Jennifer Witcher, au fost tovarăşe minunate de drum şi m-auânsoţit aproape peste tot în excursia mea de cercetare în China. Wang Jian şi Tony Tong au fost ghizi şi traducători eficienţi, iar Paul Moore mi-a gestionat foarte bine planurile complicate de călătorie. Aş vrea să îi aduc mulţumiri speciale autoarei Anchee Min, care mi-a stabilit o întâlnire cu Mao Wei-tiao, una dintre cele mai faimoase cântăreţe de operă Kunqu din lume. Domnişoara Mao mi-a arătat, într-o combinaţie interesantă de mişcare şi încremenire, profunzimea şi frumuseţea operei chineze.

De asemenea, mulţumirile mele pentru: Aimee Liu, pentru cunoştinţele ei despre anorexie; Buf Meyer, pentru părerile ei provocatoare despre emoţiile ancestrale; Janet Baker, pentru editare; Chris Chandler, pentru ajutorul său nemăsurat şi răbdător cu lista de adrese; şi Amanda Strick, pentru dragostea ei pentru literatura chineză şi pentru că a fost o tânără care m-a inspirat.

Le mai mulţumesc Ginei Centrello, lui Bob Loomis, lui Jane von Mehren, lui Benjamin Dreyer, Barbarei Fillon, lui Karen Fink, lui Vincent La Scala şi *tuturor* celor de la editura Random House pentru că au fost atât de buni cu mine. De-a lungul anilor am fost foarte norocoasă să o am pe Sandy Dijkstra ca agent. E cea mai bună. In biroul ei, Taryn Fagerness, Elise Capron, Elisabeth James şi Kelly Sonnack au lucrat ne os te nit pen tru acest pro iect.

In sfârşit, aş vrea să mulţumesc şi familiei mele: fiilor mei, Christopher şi Alexander, care m-au susţinut întotdeauna; mamei mele,

Carolyn See, pentru că a crezut în mine şi m-a încurajat să merg mai departe şi să-mi conştientizez valoarea; surorii mele, Clara Sturak, pentru sufletul ei bun; şi soţului meu, Richard Kendall, care îmi pune întrebări pline de substanţă, are idei minunate şi este foarte răbdător în perioadele lungi în care sunt departe de el. Lui îi spun: In această eternitate şi în toate celelalte.

Cuprins

In anul 1959, Haruko, o tânără de familie bună, se mărită cu Prinţul Moştenitor al Japoniei, moştenitorul Tronului Crizantemei. Este

prima femeie de sorginte nearistocrată care va intra în monarhia misterioasă, aproape ermetic închisă şi cea mai veche din lume. Tratată cu cruzime şi suspiciune de către Impărăteasă şi cerberii acesteia, Haruko este controlată fără încetare. Singurul interes pe care îl reprezintă Haruko pentru Curtea Imperială este capacitatea ei de a produce un moştenitor. După ce, în cele din urmă, reuşeşte să dea naştere unui fiu, ea suferă o depresie nervoasă şi îşi pierde vocea. Totuşi, hotărâtă să nu se lase dominată de birocraţii imperiali, Haruko perseverează. Peste treizeci de ani, în postura de Impărăteasă, ea va juca un rol crucial în a o determina pe o altă tânără – o stea în ascensiune în Ministerul de Externe – să accepte cererea în căsătorie a fiului ei, Prinţul Moştenitor. Consecinţele se vor dovedi tragice şi dramatice.

La Editura RAO a apărut

John Burnham Schwartz

ÎMPĂRĂTEASA

Acum, cartea RAO vine ai prin SMS!

septembrie 2010 – septembrie 2011

Comandaţi prin SMS cărţi RAO, urmând paşii de mai jos:

1. Trimiteţi un SMS cu textul „RAO“ la numărul 1771 (tarif nomal).
2. Noi vă vom suna si vă vom prelua comanda.
3. Cărţile vă vor fi livrate gratuit prin intermediul Poştei Române sau, contra unei taxe de transport, prin curier rapid.

Numărul de SMS este valabil în reţelele Orange, Vodafone şi

Cosmote. Pentru toate cărţile comandate prin SMS, beneficiaţi de 15% reducere.

FICŢIUNE

CLASICI

Charles Dickens David Copperfield (2 vol.)

Diderot Nepotul lui Rameau

Stendhal Mănăstirea din Parma

L.N. Tolstoi Cazacii şi alte povestiri

CLASICI CONTEMPORANI

James Agee Un deces în familie

William Blake Cântece ale inocenţei

Charles Bukowski Poveşti despre nebunia obişnuită ♦ Cea mai frumoasă femeie din oraş şi alte povestiri

Albert Camus Carnete ♦ Teatru ♦ Primul om

Andre Gide Falsificatorii de bani. Porumbelul ♦ Fructele pământului

William Faulkner Cătunul ♦ Oraşul ♦ Casa cu coloane ♦ Steaguri în ţărână

♦ Sanctuar ♦ Sartoris ♦ Nuvele regăsite ♦ Neînfrânţii ♦ Povestiri inedite ♦ Recviem pentru o călugăriţă

Michel Foucault Cuvintele şi lucrurile

Witold Gombrowicz Ferdydurke ♦ Trans-Atlantic ♦ Pornografie ♦ Cosmos ♦

Bakakai

John O'Hara BUtterfield 8 ♦ întâlnire în Samarra

Hermann Hesse Jocul cu mărgele de sticlă ♦ Knulp. Demian ♦ Siddhartha

♦ Călătorie spre Soare-Răsare ♦ Lupul de stepă ♦ Narcis şi Gură-de-aur

John Irving Lumea văzută de Garp ♦ Până te voi găsi

Ilf si Petrov Viţelul de aur ♦ Douăsprezece scaune

Franz Kafka Corespondenţă (vol. I) ♦ Corespondenţă (vol. II) ♦ corespondenţă (vol. III)

Claudio Magris La voia întâmplării^ Călătorie nesfârşită

Andre Malraux Cuceritorii. Calea regală ♦ Speranţa

Thomas Mann Alteţă regală ♦ Mărturisirile escrocului Felix Krull ♦

Povestiri ♦ Lotte la Weimar ♦ Doctor Faustus ♦ Casa

Buddenbrook ♦ Muntele vrăjit dragoste şi alţi demoni ♦ Generalul în labirintul său ♦ Un veac de singurătate ♦ Toamna patriarhului ♦ Vijelia ♦ Povestea târfelor mele triste ♦ Dragostea în vremea holerei ♦ Douăsprezece povestiri călătoare ♦ Cronica unei morţi anunţate ♦ Ceas rău

Marcel Proust Eseuri ♦ Carnete

Antoine de Saint-Exupery Curierul de Sud. Zbor de noapte. ♦ Pământ al oamenilor ♦ Pilot de război

William Saroyan Comedia umană

Jean-Paul Sartre Cuvintele. Greaţa ♦ Teatru ♦ Zidul

Claude Simon Drumul Flandrei ♦ Georgicele

John Steinbeck Păşunile Raiului ♦ Şoareci şi oameni ♦ Fructele mâniei ♦

Cartierul Tortilla ♦ Nopţi fără lună ♦ Perla ♦ Jurnal rusesc ♦ Joia dulce ♦ Călătorii cu Charley

Stefan Zweig Suflete zbuciumate

AUTORI ROMÂNI CONTEMPORANI

Vartan Arachelian Noaptea bastarzilor

Leo Butnaru Ruleta românească

Val Butnaru Cartea nomazilor din B

Eugen Ovidiu Chirovici Suflete la preţ redus ♦ La Broasca Leşinată ♦ Labyrinth.com ♦ A doua moarte ♦ Voodoo ♦ Pulbere neagră

Gabriel Garcia Marquez Aventura lui Miguel Littin, clandestin în Chile ♦ Despre

Cristian Gava Drumul spre fericire. Misterul testamentului

Dafin Mureseanu Sosia

Adrian Onciu Cercul Kagan ♦ Afacerea Alzira

Dumitru Popescu Cândva, după izgonirea din Paradis...

Dinu S\raru Trilogia ţărănească (3 vol.)

Alex Mihai Stoenescu Patimile Sfântului Tommaso d'Aquino

THRILLER, AVENTURI, ACŢIUNE

David Baldacci Jocul orelor ♦ Colecţionarii ♦ Clubul Camel

Josh Bazell Târgul cu moartea

Dan Brown Codul lui da Vinci (ediţie ilustrată) ♦ Îngeri şi demoni

(ediţie ilustrată)

John le Carre Prietenie absolută ♦ Cel mai vânat om din lume

Richard Clarke Poarta scorpionului
John Connolly Răzbunătorii
Robin Cook Socul
Clive Cussler Walhalla ♦ Odiseea troiană ♦ Şarpele ♦ Aurul albastru
Joseph Finder Puteri excepţionale ♦ Paranoia ♦ Omul companiei
Colin Forbes Conspiraţia ♦ Rinocerul ♦ Valul ucigaş
Karin Fossum Nu privi înapoi!
David Gibbins Aurul cruciaţilor
Olivia Goldsmith Preţul libertăţii ♦Viaţa după Billy
Javier Gonzales A cincea coroană
John Grisham Campionul din Arkansas ♦ Mediatorul ♦ Fotbal şi pizza
♦ Ford County
Jack Higgins Atac la preşedinte ♦ Răzbunarea
Jane Johnson Al zecelea dar
Dean Koontz Chipul ♦ În puterea nopţii ♦ Trăieşte noaptea ♦ Invazia
♦ Odd Thomas ♦ Odd pentru vecie ♦ Fratele Odd
♦ Noaptea lui Odd
Brad Meltzer Cartea sorţii ♦ Milionarii
Nelson DeMille Căderea nopţii ♦ întoarcerea la Coasta de Aur
Jo Nesbo Fantoma trecutului ♦ Călăul
Jodi Picoult O viaţă de rezervă ♦ Dispariţii
Mario Puzo Omerta
John Saul Casa de la răscruce ♦ Clubul Manhattan ♦ Vocile ♦ Coşmarul ♦ Vocile răului
Joscelyn Godwin & Guido Mina di Sospiro . . Cartea interzisă
Olen Steinhauer Turistul
Scarlett Thomas Sfârşitul domnului Y
J.R.R. Tolkien Copiii lui Hurin
Nicola Upson Un expert în crimă
Philip Vandenberg Al optulea păcat
Michael White Secretul Medici
Mark Winegardner întoarcerea naşului ♦ Răzbunarea naşului
David Wroblewski Povestea lui Edgar Sawtelle
ROMAN ISTORIC

Juan Tafur Pătimirile Mariei Magdalena
Jumătate de soare galben
Tigrul Alb
Harul
Frumoasa din ceaţă Inimă atât de albă Goana nebună a lumii Citind *Lolita în* Teheran Farsa Loterie
RAO CONTEMPORAN *Chimamanda Ngozi Adichie*
Aravind Adiga
Nikita Lalwani
Manuel de Lopez
Javier Marias
Colum McCann
Azar Nafisi
Marius Serra
Patricia Wood
Su Tong Eu sunt împăratul Chinei
Ella
DRAMĂ *Angela Becerra Kim Edwards Louise Erdrich Alice Hoffman Helen Oyeyemi Indra Sinha . .*
Fiica tăcerii Toba pictată Al treilea înger Fiica lui Icar Oamenii lui Animal
ROMAN BIOGRAFIC
Ruy Câmara Cântece de toamnă
PENTRU TINE
Anthony Capella Ofiţerul stării civile
Lan Samantha Chang Moştenire
Sophie Dahl în jocul celor mari
Laura Dave Londra este cel mai frumos oraş din America
Anne Fine Cenuşa unei iubiri
Rina Frank Toate casele au nevoie de un balcon
Gloria Goldreich Cină cu Anna Karenina
Victoria Hislop Insula
Stephanie Kallos Vieţi în mozaic
Sarah Lark în ţara norului alb
Santa Montefiore Marea iubirii pierdute
Linda Newbery Fata sălbatică
Ambra Radaelli Casa de vacanţă
Daniele Sallenave La Fraga

Lisa See Floare-de-Zăpadă şi evantaiul secret
Heather Skyler Vârsta perfectă
Ayelet Waldman Dragostea şi alte lucruri imposibile
NONFIC}IUNE
ISTORIE, SOCIOLOGIE, POLITICĂ, GEOGRAFIE, RELIGIE, ARTĂ *Benedict al XVI-lea* Isus din Nazaret
GrigoreArbore Libertatea fără democraţie şi „glonţul de aur“
Richard Bassett Spionul-şef al lui Hitler
Antony Beevor Stalingrad
Eugen Ovidiu Chirovici Misterele istoriei ♦ Puterea ♦ Noua economie
Bill Clinton Arta de a dărui
John Curran Agatha Christie. Jurnalul secret
Vasile Dâncu Patrie de unică folosinţă
Norman Davies Varşovia *loan Drâgan* Comunicarea
Richard J. Evans Al Treilea Reich
John Lewis Gaddis Războiul Rece
Cristopher Hale Cruciada lui Himmler
Jonathan Harr Tabloul pierdut
Vittoria Haziel Patimile după Leonardo
Angela Lambert Viaţa irosită a Evei Braun
Vasile Maierean, Dan Dulciu O istorie a criptologiei româneşti
Liviu Maior Alexandru Vaida Voevod
Bor Sugarjav & Ion Mihail Iosif Mongolia lui Cinghis Haan
M. Baigent & Ion Mihail Iosif Moştenirea mesianică ♦ Sângele sfânt şi Sfântul Graal
Irene Mainguy Simbolurile masoneriei în mileniul III
Virgil Măgureanu Declinul sau apoteoza puterii? ♦ Sociologie politică ♦ De la regimul comunist, la regimul Iliescu
Ştefan Mâsu Revelaţiile Ucenicului Mason ♦ De la Ucenic la Calfă în
Francmasonerie
Marian Nazat România oranj ♦ România târâş
Barack Obama îndrăzneala de a spera
Ioan Mircea Pascu Jurnal de... „Front“
CNN – Noi am schimbat lumea
James Tabor . . . Frederick Taylor Oreste Teodorescu Joyce Tyldesley . . Dumitru Zamfir

MEDICINĂ *Aurelian Curin . Vlad T. Popescu .*

Sidney Pike

Lynn Picknet & Clive Prince

Lawrence Rees

Mihai Retegan

Alex Mihai Stoenescu

Giulgiul de la Torino ♦ Misterul templierilor

Auschwitz

Povestea unei trădări

Istoria loviturilor de stat în România (vol. 4, partea I) ♦ Istoria loviturilor de stat în România (vol. 4, partea II) ♦Interviuri despre revoluţie ♦ în sfârşit, adevărul Dinastia Iisus Dresda

Codul lui Oreste

Egipt

Respectarea drepturilor omului în activitatea serviciilor de informaţii

Reiki nontradiţional Dincolo de frontierele Reiki

MEMORII, JURNALE, BIOGRAFII

Carl Bernstein O femeie la putere

Benazir Bhutto Reconcilierea

Rodney Bolt Lorenzo da Ponte. Aventurile libretistului lui Mozart

Gyles Brandreth Philip și Elisabeta – Portretul unei căsătorii

Edonde Charles-Roux Coco Chanel

Eric Clapton Autobiografie

Stanislao Dziwisz O viaţă cu Karol

Al Gore Asalt asupra raţiunii

Mireille Guiliano Franţuzoaicele nu se îngraşă

Agnes Humbert Resistence. Războiul nostru

Julio Iglesias între Paradis şi Infern

Angela Lambert Viaţa irosită a Evei Braun

Enrik Lauer Mozart şi femeile

Gerd Langguth Angela Merkel

Pierre Leprohon Vincent van Gogh

Ilie Năstase Mr Năstase (conţine coliţă filatelică)

loan Paul al II-lea Memorie şi identitate

David Rockefeller Memorii

Emil Tocaci Ultimul protest

Roxana Valea Prin praf şi vise

Kurt Vonnegut Un om fără de ţară
Regina Maria a României Povestea vieţii mele (3 vol.)
ESEISTICĂ
Mark Crick Supa lui Kafka
Ernesto Sdbato Eseuri (vol. 1, 2)
Marius Tucă Astenii de buzunar ♦ Pamflete cu români
CLUBUL CĂRŢII
; *W*

CLUBUL CĂRŢII RAO are un regulament de funcţionare mai modern, mai eficient si mai adaptat nevoilor dumneavoastră, pus la dispoziţia membrilor odată cu fisa de înscriere. Pentru detalii vă puteţi informa din broşurile noastre sau scriindu-ne pe adresa: CPCE—CP 23 Bucureşti e-mail: *dub@raobooks.com* sau accesând site-urile: *www.raobooks.com;www.rao.ro*

Tiparul executat de R.A. „Monitorul Oficial“
Bucureşti, România